

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA SOCIALNO DELO

Tjaša Legat

Doživljanje ločitve ali razveze s strani mladoletnih otrok

Diplomsko delo

Ljubljana, 2021

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA SOCIALNO DELO

Tjaša Legat

Doživljanje ločitve ali razveze s strani mladoletnih otrok

Diplomsko delo

MENTORICA: red. prof. dr. Vesna Leskošek

Ljubljana, 2021

Za vso pomoč in podporo, predvsem pa hitro odzivnost in konkretne nasvete pri pisanju
diplomske naloge se zahvaljujem mentorici, red. prof. dr. Vesni Leskošek.

Zahvaljujem se tudi vsem sodelujočim v raziskavi, da ste si vzeli čas in z mano delili svoje
osebne izkušnje. Hvala vam še enkrat!

Hvala vsem, ki ste me podpirali v času študija.

Hvala tudi Katji, Marku in Tamari, da mi stojite ob strani v vseh težkih trenutkih.

Vse srečne družine so si podobne, vsaka nesrečna družina pa je nesrečna po svoje.
(L. N. Tolstoj)

Doživljanje ločitve ali razveze s strani mladoletnih otrok

POVZETEK:

V diplomskem delu raziskujem doživljanje ločitve ali razveze s strani mladoletnih otrok. V teoretičnem delu se posvečam štirim večjim temam, in sicer družini, ločitvi ali razvezi, otrokom in ločitvi ter socialnemu delu v procesu ločitve ali razveze.

V empiričnem delu želim s kvalitativno analizo sedmih intervjujev mladih odraslih, ki so v času svoje mladosti doživeli ločitev ali razvezo staršev, pridobiti čim bolj celosten vpogled v doživljanje ločitve ali razveze s strani otrok in v vse dejavnike, ki so na to vplivali. Rezultate predstavim s temami, ki sem jih pridobila s kvalitativno raziskavo. Te teme so splošni podatki o ločitvi/razvezi, informacije o ločitvi/razvezi, pogovor o ločitvi/razvezi, doživljanje ločitve/razveze s perspektive otroka, prilagoditve po ločitvi/razvezi, stiki s staršem, s katerim niso stalno živeli, odnos s starši, odnos med staršema po ločitvi/razvezi, odnos s sorodniki, odnos s člani reorganizirane družine, podporne osebe, podpora centrov za socialno delo in drugih institucij, vpliv ločitve/razveze na otroka in nadaljnje življenje ter upoštevanje otrokovega glasu. Te podatke nato predstavim še z razpravo, sklepi in na koncu dodam še predloge.

V raziskavi ugotovim, da ločitev ali razvezo vsak otrok doživlja drugače. Največkrat je to povezano s konfliktnostjo staršev in njunim sodelovanjem po ločitvi ali razvezi. Informacije, ki so bile predane otrokom ob ločitvi ali razvezi, so bile pomanjkljive ali skope, skupen pogovor o ločitvi ali razvezi je redek. Tudi to vpliva na otrokovo sprejemanje in doživljanje ločitve ali razveze staršev, saj ugotavljam, da bi si otroci v času ločitve ali razveze želeli več pogovora in podpore tako staršev kot tudi drugih institucij. Mati je še vedno oseba, ki z otrokom preživi več časa po ločitvi ali razvezi. Pri stikih z očetom pa prihaja do različnih ovir in težav, kar vpliva na odnos med otroki in očetom. Sogovorniki največkrat navajajo onemogočene stike z očetom, nefleksibilnost stikov, težave v času izpitnih obdobij in epidemije, oddaljenost očeta in nezmožnost vstopa očeta v otrokovo življenje. Ugotovim tudi, da sogovorniki niso prejeli pomoči ali podpore izven družine, če pa so jo, je bila ta minimalna. Ločitev ali razveza staršev je imela vpliv tako na otroke, kot tudi na njihovo nadaljnje življenje. Ugotovim, da je bilo več slabosti oziroma negativnih vplivov kot prednosti. Ti vplivi se kažejo v odnosih, zaupanju, čustvih in na splošno v življenju. Vseeno ti negativni vplivi z odraščanjem izginejo ali se zmanjšajo do te mere, da ne pustijo trajnih posledic. V raziskavi tudi ugotovim, da otrokov glas v večini ni bil upoštevan v procesu ločitve ali razveze staršev. So pa kljub temu nekateri sogovorniki imeli možnost odločanja o tem, s kom od staršev bodo živeli, in pri uveljavitvi mnenja glede stikov z očetom.

Ključne besede: ločitev ali razveza, konfliktnost, perspektiva otrok, vplivi, pomoč in podpora v procesu ločitve ali razveze staršev, upoštevanje otrokovega glasu

How Minors Experience Divorce or Separation of Their Parents

ABSTRACT:

In my bachelors' thesis, I explore how minors experience the divorce or separation of their parents. In the theoretical part, I focus on four major topics, namely family, divorce or separation, children and divorce, as well as social work during the process of divorce or separation.

In the empirical part, I used qualitative analysis for seven interviews with young adults who had experienced divorce or separation of their parents during their adolescence. My goal was to gain a comprehensive insight into the experience of divorce or separation by minors and all of the factors that influenced it. By covering several topics, I present the results obtained with a qualitative survey. These topics include general information on divorce or separation, practical information on divorce or separation, discussing divorce or separation, experiencing divorce or separation from a child's perspective, post-divorce/separation adjustments, communication with a parent with whom the minor has not lived together on a regular basis, relationship with parents, relationship between parents after a divorce or separation, relationship with relatives, relationship with members of the reorganised family, support persons, support of social work centres and other institutions, the impact of divorce or separation on the minor and further life and consideration of the minor's voice. I present this information with a discussion, conclusions and, finally, provide some suggestions.

The survey has shown that every child experiences divorce or separation differently. Most often, this is related to conflicts between the parents and their cooperation after a divorce or separation. The survey has shown that the information passed on to minors upon the divorce or separation of their parents was deficient or scanty, whilst a family conversation about a divorce or separation was rare. Since this affects the minors' acceptance and experience of their parents' divorce or separation, I found that minors wanted more discussion and support from both of their parents (as well as the relevant institutions) at the time of the divorce or separation. The mother is still the person who spends more time with her child after a divorce or separation. Since a variety of obstacles and problems occur in communication with the father, this affects the child's relationship with him. The interviewees most often mentioned forbidden contact with their father, inflexible communication, problems during the exam periods and the epidemic, the father being distant towards them and unable to participate in the minor's life. I established that the interviewees received no or only minimal help and support outside of their primary family. The separation or divorce of the parents has an impact on the child in their young age, as well as on their later adult life. I found that for them, there were more disadvantages and negative influences than advantages as regards the divorce or separation of their parents. These influences are reflected in their relationships, their ability to trust others, their emotions and life in general. However, these negative effects disappeared or diminished with them growing up – to such an extent that in most cases they did not leave lasting consequences. The survey has shown that for the most part, the minor's voice was not taken into account during the process of their parents' separation or divorce. Despite this, some interviewees had the opportunity to decide which of the parents they wanted to live with and give their opinion regarding contact with their father.

Key words: divorce or separation, conflict, child's perspective, influences, help and support during the process of divorce or separation, consideration of the child's voice

Kazalo vsebine

1. TEORETIČNI UVOD	1
1.1 DRUŽINA	1
1.1.1 Definicija družine	1
1.1.2 Vloge in naloge družine.....	3
1.2 LOČITEV ALI RAZVEZA.....	4
1.2.1 Ločitev ali razveza.....	4
1.2.2 Vidiki ločitve	7
1.2.3 Faze odzivanja na ločitev	8
1.3 OTROCI IN LOČITEV	8
1.3.1 Kako povedati otroku za ločitev	8
1.3.2 Otrokovo doživljanje ločitve ali razveze	10
1.3.3 Vpliv konfliktnih razvez na otroke	11
1.4 SOCIALNO DELO V PROCESU LOČITVE ALI RAZVEZE	13
2. OPREDELITEV PROBLEMA	17
2.1 Raziskovalna vprašanja	18
3. METODOLOGIJA	19
3.1 Vrsta raziskave	19
3.2 Merski instrument in viri podatkov	19
3.3 Populacija in vzorec.....	19
3.4 Zbiranje podatkov.....	19
3.5 Obdelava in analiza podatkov.....	20
4. REZULTATI	21
4.1 Splošni podatki o ločitvi/razvezi	21
4.2 Informacije o ločitvi	23
4.3 Pogovor o ločitvi/razvezi.....	24
4.4 Doživljanje ločitve/razveze	25
4.5 Prilagoditve po ločitvi/razvezi.....	26
4.6 Stiki s staršem, s katerim niso stalno živeli – stiki z očetom.....	27
4.7 Odnos s starši.....	28
4.8 Odnos med staršema (po ločitvi/razvezi)	29
4.9 Odnos s sorodniki	30
4.10 Odnos s člani reorganizirane družine	30
4.11 Podporne osebe.....	30

4.12 Podpora CSD in drugih institucij	31
4.13 Vpliv ločitve/razveze na otroka	32
4.14 Vpliv ločitve/razveze na nadaljnje življenje	33
4.15 Upoštevanje otrokovega glasu	35
5. RAZPRAVA	36
6. SKLEPI	47
7. PREDLOGI	49
8. LITERATURA	50
9. PRILOGE	53
9.1 Smernice za intervju	53
9.2 Intervjuji s kodiranjem	54
INTERVJU A	54
INTERVJU B	66
INTERVJU C	81
INTERVJU D	98
INTERVJU E	109
INTERVJU F	119
INTERVJU G	127
TEME IN KATEGORIJE	133
OSNO KODIRANJE	134
ODNOSNO KODIRANJE	165

1. TEORETIČNI UVOD

1.1 DRUŽINA

1.1.1 Definicija družine

Definicij družin je veliko in vsaka družba si je skozi čas izoblikovala pričakovanja o tem, kakšna bi morala biti. Družina je ena najpogostejših človeških institucij. Večina ljudi odraste v njej in nato kot odrasli oblikujejo svojo družino. Vsaka družina velja za nekaj posebnega in edinstvenega, razumevanje in dojemanje družine pa se odraža v tem, koga vključujemo vanjo oziroma ga iz nje izključujemo. Mnogi se počutijo izključeni, ker ne ustrezajo t. i. tradicionalni definiciji družine (nuklearni družinski obliki – oče, mati in otroci). V socialnem delu moramo odstopiti od tega, da definiramo, kaj je prava, dobra družina. Družina se mora definirati sama in v socialnem delu je pomembno, da so pri tem udeleženi vsi člani, članice družine in da smo odprti za vse družinske oblike (pluralnost družinskih oblik) (Čačinovič Vogrinčič in Mešl, 2019).

Štadler idr. (2009) pravijo, da je družina skupnost ljudi, ki jih povezujejo medsebojna bližina, pozornost, skrb za drugega, sprejemanje in naklonjenost. Je osnovna človeška celica, ki omogoča, da se otrok ob topli in ljubeči vzgoji odraslih razvija na poti v samostojnost (str. 10). Definicija družine s perspektive otroka zahteva nehierarhično obravnavo družin, osrednja pozornost pa mora biti namenjena kakovosti otrokovega odnosa, in ne obliki družine (Zaviršek in Sobočan, 2012).

Keilman (2003 kot navedeno v Rener, 2006, str. 15) družino definira v ožjem smislu kot jedrno družino, ki vključuje vsaj dve osebi, ki živita v skupnem gospodinjstvu in sta med sabo povezani z zakonsko zvezo, kohabitacijo ali starševskim razmerjem. To pomeni, da se med družine uvrščajo tudi pari brez otrok, pari z enim otrokom ali več in eden od staršev z enim ali več otroki. V skladu s sociološkim razumevanjem družine pa zakonca (ali kohabitirajoča partnerja), ki nimata otrok ali so otroci zapustili skupno gospodinjstvo, ne tvorita družine, temveč nedružinsko gospodinjstvo partnerjev (Rener, 2006, str. 19). Socioloških definicij družine je razmeroma veliko in se med seboj razlikujejo, vendar je pri veliki večini osnovni poudarek na tem, da družino opredeljujejo kot vsaj dvogeneracijsko skupnost in družbeno institucijo, ki skrbi za otroka/e (Rener, 2006, str. 16).

Družinski zakonik v 2. členu opredeljuje družino kot "življenjsko skupnost otroka, ne glede na starost otroka, z obema ali enim od staršev ali z drugo odraslo osebo, če ta skrbi za otroka in ima do otroka določene obveznosti in pravice" (Družinski zakonik, 2017).

Vsaka družina torej obsega vsaj dva človeka. Najpogostejša oblika družine je jedrna ali nuklearna družina, ki jo sestavljajo oče, mati in njuni otroci. To imenujemo tudi tradicionalna družinska oblika. Če so poleg staršev in otrok v družino vključeni tudi stari starši (ter morda tete, strici, bratranci in sestrice), govorimo o razširjeni družini. V razvitih družbah so se družine v zadnjih desetletjih močno spremenile. Prej je velika večina otrok odrasčala v tradicionalnih družinah z dvema biološkima staršema ali staršema, ki sta otroka oziroma otroke posvojila že v obdobju dojenčka, dandanes pa obstaja čedalje več različnih družinskih oblik. Vedno več je družin, ki so posvojile otroka, z naraščanjem ločitev pa naraščajo tudi netradicionalne družinske oblike, kot so enostarševske družine, družine z enim biološkim staršem ali reorganizirane družinske oblike, ki nastanejo s ponovno poroko enega izmed staršev. Poznamo tudi družine z istospolno usmerjenimi starši ter družine, ki jih vodijo stari starši (Štadler idr., 2009, str. 30).

Pomembno za socialno delo je, da se vselej pridružimo družini taki, kot je, ne glede na obliko in sestavo. Odkriti pogovori o raznovrstnosti družinskih oblik so priložnost, da razlike normaliziramo, in hkrati zmanjšujemo morebitne nestrpnosti. Na področju mavričnih oziroma istospolnih družin pa se je pomembno zavedati tudi uporabe vključujočega jezika, v katerem govorimo o starših ali staršu ne glede na njegov spol (Zaviršek in Sobočan, 2012).

Spremembe družin po obliki zajemajo pluralizacijo družinskih oblik in zmanjševanje števila družinskih članov. Pluralizacija družinskih oblik zajema več vzporednih pojavov: zmanjševanje števila nuklearnih družin, naraščanje števila reorganiziranih družin in enostarševskih družin, naraščanje števila istospolnih družin in enočlanskih gospodinjstev. Hkrati se odvija tudi proces zmanjševanja števila družinskih članov kot posledica zniževanja rodnosti (Rener, Sedmak in Švab, 2006, str. 35). Vedno več je torej različnih tipov družin, zmanjšuje se tudi število članic/članov. Imamo tudi poročne spremembe (upadanje števila porok, več razvez, več ponovnega poročanja, naraščanje števila ljudi, ki živijo neporočeni), rodnostne spremembe (naraščanje števila otrok, ki se rodijo izven zakona, upadanje rodnosti, zviševanje starosti matere ob prvem otroku) in pa širše societalne ter demografske spremembe (staranje prebivalstva, naraščanje zaposlitev žensk) (Čacinovič Vogrinčič in Mešl, 2019).

1.1.2 Vloge in naloge družine

V družini si otrok pridobiva prve izkušnje o ljudeh, o medsebojnih odnosih, o življenju in težavah. Tu si ustvari tudi prve vtise o sebi, o lastni vrednosti in o svojem položaju v človeški družbi. Te prve izkušnje so zelo pomembne, saj najbolj vplivajo na mlado osebnost, na njej pustijo sled, ko je še povsem neizoblikovana, za vse sprejemljiva in močno občutljiva. Zato so te prve življenjske izkušnje v družini temelj vsega človekovega psihološkega razvoja (Štadler idr., 2009, str. 33).

Vloge v družini lahko opredelimo kot niz pričakovanih vedenj, ki izvirajo iz socialnih interakcij in se jih skozi socialne interakcije naučimo. Vloge v družini so relativno trajne, izoblikujejo se glede na delitev dela, distribucijo moči, glede na značilnosti komuniciranja in čustvenih odnosov. Izoblikujejo se v zgodovini posamezne družine, pogosto se prenašajo iz generacije v generacijo. Svojo vlogo v družini moramo razumeti kot prispevek k njeni ohranitvi. S prehodi v nove življenjske cikle se vloge tudi spreminjajo. Če se spremeni vloga enega člana družine, se spremeni tudi vloga ostalih družinskih članov (soodvisna povezanost). Vloge v socialnem delu omogočajo raziskovanje v družini in so pomembne delovne teme (Čačinovič Vogrinčič, 1998, str. 153–175).

Družina v družbi opravlja številne pomembne naloge, kar med drugim vključuje skrb za otroke, njihovo vzgojo in učenje. Novorojenčki in majhni otroci so odvisni od starševske skrbi, nege in podpore še kar nekaj let po rojstvu. Poleg skrbi za zagotavljanje osnovnih potreb, je družina pomembna tudi za razvoj njegove osebnosti. Od vseh dejavnikov okolja ima družina največji vpliv na otrokov osebnostni razvoj, saj tam po navadi preživi največ let svojega odrasčanja, družina ga oblikuje in prispeva k razvoju njegovih temeljnih značilnosti, ki ga nato spremljajo celo življenje (Štadler idr., 2009, str. 31).

S transformacijo družin so se spremenila tudi družbena pričakovanja o tem, kakšen položaj in vlogo ima v družini oče in kakšno mama. Z demokratičnostjo odnosov med spoloma se počasi ukinja tudi predstava o tem, da je delitev dela »naravna«, univerzalna in nespremenljiva (Zaviršek in Sobočan, 2012).

Za podporne družine je značilno ravnotežje med uresničevanjem dveh temeljnih človeških potreb: potrebe po avtonomiji/povezanosti in potrebe po ohranitvi/spreminjanju. Vsak človek ima potrebo po avtonomiji, edinstvenosti, določeni meri neodvisnosti in uresničevanju svojih potencialov, hkrati pa si želimo biti povezani z drugimi, sprejeti in pripadati nečemu, biti del

nečesa. Vsi člani družine morajo imeti možnost uresničevanja obeh navedenih potreb. Obenem pa je pomembno iskanje ravnovesja pri zadovoljevanju posameznikovih in družinskih potreb (Čačinovič Vogrinčič in Mešl, 2019).

V vseh družinah se pojavljajo nesoglasja in so tako rekoč normalen del družinskega življenja. Precej težav lahko družina uspešno rešuje sama, nekateri problemi pa so lahko težavnejši. Nerešene težave lahko v skrajnem primeru privedejo do ločitve med partnerjema oziroma do razpada otrokove matične družine. Otrokovo življenje se po tem dogodku nadaljuje v enostarševski ali reorganizirani družini, ki ustvarja novo stopnjo funkcionalnosti. Starša bosta opravila svojo pomembno nalogo pri oblikovanju otrokove osebnosti takrat, kadar bosta dejavno opravljala svoje starševstvo. Tudi tako velika sprememba v družini, kot je razpad zakona, ne bi smela ogroziti opravljanja starševske vloge kateregakoli od staršev (Štadler idr., 2009).

1.2 LOČITEV ALI RAZVEZA

1.2.1 Ločitev ali razveza

V slovenskem prostoru uporabljamo za situacijo, ko se zakonca razideta oziroma prenehata svojo zvezo, dva izraza: ločitev in razveza. Pojem ločitev je poljudni izraz in pomeni prenehati biti v zakonski zvezi ali skupnosti oziroma razvezati se ali raziti se. Pojem razveza pa je pravni izraz za prenehanje pravnega razmerja. Razveza zakonske zveze je torej postopek, ko sodišče s pravnomočno sodbo razveže obstoječo zakonsko zvezo. V primeru, ko partnerja nista sklenila zakonske zveze in sta živela v izvenzakonski skupnosti, o prenehanju njune zveze govorimo kot o razpadu izvenzakonske skupnosti oziroma ločitvi. Sama v svoji diplomski nalogi govorim o obeh pojmi, saj bom v raziskavo vključevala tako otroke, katerih starši so se razvezali s pomočjo sodišča, kot tudi otroke, katerih starši niso bili poročeni in so se razšli.

Družinski zakonik (2017) navaja, da se je v Sloveniji možno razvezati na tri načine: s sporazumno razvezo, s sporazumno razvezo pred notarjem in z razvezo na tožbo. "Sporazumno razvezo razveže sodišče na podlagi sporazuma zakoncev, če sta se sporazumela o varstvu, vzgoji in preživljanju skupnih otrok ter o otrokovih stikih s starši [...] in če sta predložila v obliki izvršljivega notarskega zapisa sklenjen sporazum o delitvi skupnega premoženja, o tem, kdo od njiju ostane ali postane najemnik stanovanja, in o preživljanju zakonca, ki nima sredstev

za preživljanje in brez svoje krivde ni zaposlen. Preden sodišče razveže zakonsko zvezo, mora ugotoviti, ali je s sporazumom zakoncev poskrbljeno za varstvo, vzgojo in preživljanje skupnih otrok ter za stike med otroki in starši v skladu s koristjo otrok. Če sodišče ugotovi, da sporazum zakoncev [...] ni v skladu s koristjo otrok, predlog za sporazumno razvezo zavrne" (96. člen, 1. in 2. odstavek). "Če se zakonca, ki nimata skupnih otrok, nad katerimi izvajata starševsko skrb, želita razvezati, in se sporazumeta o delitvi skupnega premoženja, o tem, kdo od njiju ostane ali postane najemnik stanovanja, v katerem živita, in o preživljanju zakonca, ki nima sredstev za preživljanje, in brez svoje krivde ni zaposlen, pri notarju zahtevata, da sestavi notarski zapis sporazuma zakoncev o razvezi zakonske zveze" (97. člen, 1. odstavek). "Če zakonska zveza iz katerega koli vzroka postane nevzdržna, sme vsak izmed zakoncev zahtevati razvezo zakonske zveze" (98. člen, 1. odstavek). Sodišče se praviloma ne spušča v ugotavljanje, ali je zakonska zveza res postala nevzdržna ali ne, ampak jo avtomatsko razveže. V tem primeru sodišče odloči tudi o varstvu, vzgoji in preživljanju skupnih otrok ter o njihovih stikih s starši. Preden sodišče to odloči, mora ugotoviti, kako bodo koristi otroka najboljše zagotovljene. Pri ugotovitvi sodišča pomaga tudi mnenje centra za socialno delo (Družinski zakonik, 2017). Sodišče upošteva tudi mnenje otroka, v primeru, da je otrok dovolj zrel, da je sposoben razumeti pomen in posledice svoje odločitve. V primeru, da je otrok star 15 let ali več in je sposoben razumeti pomen in pravne posledice svojih dejanj, pa lahko v ločitvenem postopku nastopa kot stranka, ki je enakovredna staršem. V tem primeru se otrok lahko samostojno odloči, pri kom bo živel. Sodišče lahko določi, da vsi otroci ostanejo pri enem izmed staršev, ali eni pri enem od staršev, drugi pri drugem, otroka se lahko zaupa tudi tretji osebi (starim staršem, sorodnikom, rejnikom, kriznemu centru ipd.). Skupna ali deljena skrb za varstvo in vzgojo otroka je sprejeta le v primeru, da je to za otroka dobro. Starša se morata torej že pred sprejetjem take odločitve sporazumeti, pri kom bo otrok stalno živel, poleg tega pa morata biti sposobna vzdrževati normalne, sodelujoče medsebojne stike (Novak, 2017). Čeprav se sistem na področju varstva in vzgoje po ločitvi v zadnjem času spreminja, otroci med odraščanjem še vedno več časa po ločitvi preživijo z materami kot z očetmi (McGhee, 2015). To pomeni, da so še vedno največkrat po ločitvi ali razvezi staršev dodeljeni v vsakodnevno vzgojo in varstvo materi.

Tudi stiki s starši in drugimi osebami so določeni z zakonom. Družinski zakonik (2017) tako v prvem odstavku 141. člena navaja, da ima "otrok pravico do stikov z obema od staršev in oba od staršev imata pravico do stikov z otrokom. S stiki se zagotavljajo koristi otroka.". V drugem odstavku 141. člena piše tudi, da "tisti od staršev, kateremu je bil otrok zaupan v varstvo in

vzgojo, ali druga oseba, h kateremu je otrok nameščen, mora opustiti vse, kar otežuje ali onemogoča stike. Prizadevati si mora za ustrezen otrokov odnos do stikov z drugim od staršev oziroma s starši. Tisti od staršev, ki izvajajo stike, mora opustiti vse, kar otežuje izvajanje stikov ter varstvo in vzgojo otroka."

Glede na statistične podatke se v Sloveniji že od leta 2000 razveže približno vsaka tretja zakonska zveza (SURs, 2019). Poleg razvez, ki nastanejo, ko sodišče pravnomočno razveže obstoječe zakonske zveze, je potrebno upoštevati tudi ločitve neporočenih parov. Le-te v statistične podatke niso vključene, so pa v današnjem času pogostejše, saj se ljudje manj poročamo. O ločitvah se danes več govori, vsak že pozna nekoga, ki ima ločene starše, in odnos družbe do ločitev je postal bolj toleranten, kar pomeni, da ločitev ni več družbeni tabu.

Za marsikatero družino je vzdrževanje povezujočih družinskih vezi v današnjem času izjemno težka naloga, za vse vpletene pa ločitev pomeni stresno in boleče dogajanje, ob katerem nihče ne more ostati neprizadet (Štadler idr., 2009). Ločitev je tako za odrasle kot tudi za otroke zelo zahteven in dalj časa trajajoč proces. Gre za eno težjih življenjskih prelomnic, kjer se poruši do takrat poznan svet ter se šele začne vzpostavljati nov način življenja (Dodič, 2016). Način, kako vsaka posamezna družina, starš in otrok doživljajo ločitev, je edinstven in je proces, ki traja celo življenje (McGhee, 2015). Od vsake posamezne družine je torej odvisno, kako se bo temu procesu prilagodila.

Razlogi za ločitev so različni. Najpogostejši razlogi za ločitev so odtujitev partnerjev, novi partnerji, različni osebnostni razvoj partnerjev, psihično in fizično nasilje ali odvisnost. Nekateri od razlogov za ločitev so manj vidni in jih je lahko prekrivati pred zunanjim svetom in tudi pred otrokom. Otroci so čuteča bitja, družinski člani pa so povezani med seboj, zato počutje enega družinskega člana vpliva na počutje in vedenje drugega, in že majhen otrok lahko zazna, da se v družini dogaja nekaj neprijetnega (Štadler idr., 2009, str. 40–41).

Ločitev ali razveza ima na vse družinske člane vpliv. To je namreč prehod iz ene vrste družine v drugo, vzpostaviti se morajo nova pravila, sodelovanje, komunikacija, nove vloge, naloge. Ta prehod lahko povzroči tudi materialne stiske, lasten občutek neuspeha, žalovanje za družino, spremembe v socialni mreži. Seveda pa ima lahko ločitev ali razveza za nekatere tudi pozitivne posledice, ki so na primer razvoj v karieri, avtonomiji, zmanjšanje pritiska na otroka, konec nasilja, olajšanje, priložnost za novo življenje (Čačinovič Vogrinčič in Mešl, 2019).

1.2.2 Vidiki ločitve

Dodič (2016, str. 6–9) navaja štiri vidike ločitve, ki vplivajo na družino po ločitvi ali razvezi. To so legalna ali pravna ločitev, finančna ločitev, socialna ločitev in čustvena ločitev. Prvi vidik je legalna ali pravna ločitev. Legalna ločitev je najpogostejše vidik, na katerega ljudje pomislijo, ko govorimo o ločitvi. Gre za pravni del ločitve, postopke in dokumente, vložene na sodišče, s katerimi sta partnerja uradno ločena. Verdel (2011) v svoji diplomski nalogi zapiše, da pravne posledice razveze nastopijo v zakonskih zvezah tako v razmerju med razvezanima zakoncema (delitev skupnega premoženja, vračanje daril, preživljanje razvezanega zakonca, ki nima lastnih sredstev za preživljanje in ni brezposeln po lastni krivdi, ipd.), kot tudi v razmerju med razvezanima zakoncema kot roditeljema in njunimi otroki (preživljanje skupnih otrok, vzgoja in varstvo, stiki ipd.). Starši morajo po razvezi doseči medsebojno razumevanje in sodelovanje na področju varstva in vzgoje svojega otroka. Njihova dolžnost je, da kljub razpadu zakona poskušajo otroku omogočiti spodbudno okolje za odraščanje. Drugi vidik, o katerem piše Dodič (2016), je finančni vidik. Ob ločitvi ali razvezi se razdeli skupno premoženje bivših zakoncev. Bivša zakonca se o tem lahko sporazumeta sama ali pa s pomočjo mediacije. Lahko pa o tem odloča tudi sodišče s pomočjo tožb in dokazovanjem lastništva. Tretji vidik je socialni vidik. Pri tem vidiku gre predvsem za to, kako se bodo drugi, torej družba, prilagodili dejstvu, da se partnerja ločujeta. Ob tem moramo razumeti, da so tudi otroci in preostala družina del družbe, ki se morajo prilagoditi novemu načinu življenja. Zadnji, četrti vidik, je psihološki vidik ali čustvena ločitev. To velja za najtežji del ločitve. Ne glede na to, kakšni so razlogi za ločitev, gre za prekinitev odnosa, ki je nekoč veliko pomenil, gre za izgubo osebe, za zaključek dela življenja. Vsakdo ločitev drugače občuti, vendar po navadi sledi žalovanje kot ob smrti ljubljene osebe. Žalujemo za izgubo žene/moža, partnerja, življenjskega sopotnika, načina življenja, sanj, največkrat se pojavi žalovanje za družino kot celoto. Lahko se pojavlja tudi strah pred prihodnostjo, pred tem, kako bomo zmogli živeti sami. To je dolgotrajen proces.

Starši se morajo zavedati, da dve osebi nista vedno dober par, vendar pa to ne pomeni, da ne moreta biti dobra starša, ki živita ločeno. Tudi če se zveza med starši ne obnese, je vloga staršev doživljenjska obveza, ki jo je potrebno izpolnjevati, čeprav se je zveza moža in žene končala. Odnos, ki ga imata ločena oziroma razvezana starša, izpopolnjuje ali zlomi starša ravno tako, kot ima moč, da izpopolni ali zlomi prihodnost otroka ločenih oziroma razvezanih staršev (McGhee, 2015).

1.2.3 Faze odzivanja na ločitev

Ločitev je ena izmed težjih življenjskih prelomnic, saj se lahko na področju čustev in občutkov enači s čustvi in občutki ob smrti in s procesom žalovanja (Dodič, 2016). Gre za zelo stresno in bolečo preizkušnjo, v kateri ne ostane nihče neprizadet. Zlasti otroci doživljajo velike čustvene težave in stiske, saj se morajo soočiti z izgubo varnosti in ljubezni. Življenje v družini se spremeni, največkrat eden od staršev odide. Žalovanje za izgubo starša je normalen proces in otrok potrebuje kar nekaj časa, da se prilagodi na nove življenjske okoliščine (Štadler idr., 2009).

Doživljanje resnega zakonskega konflikta je podobno procesu žalovanja, ki ga je dr. Elisabeth Kübler–Ross (1969) razdelila na naslednje faze: šok in zanikanje, jeza, pogajanje, žalost in depresija, obup ali sprejemanje ter ločitev – dejanska in/ali čustvena. Ni nujno, da partnerja doživita vse faze po navedenem vrstnem redu. Čas, ki ga potrebuje vsaka ločena oseba, da preboli oziroma preide faze, je različno dolg in variira med posamezniki. Pomembno je, da vsakemu človeku pustimo čas, da sprejme svoje novo življenje (Kübler–Ross (1969), kot navedeno v Dodič, 2016, str. 9–10). Vsaka družina, vsak starš in otrok doživlja ločitev ali razvezo na edinstven način, in ta proces traja vse življenje (McGhee, 2015).

1.3 OTROCI IN LOČITEV

1.3.1 Kako povedati otroku za ločitev

Povedati otroku, da se starša ločujeta, ni lahko. Vsebina se razlikuje glede na to, koliko je otrok star in koliko stvari lahko razume. Je pa pogovor zelo pomemben, saj pomaga otrokom razumeti, da do razveze ni prišlo po njihovi krivdi, zmanjša možnost, da bi otroci čutili, da lahko stvari v družini spremenijo, zmanjša tudi tesnobo pri otrocih zaradi spremembe v življenju, predvsem pa da otrokom vedeti, da se lahko o razvezi pogovarja s starši in drugimi pomembnimi osebami v tem trenutku in v prihodnosti. Starši se morajo zavedati, da primernega trenutka za tak pogovor ni, saj bo pogovor v vsakem primeru pomenil veliko spremembo v otrokovem življenju (McGhee, 2015). Pogovor torej mora biti prilagojen otrokovi starosti in zajemati temeljno sporočilo, da otrok ni kriv za razhod svojih staršev. Otrok mora slišati zagotovilo, da ga bosta imela oba starša kljub ločitvi še naprej rada (Štadler idr., 2009).

Pomembno se je zavedati, da imajo otroci vso pravico do informacij in resnic, ki jih zadevajo (Schöberl, 2006). Šele ko sta partnerja trdno odločena, da se bosta ločila, in vesta, kako bo približno potekalo življenje po ločitvi, naj o tem obvestita svoje otroke. Predvsem majhni otroci potrebujejo stabilnost, red. Ker mu z ločitvijo lahko zamajemo temelje varnosti, je pomembno, da starša vsaj približno vesta, kako bo potekalo življenje vnaprej. Pomembno je, da imajo starši v mislih dobrobit otroka in da tačas opustijo medsebojne zamere, nesoglasja in jezo. V odgovorih naj se starša strinjata, da otrok ne zmedeta še bolj. Potrebno je, da otrok razume, kaj mu sporočamo, in da mu olajšamo stisko, mu malo opišemo, kako bo potekalo življenje, da si lažje konkretnije predstavlja prihodnost. Pomembno je, da otrokom ne pripovedujemo le, kaj vse se bo spremenilo, temveč jim povemo tudi, kaj vse bo ostalo enako, da s tem omogočimo tudi neko stabilnost in občutek, da se ni porušil ves njihov svet (Dodič, 2016).

Otroci bodo vedno v stiski ob informaciji, kot je informacija o ločitvi ali razvezi staršev. V večini primerov bodo otroci žalostni, jezni, lahko tudi besni, morda bodo jokali ali kričali. Lahko se zaprejo v svoj svet, postanejo otopeli, depresivni, žalostni, ker se končuje način življenja, ki so ga poznali. Nekaj časa so lahko celo preveč šokirani, da bi sploh kaj občutili. Mnogo otrok opisuje občutek odrezanosti od okolice, celo od najboljših prijateljev. Lahko se počutijo izgubljene, prestrašene in zaskrbljene zaradi svoje prihodnosti. V tem času se mnogi tudi težje zberejo v šoli in ne uživajo več v stvareh, v katerih so prej uživali. Vse te reakcije so popolnoma normalne in na srečo ne trajajo večno. Zelo pomembno je, da starši in druge pomembne osebe v otrokovem življenju otroke podpirajo, ne glede na to, ali je njihovo vedenje sprejemljivo ali ne. Otroci bodo izrazili svoja občutja tako, kot jih bodo takrat lahko. Potrebno je biti pozoren tako na takojšnje reakcije otrok, kot tudi na reakcije v daljšem časovnem obdobju. Veliko pomaga pogovor o otrokovih občutkih, predvsem pa je pomembno, da starši ne posegajo v njihova občutja, jih ne zanikajo, saj bodo drugače otroci občutili strah, da bodo užalili koga od staršev, in se bodo zaprli vase. Starši morajo biti otrokova opora, ne kritik (Dodič, 2016). Nekateri otroci pa niso žalostni, če se njihovi starši odločijo za ločitev. Ločitev lahko namreč prinese olajšanje v družinah, kjer so bili pogosti konflikti ali celo nasilje. Ta reakcija je popolnoma razumljiva in otroci se ne bi smeli počutiti krive, če se tako počutijo (Bingham, 2006).

Otroke in mladostnike lahko novica o ločitvi njihov staršev postavi v situacijo, ko imajo občutek, da nimajo nič pod nadzorom. Mnogo jih odkrije, da je tudi veliko drugih mladih preživelo ali preživlja podobno izkušnjo in jim lahko pomagajo razumeti njihovo stisko.

Pogosto pomagajo tudi pogovori s prijatelji ali sorodniki, ki so otroku blizu. Nekaterim pomaga tudi glasba, risanje, pisanje dnevnika ali športna aktivnost (Bingham, 2006).

1.3.2 Otrokovo doživljanje ločitve ali razveze

Ločitev staršev tako ali drugače vpliva na otroka in povzroča nekatere spremembe v njegovem življenju. Vsak otrok se drugače odziva na spremembe in se drugače prilagaja na nove okoliščine. Nekateri se s spremembami sprijaznijo prej, drugi pozneje, vsekakor pa so spremembe navadno del nekih novih navad in načina življenja. Kakšen bo otrokov odziv na ločitveno dogajanje in kako bo to vplivalo na njegov kasnejši razvoj, je poleg teže konfliktnosti v družini in stiske ob razpadu celovitosti družine odvisno tudi od nekaterih drugih dejavnikov. Ti so otrokova starost, njegov temperament, druge osebnostne značilnosti in splet okoliščin, v katerih se ločitveno dogajanje odvija. Njegov odziv bo na primer drugačen, če bo imel na voljo v bližini drugo osebo, ki mu ohranja občutek varnosti, kot če takšne osebe ne bo. Otroci, ki imajo že pred razvezo staršev morebitne psihosocialne težave in so ranljivejši, se na dogajanja ob ločitvi staršev lahko pogosteje odzovejo z dolgotrajnimi emocionalnimi motnjami. Otroci, ki se lažje prilagajajo, pa lahko kljub večjim obremenitvam in prikrajšanostim ostanejo v psihičnem in socialnem smislu bolj zdravi (Štadler idr., 2009).

Mnoge raziskave kažejo, da konfliktnost med staršema naredi otroku veliko škode že pred ločitvijo. Charlish (1998, str. 32) na primer meni, da ločitev staršev otroku spodkoplje občutek lastne vrednosti ter njegovo telesno in duševno zdravje. Prav tako meni, da če so otroci pogosto izpostavljeni prepirom med staršema, lahko to vpliva na njihovo duševno zdravje, vedenje in učni uspeh. Dodič (2016, str. 26–28) navaja le nekatere težave, ki se lahko pojavijo v vedenju otrok ob ali po ločitvi ali razvezi, in sicer psihosomatiko, agresijo, depresijo, nagajanje oziroma iskanje pozornosti, indiferentnost in jezo na starše. Lahko se pojavijo tudi drugi znaki, kot so npr. sesanje prsta, izbruhi jeze, jokavost, sanjarjenje, zamišljenost. Z vsemi temi občutki otrok izraža občutke nesreče, nezadovoljstva, nezmožnosti razrešitve svoje stiske na drugačen način.

Različni avtorji (Amato 2001, Kelly in Emery 2003, Portnoy 2008, Kushner 2009, Lansford 2009, Coleman in Glenn 2010) soglašajo, da ima razveza negativen vpliv na otroke in povečuje tveganje za razvoj prilagoditvenih težav. Novejše raziskave sicer kažejo, da so negativni vplivi razveze majhni in ne trajajo dolgo, tako da negativen vpliv razveze ni univerzalen in se večina otrok razvezanih staršev od svojih vrstnikov občutno ne razlikuje. Pri večini otrok težave, ki se pojavijo ob razvezi in po njej, čez nekaj let minejo brez trajnih posledic. Pri manjšini otrok pa

so čustvene, vedenjske in druge težave lahko intenzivnejše in dolgotrajnejše ter se lahko kažejo tudi v odraslosti (Andrejč, 2014). Žerovnik (2011) je eden prvih avtorjev, ki je v svojem magistrskem delu raziskoval vpliv razveze na otroke v Sloveniji. Primerjal je čustvene in vedenjske težave otrok razvezanih in nerazvezanih staršev ter ugotovil, da med skupinama otrok ni pomembnih ponotranjenih in pozunanjenih težav, so pa po ocenah staršev imeli otroci nerazvezanih staršev nekoliko manj težav kot otroci razvezanih staršev. Med vsemi otroki razvezanih staršev je najbolj izstopalo agresivno vedenje, sledile so težave s pozornostjo, socialne težave in depresivne motnje, vendar niso bile pomembno večje kot pri otrocih nerazvezanih staršev.

Pomembno je, da se starši in strokovni delavci z otrokom pogovorimo, da nam pove, kako doživlja on ločitev svojih staršev, da otrok lahko izrazi, kar čuti. Dejstvo, da imajo otroci dva domova, je velika sprememba, s katero se morajo otroci soočiti, zato je pomembno, da imajo pri tem podporo (McGhee, 2015). Otrok v težkih časih ločitve potrebuje pomoč, in to pomoč vseh, ki so udeleženi v njegovem življenju (od staršev, sorodnikov, do vzgojiteljic, učiteljic itd.). Še več, otrok potrebuje tudi sodelovanje z njimi. Pomembna naloga stroke je prav zagotoviti odprte prostore za pogovor, ki bi zagotovil sodelovanje med vsemi. Potrebna je skupna akcija vseh udeleženi. Občutek varnosti je namreč otrokova najgloblja potreba (Štadler idr., 2009).

1.3.3 Vpliv konfliktnih razvez na otroke

Prizadetost in težave otrok ob ločitvi ali razvezi so povezane s konfliktnostjo med staršema tako pred kot po ločitvi ali razvezi ter z razpadom celovitosti družine. To sta dva temeljna dejavnika, ki neobhodno zaznamujeta družine, v katerih se nerešen partnerski konflikt nadaljuje v prekinitev partnerskega odnosa (Štadler idr., 2009). Lansford (2009) navaja, da ima visoka stopnja konflikta med staršema negativne in dolgotrajne posledice za otroke. Coleman in Glenn (2010) povzemata ugotovitve pregledov več raziskav, da otroci, ki so izpostavljeni konfliktu med staršema in prepirom, pogosteje razvijejo čustvene in vedenjske težave kot tisti, ki nimajo teh izkušenj.

Andrejč (2014) med drugim ugotavlja, da se pri otrocih razvezanih staršev v primerjavi z otroki nerazvezanih staršev pogosteje pojavljajo slabša učna uspešnost ter različne čustvene in vedenjske težave, pri manjšini v odraslosti pa slabše psihično zdravje in težave v partnerskih odnosih. Glede dejavnikov, ki vplivajo na intenzivnost negativnega vpliva, so številne študije

enotne v ugotovitvah, da bolj kot tip družine na prilagoditev otrok vpliva funkcioniranje družine. Največji dejavniki tveganja za razvoj težav pri otrocih so konfliktnost odnosa med staršema, slabša prilagojenost staršev na razvezo, manj kakovostno starševstvo in manj kakovosten odnos med otrokom ter enim in drugim staršem. Varovalni dejavniki so splošne prilagoditvene značilnosti otroka, socialna opora in kakovostno sostarševstvo. Študije pa se nekoliko razhajajo v ugotovitvah, ali pomeni ločitev staršev večje tveganje za mlajše ali starejše otroke ter ali pomeni večje tveganje za fante ali dekleta (Andrejč, 2014).

Ločitev staršev ni nikoli posledica spontane, trenutne odločitve. Za njo vedno stoji neka zgodba, ki jo otrok najverjetneje deloma ali pa sploh ne pozna. Nekateri starši skrivajo svoje konflikte pred otroki, zato le-ti težko razumejo in sprejmejo ločitev staršev (Schöberl, 2006). Ločitev v družini ne pomeni nujno slabo ali negativno izkušnjo oziroma ni vedno vzrok za slabe rezultate otrok v šoli, šibko samospoštovanje ali vseživljenjsko nefunkcionalnost, lahko pa nenehna izpostavljenost prepirom med starši, življenje v neurejenih razmerah, nedosledna vzgoja in varstvo naredijo precejšnjo škodo (McGhee, 2015).

Obstajata dve skupini strokovnjakov, ki si nasprotujeta glede stanja otrok po ločitvi staršev. Prvi menijo, da so otroci iz razprtih družin bolj plahi, bolj občutljivi za stres, slabše orientirani, pogostejše preobremenjeni, imajo moteno zaznavanje občutka bližine in distance, težave s sprejemanjem avtoritete in so glede partnerskih odnosov bolj zaskrbljeni. Drugi pa menijo, da so otroci iz razprtih družin bolj samozavestni, dolgoročno bolj pripravljeni na obremenitve, vztrajnejši, samostojnejši, prej zreli, odgovornejši in bolj pripravljeni na partnerstvo. Težko je oblikovati splošno veljavno pravilo. Vse je odvisno od posameznih okoliščin in od tega, ali je ločitev staršev otroku prizadela globljo duševno rano, katere posledice bo občutil vse življenje (Andrejč, 2014).

Manj kot je imel otrok občutka varnosti v času odraščanja, bolj kot je bil ločitveni postopek konflikten in bolj kot je družina ogrožena zaradi revščine in družbenega dna, globlje je ranjena njegova duša. Psihologi vedno poudarjajo predvsem dejstvo, da sama ločitev ali razveza ne odloča o tem, koliko bodo otroci ostali osebno zdravi. Veliko pomembnejši je način, na katerega se starša ločujeta, in kakšen odnos je med njima po ločitvi ali razvezi. Če si starša vzameta dovolj časa za svoje otroke, se z njimi veliko pogovarjata, jih podpirata, sta drug do drugega miroljubna, dovoljujeta in podpirata otrokove stike z ločenim partnerjem, ne zlorabljata otrok za nadomeščanje izgubljenega partnerja, bodo otroci njuno ločitev lažje

sprejeli in preboleli (Schöberl, 2006). Najpomembnejša dejavnika pri tem, kako bo otrok doživljal ločitev ali razvezo, sta torej načina, kako se starši sami spoprijemajo s postopkom ločitve ali razveze in kako se starša sporazumevata drug z drugim po razdoru zveze (McGhee, 2015).

Če bo otrok po ločitvi staršev zaživel v urejeni družinski situaciji in če bosta njegova starša uspela razviti sodelujoče starševstvo, bo vsekakor imel velike možnosti, da se bo sčasoma počutil dobro in da bodo začetne stiske in težave minile brez dolgoročnejših negativnih posledic (Štadler idr., 2009). Dejstva pravijo, da se otroci ločenih staršev poročajo enako pogosto kot otroci iz trajnih zakonov. Te zveze imajo enako možnosti, da obstanejo ali razpadejo. Vsekakor ni nujno, da se usoda staršev ponovi pri osebi, ki ima ločene ali razvezane starše. Pogosto se sicer pri otrocih ločenih ali razvezanih staršev pojavlja strah, da bi jih razočarala oseba, ki bi jo imeli zares radi. Priznanje je vedno prvi korak k reševanju in izboljšanju situacije. Otroci ločenih in razvezanih staršev se namreč morajo ponovno naučiti zaupanja, za kar je potrebnega kar nekaj časa in potrpljenja (Schöberl, 2006).

1.4 SOCIALNO DELO V PROCESU LOČITVE ALI RAZVEZE

Novejša spoznanja s področja prilagajanja otrok na ločitev ali razvezo staršev so pomembna in aktualna za socialno delo z družinami, predvsem ob procesih spreminjanja družine po ločitvi ali razvezi, pa tudi za socialno delo s sestavljenimi in enostarševskimi družinami. Pomoč družini pri reševanju kompleksnih psihosocialnih problemov vključuje raziskovanje dobrih izidov za vse udeležene v problemu, s ciljem odkrivati boljše pogoje za življenje posameznika v družini ali zunaj nje oziroma za podporo družini, da se kot skupnost preoblikuje ali razide. Cilj socialnega dela z družinami ni nikoli varovanje družine za vsako ceno, temveč odkrivanje boljših pogojev za življenje posameznika v družini ali zunaj nje oziroma za podporo družini, da se kot skupnost ohrani, preoblikuje ali razide (Čačinovič Vogrinčič, 2006).

V procesu ločitve ali razveze sodelujemo z družino na dva načina, prvi je socialno delo z vsemi udeleženi v problemu, vzpostavljanje projekta socialnega sodelovanja, ki vedno znova temelji na razumevanju, sporazumevanju in dogovoru. Z družino vzpostavimo delovni odnos in sodelujemo v izvirnem delovnem projektu pomoči in podpore, da bi zmogla rešiti naloge v procesu spreminjanja ob razvezi ali ločitvi. Drugi način pa je upravni postopek, to je postopek

ugotavljanja okoliščin, na podlagi katerih strokovni delavec oblikuje mnenje za sodišče (Čačinovič Vogrinčič, 2006). Na centrih za socialno delo se namreč velikokrat pozablja na kompleksnost procesa ločitve oziroma razveze in se namenja pozornost zgolj sporazumom o vzgoji in varstvu otroka, urejanju stikov in urejanju skupnega premoženja. V procesu reorganizacije družine je potrebno razrešiti težave na področju partnerstva in starševstva. Bivša zakonca oziroma partnerja se morata ob ločitvi ali razvezi kot starša opredeliti do številnih vprašanj, ki zadevajo njuno nadaljnje življenje v odnosu do otroka (Štadler idr., 2009).

Da bi družina zmogla reorganizacijo, je naloga socialne delavke, da v socialnem delu z družino le-to podpre pri spremembah drugega reda in ji s tem omogoči možnost za spreminjanje. Tema prvega pogovora z družino naj bo torej spreminjanje življenja po ločitvi ali razvezi in ustvarjanje novih rešitev v novih okoliščinah starševstva. Margaret Robinson v svoji knjigi *Transformacija družine skozi razvezo in ponovno poroko* (1993, kot navedeno v Čačinovič Vogrinčič, 2006, str. 82-84) piše o konceptu mogočega dobrega izida kompleksnega procesa transformacije družine in partnerjev po ločitvi in razvezi. Robinson pokaže, kako je mogoče zastaviti dolgoročen življenjski projekt starševstva, ki ostaja za vse življenje, ker se otroci ne razvežejo od staršev. Zapisala je 13 stopenj transformacije, ki so lahko pomembna podpora socialnemu delavcu pri delu z družino, saj gre skozi faze, ki vodijo do spreminjanja in aktivnega sospreminjanja življenjskih okoliščin, s ciljem zagotoviti otroku starševstvo v novi, fleksibilni in različni, ki jo je treba izdelati v dveh družinah. Delovna tema torej ni urejanje stikov, ampak je v socialnem delu zastavljena naloga kot soustvarjanje pogojev za spremembe drugega reda, ki jih potrebuje družina v procesu transformacije v enostarševsko in reorganizirano družino. Projekt je mogoče vzpostaviti, ko vse udeležene v procesu transformacije pridobimo za socialno delo. Priznava zloma zakona ali partnerstva je prva faza razveze oziroma ločitve, v kateri partnerja sodelujeta pri odločitvi, ali bi ponovno vzpostavila zvezo, da bi se njuno razmerje lahko nadaljevalo. Potrebna sprememba drugega reda je vzajemno sprejemanje lastne vloge in vloge pri zlomu zakona. Druga faza je odločitev za ločitev ali razvezo. V tej fazi en partner ali oba spoznata, da partnerstva ni mogoče rešiti. Potrebne spremembe drugega reda so obojestransko sprejetje te odločitve in upoštevanje otrokovih potreb. V tretji fazi, ki je priprava in načrtovanje izida, se partnerja dogovarjata o delitvi odgovornosti zdaj in v prihodnosti. Potrebne spremembe drugega reda so sodelovanje pri problemih, kako povedati otrokom, dogovor o stikih in obravnavanje težav z razširjeno družino, prijatelji in kolegi. Četrta faza je ločitev. V tej fazi partnerja sodelujeta pri dejanski ločitvi, kjer se ukvarjata z vprašanji vzgoje,

hkrati pa opuščata vlogo partnerja. Pojavi se žalovanje zaradi izgube partnerja oziroma žalovanje zaradi razpada družine. Z odločitvijo o ločitvi so seznanjeni tudi širša družina in drugi v skupnosti. V peti fazi sledi razveza, ki je pravni postopek. Tukaj partnerja opustita fantazije o ponovni združitvi družine, skozi proces žalovanja se soočata z bolečino in jezo. Šesta faza je faza družine po razvezi. Bivša partnerja ohranjata stik in razvijata sostarševske odnose ter se ob tem zavedata, da so pomembni otrokovi stiki z drugim partnerjem, ki lahko vzpostavi novo zvezo. Sledi sedma faza, ki ji rečemo novi začetki. Eden ali oba od staršev lahko razvijeta novo družino, pomembno je spoznanje, da je odnos otrok-starš v tem času pred odnosom, ki nastane s ponovno poroko. Sledijo faze asimilacije, ozaveščanja, rekonstrukcije in akcije, ki vključujejo začetek novega sodelovanja. Potrebno se je dogovoriti o novih pravilih, ritualih in mejah, ki jih dosežemo s ponovnimi pogajanja v celostni preoblikovani in razširjeni družinski mreži. Dvanajsta faza je integracija. V tej fazi je potrebno dopustiti, da tudi mačeha ali očim dobi tako vlogo, da niti ne tekmuje z biološkim staršem niti ga ne ogroža, in to vlogo sprejme vsa reorganizirana in razširjena družinska mreža. V trinajsti, zadnji fazi pa sledi faza odločitve za dvojedno družino. Tukaj se odpovemo zadnjemu upanju, da bi ponovno zaživel kot jedrna družina. S temi fazami Margaret Robinson prikaže dolg, kompleksen, počasen proces, ki vsakokrat zahteva soočenje s sedanjostjo, da bi bilo mogoče uzreti prihodnost (Robinson, 1993, kot navedeno v Čačinovič Vogrinčič, 2006, str. 82–84).

Otroci imajo včasih odpor do sodelovanja s strokovnimi delavci. Odpor lahko kažejo s tišino ali z irelevantnimi odgovori. Tak zadržan pristop otrok do govorjenja o kompleksnih in bolečih temah je običajno interpretiran kot primanjkljaj v komunikaciji, vendar je pomembno, da strokovnjaki nanj gledajo kot na interakcijsko zmogljivost posameznega otroka. Otrokov odpor do govorjenja o družinskem življenju pred ločitvijo ali razvezo in o željah po ločitvi ali razvezi staršev je lahko posledica narave družinskih problemov, na primer nasilja v družini. To je lahko vzrok za otrokovo razdrobljeno pripoved o dogodkih, saj otrok skozi pripoved razkriva svoje travme (Van Nijnatten in Jongen, 2011).

Poleg tega je lahko otrokov odpor do sodelovanja posledica nepoznavanja svoje vloge v odnosu s strokovnjakom. Otroci, ki so negotovi glede svoje vloge, z lahkoto prevzamejo vlogo, ki sovпада s konvencionalno interpretacijo situacije, kjer odrasli testirajo otrokovo znanje na ta način, da jim postavljajo vprašanja. Otroci odgovarjajo tako, da podajo strokovnjakom pravičen odgovor, ne pa odgovor, ki se sklada z njihovimi izkušnjami. Otroci pogosto tudi niso obveščeni

o tem, da imajo pravico, da ne odgovorijo oziroma so tiho. V sodelovanju med otrokom in strokovnjakom v postopku razveze ali ločitve staršev je najosnovnejše, da so jasno opredeljeni vloge udeleženi v pogovoru, cilj pogovora, kakšno vlogo ima ta pogovor v sodnem postopku, narava sodne odločbe in načela zasebnosti (Van Nijnatten in Jongen, 2011).

Parkinson, Cashmore in Single (2005) izpostavijo, da so kljub dokazom, da so otroci srečnejši, če je pri odločitvah slišan njihov glas, še vedno starši oziroma odrasle osebe tiste, ki so dominantni sogovorniki v procesu ločitve ali razveze.

Jelen (2012) je v svoji raziskavi v okviru diplomskega dela ugotovil, da je vključenost otrok v pravni proces zelo majhna, vendar kljub temu sklepa, da je sodelovanje otrok v procesu razveze zanje zelo obremenjujoče, in sama ne vidi potrebe po dodatni vključitvi otroka v proces razveze. Tudi Jerovšek (2018) v svoji diplomski nalogi ugotavlja, da je otroke strah obiska institucij, ki so bile v postopku ločitve ali razveze pristojne za urejanje zadev v zvezi z ločitvijo ali razvezo. Pri tem jih je bilo najbolj strah, da bi morali pred odraslo osebo govoriti o neprijetnem dogajanju v družini in se odločiti za enega od staršev. Centri za socialno delo in strokovni delavci torej niso predstavljali varnega okolja zanje.

2. OPREDELITEV PROBLEMA

Pri raziskovanju izhajam iz teoretskih spoznanj, iz lastnih izkušenj z razvezo staršev v otroštvu in iz izkušenj prakse v 3. in 4. letniku na centru za socialno delo, kjer sem bila prisotna na različnih pogovorih ob razhodih in ločitvah partnerjev. Večinoma so se pogovori nanašali na urejanje varstva in vzgoje otroka, urejanje preživnine in stikov z otrokom, posebnega posvečanja občutkom in doživljanju otroka ob razvezi ali ustrezne podpore ob tem pa otroku ni bilo. Pri socialnem delu z družino nas učijo, da je socialno delo v procesu ločitve ali razveze staršev zelo pomembno, saj socialni delavci predstavljamo pomoč in podporo družini kot celoti pri reševanju kompleksnih psihosocialnih problemov. Vse večkrat pa opazimo, da se v procesu ločitve ali razveze staršev uporablja zgolj upravni postopek, torej ugotavljanje okoliščin, na podlagi katerih strokovni delavec oblikuje mnenje za sodišče, socialnodelovni koncepti, o katerih nas učijo in s katerimi podpremo družino ter tako sodelujemo z vsemi udeleženi v problemu, pa so večkrat pozabljeni.

Ločitev ali razveza vpliva na vse družinske člane. Gre za zelo stresno in bolečo preizkušnjo, v kateri nihče ne ostane neprizadet. Zlasti otroci doživljajo velike čustvene težave in stiske, saj se morajo soočiti z izgubo varnosti in ljubezni. Življenje v družini se spremeni, največkrat eden od staršev odide. Žalovanje za izgubo starša je normalen proces in otrok potrebuje kar nekaj časa, da se prilagodi na nove življenjske okoliščine (Štadler idr., 2009). Različni avtorji navajajo različne težave, ki se lahko pojavijo v vedenju otrok ob ali po ločitvi ali razvezi. Charlish (1998, str. 32) na primer meni, da ločitev staršev zmanjša otrokov občutek lastne vrednosti ter negativno vpliva na njegovo telesno in duševno zdravje. Prav tako meni, da če so otroci pogosto izpostavljeni prepiru med staršema, lahko to vpliva na njihovo duševno zdravje, vedenje in učni uspeh. Dodič (2016, str. 26–28) na primer omenja nekatere vedenjske težave otrok, do katerih lahko pride ob ali po ločitvi ali razvezi, med njimi psihosomatiko, agresijo, depresijo, nagajanje oziroma iskanje pozornosti, indiferentnost in jezo na starše. Sodobnejše raziskave sicer ugotavljajo, da so negativni vplivi ločitve ali razveze majhni in kratkotrajni ter niso univerzalni, kar pomeni, da se večina otrok razvezanih ali ločenih staršev od svojih vrstnikov občutno ne razlikuje. Pri večini otrok težav, ki se pojavijo ob ločitvi ali razvezi in po njej, po nekaj letih ni več zaznati, pri manjšini pa so čustvene, vedenjske in druge težave tako intenzivne in dolgotrajne, da se lahko kažejo tudi v odrasli dobi (Andrejč, 2014).

Raziskati želim, kako so sedaj že mladi odrasli kot otroci doživljali ločitev ali razvezo svojih staršev, kakšen vpliv je ločitev ali razveza staršev imela na njih in kakšno podporo so ob tem prejeli oziroma kaj bi po njihovem mnenju takrat potrebovali. Hkrati si želim raziskati, kdo so večinoma otrokom pomembne osebe v procesu razveze in ločitve, in s tem obogatiti njim pomembno podporo. Zanimalo pa me bo tudi, v kolikšni meri so bili otroci vključeni v proces ločitve ali razveze na centrih za socialno delo ter v kolikšni meri je bil upoštevan njihov glas. S poglobljenimi intervjuji, ki jih bom opravila, pa bi želela tudi staršem nuditi vpogled v otrokovo doživljanje ločitve ali razveze, morebitne posledice, ki so jih otroci utrpeli tekom ali zaradi ločitve ali razveze, in doseči, da mogoče tudi starši sami postanejo boljša opora otrokom v zahtevnem času procesa ločitve ali razveze.

2.1 Raziskovalna vprašanja

- Kako je potekala ločitev oziroma razveza staršev?
- Na kakšen način so izvedeli za ločitev oziroma razhod svojih staršev?
- Kako mladoletni otroci doživljajo ločitev oziroma razvezo svojih staršev?
- Kakšno obliko podpore so prejeli v obdobju ločitve oziroma razveze oziroma kakšno podporo bi po svojem mnenju potrebovali?
- Kdo so bile otrokove podpirne osebe (osebe, ki so jim predstavljale varnost) v času postopka ločitve oziroma razveze?
- Kako so potekali stiki s staršem, s katerim niso stalno živeli, so bile prisotne kakšne ovire, težave?
- Kako je razveza oziroma ločitev vplivala na njih v nadaljnjem življenju in kako jih je oblikovala kot osebe?
- Kakšen je odnos med in s starši po ločitvi oziroma razvezi?
- V kolikšni meri so otroci lahko sodelovali v procesu podpore in pomoči ob ločitvi/razvezi ter na kakšen način je to sodelovanje potekalo?

3. METODOLOGIJA

3.1 Vrsta raziskave

Raziskava je kvalitativna, empirična in eksplorativna oziroma poizvedovalna (Mesec, 2009). Pri kvalitativnih raziskavah zbiramo izkustveno gradivo, besedne opise in pripovedi, zbrane v raziskovalnem procesu (Mesec, 2009). Empirično gradivo je sestavljeno iz zapisov intervjujev, ki sem jih opravila z mladimi odraslimi, ki so kot mladoletni otroci doživeli razvezo ali ločitev svojih staršev. Prav tako je raziskava eksplorativna ali poizvedovalna, saj je njen namen spoznati določeno področje problematike, ne pa proučiti celotno populacijo (Mesec, 2009).

3.2 Merski instrument in viri podatkov

Merski instrument je delno standardiziran vprašalnik, sestavljen iz 11 sklopov vprašanj odprtega tipa, ki je priložen med prilogami (Priloga 9.1 – Smernice za intervju). Vprašanja so smernice za intervju, tako da sem bistvena vprašanja opredelila vnaprej, podvprašanja pa sem zastavljala glede na potek intervjuja.

3.3 Populacija in vzorec

Populacija so vsi mladi odrasli od 18. do 26. leta starosti v Sloveniji v letu 2021, katerih starši so se v času njihove mladoletnosti ločili ali razvezali. Uporabila sem neslučajnostni priložnostni vzorec, saj sem raziskavo izvedla med ljudmi, ki so mi bili najbolj dostopni (Mesec, 2009). Vzorec obsega 7 ljudi, izbran pa je bil na podlagi mojih prijateljev, znancev in družbenih omrežij. Intervjuje sem opravila s sedmimi posamezniki, šestimi ženskami in z enim moškim predstavnikom, starimi od 21 do 25 let, katerih starši so se ločili ali razvezali v času njihove mladoletnosti. V času ločitve ali razveze so bili stari od 4 do 17 let.

3.4 Zbiranje podatkov

Metoda zbiranja podatkov je delno strukturirani intervju. Znance, za katere sem vedela, da imajo ločene ali razvezane starše, sem nagovorila, da so z mano opravili intervju na temo doživljanja ločitve oziroma razveze staršev, in jim razložila namen svoje raziskave. Nato sem na enak način naredila še objavo na socialnem omrežju Facebook in jo delila tudi med študentske skupine. S tistimi, ki so v sodelovanje privolili oziroma so se odzvali na objavo, sem nato opravila poglobljene intervjuje. Glede na epidemiološko situacijo je bilo pet intervjujev opravljenih preko Zooma, dva pa sta bila opravljena v živo. Intervjuje sem opravljala v mesecu

aprilu in maju 2021. Vsi pogovori so bili snemani, kar so sogovorniki predhodno odobrili, in so bili nato dobesedno pretipkani na računalnik.

3.5 Obdelava in analiza podatkov

Pridobljene podatke sem analizirala na kvalitativen način. Vseh sedem intervjujev sem z dovoljenjem sodelujočih snemala in jih kasneje pretipkala na računalnik ter ustrezno označila (od A do G). Slišano sem poskušala čim bolj dobesedno prepisati, kljub temu sem nekje besede zapisala bolj knjižno ali slovnično pravilno.

Po prepisu intervjujev sem določila enote kodiranja in kasneje naredila odprto kodiranje. Pri odprtem kodiranju sem zapisovala pomembne izjave v tabelo, kjer sem določala pojme, kategorije in teme. Po odprtem kodiranju sem uporabila še osno kodiranje, kjer sem istim kategorijam pripisovala pojme. Za konec sem naredila še odnosno kodiranje, s pomočjo katerega sem oblikovala poskusno teorijo ter kasneje tudi končno teoretično formulacijo. Vsi intervjuji in kodiranje so v prilogah (Priloge 9.2 – Intervjuji s kodiranjem).

4. REZULTATI

Rezultate sem oblikovala s pomočjo analize opravljenih intervjujev. V nadaljevanju jih predstavljam po temah, ki sem jih oblikovala tekom analize. Teme, ki sem jih določila, so: splošni podatki o ločitvi/razvezi, informacije o ločitvi/razvezi, pogovor o ločitvi/razvezi, prilagoditve po ločitvi/razvezi, doživljanje ločitve/razveze, stiki s staršem, s katerim niso stalno živeli – stiki z očetom, odnos s starši, odnos med staršema, odnos s sorodniki, odnos s člani reorganizirane družine, podporne osebe, podpora CSD in drugih institucij, vpliv ločitve/razveze na otroka, vpliv ločitve/razveze na nadaljnje življenje in upoštevanje otrokovega glasu. Nekatere teme so bile že predhodno zastavljene s smernicami za intervju, druge teme pa so se odpirale tekom pogovorov, zato v nekaterih intervjujih niso obravnavane. Kjer je smiselno, znotraj posamezne teme predstavljam tudi kategorije, ki sem jih razvila med obdelavo podatkov, in sicer z odprtim kodiranjem. Rezultate sem podkrepila tudi s konkretnimi izjavami sodelujočih, ki sem jih zapisala ležeče in s številko izjave.

4.1 Splošni podatki o ločitvi/razvezi

Starost ob ločitvi

Intervjuje sem opravila s šestimi ženskami in z enim moškim predstavnikom, starimi od 21 do 25 let, katerih starši so se ločili ali razvezali v času njihove mladostnosti. V času ločitve ali razveze so bili stari od 4 do 17 let. Največ jih je obiskovalo osnovno šolo (*/moji starši so se ločili v času osnovne šole, stara sem bila okoli 12 let/ (A1), /bila sem v 7. razredu osnovne šole, torej stara okoli 12 ali 13 let/ (B1), /stara sem bila 9 let/ (E1)*), nekateri so bili v času ločitve/razveze še v vrtcu (*/stara sem bila približno 4 leta/ (C1)*) ali na prehodu iz vrtca v osnovno šolo (*/pet let, torej bila sem na prehodu iz vrtca v osnovno šolo/ (D1)*), nekateri pa že najstniki na prehodu iz osnovne v srednjo šolo (*/ob zaključku osnovne šole, stara nekje 15 let/ (G1)*) ali tik pred polnoletnostjo (*/malo pred 18. rojstnim dnem/ (F1)*).

Sorojenci

Pet sogovornikov ima starejše ali mlajše brate in sestre (A, B, E, F, G), dve sogovornici pa sta edinki (*/sem edinka/ (C136), /bratov in sester nimam/ (D19)*). Pri sogovornicah in sogovorniku, ki imajo sorojence, le-ti največkrat predstavljajo tudi podporno osebo ob ločitvi ali razvezi.

Način ločitve/razveze

Večina staršev intervjuvank se je razvezala z razvezo na tožbo, torej s pomočjo sodišča (A2, B2, C3, D3, E4, G3), le starši enega izmed sogovornikov so se razvezali sporazumno (*/Razveza je bila sporazumna. Nista se nič tožarila, samo papir podpisala, in to je bilo to./* (F3)).

Konfliktnost staršev

Skoraj vsi sogovorniki navajajo, da so bili konflikti staršev prisotni že pred razvezo ali ločitvijo (*/mami in ati sta se veliko kregala/* (D8)). Nekateri omenijo celo nasilje do drugega starša (*/ati je bil tudi nasilen do mami/* (D9)) in prisotnost otrok ob prepirih (*/priča sva bili tudi midve s sestro/* (G5)).

Ena sogovornica pove, da se preprirov ne spomni ali pa so bili le-ti skriti pred otrokom (*/nikoli se starša nista kregala oziroma vsaj pred mano in mojo sestro ne/* (B37)), je bila pa zato razveza toliko bolj konfliktna (*/bilo je veliko konfliktov/* (B6)).

Še ena sogovornica se zaradi svoje starosti ob ločitvi podrobnosti ne spominja (*/Za druge podrobnosti žal ne vem, saj se z menoj o tem ni nihče pogovarjal./* (C5)).

Potek ločitve/razveze

Glede poteka ločitve sogovornice večinoma navajajo, da ločitev ni bila mirna ali enostavna (*/ločitev ni bila sporazumna ali mirna, hitra oziroma enostavna/* (B44)) in da je bilo prisotnih veliko nerazrešenih težav še po ločitvi ali razvezi (*/po ločitvi je med njima ostalo veliko nerazrešenih težav/* (C40)), ki so jih starši reševali tudi preko komunikacije z otrokom (*/vsak na svoj način prenesla name oziroma želela reševati z mano ali preko mene/* (C41)). Pri sogovorniku so bili prisotni prepri pred ločitvijo ali razvezo, vendar sta se starša kljub temu uspela dogovoriti in podpisati sporazumno razvezo.

Nekatere sogovornice povedo, da je bila mati tista, ki je vložila papirje oziroma bila odločena, da se loči (*/ločila sta se na pobudo mami/* (G2)), le en sogovornik navaja, da je oče dal pobudo za ločitev (*/ati [je bil] tisti, ki je dal pobudo/* (F11)).

Pri štirih sogovornicah se je preselila mati skupaj z otroki, v treh primerih pa se je odselil oče (*/štejem od takrat, ko nas je oče zapustil/* (E3)).

Odločanje o skrbništvu nad otrokom

O skrbništvu nad otrokom je večinoma odločalo sodišče, le ena sogovornica govori o tem, da sta se s sestro dogovorili sami glede na to, komu sta bili bolj naklonjeni (*/obe sva bili bolj naklonjeni enemu ali drugemu – sestra očetu, meni pa je bilo žal mame/ (B73)*). Ostali sogovorniki so vsi živeli z materami ali bili dodeljeni materam (*/mami je bila moja zakonita zastopnica/ (C62)*).

Nova reorganizirana družina po razvezi

Nekatere sogovornice in sogovornik govorijo o tem, da so si njihovi starši po ločitvi ali razvezi ustvarili novo, reorganizirano družino. O ustvarjeni novi družini govorijo štirje sogovorniki (*/po enem letu ločitve pa sva se z mamo in njenim novim partnerjem preselili/ (B84)*, */ima ati z novo ženo/ (D20)*, */mami je nekaj let po ločitvi spoznala partnerja, ki ima tudi sam dva otoka iz prejšnjega zakona/ (E52)*, */kasneje hitro dobil novo partnerko/ (F86)*). Ena od sogovornic pove, da si nihče od staršev ni ustvaril nove družine po ločitvi (*/nihče od staršev [se] ni ponovno poročil ali [si] ustvaril nov[o] družin[o]/ (C138)*). Ostali osebi (A in G) o tem ne govorita.

4.2 Informacije o ločitvi

Oseba, ki je povedala za ločitev/razvezo

Najpogosteje je bila mati tista, ki je otrokom povedala, da se bosta starša ločila ali razvezala (*/Povedala mi je mami skupaj s starejšo sestro po tem, ko je že našla stanovanje in smo se v roku parih dni selile./ (A5)*). V dveh primerih se sogovornici, ki sta bili ob ločitvi še zelo majhni, ne spominjata, kdo jima je povedal oziroma ločitve takrat sploh nista razumeli (*/da je šlo za ločitev, sem si tako bolj kot ne razlagala sama/ (C9)*). V enem primeru je sogovornica izvedela od sestre (*/to mi je povedala nekako na hitro in potem sva sedeli tam v dnevni sobi objeti in v solzah/ (B12)*), kasneje pa je sledil tudi skupen pogovor o tem (*/mama in oči sta se usedla z mano in s sestro in nama povedala, da se ločujeta/ (B13)*). V enem primeru pa je sogovornici oče za ločitev povedal na zelo neprimeren način (*/oče je prišel skozi vrata, začel pakirati kovčke in rekel, da se z mami ločujeta/ (E7)*) brez predhodnega dogovora z materjo.

Nedostopnost informacij

Kar pet od sedmih sogovornikov govori o tem, da so bile informacije pred njimi skrite (*/večino informacij v tistem obdobju se je meni skrivalo/ (A3)*) ali so prejeli zgolj skope informacije o

ločitvi ali razvezi (*/to so bile vse informacije, ki sem jih prejela/ (G8)*) oziroma so jih starši in drugi videli kot premajhne, da bi razumeli situacijo (*/vsi [so me] videli kot »premajhno ali premlado, da bi razumela«/ (C7)*). Čeprav starši in drugi niso želeli vpletati otrok v ločitev, so se sami počutili zelo vpletene v situacijo (*/sama [sem se] počutila še kako vpleteno/ (C148)*) in bi si želeli takrat izvedeti več.

Prejete informacije ob novici

Nekatere sogovornice so pozabile, katere informacije so prejele ob novici, da se starša ločujeta (*/Za druge podrobnosti žal ne vem, saj se z menoj o tem ni nihče pogovarjal./ (C5)*), druge so prejele samo informacijo, da se bosta starša ločila in bodo živeli narazen (*/Kolikor se spomnim, sem prejela samo informacije, da se bomo preselile v drug kraj in odšle živeti stran od očeta./ (A8)*). Samo v enem primeru so bile podane informacije, da otroka nista kriva za ločitev oziroma razvezo staršev (*/večkrat sta oba povedala, da se ne smeva kriviti in da nikakor ni vzrok za ločitev povezan z nama/ (B17)*), da se starša ne razumeta več, da bi lahko še naprej skupaj živela (*/med njima se pač ni izšlo in se ne moreta toliko razumeti, da bi še naprej živela skupaj/ (B18)*), ter da bosta starša otroka imela rada ne glede na svojo situacijo (*/sta povedala, da naju imata rada in da bosta še vedno najina starša kljub razvezi/ (B16)*). Sogovornica je prejela tudi zagotovilo, da ločitev ne pomeni, da ostaneš brez enega starša, ter da jima bosta starša omogočala stike z drugim staršem (*/povedala sta tudi, da tudi če ne živita skupaj, ne pomeni, da enega ali drugega nikoli ne bi videli/ (B19)*).

4.3 Pogovor o ločitvi/razvezi

Večina sogovornikov navaja, da v družini ni bilo skupnega pogovora o ločitvi ali razvezi (*/Kot družina tako nismo imeli nekega konkretnega pogovora o tem, zakaj se ločujeta in kaj se bo s tem spremenilo, kako bomo naprej funkcionirali kot družina./ (A17)*) oziroma je ločitev v družini postala prepovedana tema (*/Kasneje je to postala kot nekakšna "prepovedana tema", zato nikoli ni bila nagovorjena./ (A21)*), ki velja še danes (*/še danes, skoraj 20 let po ločitvi, je to tema, ki se je ne dotikamo/ (C16)*). Skupen pogovor o ločitvi je bil prisoten le v enem primeru (*/Mama in oči sta se usedla z mano in s sestro in nama povedala, da se ločujeta./ (B13)*). Kar štirje sogovorniki govorijo o tem, da niso poznali razloga za ločitev ali razvezo (*/tehtnega razloga nisem izvedela/ (A15)*), nekateri ga še danes ne (*/še danes pravzaprav ne vem, zakaj sta se moja starša ločila/ (B41)*).

Največkrat so se sogovorniki o ločitvi ali razvezi pogovarjali z mamo (*/malo sem o tem govoril z mami/ (F80)*) ali očetom (*/imela sem nato kmalu po ločitvi, ko sem dobila odobrene stike, z očetom pogovor/ (A19)*). Nekateri tudi s sestro (*/lahko sem se pogovorila s starejšo sestro/ (A29)*), */veliko sva se takrat pogovarjali s sestro/ (B33)*), prijateljicami (*/zaupala sem se tudi prijateljicam/ (B35)*) ali sorodniki (*/veliko sem se o ločitvi pogovarjala s stricem in teto po očetovi strani/ (E66)*).

4.4 Doživljanje ločitve/razveze

Strahovi ob ločitvi/razvezi

Nekatere sogovornice povedo, da so bili ob ločitvi ali razvezi prisotni strahovi (*/seveda sem imela veliko strahov/ (B26)*). Predvsem je bil pri sogovornicah prisoten strah, ali bodo še kdaj videle drugega starša (*/strah me je bilo tudi, ali bom sploh še kdaj videla očeta/ (A26)*). Nekateri je bilo tudi strah za drugega starša (*/strah me je bilo mogoče za mojo mami/ (D23)*), ne pa tudi zase (*/za sebe nikoli/ (D24)*). Drugi navajajo, da niso imeli strahov (*/kot otrok nisem prepoznala strahu/ (D21)*), */nič strašnega/ (F26)*).

Sprejemanje ločitve/razveze

Večina sogovornikov je težko sprejela ločitev ali razvezo staršev (*/glede na vse to sem ločitev težko sprejela/ (A49)*). Nekaterim je informacija o ločitvi ali razvezi pomenila šok (*/ogromen šok zame in za sestro/ (B39)*), nekaj, s čimer bodo morali živeti (*/nekaj, kar sem moral "dol pogoltnit"/(F14)*). Nekateri so potrebovali čas za sprejetje in razumevanje sprememb (*/in tudi nekaj časa sem potrebovala, da sem razumela vse to/ (A50)*), drugi so se počutili kot med dvema ognjema (*/jaz pa sem bila med dvema ognjema/ (B51)*), */z ločitvijo sta se namreč odrekla drug drugemu, meni pa se nista mogla/ (C30)*).

Sogovorniki, katerih starši so se ločili ali razvezali, ko sta bili še zelo majhni, se ne spominjata, kako sta sprejeli ločitev (*/Ne spomnim se točno./ (D29)*), le-to sta sprejeli in dojeli šele kasneje (*/o sprejemanju ločitve govorim šele kasneje, ko sem bila stara nekje med 8 in 12 let/ (C23)*). Ena sogovornica govori tudi o tem, da je prevzela mamina čustva (*/prevzela sem njena čustva/ (D31)*), ker ji je bilo hudo za mami (*/zelo hudo za mami/ (D30)*).

Ena izmed sogovornic govori tudi o tem, da s sprejetjem ni imela večjih težav (*/brez večjih težav/ (G13)*), vendar so se težave začele kazati kasneje (*/težave [so se] začele kazati kasneje/ (G14)*). Dve sogovornici pa govorita tudi o tem, da se jima ločitev njunih staršev danes zdi

pravilna odločitev, ki sta jo sprejeli (*/danes vem, da je bila to pravilna in dobra odločitev mojih staršev/ (D16)*).

Naporno obdobje

Večinoma sogovorniki obdobje ločitve ali razveze označujejo kot naporno (*/Bilo je res naporno, če pomislim za nazaj./ (A64)*), precej težko (*/Bilo je precej težko./ (E19)*), skratka kot situacijo, ki ni bila lahka (*/ni bilo lahko/ (D44)*).

(Ne)razumevanje situacije

Pri sogovornicah, katerih starši so se ločili, ko sta bili še zelo majhni (4, 5 let), je prihajalo do nerazumevanja situacije v otroštvu (*/na začetku si teh stvari nisem znala razložiti/ (C13)*). To se je dogajalo predvsem zaradi pomanjkanja informacij oziroma ker ni bilo obrazložitve, kaj se dogaja (*/nihče mi ni niti razložil, kaj točno se dogaja/ (D6)*). Razumevanje ločitve se pojavi šele kasneje s pogovori v osnovni šoli (*/vsekakor pa sem ločitev razumela bolje, ko sem pri šestih letih vstopila v osnovno šolo, kjer smo se pogovarjali o družini, domu in različnih družinskih situacijah/ (C14)*).

4.5 Prilagoditve po ločitvi/razvezi

Med spremembami, ki so doletele otroke ob ločitvi ali razvezi staršev, sogovornice največkrat omenjajo selitev v drug kraj (*/preselili smo se v drug kraj/ (A52)*) in s tem tudi menjavo življenjskega okolja (*/morala [sem] zamenjati življenjsko okolje/ (E58)*). Nekatere navajajo tudi večkratne selitve (*/trikrat selili/ (G25)*) in s tem tudi več prilagajanj (*/potrebno je bilo veliko prilagajanja/ (G27)*) in stresa (*/selitve so bile kar stresne/ (G28)*).

Selitve in menjava okolja so nekaterim prinesle tudi menjavo osnovne šole (*/morala sem zamenjati šolo/ (B85), (E57)*), srednje šole (*/vmes sem tudi zamenjala srednjo šolo/ (G26)*), osebnega zdravnika (*/osebnega zdravnika/ (B86)*), zobozdravnika (*/zobozdravnika/ (B87)*) in podobno. Za nekatere je to pomenilo tudi manj stikov s starimi starši (*/manj stikov z babico in dedkom/ (E61)*).

Drugi, tisti, ki se jim ni bilo treba seliti, opažajo kot spremembo bolj prazno stanovanje (*/veliko bolj prazno stanovanje/ (F77)*) in to, da očeta ni bilo doma (*/razen tega, da atija ni bilo več doma/ (F25)*). Drugih sprememb ne navajajo (*/zame je ostala večina stvari istih/ (D38)*).

4.6 Stiki s staršem, s katerim niso stalno živeli – stiki z očetom

Vsi sogovorniki so po ločitvi ali razvezi živeli pri mami, zato je bil starš, s katerim niso stalno živeli, v vseh primerih oče.

Skoraj vsi starši sogovornikov so se ločili oziroma razvezali s pomočjo sodišča, zato so bili stiki sodniško določeni (*/stiki z očetom [so bili] sodniško določeni/ (C63)*) ali dogovorjeni (*/dogovorjenim stikom/ (E21)*). Potekali so zelo različno, nekateri vsak drugi vikend in med počitnicami (*/Potem pa smo bili dogovorjeni vsak drugi vikend in vsake druge počitnice./ (A66)*), */prihajale vsak drugi vikend in skoraj vsake počitnice/ (G49)*), drugi vsak vikend (*/odhajala vsak vikend k očetu/ (B91)*), spet tretji torek in četrtek popoldan ter vsak drugi vikend (*/torkih in četrtek od 15:00 do 19:00 in vsak drugi vikend/ (C58)*) ali enkrat mesečno (*/enkrat na mesec/ (D48)*).

Nekatere sogovornice govorijo tudi o tem, da so imele nekaj časa po ločitvi ali razvezi onemogočene stike z očetom (*/nekaj časa sem imela tudi onemogočene stike z očetom/ (A57)*). Večinoma so bili stiki onemogočeni, dokler se ni razrešila situacija na sodišču (*/Ja, na začetku oziroma dokler se ni razrešila situacija na sodišču sem imela onemogočene stike z očetom/ (A65)*), */zato ker sta bila takrat v sodnem postopku oziroma takrat še ni bila zaključena ločitev/ (C17)*) oziroma dokler ni posredoval center za socialno delo (*/uredilo se je šele po obisku na centru za socialno delo/ (G48)*).

Onemogočeni stiki z očetom so le ena izmed ovir in težav, ki so nastale pri ohranjanju stikov. Med druge ovire in težave sogovorniki štejejo tudi težave v času epidemije (*/morda je največ težav sedaj v času epidemije/ (B119)*), manj stikov v času izpitnih obdobj (*/med izpitnim obdobjem včasih malo redkeje zaradi mojega urnika/ (B123)*), oddaljenost očeta (*/mogoče me je vedno le malo motilo to, da je bil nekaj časa bolj oddaljen in smo se redkeje slišali/ (B129)*), nefleksibilnost stikov (*/z mojega vidika zelo nefleksibilni/ (C57)*), nezmožnost vstopanja očeta v otrokovo življenje (*/ati dejansko ni imel moči, da bi vstopil v moje življenje/ (D65)*), ker je bila mati mnenja, da si oče ne zasluži vloge v otrokovem življenju (*/bila je mnenja, da si je ne zasluži/ (D77)*), izogibanje dogovorjenim stikom (*/izogibal/ (E22)*) z mislijo, da s tem nagaja drugemu staršu (*/menil, da s tem nagaja mami/ (E23)*) in ker drug starš ni dovolil stikov (*/mami ni dovolila stikov/ (G47)*).

Ena izmed sogovornic pove tudi, da je zaradi svojih obveznosti dejansko imela več stikov z očetom (*/več časa preživela pri očetu/ (A71)*), druge pa, da so očeta videle redkeje od dogovorjenih stikov (*/sem videla očeta vsaka 2 meseca/ (D49)*).

Nekaterim je stik z očetom moral pomeniti prioriteto, čeprav bi si otrok sam želel drugače (*/obisk očeta je moral biti prioriteta, čeprav sem si pogosto želela namesto njega obiskati prijateljico ali fanta/ (C59)*), zaradi česar je prihajalo tudi do nesoglasij med očetom in otrokom.

Sogovorniki imajo danes z očetom različne stike. Nekateri ohranjajo stike, vendar so ti redkejši (*/stike z očetom še vedno imam, vendar po smrti starih staršev bolj redke/ (A78,79)*, */a ga ne vidim pogosto/ (G56)*) ali so v drugi obliki, torej neosebni (*/z očetom se slišim vsaj enkrat tedensko/ (B122)*), drugi navajajo, da trenutno nimajo stikov (*/s katerim trenutno niti nisva v stikih/ (C86)*), spet tretji pa imajo z očetom danes pogostejše stike kot v času po ločitvi ali razvezi (*/vidim ga večkrat/ (D53)*, */glede na pretekla leta precej/ (E45)*, */se večkrat dobiva in slišiva/ (F41)*).

4.7 Odnos s starši

Odnos s starši

Nekatere sogovornice ne govorijo o odnosu s samo enim staršem, temveč o odnosu z obema. Največkrat o tem govorijo, če s starši nimajo dobrega odnosa. Tako nekatere pravijo, da nimajo potrebe po globljem odnosu s starši (*/ne čutim potrebe po nekem globljem odnosu z njima/ (A86)*) oziroma staršem ne zaupajo osebnih stvari (*/nobenemu od staršev ne zaupam svojih osebnih skrbi in misli/ (C84)*). Druge govorijo o tem, da s starši nimajo dobrih odnosov (*/tudi sedaj nimam dobrih odnosov z obema staršema/ (G54)*), prihaja pa tudi do težav v komunikaciji z njima (*/težave so še vedno v komunikaciji s staršema/ (G65)*).

Odnos z materjo

V odnosih z materami sogovorniki nimajo večjih težav, razen sogovornic, ki nimajo dobrih odnosov z nobenim od staršev. Te navajajo, da nimajo najboljših odnosov z materjo (*/vendar nisva v najboljših odnosih/ (A82)*) ali da med njima ne prihaja do globljih pogovorov (*/globlje od tega pa se po navadi ne spuščava/ (C98)*). Drugi navajajo, da se je njun odnos z leti izboljšal (*/po drugi strani pa se je sočasno odnos z mamo izboljševal/ (C79)*) ali pa imajo normalen (*/z mami pa tudi normalno vse/ (F42)*) oziroma super odnos (*/z mami imam super odnos/ (E39)*), na katerega ločitev ni vplivala (*/z njo tako ali tako nisem imel nobenih težav, kar se tega tiče/*

(F43)). Večina sogovornikov tudi še biva skupaj z materjo (*/z mami pa še vedno živiva skupaj/ (A81)*), nekateri pa pravijo, da prihaja do prepиров, kljub temu da živijo drugje (*/prisotnih [je] veliko prepиров, kljub temu da živim pri partnerju/ (G58)*).

Odnos z očetom

Odnos z očetom je pri vseh sogovornikih drugačen. Večinoma se je z leti spreminjal (*/odnosi z očetom in tudi z mami so se z leti spreminjali/ (C64)*), le ena oseba govori o tem, da se odnos z očetom po ločitvi ni spremenil (*/torej, veliko se ni spremenilo glede tega/ (B99)*). Nekateri govorijo o tem, da imajo dober odnos in se z očetom normalno razumejo (*/z očetom sem se normalno razumela/ (G43)*), vendar so se z očetom po ločitvi ali razvezi oddaljili (*/čeprav sem ugotovila, da sva se vedno bolj oddaljevala/ (A75)*) oziroma med njima ni bilo več iskrice, ki je bila pred ločitvijo ali razvezo staršev (*/ni bilo nobene iskrice, kot je bilo, ko sem bila še mlajša oziroma pred ločitvijo/ (G44)*). Druge govorijo o tem, da z očetom nikoli ni bilo bližine (*/nikoli si nisva bila blizu/ (C101)*) in se je odnos v zadnjem času še poslabšal (*/Zadnje čase pa je bilo v odnosu prisotnih veliko nesoglasij, obtoževanj in zbujanj krivde z njegove strani, ki je sama nisem želela sprejeti oziroma se mi ni zdela upravičena./ (C107)*). Pri treh sogovornikih pa se je odnos v zadnjem času oziroma po ločitvi ali razvezi izboljšal (*/najin odnos z očetom je definitivno boljši kot kadarkoli prej/ (D58)*).

4.8 Odnos med staršema (po ločitvi/razvezi)

Več kot polovica sogovornikov pove, da med staršema po ločitvi ali razvezi ni (bilo) sodelovalnega odnosa (*/starša se po ločitvi nista nikoli pogovarjala/ (C44)*) ali pa je (bil) ta odnos celo konflikten (*/prepiri so bili še vedno prisotni, mogoče še hujši/ (G66)*). Nekateri pravijo, da so se zadeve urejale samo s pomočjo sodišča (*/Vse te zadeve so se urejale preko sodišča in odvetnikov./ (A18)*) ter da je po ločitvi ali razvezi prihajalo do težav v komunikaciji med staršema (*/težave pa so še vedno v komunikaciji med staršema/ (G64)*) ali so starši komunicirali oziroma so se prepirali po stikih z otroki (*/veliko komunikacije potekalo preko naju z bratom/ (E18)*, */s sestro [sva] bolj občutili, saj je bilo veliko kreganja preko naju in zaradi naju/ (G67)*). Nekateri navajajo tudi, da se starša še danes, ko je minilo že precej let od ločitve, nista zmožna pogovarjati (*/še vedno se starša med sabo ne zmoreta normalno pogovarjati/ (G68)*) ali se drug drugemu izogibata (*/pogosto sta se drug drugemu celo izogibala/ (C47)*). Samo v enem primeru pa imata starša po ločitvi ali razvezi sodelovalen odnos (*/vsaj v povezavi z nama sodelujeta popolnoma normalno/ (B31)*).

4.9 Odnos s sorodniki

Pri odnosu s sorodniki, kar sicer ni bila tema raziskovanja, a se je razvila v nekaterih pogovorih, sogovornice navajajo navezanost na stare starše (*/Zelo sem bila navezana tudi na očeta in njegove stare starše./ (A47, 48), /Dedek je živel v sosednjem bloku in smo bili v bistvu zelo navezani eden na drugega./ (B8), /navezana [sem bila] na babico po mamini strani/ (C125)). Nekateri omenjajo, da imajo sicer dober odnos z večino sorodnikov (*/sem bila in ostala še sedaj v dobrem kontaktu z večino sorodnikov/ (B175))*, vendar imajo trenutno prekinjene kontakte, ki niso posledica ločitve ali razveze staršev (*/sedanji prekinjeni kontakti so povezani z drugimi dogodki, in ne razvezo/ (B176))*. Nekateri povedo tudi, da so se sorodniki vmešavali v ločitev ali razvezo njihovih staršev (*/bilo je veliko zapletov z drugimi družinskimi člani/ (B45))* in vsiljevali svoje mnenje (*/vsi dolžni počutili povedati svoje mnenje/ (B46))*.*

4.10 Odnos s člani reorganizirane družine

O ustvarjeni novi, reorganizirani družini po ločitvi ali razvezi govorijo štiri osebe (B, D, E in F). Vse omenjajo, da se super razumejo z novo ustvarjeno družino (*/Z njegovo novo družino, torej ženo, polbratom in polsestro, se tudi super razumem./ (D61))*. Nekaterim je bila ta nova družina tudi dober zgled, kako bi očetovski lik (*/mi pokazal, kako bi očetovski lik moral izgledati/ (E55))* in dobro partnerstvo morala izgledata (*/partnerstvo mami in očima [mi je] dalo podlago za moja partnerstva/ (E119))*.

4.11 Podporne osebe

Sogovorniki kot podporne osebe oziroma osebe, ki so jim predstavljale varnost, največkrat omenjajo stare starše (*/po ločitvi oziroma ko se je situacija malo umirila, pa sem podporo vedno našla v očetovih starših/ (A91), /Babica je bila nekakšna "varna" izbira./ (C132), /najbolj podporna sta bila dedek in babi/ (D63), /očetovi starši/ (E63), /stari starši/ (G36))* in prijatelje (*/Takrat sem oporo našla le v njej./ (A40), /vem pa, da sem vse zaupala svoji najboljši prijateljici/ (B140), /nekateri prijatelji/ (F60), /prijatelji/ (G33))*. Kot druge podporne osebe je zaslediti tudi ožje družinske člane (*/in pa seveda mami/ (B142), /mami/ (E62), /včasih tudi brat/ (E65), /brat/ (F63))* in ostale sorodnike (*/stric in teta po očetovi strani/ (E64), /teta po atijevi strani/ (F61))*.

Dve sogovornici povesta, da podpornih oseb ni bilo (*/podpornih oseb pravzaprav nisem imela/ (C124))* oziroma takrat ni bilo oseb, ki bi ji dala zagotovilo, da se starša ne ločujeta od otroka

(/Konkretno nisem imela podpornih oseb, ki bi mi dale vedeti, da je ati še vedno moj ati, da sta se ločila samo kot partnerja, ne pa tudi kot starša.../ (D62)).

4.12 Podpora CSD in drugih institucij

Podpora znotraj osnovne šole

Ena sogovornica navaja, da je imela v osnovni šoli precej pomoči po ločitvi oziroma razvezi staršev *(/V osnovni šoli pa sem prejela kar precej pomoči./ (A112))*. Ta pomoč je bila v obliki dodatne učne pomoči *(/zato mi je priskrbela tudi dodatno pomoč/ (A117))* in pomoči svetovalne službe *(/Povabljena sem bila tudi k šolski svetovalni delavki na pogovor, da me je vprašala, kako se sama soočam s situacijo, in mi povedala tudi, da se lahko kadarkoli obrnem k njej na pomoč./ (A115))*. Drugi navajajo, da pomoči šole niso prejeli *(/v šoli je bilo podobno, nič kaj pomoči/ (B153))* ali niso zaznali posebne ali dodatne obravnave v šoli zaradi ločitve oziroma razveze *(/nisem imela občutka, da bi bila zaradi tega obravnavana drugače/ (C141))*, so pa bili v šoli mogoče previdnejši pri omenjanju pojmov dom in družina *(/vzgojiteljice in učiteljice v prvih razredih osnovne šole [so bile] nekoliko bolj previdne ob omenjanju tem družine in doma/ (C140))*.

(Ne)podpora CSD

Skoraj vsi sogovorniki povedo, da niso prejeli pomoči ali podpore izven družine *(/Ne spomnim se, da bi prejela kakršnokoli podporo./ (C139))*. Nekateri je tudi niso želeli *(/bila [sem] v tako ranljivem stanju, da si ne bi želela podpore ali pomoči s strani šole ali CSD-ja/ (E72))*, ker bi le-to takrat razumeli kot nepotrebno vmešavanje v situacijo *(/bolj menim, da bi ga vzela kot neko nepotrebno vmešavanje v mojo družino/ (E77))*. Nekateri so pomoč celo iskali *(/celo iskala sem pomoč/ (B150))*, vendar je niso prejeli *(/a jo nisem dovolj dobila/ (B151))*.

Oseba, ki je imela stik s centrom za socialno delo, pove, da ima na le-tega slab spomin *(/sama imam iz tistega obdobja s CSD same slabe spomine/ (A93))*. Pogovor se ji je zdel usmerjen v materino korist *(/vprašanja so bila že vnaprej usmerjena tako, da povem slabe stvari očeta in dobre matere/ (A110))* in prezahteven za njeno starost *(/od mene so zahtevali več, kot bi se pričakovalo od otroka, najstnika/ (A95))*.

Pomoč drugih institucij

Ena sogovornica pove, da je pomoč iskala pri drugih institucijah, in sicer konkretnije na TOM telefonu (*/na enem kriznem dogodku sem tako iskala pomoč še zunaj, poklicala sem TOM telefon in povedala, kaj potrebujem/ (B145)*). Tam so ji povedali, da ona ni kriva za ločitev ali razvezo staršev (*/tam so mi povedali, da jaz nisem kriva za ločitev/ (B146)*) in da se bo stvar uredila (*/naj ne skrbim, saj se bo vse uredilo/ (B147)*), vendar se ji je ta pomoč zdela premajhna (*/Menim, da mi je do neke točke pomagalo, a vseeno premalo./ (B148)*).

Kakšno vrsto podpore bi potrebovali?

Pri vprašanju o tem, kakšno podporo bi sogovorniki v času ločitve ali razveze staršev potrebovali, sogovorniki največkrat navedejo pogovor (*/mogoče kakšen dodaten pogovor z nevtralno osebo/ (G38)*). Nekateri omenjajo tudi več pomoči staršev (*/[bi] morala ta v prvi vrsti priti od staršev/ (C144)*) ali starih staršev (*/ali vsaj starih staršev/ (C145)*), drugi tudi dodatno pomoč (*/če pogledam za nazaj, bi v tistem času zagotovo potrebovala več podpore CSD, staršev, mogoče tudi drugih terapevtov/ (A122)*). Nekateri pa bi si želeli samo nekoga, ki bi bil v tistem času na strani otrok in bi jim pomagal razumeti situacijo (*/nekoga, ki ni na nobeni strani, ne na strani mami ne očeta, ampak na moji strani in mi pomaga razumeti, kaj se sploh dogaja v mojem življenju/ (D84)*), oziroma nekoga, ki bi jih podpiral (*/Če bi lahko prevrtela čas nazaj, bi si želela imeti eno osebo, ki bi me podpirala./ (D83)*).

4.13 Vpliv ločitve/razveze na otroka

Veliko sogovornic pove, da je ločitev ali razveza vplivala na njihovo otroštvo (*/Ja, vsekakor./ (C165)*). Na nekatere je vplival že sam potek njihovega življenja (*/name je vplival že celoten potek družinskega življenja/ (D99)*), ki se je razlikoval od drugih prijateljev in sošolcev (*/takrat sem občutila večje razlike med mano in prijateljicami, sošolkami/ (C24)*).

Večinoma sogovornice povedo, da so zaradi ločitve ali razveze zgodaj odrasle (*/zgodaj sem odrasla (A84), /Lahko pa rečem, da sem postala veliko bolj samostojna že zelo zgodaj./ (A141), /morda je bil največji vpliv na to, da sem morala hitro odrasti/ (B185)*) in bile samostojnejše in zrelejše od svojih vrstnikov (*/veliko ljudi mi je v tistem času reklo, da sem zelo zrela za svoja leta in dobro sprejemam situacijo/ (A142), /v primerjavi z drugimi [sem bila] samostojnejša/ (C170)*).

Kot prednosti navajajo hitrejšo neodvisnost od staršev (*/prednost vidim v tem, da sem hitro postala bolj odrasla in sem že nekaj časa samostojna, torej se financiram sama, skrbim in poskrbim sama zase/* (A145)), večjo prilagodljivost glede ljudi in bivanjske situacije (*/bolj prilagojeni različnim bivanjskim situacijam in premikom/* (C175), */različnim ljudem, ki vstopajo v naše življenje/* (C176)), nekatere tudi, da je menjava okolja in šole imela na njih dober vpliv (*/menjava šole in okolice [je] vplivala boljše na moje ocene/* (B188), */menjava srednje šole pa je imela nekako tudi dober vpliv name/* (G30)).

Več jih navaja tudi negativne posledice oziroma slabosti, ki jih je prinesla ločitev ali razveza staršev (*/v mojem primeru [je bilo] neprimerljivo več slabosti/* (C178)). Ena od sogovornic meni, da otroci ločenih in razvezanih staršev živijo dvojno življenje (*/živimo dvojno življenje/* (C174)) in so zato boljši v laganju, skrivanju informacij in manipulaciji (*/boljši v laganju, skrivanju in manipulaciji staršev/* (C173)). Nekaterim je ločitev ali razveza prinesla poslabšanje ocen v šoli (*/sama sem bila zelo pridna učenka in v tistem obdobju so mi malo padle ocene/* (A116), */tudi v šoli sem začela popuščati/* (G19)) in jih prikrajšala za brezskrbno otroštvo (*/slabosti pa v tem, da sem bila prikrajšana za brezskrbno otroštvo.../* (A146)). Nekatere so postale tudi vmesni člen v sporu med staršema (*/in [sem] postala vmesni člen preprirov med staršema/* (A146), */veliko komunikacije[je] potekalo preko naju z bratom/* (E18), */s sestro [sva] bolj občutili, saj je bilo veliko kreganja preko naju in zaradi naju/* (G67)). Kot slabosti nekatere navajajo tudi, da so matere delale po cele dneve, da so jih lahko preživele (*/mami je cele dneve delala, da naju je lahko preživela/* (D100)), kar je pomenilo, da so bili otroci prepuščeni sami sebi (*/prepuščena sem bila sama sebi/* (G22)).

4.14 Vpliv ločitve/razveze na nadaljnje življenje

Glede vpliva na nadaljnje življenje sogovorniki navajajo, da je ločitev ali razveza vplivala na zaupanje (*/največji vpliv je pustila na zaupanju/* (A148)), na odnose (*/vpliv na moje odnose/* (C191)), na čustva (*/razveza je vplivala predvsem na moja čustva/* (G59)) ali na splošno na življenje (*/ločitev, bi rekla, da je vplivala na moje življenje/* (D103)). Nekaterim je spremenila tudi pogled na svet (*/na pogled na svet/* (D106)). Največkrat navajajo, da je ločitev ali razveza staršev vplivala na partnerske odnose (*/odražala [se je] v partnerstvih/* (E107)) in izbire partnerja (*/zato sem zelo previdna pri izbiri partnerja in drugih pomembnih oseb poleg mene/* (A152)). Pri tem predvsem navajajo, da jih je bilo strah pred navezanostjo (*/velik strah pred povezanostjo/* (C200)) in so zato zaključevali odnose brez utemeljenega razloga (*/odnose sem*

tako zaključila sama, čeprav zato nisem imela utemeljenega razloga/ (C202), /vedno sem jaz zaključila zvezo/ (D120), /velikokrat sem fanta pustila brez razloga/ (E106)), preden bi jih zaključil partner (/sama bom odšla, preden me zapusti partner/ (C203), /moj poskus bega pred tem, da bi fant zapustil mene/ (E108)). Ločitev ali razveza staršev vseeno ni tako zelo vplivala na sogovornike, da bi jim pustila trajne sledi (/ne bi rekla, da je ločitev v meni pustila trajne sledi/ (C208)), večinoma so prepoznali problematiko, delali na njej in imajo sedaj zdrave odnose (/v svojem življenju [sem] dobila dovolj izkušenj in znanj ter naredila dovolj osebne rasti, da vem, kakšni odnosi so zdravi in kakšnega partnerstva si želim/ (C205), /danes imam zdravo zvezo, iz katere ne bežim/ (E114)). Nekateri pravijo tudi, da jih je ločitev ali razveza staršev okrepila, da so postali bolj odporni v življenju (/Me je pa okrepila in sem postala bolj odporna v življenju./ (D108)) ter se lažje prilagajajo težjim situacijam (/prednost vidim v tem, da se lažje prilagodim težkim situacijam/ (G63)).

Kot prednosti vpliva ločitve ali razveze staršev sogovornice navajajo tudi spremenjen odnos in pogled na socialno delo (/Rekla bi, da je definitivno spremenila moj odnos do CSD-jev in do socialnega dela./ (B191)). Za nekatere je bila to tudi situacija, zaradi katere so se odločili za študij socialnega dela (/zaradi nje [sem se] odločila za študij socialnega dela/ (D109), /po drugi strani pa me je sedaj motiviralo za študij in nekako me to področje tudi zanima/ (B193)).

Vseeno sogovornice pravijo, da si ločitve ali razveze ne želijo sami (/vsekakor si ne želim nekaj takega za svoje otroke/ (A151)) in delajo na tem, da njihova prihodnost ne bo enaka izkušnji staršev (/moja prihodnost ne bo enaka kot preteklost mojih staršev/ (C215)).

Nekatere razlagajo tudi, da jih je ločitev ali razveza staršev naučila, da morajo prepoznati, kdaj je dovolj (/moramo znati prepoznati, kdaj je bilo dovolj in kdaj bo za nas bolje, če odnehamo/ (E92)) in da ni vredno vztrajati za vsako ceno (/Ne smemo vztrajati za vsako ceno./ (E93)).

Nekatere tudi pravijo, da nekaterih težav ne pripisujejo direktno ločitvi ali razvezi staršev (/neposredno ne pripisujem ločitvi/ (C188), /ne vem točno, kaj lahko pripišem ločitvi staršev in kaj drugim dejavnikom, ki so vplivali name oziroma katerim sem bila izpostavljena/ (C190)), temveč vsemu, kar je sledilo po ločitvi oziroma razvezi (/mogoče ni bila kriva ravno ločitev, ampak vse, kar je s tem sledilo/ (G20)). Res pa je, da bi bilo manj težav, če bi bila situacija doma boljša (/menim, da bi do njih prišlo v precej manjšem obsegu ali pa sploh ne, če bi bila družinska situacija drugačna/ (C189)).

4.15 Upoštevanje otrokovega glasu

Otrokov glas v večini ni bil upoštevan v postopku ločitve ali razveze staršev (*/ne, sodelovanja ni bilo/ (A133), /nikakor ne/ (C155), /ne, moj glas ni bil upoštevan/ (E80), /Ne, vse je bilo na mami./ (G39, 40)*). Nekatere sogovornice niso imele priložnosti sodelovanja, ker so bile v času ločitve ali razveze premajhne, da bi imele mnenje (*/takrat je bilo neupoštevanje mojega mnenja smiselno/ (C157), /ker sem bila stara 5 let, mislim, da nisem imela besede pri odločanju/ (D90)*). Te osebe so si kasneje želele več priložnosti za sodelovanje (*/morala [bi] imeti več svobode oziroma možnosti podajanja svojega mnenja in glasu, ko sem bila starejša/ (C159)*), le nekatere pa so kasneje dobile priložnost izraziti svoje mnenje (*/kasneje sem nekako prišla do tega, da sem uveljavila svojo voljo/ (D97)*). Le dva sogovornika sta mi povedala, da je bil v postopku ločitve ali razveze staršev upoštevan otrokov glas (*/Sicer pa ja, upoštevana je bila želja naju s sestro o tem, kje bova živeli./ (B179), /rekel sem, da jaz bom ostal z mami/ (F48)*). Nekatere osebe pa so sicer imele priložnost sodelovanja v postopku, vendar na to nimajo dobrih spominov (*/Vsekakor pa mi odnos oziroma prvi stik s CSD ni bil všeč in vsekakor ni bil v podporo./ (A125)*).

5. RAZPRAVA

V razpravi povzemam glavne ugotovitve raziskave, ki jih povezujem s teoretičnimi izhodišči, predstavljenimi v teoretičnem uvodu. Predstavila jih bom glede na raziskovalna vprašanja, ki sem si jih zastavila pred raziskovanjem.

- Kako je potekala ločitev oziroma razveza staršev?

Družinski zakonik (2017) navaja, da se je v Sloveniji možno razvezati na tri načine, in sicer s sporazumno razvezo, s sporazumno razvezo pred notarjem in z razvezo na tožbo. V raziskavi sem ugotovila, da je med intervjuvankami in intervjuvancem delež razvez na tožbo večji kot delež sporazumnih razvez. Konkretno sta se sporazumno razvezala le starša enega sogovornika. Največkrat je razlog razveze na tožbo ravno v konfliktih med staršema in v nezmožnosti sklenitve sporazuma o varstvu, vzgoji in preživljanju skupnih otrok ter o otrokovih stikih s starši. V raziskavi ugotavljam, da so bili konflikti staršev prisotni že pred razvezo ali ločitvijo staršev, katerim priče so bili tudi nekateri otroci. Prav tako nekatere sogovornice omenjajo nasilje do drugega starša, kar je bil eden od razlogov za ločitev ali razvezo. Konflikti med staršema so razlog, da tudi ločitve in razveze niso bile enostavne in so se težave odražale še tudi po njej. Nekateri starši pa skrivajo svoje konflikte pred otroci, zato le-ti težko razumejo in sprejmejo ločitev staršev (Schöberl, 2006). O tem govori tudi ena izmed intervjuvank, ki pravi, da pred ločitvijo ali razvezo ni zaznala konfliktov, je pa bila zato razveza toliko bolj konfliktna.

Čeprav se sistem na področju varstva in vzgoje otrok po ločitvi ali razvezi v zadnjem času spreminja, otroci med odraščanjem še vedno po ločitvi ali razvezi več časa preživijo z materami kot z očetmi (McGhee, 2015). To pomeni, da so še vedno po ločitvi ali razvezi staršev največkrat dodeljeni v vsakodnevno vzgojo in varstvo materi. Ta podatek potrjujem tudi s svojo raziskavo, saj so vsi udeleženci po ločitvi ali razvezi živeli pri materi. V raziskavi tudi ugotovim, da je bila največkrat mati tista, ki se je preselila skupaj z otroki, manjkrat pa se je odselil oče. To je za otroke pomenilo tudi več prilagajanj, menjavo šole, življenjskega okolja in prijateljev.

- Na kakšen način so otroci izvedeli za ločitev oziroma razhod staršev?

Način, kako povedati otroku za ločitev, in vsebina pogovora se razlikujeta glede na starost in razumevanje otroka. Pogovor je zelo pomemben, saj pomaga otrokom razumeti, da do ločitve ali razveze ni prišlo po njihovi krivdi, ter zmanjša možnost, da bi otroci čutili, da lahko stvari spremenijo. Pogovor torej mora biti prilagojen otrokovi starosti in mora zajemati temeljno

sporočilo, da otrok ni kriv za razhod svojih staršev. Slišati mora zagotovilo, da ga bosta imela oba starša kljub ločitvi še naprej rada (Štadler idr., 2009). Pomembno se je tudi zavedati, da imajo otroci vso pravico do informacij in resnic, ki zadevajo tudi njih (Schöberl, 2006).

Starši morajo imeti v mislih dobrobit otroka in opustiti izkazovanje medsebojnih zamer, nesoglasja in jeze, ki vplivajo na doživljanje otrok. Potrebno je, da otrok razume, kaj mu sporočamo, in da mu olajšamo stisko, je dobro, da mu opišemo, kako bo potekalo življenje po ločitvi ali razvezi, da si lažje konkretnije predstavlja prihodnost. Pomembno je, da otrokom ne pripovedujemo le, kaj vse se bo spremenilo, temveč jim povemo tudi, kaj vse bo ostalo enako, da s tem omogočimo tudi neko stabilnost in občutek, da se ni porušil ves njihov svet (Dodič, 2016).

V raziskavi ugotavljam, da je bila najpogostejše mati tista, ki je otrokom povedala, da se bosta starša ločila ali razvezala. Večinoma so sogovorniki prejeli zgolj skromne ali posredne informacije o ločitvi ali razvezi, saj so jih starši videli kot premajhne, da bi razumeli situacijo. Starši torej niso želeli otrok vpletati v ločitev ali razvezo, ne glede na njihovo starost. O razvezi ali ločitvi tudi ni bilo skupnega pogovora s celotno družino ali pa je ta celo postala prepovedana tema, o kateri se v družini ne govori. Večinoma tudi niso prejeli informacij, da otroci niso krivi za ločitev ali razvezo staršev, in informacij o tem, kako bo življenje izgledalo po ločitvi oziroma razvezi staršev. Le ena sogovornica govori o skupnem pogovoru s staršema, v katerem sta povedala, da otrok ni kriv za njun razhod ter da jo bosta še najprej imela rada in ji bosta omogočila stike z obema staršema. Skupnega pogovora torej v večini ni bilo, so se pa nekatere sogovornice in sogovornik lahko pogovorili o ločitvi ali razvezi z vsakim od staršev posebej, z drugimi ožjimi sorodniki ali s prijatelji. Bingham (2006) piše o tem, da otrokom pomaga pogovor s prijatelji ali sorodniki, ki so jim blizu. Mnogo jih namreč odkrije, da so se tudi starši drugih mladih ločili ali razvezali, in ti jim lahko pomagajo razumeti njihovo stisko.

- Kako mladoletni otroci doživljajo ločitev oziroma razvezo svojih staršev?

Otroci so vedno v stiski ob informaciji o ločitvi ali razvezi staršev, vsak otrok pa se na spremembe odziva drugače. V večini primerov so otroci žalostni, jezni, lahko tudi besni, morda jokajo ali kričijo. Lahko se zaprejo v svoj svet, postanejo otopeli, depresivni, žalostni, ker se končuje način življenja, ki so ga poznali. Nekaj časa so lahko celo preveč šokirani, da bi sploh kaj občutili. Lahko se počutijo izgubljene, prestrašene in zaskrbljene zaradi svoje prihodnosti (Dodič, 2016).

Tudi v raziskavi ugotavljam, da so otroci ob informaciji o ločitvi ali razvezi občutili različne strahove, predvsem se pojavlja strah glede prihodnosti in ali bodo še kdaj videli drugega starša. Nekaterim je informacija o ločitvi ali razvezi pomenila šok. Glede na to, da se je večina sogovornic ob ločitvi ali razvezi morala seliti, je tudi to za njih pomenilo različne prilagoditve, povezane s selitvijo (menjava življenjskega okolja, menjava šole, manj stikov s starimi starši ipd.).

McGhee (2015) pravi, da je način, kako vsaka posamezna družina, starš in otrok doživljajo ločitev, edinstven, kar sem v raziskavi ugotovila tudi sama. Vsak posameznik in družina sta drugače doživljala, sprejemala in se prilagodila procesu, s katerim sta se morala spoprijeti. Otroci iz iste družine lahko ločitev ali razvezo doživljajo zelo različno, saj sogovorniki navajajo, da so njihovi bratje ali sestre drugače doživljali ločitev ali razvezo kot oni. Način, kako se bo vsak posameznik soočil z ločitvijo ali razvezo in kako močno bo ta nanj vplivala, se pri vsakem otroku razlikuje. Od vsake posamezne družine in posameznika je torej odvisno, kako se bo temu procesu prilagodil.

Manj kot je imel otrok občutka varnosti v času odraščanja, bolj kot je bil ločitveni postopek konflikten in bolj kot je družina ogrožena zaradi revščine, večje so stiske, ki jih doživlja. Psihologi poudarjajo predvsem dejstvo, da sama ločitev ne odloča o tem, v kolikšni meri bodo otroci ostali osebno zdravi. Veliko pomembnejši je način, na katerega se starša ločujeta. Če si starša vzameta dovolj časa za svoje otroke, se z njimi veliko pogovarjata, jih podpirata, sta drug do drugega miroljubna, dovoljujeta in podpirata otrokove stike z ločenim partnerjem, ne zlorabljata otrok za nadomeščanje izgubljenega partnerja, bodo otroci njuno ločitev lažje sprejeli in preboleli (Schöberl, 2006).

V raziskavi so mi sogovornice in sogovornik povedali, da je bilo obdobje ločitve ali razveze za njih naporno in težko, zaradi pomanjkanja informacij in pogovora pa je prihajalo tudi do nerazumevanja situacije. Prav tako navajajo, da ločitve ali razveze njihovih staršev niso bile lahke in mirne, temveč je bilo veliko konfliktov še po ločitvi ali razvezi, kar je vplivalo na njih. Ker se starši niso veliko pogovarjali z otroki o ločitvi in razvezi, je pri njih prihajalo do težkega sprejemanja situacije in do negativnega doživljanja situacije, v kateri so se znašli.

Pomembno je, da se starši in strokovni delavci z otrokom pogovorijo, da jim pove, kako sam doživlja ločitev svojih staršev, da otrok lahko izrazi, kar čuti. Dejstvo, da imajo otroci dva

domova, je velika sprememba, s katero se morajo otroci soočiti, zato je pomembno, da imajo pri tem podporo (McGhee, 2015). Otrok potrebuje v težkih časih ločitve pomoč, in to pomoč vseh, ki so udeleženi v njegovem življenju (od staršev, sorodnikov do vzgojiteljic, učiteljic itd.). Še več, otrok potrebuje tudi sodelovanje z njimi. Pomembna naloga stroke je prav zagotoviti odprte prostore za pogovor, ki bi zagotovil sodelovanje med vsemi. Potrebna je skupna akcija vseh udeleženi. Občutek varnosti je namreč otrokova najgloblja potreba (Štadler idr., 2009).

- Kako so potekali stiki s staršem, s katerim niso stalno živeli, so bile prisotne kakšne ovire, težave?

Stiki s starši in drugimi osebami so določeni z zakonom, natančneje so opredeljeni v 141. členu Družinskega zakonika (2017). Družinski zakonik (2017) v prvem odstavku 141. člena navaja, da ima "otrok pravico do stikov z obema od staršev in oba od staršev imata pravico do stikov z otrokom. S stiki se zagotavljajo koristi otroka". V drugem odstavku 141. člena piše tudi, da mora "tisti od staršev, kateremu je bil otrok zaupan v varstvo in vzgojo, ali druga oseba, h kateremu je otrok nameščen, [...] opustiti vse, kar otežuje ali onemogoča stike. Prizadevati si mora za ustrezen otrokov odnos do stikov z drugim od staršev oziroma s starši. Tisti od staršev, ki izvajajo stike, mora opustiti vse, kar otežuje izvajanje stikov ter varstvo in vzgojo otroka".

Pa vendar se glede na ugotovitve raziskave praksa razlikuje od zakonodaje. Starši, katerih ločitev ali razveza je bila konfliktna, torej polna preprirov in nesporazumov, in se konflikti nadaljujejo tudi po razvezi, svoja čustva do bivše partnerice ali partnerja kažejo v odnosu do otroka tudi tako, da jim onemogočajo stike ali blatijo drugega starša pred otrokom. Zaradi tega je lahko otrok tudi razdvojen med zvestobo enemu oziroma drugemu staršu. V raziskavi ugotovim, da sogovornice niso imele stikov, dokler jih ni določilo sodišče ali center za socialno delo. Nekateri starši si tudi niso prizadevali za ustrezen otrokov odnos do stikov z drugim od staršev, temveč so otroku drugega starša prikazovali negativno ali bili vidno razočarani, če so otroci prišli od stika z drugim staršem dobre volje.

Pomembno je, da starši otrokom omogočijo stike z drugim staršem ter otroke podpirajo pri ohranjanju vezi, če seveda ni utemeljenih razlogov za preprečevanje stikov z drugim staršem (nasilje, zlorabe ...). Ob tem bi starši morali nadzorovati medsebojne zamere in delovati v korist otroka. Stiki staršev z otrokom so namreč koristni za otrokov razvoj in ohranjanje odnosa. Starš,

ki ne živi več z otrokom, je še vedno otrokov starš in redni stiki pripomorejo k temu, da se otrok počuti varnega in sprejetega (Dodič, 2016).

Poleg onemogočenih stikov pa sogovornice in sogovornik navajajo tudi druge ovire in težave, ki so se pojavljale pri ohranjanju stikov, to so težave v času epidemije, manj stikov v času izpitnih obdobj, oddaljenost očeta, nefleksibilnost stikov, nezmožnost vstopanja očeta v otrokovo življenje, ker je bila mati mnenja, da si oče ne zasluži vloge v otrokovem življenju, izogibanje dogovorjenim stikom z mislijo, da s tem nagaja drugemu staršu in ker drug starš ni dovolil stikov.

Ugotovim tudi, da so stiki z drugim staršem, v primeru te raziskave je bil to povsod oče, potekali različno. Nekateri stiki so bili sodniško določeni, drugi pa dogovorjeni. Potekali so vsak teden, vsak drugi teden in med počitnicami, enkrat mesečno, ob torkih, četrtek in vikendih ali po dogovoru. Kljub določenim stikom pa sogovornice navajajo, da so očeta videle redkeje, kot so se dogovorili, nekatere pa so si izborile tudi več stikov zaradi svojih obveznosti.

- Kakšen je odnos med in s starši po ločitvi oziroma razvezi?

Najpomembnejša dejavnika pri tem, kako bo otrok doživljal razvezo, sta torej, kako se starši sami spoprijemajo s postopkom razveze in kako se starša sporazumevata drug z drugim po razvezi (McGhee, 2015). V raziskavi ugotavljam, da več kot polovica staršev sogovornic in sogovornika po ločitvi ali razvezi ni imela ali še vedno nima sodelovalnega odnosa. Nekateri navajajo celo bolj konflikten odnos kot pred ločitvijo ali razvezo. Veliko komunikacije in preprirov se je po ločitvi ali razvezi preneslo tudi na otroke. Zgolj ena sogovornica pove, da imata starša po ločitvi ali razvezi sodelovalen odnos in sta se zmožna pogovarjati.

Starši se morajo zavedati, da dva dobra človeka nista vedno dober par, vendar pa to ne pomeni, da ne morata biti dobra starša, ki živita ločeno. Tudi, če se zveza med starši ne obnese, je vloga staršev doživljenjska obveza, ki jo je potrebno izpolnjevati, čeprav se je zveza moža in žene končala. Odnos med ločenimi/razvezanimi starši lahko deluje pozitivno ali negativno tako na starše kot tudi na otroke (McGhee, 2015). Če bo otrok po ločitvi staršev zaživel v urejeni družinski situaciji in če bosta njegova starša uspela razviti sodelujoče starševstvo, bo vsekakor imel velike možnosti, da se bo sčasoma počutil dobro in da bodo začetne stiske in težave minile brez dolgoročnejših negativnih posledic (Štadler idr., 2009).

O odnosu otrok s starši ugotavljam, da nekateri otroci s starši nimajo dobrega odnosa, kar je pri nekaterih tudi posledica ločitve ali razveze oziroma prisotnih zamer do staršev. Vsekakor ugotavljam, da imajo boljši odnos z materami kot z očetmi, razen tistih, ki nimajo dobrih odnosov z nobenim od staršev. Ločitev ali razveza staršev večinoma na odnos med otroki in materami ni vplivala, na odnos med očetom in otrokom pa je. Tako ugotavljam, da se je otrokov odnos z očetom po ločitvi ali razvezi večinoma spremenil oziroma poslabšal. Se je pa ta odnos pri nekaterih po umiritvi situacije izboljšal in imajo sedaj boljši odnos kot po ločitvi ali razvezi.

- Kakšno obliko podpore so prejeli v obdobju ločitve ali razveze oziroma kakšno podporo bi po svojem mnenju potrebovali?

V raziskavi ugotovim, da skoraj nobeden izmed intervjuvancev ni prejel pomoči ali podpore izven družine ali pa je bila le-ta majhna. Nekateri navajajo, da so imeli nekaj podpore in pomoči znotraj osnovne šole in/ali centra za socialno delo. Pri tem se je pomoč šole izkazala kot dobra pomoč, na center za socialno delo pa jih vežejo slabi spomini. Drugi si pomoči drugih institucij v tistem obdobju sploh niso želeli, ker bi to razumeli kot nepotrebno vmešavanje v situacijo, spet tretji pa so pomoč celo iskali, vendar je niso prejeli ali pa je bila ta (pre)majhna.

Pri tem lahko ugotovimo, da sogovorniki ob ločitvi ali razvezi staršev niso prejeli nobene pomoči v obliki socialnega dela. V tem procesu namreč sodelujemo z družino kot celoto, torej z vsemi udeleženi v problemu, tudi z otroki. Kot zapišejo Štadler idr. (2009), se na centrih za socialno delo velikokrat pozablja na kompleksnost procesa ločitve ali razveze in se namenja pozornost zgolj sporazumom o vzgoji in varstvu otroka, urejanju stikov z drugim staršem in določanju preživnine. Tudi sama ugotavljam, da se v primeru intervjuvancev ni uporabljalo socialno delavskih načel, temveč zgolj upravni postopek ali pa so bili mladoletni otroci izvzeti iz postopka pomoči in podpore družini ob ločitvi oziroma razvezi. Veliko sogovornikov namreč niti ne omenja sodelovanja s centrom za socialno delo pri oblikovanju otrokovega mnenja za sodišče.

Sogovorniki navajajo, da bi v času ločitve ali razveze potrebovali pogovor, več pomoči staršev ali starih staršev, nekateri tudi dodatno strokovno pomoč. Nekateri pravijo tudi, da bi potrebovali samo nekoga, ki bi jim obrazložil situacijo in pomagal razumeti dogajanje, oziroma nekoga, ki bi jih podpiral in bil na njihovi strani.

- Katere so bile otrokove podporne osebe (osebe, ki so jim predstavljale varnost) v času postopka ločitve oziroma razveze?

V prvi vrsti bi v času postopka ločitve ali razveze morali otroku biti v oporo njegovi starši. Največkrat pa temu ni tako, saj starši težko pozabijo na medsebojne zamere in konflikte, v svoja nesoglasja pa vključujejo tudi otroke. Otroci so pri tem pogosto zmedeni, saj imajo starša enako radi, sedaj pa so ujeti nekje na sredini. Tudi v raziskavi ugotavljam, da so se sogovorniki v času ločitve ali razveze velikokrat počutili, kot da so med dvema ognjema, saj nobenemu od staršev niso želeli povzročati krivice. Pomembno je, da se starši z otrokom pogovorijo, da pove, kako on doživlja ločitev ali razvezo staršev, ter da otrok lahko izrazi, kar čuti. Dejstvo, da imajo otroci dva domova, je velika sprememba, s katero se morajo soočiti, zato je pomembno, da imajo pri tem podporo (McGhee, 2015).

Če podpora ne pride iz družine, bi pričakovali, da bodo otrokova podporna okolja tista, v katerih preživijo največ časa, torej šola. V raziskavi ugotovim, da skoraj noben sogovornik ni prejel pomoči v šoli ali kakšne dodatne oziroma posebne obravnave. Ena od sogovornic sicer govori o dobrem primeru podpore v šoli, kjer so ji bili omogočeni pogovor s svetovalno delavko in dodatne ure učne pomoči v tem težkem času. Prav tako, razen v primeru ene sogovornice, ni bilo podpore in sodelovanja s centrom za socialno delo. Sogovornica, ki je imela pogovor na centru za socialno delo, se spominja, da ni bil podporen, temveč usmerjen v korist enega izmed staršev. Ostali stika s centrom za socialno delo ne omenjajo, zato tudi ni bilo raziskovanja v smeri delovanja strokovnih delavk na centrih za socialno delo v procesu ločitve ali razveze staršev.

V težkih časih ločitve ali razveze potrebuje otrok pomoč vseh udeležениh v njegovem življenju (od staršev, sorodnikov, vzgojiteljic, učiteljic itd.), z njimi pa mora tudi sodelovati. Stroka mora zagotoviti odprt prostor za pogovor, tako da lahko sodelujejo vsi vpleteni. Skupna akcija vseh udeležениh je nujna, saj to v otroku vzbuja občutek varnosti, ki je njegova najgloblja potreba (Štadler idr., 2009).

V primeru raziskave so sogovorniki kot podporne osebe največkrat naštevati stare starše in prijatelje. Kot druge podporne osebe so omenili tudi člane ožje družine, torej starše (mater) in brate ter sestre in ostale sorodnike. Ugotavljam tudi, da nekateri niso imeli podpornih oseb.

- Kako je razveza oziroma ločitev vplivala na njih v nadaljnjem življenju in kako jih je oblikovala kot osebe?

V raziskavi ugotovim, da je ločitev ali razveza staršev vplivala na sogovornike, in sicer tako na njihovo otroštvo kot tudi na nadaljnje življenje, ker je bila ločitev večinoma konfliktna. Ugotavljam, da je imela konfliktna razveza ali ločitev več negativnih posledic kot pozitivnih, s čimer se strinjam s preteklimi raziskavami (Amato 2001, Kelly in Emery 2003, Portnoy 2008, Kushner 2009, Lansford 2009, Coleman in Glenn 2010).

Sogovornice in sogovornik menijo, da se je njihovo otroštvo razlikovalo od otroštva otrok nerazvezanih staršev. Nekateri povedo, da so bili prikrajšani za brezskrbno otroštvo, večina pa navaja, da so zaradi tega hitreje odrasli in bili samostojnejši ter zrelejši od sovrstnikov. Ena od sogovornic govori tudi o tem, da je bila zaradi nefleksibilne strukture stikov z očetom prikrajšana za socialne izkušnje s sovrstniki.

Vsekakor ugotavljam, da je ločitev ali razveza staršev v življenja otrok prinesla več slabosti in prilagoditev. Ločitev ali razveza staršev je otrokom prinesla več nestabilnosti, stresa, nekaterim se je poslabšal tudi učni uspeh ali pa so postali vmesni člen sporov med staršema. Ena od sogovornic meni, da otroci ločenih ali razvezanih staršev živijo dvojno življenje, torej različno življenje pri enem in pri drugem staršu. Otroci se ob tem naučijo, kako upravljati s svojimi življenji med dvema staršema in dvema prostoroma. Naučijo se tudi, kaj povedati in kako, da ne sprožijo reakcij pri starših, ki jih ne želijo. S tem pa prihaja tudi do laganja, manipulacije in prikrivanja stvari pred starši. Kot slabosti nekateri navajajo tudi, da so matere delale po cele dneve, da so jih lahko preživele, kar je pomenilo, da so bili otroci prepuščeni sami sebi.

Ugotavljam, da je ločitev ali razveza staršev vplivala na njihovo nadaljnje življenje. Ločitev ali razveza staršev je vplivala na zaupanje, na odnose, na čustva ali na splošno na življenje. Nekaterim je spremenila tudi pogled na svet. Največkrat navajajo, da je ločitev ali razveza staršev vplivala na njihove partnerske odnose in izbiro partnerja. Pri tem predvsem navajajo, da jih je bilo strah pred povezanostjo in so zato zaključevali odnose brez razloga, preden bi jih zaključil partner.

Obstajata dve skupini strokovnjakov, ki si nasprotujeta glede psihološkega stanja otrok po ločitvi staršev. Prva meni, da so otroci iz razvezanih družin bolj plahi, občutljivejši za stres, slabše orientirani, pogosteje preobremenjeni, imajo moteno zaznavanje občutka bližine in distance, težave s sprejemanjem avtoritete in so glede partnerskih odnosov bolj zaskrbljeni.

Druga meni, da so otroci iz razvezanih družin samozavestnejši, dolgoročno bolj pripravljeni na obremenitve, vztrajnejši, samostojnejši, prej zreli, bolj odgovorni in bolje pripravljeni na partnerstvo. Težko je oblikovati splošno veljavno pravilo. Vse je odvisno od posameznikovih okoliščin in od tega, ali je ločitev ali razveza staršev otroku prizadela globljo duševno rano, katere posledice bo občutil vse življenje (Andrejč, 2014). Tudi sama ugotavljam, da splošnega pravila ne gre oblikovati. V raziskavi so se kot posledice ločitve ali razveze staršev pojavile tako težave, ki jih avtorica navaja v prvi skupini, kot prednosti, ki jih avtorica navaja v drugi skupini. Menim, da je vse odvisno od posameznika in tega, kako je sprejemal ločitev ali razvezo staršev ter kakšno podporo je imel pri tem.

Kljub temu ugotavljam, da ločitev ali razveza staršev ni tako zelo vplivala na sogovornike, da bi jim pustila trajne sledi. Večinoma so prepoznali problematiko, delali na njej in imajo sedaj dobre odnose. Nekateri pravijo tudi, da jih je ločitev ali razveza staršev okrepila, da so postali odpornejši v življenju ter se lažje prilagajajo težjim situacijam. Vseeno sogovorniki pravijo, da si ločitve ali razveze ne želijo, in delajo na tem, da njihova prihodnost ne bo enaka preteklosti staršev. Nekateri razlagajo tudi, da jih je ločitev ali razveza staršev naučila, da morajo prepoznati, kdaj je dovolj, in da ni vredno vztrajati za vsako ceno.

Dejstva sicer pravijo, da se otroci ločenih ali razvezanih staršev poročajo enako pogosto kot otroci iz trajnejših partnerskih zvez. Te zveze imajo enako možnosti, da obstanejo ali razpadejo. Vsekakor ni nujno, da se ločitev ali razveza ponovi pri osebi, ki ima ločene ali razvezane starše. Pogosto se sicer pri otrocih ločenih ali razvezanih staršev pojavlja strah, da bi jih razočarala oseba, ki bi jo imeli zares radi. Priznanje je vedno prvi korak k reševanju in izboljšanju situacije. Otroci ločenih in razvezanih staršev se morajo namreč ponovno naučiti zaupanja, za kar je potrebnega kar nekaj časa in potrpljenja (Schöberl, 2006).

Kot prednosti ločitve ali razveze staršev sogovornice navajajo hitrejšo neodvisnost od staršev, večjo prilagodljivost situacijam in ljudem, nekateri tudi, da je imela menjava okolja in šole na njih dober vpliv. Nekaterim se je spremenil tudi pogled na socialno delo in so videli v tem motivacijo za študij socialnega dela. Nekateri tudi pravijo, da težav ne pripisujejo direktno ločitvi ali razvezi staršev, temveč vsemu, kar je sledilo po ločitvi oziroma razvezi. Res pa je, da bi bilo manj težav, če bi bila situacija doma boljša. O tem piše tudi McGhee (2015), ko pravi, da ločitev ali razveza staršev ne pomeni nujno slabo ali negativno izkušnjo, lahko pa nenehna

izpostavljenost prepirom med starši, življenje v neurejenih razmerah, nedosledna vzgoja in varstvo naredijo precejšnjo škodo.

Štadler idr. (2009) pravijo, da so težave in prizadetost otrok ob ločitvi ali razvezi povezane s konfliktnostjo med staršema tako pred kot po ločitvi ali razvezi ter z razpadom celovitosti družine. To sta dva temeljna dejavnika, ki neobhodno zaznamujeta družine, v katerih se nerešen partnerski konflikt nadaljuje v prekinitev partnerskega odnosa. Glede na to, da so imeli starši sogovornikov večinoma konfliktno razvezo in med njimi ni bilo sodelovanja, sem mnenja, da je ravno to na sogovornike najbolj vplivalo. Najpomembnejša dejavnika pri tem, kako bo otrok doživljal ločitev ali razvezo, sta torej način, kako se starši sami spoprijemajo s postopkom ločitve ali razveze in kako se starša sporazumevata drug z drugim po razdoru zveze (McGhee, 2015).

- V kolikšni meri so imeli otroci priložnost sodelovanja v procesu podpore in pomoči ob ločitvi/razvezi ter na kakšen način je to sodelovanje potekalo?

V raziskavi ugotovim, da otrokov glas v večini ni bil upoštevan v postopku ločitve ali razveze staršev. Svoje ugotovitve lahko tako povežem z ugotovitvami Jelen (2012), ki je v svoji diplomski nalogi ugotovila, da je vključenost otrok v pravnem procesu zelo majhna. Stik s centrom za socialno delo omenja samo ena sogovornica, vendar ima na to slabe spomine. So pa imeli nekateri sogovorniki možnost odločanja o tem, pri katerem od staršev bodo živeli, ali pa so svoje mnenje glede svojih stikov z očetom lahko uveljavili kasneje.

Nekatere sogovornice zaradi svoje mladosti ob ločitvi ali razvezi staršev sploh niso imele priložnosti sodelovanja, bi pa si jo želele kasneje. Druge pa povedo, da njihov glas ni bil upoštevan, pri nekaterih tudi zato, ker so bili starši dominantni sogovorniki. To ugotovijo tudi Parkinson, Cashmore in Single (2005), ki izpostavijo, da so kljub dokazom, da so otroci srečnejši, če je pri odločitvah slišan njihov glas, še vedno starši oziroma odrasle osebe tiste, ki so dominantni sogovorniki v procesu ločitve ali razveze.

- Kritično ovrednotenje uporabljenih metodologij

Prvo omejitev raziskave vidim v tem, da sem raziskavo opravljala med ljudmi, ki so mi bili lažje dostopni, in je bil moj vzorec zelo majhen, saj je vseboval samo 7 ljudi. Zato raziskave ne moremo posplošiti na celotno populacijo.

Omejitev moje raziskave vidim tudi v tem, da sem spraševala mlade odrasle, katerih starši so se v času njihove mladostnosti ločili ali razvezali. Od tega je namreč minilo že kar nekaj časa, vmes so lahko spremenili mnenje, pozabili na svoje občutke v času ločitve ali gledajo na situacijo drugače kot takrat. Smiselno bi bilo opravili raziskavo med osebami, katerih starši so se ločili ali razvezali ne dolgo nazaj.

Glede na to, da smo prek kratkim začeli uporabljati nov Družinski zakonik, v katerem socialni delavci niso več v vlogi odločevalcev, bi bilo prav, da se z družino kvalitetno sodeluje pri ustvarjanju dobrih izidov na drugi ravni. Sama s to raziskavo ne morem ugotoviti, ali se sedaj na centrih za socialno delo pogosteje uporablja socialnodelovne koncepte, saj so se vsi starši mojih sogovornikov ločili ali razvezali še po Zakonu o zakonski zvezi in družinskih razmerjih. Mogoče bi bilo bolj smiselno, če bi raziskavo opravila z otroki, katerih starši so se že ločili po novem Družinskem zakoniku. Ker pa le-ta še ni dolgo v veljavi, bi verjetno morala opravljati intervjuje z mladoletnimi otroci, kar je zaradi občutljive teme zopet lahko težava.

Upala sem tudi na to, da bo imelo več sogovornikov stik s centrom za socialno delo in bom lahko raziskovala, kakšne so bile njihove izkušnje z njimi. Tako bi lahko kot socialni delavci dobili uvid v doživljanje situacije na centrih za socialno delo s strani mladoletnih otrok. Ker pa je imela v mojem vzorcu stik s centrom za socialno delo le ena sogovornica, tega nisem mogla raziskovati.

6. SKLEPI

Na podlagi analize podatkov 7 intervjujev, ki sem jih opravila s sogovorniki, sklepam:

- da je delež razvez na tožbo še vedno večji kot delež sporazumnih razmer;
- da je razlog razveze na tožbo v konfliktnosti staršev, ki se je pojavljala že pred ločitvijo ali razvezo;
- da otroci še vedno več časa po ločitvi ali razvezi preživijo z materami kot z očetmi, torej je največkrat mati njihova zakonita zastopnica;
- da je največkrat mati tista, ki se odseli iz skupnega stanovanja skupaj z otroki, manjkrat pa se izseli oče;
- da je bila najpogosteje mati tista, ki je otrokom povedala, da se starša ločujeta;
- da so informacije, ki so predane otrokom o ločitvi ali razvezi, skope, pomanjkljive ali pa se jih skriva pred njimi;
- da otroci niso deležni skupnega pogovora o ločitvi ali razvezi;
- da so otroci težko sprejeli ločitev ali razvezo svojih staršev. Največkrat je to za otroke pomenil šok in prilagoditve, ob tem pa so se jim pojavili različni strahovi. Tisti čas je za otroke pomenil težko in naporno obdobje, zaradi pomanjkanja informacij pa je prihajalo tudi do nerazumevanja situacije;
- da so bili konflikti prisotni tudi po ločitvi ali razvezi staršev. Otroci so jih občutili še bolj, saj sta jih starša v prepirih uporabljala za posrednike;
- da je bilo prisotno veliko ovir in težav pri ohranjanju stikov z očetom;
- da so ovire in težave pri ohranjanju stikov z očetom tudi slabo vplivale na otrokov odnos z očetom po ločitvi ali razvezi;
- da imajo otroci po ločitvi ali razvezi boljši odnos z materami kot z očetmi;
- da sogovorniki večinoma niso prejeli pomoči drugih institucij izven družine, tisti, ki pa so jo, pravijo, da je bila pomoč minimalna;
- da bi otroci v času ločitve ali razveze in po njej potrebovali predvsem pogovor in obrazložitev situacije;
- da so bile otrokove podporne osebe največkrat stari starši, prijatelji, mati in brati/sestre. Nekateri tudi niso imeli podpornih oseb;
- da je ločitev ali razveza imela vpliv na otroke. Več je bilo slabosti oziroma negativnega vpliva kot pa prednosti;

- da je ločitev ali razveza največkrat vplivala na zaupanje, odnose, čustva ali na splošno na življenje;
- da nekateri opažajo tudi prednosti ločitve ali razveze staršev, in sicer v večji prilagodljivosti situacijam in ljudem, v zgodnji samostojnosti in večji motivaciji za študij socialnega dela;
- da ločitev ali razveza staršev ni pustila trajnih posledic na otrocih;
- da otrokov glas v večini ni bil upoštevan v procesu ločitve ali razveze staršev. So pa kljub temu nekateri sogovorniki imeli možnost odločanja o tem, s kom od staršev bodo živeli, in pri uveljavitvi mnenja glede stikov z očetom.

7. PREDLOGI

- Predlagam več osredotočenja na otrokovo doživljanje ločitve ali razveze staršev, več pomoči in podpore, predvsem pa pogovor tako s starši kot tudi s strokovnimi delavci.
- V procesu podpore in pomoči staršem ob razvezi bi predlagala tudi nekega zagovornika mlajših otrok, ki bi bil oseba, kateri otrok zaupa, in bi se z otrokom pogovoril o njegovih željah, občutkih, brez pritiska staršev. Ta zagovornik bi potem v postopku nastopal kot stranka, in tako bi bilo otrokovo mnenje dejansko slišano.
- Predlagam, da se starši poučijo pred postopkom ločitve ali razveze, kako ravnati v korist otroka, da otrok ob tem ne bi občutil hujših stisk.
- Potrebno bi bilo več podpore staršem, da bi ta otroku skupaj predala informacije o ločitvi ali razvezi. Otroci imajo namreč pravico do vseh informacij in resnic, ki zadevajo tudi njih (Schöberl, 2006). Skupen pogovor in predaja informacij bi pomagala otrokom lažje razumeti in sprejeti ločitev ali razvezo.
- Predlagam več izobraževanja strokovnih delavcev in delavcev na področju vzgoje in izobraževanja, da bi tudi v vrtcih in šolah otroci prejeli podporo v tem času.
- V skladu s socialno-delovnimi načeli in Družinskim zakonikom predlagam strokovnim delavcem več vključevanja otrok v sam proces, da bi tudi otroci imeli možnost uveljavitve svojega mnenja in da bi bile njihove želje slišane. Tako bi otrokove želje bile bolj upoštevane, otroci pa bi se počutili bolje.
- Predlagam, da bi se naredila raziskava z otroki, katerih starši so se razvezali po Družinskem zakoniku, in bi lahko videli, ali so v procesu ločitve ali razveze staršev otroci bolj vključeni v sam proces in kakšne so metode dela z njimi.
- Ugotavljam, da so negativne posledice ločitve ali razveze bolj povezane s konfliktnostjo in (ne)sodelovanjem med starši po ločitvi in razvezi. Predlagam več dela z družino in podpore družini po ločitvi in razvezi staršev, da bi se omogočilo boljše sodelovanje med staršema in da se otroci ne uporabijo kot sredstvo za komunikacijo.

8. LITERATURA

Amato, P. R. (2001). Children of divorce in the 1990's: an update of the Amato and Keith (1991) meta-analysis. *Journal of Family Psychology*, 15(3), 335–370

Andrejč, A. (2014). Negativni učinki razveze staršev na otroke in mladostnike: dejavniki tveganja in varovalni dejavniki. *Socialno delo*, 53(1), 25-41.

Bingham, J. (2006). *Zakaj se družine razidejo?* Ljubljana: Grlica.

Charlish, A. (1998). *Med dvema ognjema*. Ljubljana: DZS.

Coleman, L., & Glenn, F. (2010). The varied impact of couple relationship breakdown on children: implications for practice and policy. Research review. *Children and Society*, 24, 238–249.

Čačinovič Vogrinčič, G. (1998). *Psihologija družine : prispevek k razvidnosti družinske skupine*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.

Čačinovič Vogrinčič, G. (2006). *Socialno delo z družino*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

Čačinovič Vogrinčič, G. & Mešl, N. (2019). *Socialno delo z družino: Soustvarjanje zelenih izidov in družinske razvidnosti*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

Dodič, D. (2016). *Ločitev*. Ljubljana: Corason.

Družinski zakonik (2017). Ur. L. RS, št. 15/17, 21/18.

Jelen, K. (2012). *Otrok kot sogovornik v procesu razveze zakonske zveze – intervjuji s študenti z lastno izkušnjo* (Diplomsko delo). Fakulteta za socialno delo, Ljubljana.

Jerovšek, M. (2018). *Otrokovo doživljanje ločitve ali razveze staršev in preoblikovanja družine* (Diplomsko delo). Fakulteta za socialno delo, Ljubljana.

Kelly, J. B., Emery, & R. E. (2003). Children's adjustment following divorce: risk and resilience perspectives. *Family Relations*, 52(4), 352–362.

Kushner, M. A. (2009). A review of the empirical literature about child development and adjustment postseparation. *Journal of Divorce and Remarriage*, 50, 496–516.

- Lansford, J. E. (2009). Parental divorce and children's adjustment. *Perspectives on Psychological Science*, 4(2), 140–152.
- McGhee, C. (2015). *Vzgajati ločeno: kako lahko ločeni in razvezani starši vzgojijo srečne in brezskrbne otroke*. Grosuplje: Svetovalno izobraževalni center MIT.
- Mesec, B. (2009). *Metodologija raziskovanja v socialnem delu 2: kvalitativne raziskave*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Novak, B. (2017). *Družinsko pravo: 2., spremenjena in dopolnjena izdaja*. Ljubljana: Javno podjetje Uradni list Republike Slovenije.
- Parkinson, P., Cashmore, J., & Single, J. (2005). Adolescents' Views on the Fairness of Parenting and Financial Arrangements after Separation. *Family Court Review*, 42(3), 429–444. Pridobljeno 10. 2. 2021 s <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/pdf/10.1111/j.1744-1617.2005.00044.x>
- Portnoy, S. M. (2008). Psychology of divorce: a lawyer's primer. Part 2: the effects of divorce on children. *American Journal of Family Law*, 21(4), 126–134.
- Rener, T. (2006). Težave s pojmom družine. V T. Rener, M. Sedmak, A. Švab & M. Urek, *Družine in družinsko življenje v Sloveniji* (str. 13-26). Koper: Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče.
- Rener, T., Sedmak, M., Švab, A (2006). Uvod v raziskovanje družin in družinskega življenja v Sloveniji. V T. Rener, M. Sedmak, A. Švab & M. Urek, *Družine in družinsko življenje v Sloveniji* (str. 27-62). Koper: Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče.
- Robinson, M. (1993). *Family transformation through divorce and remarriage: a systemic approach*. Routledge.
- Schöberl, E. (2006). *Moja starša se ločujeta*. Radovljica: Didakta.
- Statistični urad Republike Slovenije (SURS). (2019). *Poroke in razveze*. Pridobljeno 10. 2. 2021 s <https://www.stat.si/StatWeb/Field/Index/17/78>
- Štadler, A., Starič Žikič, N., Borucky, V., Križan Lipnik, A., Černetič, M., Perpar, I., & Valenčak, K. (2009). *Otrok in ločitev staršev : da bi odrasli lažje razumeli otroke*. Ljubljana: Otroci.

Van Nijnatten, C. & Jongen, E. (2011). Professional conversations with children in divorce-related child welfare inquiries. *Childhood*, 18(4), str. 540–555. Pridobljeno 12. 2. 2021 s

<http://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0907568211398157>

Verdel, D. (2011). *Vpliv razveze in ločitve staršev na otroka* (Diplomsko delo). Fakulteta za zdravstvene vede, Maribor. Pridobljeno 13. 2. 2021 s

<https://dk.um.si/IzpisGradiva.php?id=17777&lang=slv>

Zaviršek, D. & Sobočan, A. M. (2012). *Mavrične družine grejo v šolo : perspektive otrok, staršev in učiteljic*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

Žerovnik, B. (2011). *Primerjava med vedenjskimi in čustvenimi problemi otrok razvezanih in nerazvezanih staršev* (Magistrska naloga). Teološka fakulteta, Ljubljana.

9. PRILOGE

9.1 Smernice za intervju

Spol:

Starost:

1. Koliko ste bili stari, ko so se ločili oziroma razvezali vaši starši? Je bila ločitev sporazumna ali razveza na tožbo?
2. Na kakšen način ste izvedeli, da se vaši starši ločujejo/razhajajo, kdo vam je povedal, kakšne informacije ste prejeli? Kako so vam starši o tem pripovedovali, ste se o tem kot družina sploh pogovarjali?
3. So bili ob informaciji o ločitvi kakšni strahovi, ste se s kom lahko o tem pogovorili (npr. s sorodniki, sestrami/brati)?
4. Kako ste prejeli ločitev oziroma razvezo svojih staršev?
5. Kako ste sami doživljali razvezo oziroma ločitev svojih staršev? Kaj je to pomenilo za vas (npr. ste se preselili, morali zamenjati šolo, druge spremembe ...)?
6. Kakšno razmerje, odnos ste imeli po ločitvi s staršem, s katerim niste stalno živeli? Ste imeli redne stike ali ne (zakaj ne)?
7. So bile pri ohranjanju in vzdrževanju stikov kakšne ovire, težave? Kakšen je sedaj vaš odnos s starši?
8. Katere so bile za vas takrat podporne osebe (osebe, na katere ste se lahko zanesli, ki so vam predstavljale varnost)?
9. Kakšno obliko podpore ste prejeli v obdobju ločitve oziroma razveze v okviru CSD, osnovne šole, vrtca? Če podpore niste prejeli, kakšno podporo bi po svojem mnenju potrebovali?
10. Se vam je v času razveze oziroma ločitve zdelo, da je bil dovolj upoštevan vaš glas? Ste imeli priložnost sodelovati? Opišite, kako.
11. Kako je razveza oziroma ločitev vplivala na vas v nadaljnjem življenju in kako vas je oblikovala kot osebo? Zaznavate kakšne prednosti ločitve svojih staršev, morda težave?

9.2 Intervjuji s kodiranjem

Zapisani intervjuji so dobesedni zapisi, torej so zapisani pogovorno, kot so govorci pripovedovali, in zato niso vedno v skladu s pravopisom.

INTERVJU A

Spol: ženski

Starost: 23 let

A: Pozdravljena. Najprej bi se ti rada zahvalila, da si se odzvala na opravljanje intervjuja. Kot veš je moj namen raziskati doživljanje razveze oziroma ločitve staršev. Glede tega ti bom torej postavila nekaj vprašanj. Lahko?

B: Ja, seveda.

A: Torej, za začetek, koliko si bila stara, ko so se ločili oziroma razvezali tvoji starši?

B: /Moji starši so se ločili v času osnovne šole, stara sem bila okoli 12. let./ (1)

A: Je bila ločitev sporazumna ali razveza na tožbo?

B: /Razvezali so se preko sodišča, z razvezo na tožbo./ (2)

A: Na kakšen način pa si izvedela, da se tvoji starši ločujejo, kdo ti je povedal, kakšne informacije si prejela?

B: /Večino informacij v tistem obdobju se je meni skrivalo./ (3) češ, da sem premajhna in ne bom razumela./ (4) /Povedala mi je mami skupaj s starejšo sestro po tem, ko je že našla stanovanje in smo se v roku parih dni selile./ (5) /Res je, da je bilo že prej veliko kreganja./ (6), vendar /sama niti pomislila nisem na to, da se bosta moja starša ločila./ (7) /Kolikor se spomnim sem prejela samo informacije, da se bomo preselile v drug kraj in odšle živeti stran od očeta./ (8)

A: Torej nekega skupnega pogovora z družino o tem ni bilo?

B: /Kot se sama spomnim ne./ (9) Vse se je počelo nekako na skrivaj./ (10), /imam občutek, da je bilo mami tudi strah, da jaz ne bi želela oditi./ (11) /oziroma bi me oče in ostali njegovi sorodniki zadržali./ (12) /ker sem bila bolj navezana nanje./ (13)

A: Kako pa so ti starši pripovedovali o ločitvi, ste se o tem kot družina sploh pogovarjali?

B: /Večinoma je bil pogovor o tem zakaj se ločujeta usmerjen v obtoževanje en drugega./ (14) /tehtnega razloga nisem izvedela./ (15) /Še sedaj ga ne vem./ (16) /Kot družina tako nismo imeli nekega konkretnega pogovora o tem zakaj se ločujeta in kaj se bo s tem spremenilo, kako bomo naprej funkcionirali kot družina./ (17) /Vse te zadeve so se urejale preko sodišča in odvetnikov./ (18) /Imela sem nato kmalu po ločitvi, ko sem dobila odobrene stike, z očetom pogovor./ (19) /vendar je bil bolj pogovor o tem, da mu je hudo, da potrebujem to preživljati in da mu je žal./ (20) /Kasneje je to postala kot nekakšna "prepovedana tema" zato nikoli ni bila nagovorjena./ (21)

A: So bili ob informaciji o ločitvi kakšni strahovi?

B: /Seveda so bili strahovi./ (22) /strah me je bilo kje bom živila./ (23) /ali bom še lahko hodila v isto šolo./ (24) /še lahko trenirala šport, ki sem ga imela zelo rada./ (25) /Strah me je bilo tudi ali bom sploh še kdaj videla očeta./ (26) /stare starše./ (27) /Počutila sem se zelo osamljeno./ (28)

A: Si se imela priložnost s kom o tem pogovoriti?

B: /Lahko sem se pogovorila s starejšo sestro./ (29) /vendar sva imeli na ločitev zelo različne poglede./ (30) /Ona je bila že najstnica in je vedela o ločitvi veliko več kot jaz./ (31) /poleg tega pa tudi na očeta ni bila navezana tako kot jaz./ (32) /Manjkal pa mi je pogovor./ (33) /V tistem času sem imela tudi občutek, da je razveza sramota./ (34) /vem, da si nisem upala povedati nobeni prijateljici in da sem to nekaj časa skrivala./ (35) /Sošolke in sošolci so izvedeli preko njihovih staršev, ker jim je povedala moja mami./ (36) /Spomnim se, da sem takrat povedala samo eni prijateljici, ki je imela že dalj časa ločene starše./ (37) in sem /upala, da me bo razumela kaj prestajam in mi povedala kako bo sedaj potekalo moje življenje./ (38) /saj sem bila čisto izgubljena./ (39) /Takrat sem oporo našla le v njej./ (40)

A: Glede na vse te podatke, kako si torej sprejela ločitev oziroma razvezo svojih staršev?

B: /Prvo kar se spomnim je bil šok in jok./ (41) /Glede na to, da smo se preselile v drug kraj, ki je bil oddaljen vsaj 25 km./ (42) /me je skrbelo za mojo prihodnost./ (43) /za šolo./ (44) /za prijatelje./ (45) /Zelo sem bila navezana tudi na očeta./ (46) /in njegove stare starše./ (47) /zato me je skrbelo še kako bom živila brez njih./ (48) /Glede na vse to sem ločitev težko sprejela./ (49) /in tudi nekaj časa sem potrebovala, da sem razumela vse to./ (50)

A: Kako si potem sama doživljala razvezo oziroma ločitev svojih staršev? Kaj je to pomenilo zate, kot si dejala si se morala preseliti, kako je bilo s šolo?

B: /Sama sem ločitev doživljala zelo negativno in krivično do mene./ (51) Tako je, /preselili smo se v drug kraj./ (52) /kjer nisem poznala nikogar./ (53) /Vztrajala sem, da ostanem na isti osnovni šoli še naprej./ (54) /zato sem se morala tudi veliko prilagoditi glede tega, vstajati sem morala zelo zgodaj, se prilagoditi na javni promet itd./ (55) /Ker sem tudi trenirala šport, ki je bil v mojem rodnem kraju sem tudi glede tega morala sprejeti veliko prilagajanja./ (56) /Nekaj časa sem imela tudi onemogočene stike z očetom./ (57) tako, da so mi /veliko priskočili na pomoč prijateljičini starši, trenerka in delavci v osnovni šoli./ (58) Spomnim se, da me je /včasih tudi peljala učiteljica, ki je bila iz istega kraja./ (59) /Velikokrat sem tako tudi ostajala po pouku v šoli in delala domače naloge./ (60) ali pa /odšla k sošolki domov, kjer sem bila, dokler ni bil čas za trening./ (61) /Šele zvečer sem odšla domov, dejansko samo spat./ (62) /Potem pa zgodaj zjutraj ponovno na avtobus ali vlak in v šolo, ali zjutraj na trening, če je bil na razporedu./ (63) /Bilo je res naporno, če pomislim za nazaj./ (64)

A: Kakšno razmerje, odnos pa si imela po ločitvi s staršem, s katerim nisi stalno živila? Kot domnevam iz pogovora, je bil to oče. Si imela redne stike z njim? Govorila si tudi, da nekaj časa nisi imela odobrenih stikov, zakaj?

B: /Ja, na začetku oziroma dokler se ni razrešila situacija na sodišču sem imela onemogočene stike z očetom./ (65) /Potem pa smo bili dogovorjeni vsak drug vikend in vsake druge počitnice./ (66) /Tako smo bolj ali manj

funkcionirali kakšno leto in kasneje, ko smo se preselili bližje rodnemu kraju./(67) Po treh letih je mami našla stanovanje za nakup 15 km stran od rodnega kraja, tako, da so bile /ponovno prilagoditve./(68) /Tam sem hodila tudi v srednjo šolo./(69) /vendar sem zaradi treningov, ki so bili 9x tedensko, tudi zjutraj./(70) /več časa preživela pri očetu./(71) /Tako sem se v bistvu dnevno selila od mami k očetu, vsak dan bila drugje in nikjer se nisem počutila zares doma./(72) /Tako je potekalo do odhoda na fakulteto, ko sem tudi nehala trenirati šport in se preselila v Ljubljano./(73) /Z očetom sva imela sicer v redu odnos./(74) /čeprav sem ugotovila, da sva se vedno bolj oddaljevala./(75) /Bolj me je držalo pri njemu to, da so v isti hiši živeli njegovi stari starši, na katere sem bila sama zelo navezana in pa šport./(76) /Po smrti starih staršev in prenehanju treniranja športa pa sva se zelo oddaljila./(77)

A: Kakšen pa je sedaj tvoj odnos s starši?

B: /Stike z očetom še vedno imam./(78) a kot sem dejala /po smrti starih staršev bolj redke./(79) /pokličeva se ob posebnih priložnostih./(80) /z mami pa še vedno živiva skupaj./(81) /vendar nisva v najboljših odnosih./(82) /Sicer pa odnosa s svojimi starši niti ne potrebujem./(83) /zgodaj sem odrasla./(84) /se naučila živeti poskrbeti zase./(85) in /ne čutim potrebe po nekem globljem odnosu z njima./(86) saj se /nikoli nisem počutila zares ljubljeno./(87)

A: Katere so bile zate takrat podporne osebe, torej osebe, na katere si se lahko zanesla, ki so ti predstavljale varnost?

B: /V času ločitve so mi bile vsekakor pomembne osebe prijateljice in njihovi starši, saj sem veliko časa po šoli preživela pri njih./(88) potem /trenerka in sotekmovalke./(89) ter tudi /določene učiteljice in svetovalna delavka na osnovni šoli./(90) /Po ločitvi oziroma ko se je situacija malo umirila pa sem podporo vedno našla v očetovih starših./(91) /Ti so me ne glede na konfliktno situacijo med mojima staršema vedno sprejeli, me spodbujali in tolažili, ko mi je bilo hudo./(92)

A: Kakšno obliko podpore pa si prejela v obdobju ločitve oziroma razveze v okviru CSD in osnovne šole?

B: /Sama imam iz tistega obdobja s CSD same slabe spomine./(93) /Spomnim se, kako sem bila pod pritiskom na CSD-ju./(94) /od mene so zahtevali več kot bi se pričakovalo od otroka, najstnika./(95) in /vse je bilo usmerjeno v to, da ne bom rekla, da želim živeti pri očetu./(96) /Pred nosom sem imela še mikrofona in kamero./(97) in /bila sem zelo nervozna kaj bom povedala./(98) in /kako bo to vplivalo na moje nadaljnje življenje./(99) /Spomnim se, da sem se na koncu samo zjokala in nisem bila sposobna več odgovarjati na vprašanja./(100) /Veliko je bilo tudi pritiska iz mamičine smeri pred razgovorom./(101) da /naj se pazim, kaj bom povedala./(102) in da /če izberem očeta, nje ne bom več videla./(103) /Ni bilo torej neke lepe priprave, razlage zakaj smo tam in zakaj so moje informacije pomembne./(104) /dejansko sem se bala kaj bom povedala./(105) in /da ne bom s tem koga užalila./(106) /Tudi ni bilo nekega pristnega stika./(107) /poleg tega pa sta se socialna delavka in mami še poznali./(108) /zato me je bilo še bolj strah./(109) in /vprašanja so bila že vnaprej usmerjena tako, da povem slabe stvari očeta in dobre matere./(110) /Vsekakor ne okej odnos mami in socialne delavke do mene./(111) /V osnovni šoli pa sem prejela kar precej pomoči./(112) /Mami je takoj, ko smo se preselile to sporočila v šolo in tudi povedala razlog./(113) /Razredničarka je bila zelo razumljiva, z vprašanji ni silila vame in tudi sošolcem ni razlagala moje situacije./(114) /Povabljena sem bila tudi k šolski svetovalni delavki na pogovor, da me je vprašala kako se sama soočam s situacijo in mi povedala tudi, da se lahko kadarkoli obrnem k njej na pomoč./(115) /Sama sem bila zelo

pridna učenka in v tistem obdobju so mi malo padle ocene./ (116) /zato mi je priskrbela tudi dodatno pomoč./ (117) ker je vedela, da imam po šoli čas, saj sem čakala na trening, mi je vmes priskrbela tudi dodatne razlage. /S strani osnovne šole torej samo dobra podpora./ (118) Je pa res, da je bila /ločitev v tistem času nekaj še ne tako običajnega./ (119) /drugi sošolci so me čudno gledali, včasih tudi zbadali./ (120) /vendar se je to v naslednjem letu zelo spremenilo, saj so se ločili še trije starši mojih sošolcev in sošolk./ (121)

A: Kakšno podporo pa se ti zdi, da bi potrebovala v tistem času?

B: /Če pogledam za nazaj bi v tistem času zagotovo potrebovala več podpore CSD, staršev, mogoče tudi drugih terapevtov./ (122) /saj sem sama se zelo umaknila vase in zadrževala v sebi vse, kar me je mučilo./ (123) /S tem sem še dolgo kasneje imela težave./ (124) /Vsekakor pa mi odnos oziroma prvi stik na CSD ni bil všeč in vsekakor ni bil v podporo./ (125) /Mislim, da bi mi bil že zelo v pomoč kakšen pogovor ali obisk terapevtskega srečanja./ (126)

A: Se ti je v času razveze oziroma ločitve zdelo, da je bil dovolj upoštevan tvoj glas? Si imela priložnost sodelovati pri postopku?

B: /Moje sodelovanje na CSD se je začelo in končalo na enem srečanju./ (127) ki sem ga opisala prej. /Torej pogovor o tem kje bom živeli in kako je moj oče slab oče./ (128) /To je bilo moje edino sodelovanje s CSD./ (129) /in tudi z mojimi starši./ (130) /Drugače je to veljala kot neka prepovedana tema o kateri se ne govori./ (131) /ker sem še premajhna in ne bom razumela./ (132) Seveda se je v tistem času pojavilo tudi moje uporništvu in sem komunicirala s starši na drugačne načine, tako, da /ne, sodelovanja ni bilo./ (133)

A: Pa je bila potem tvoja volja, ki si jo izrazila na CSD upoštevana?

B: V bistvu ja, ker sem /bila pod pritiskom, da izberem mami./ (134) /Sem si pa želela več stikov z očetom, ki mi niso bili omogočeni in sem si jih kasneje izborila sama./ (135)

A: Kako pa je razveza vplivala nate v nadaljnjem življenju? Mogoče kakšne prednosti, slabosti tega vpliva?

B: /Lahko bi rekla, da je ločitev mojih staršev name zelo vplivala./ (136) /Z 12. leti sem postala samostojna in navajena skrbi zase, saj sem se dejansko morala znajti sama./ (137) /Kot slabost bi vsekakor rekla to, da nikomur več nisem zaupala./ (138) ker me je bilo /strah, da me bodo razočarali./ (139) /S tem imam težave še danes./ (140) /Lahko pa rečem, da sem postala veliko bolj samostojna že zelo zgodaj./ (141) /Veliko ljudi mi je v tistem času reklo, da sem zelo zrela za svoja leta in dobro sprejemam situacijo./ (142) /čeprav sem stisko skrivala v sebi./ (143) /To samostojnost in zrelost štejem kot plus in minus./ (144) /Prednost vidim v tem, da sem hitro postala bolj odrasla in sem že nekaj časa samostojna, torej se financiram sama, skrbim in poskrbim sama zase./ (145) /slabosti pa v tem, da sem bila prikrajšana za brezskrbno otroštvo, skrbi kako bo in postala vmesni člen prepirov med staršema./ (146) /Velikokrat tudi prenašalec sporočil en drugemu./ (147)

A: Torej dejala si že, da imaš težave z zaupanjem. Je imela razveza še kakšen vpliv v kasnejšem obdobju?

B: /Največji vpliv je pustila na zaupanju./ (148) in pri tem, da /težko pustim človeku blizu sebe./ (149) /Velikokrat sem bila razočarana kot otrok./ (150) in /vsekakor si ne želim nekaj takega za svoje otroke./ (151) /Zato sem zelo

previdna pri izbiri partnerja in drugih pomembnih oseb poleg mene./ (152) /Ne želim imeti nekih nekakovostnih odnosov, ki me ne osrečujejo, zgolj zato, da lahko rečem, da jih imam./ (153) saj se /veliko stisk v času ločitve prebrodila sama in vem, da sem jih sposobna brez pomoči drugih./ (154)

A: ..., najlepša ti hvala za sodelovanje in deljenje tvojih izkušenj, ki vem, da niso bile lahke.

B: Malenkost. Naj ti bodo v pomoč.

Odprto kodiranje A

ŠT.	BESEDILO	POJMI	KATEGORIJA	TEMA
1	Moji starši so se ločili v času osnovne šole, stara sem bila okoli 12. let.	Osnovna šola, 12 let	Starost ob ločitvi	Splošni podatki o ločitvi/razvezi
2	Razvezali so se preko sodišča, z razvezo na tožbo.	Razveza na tožbo	Način ločitve/razveze	Splošni podatki o ločitvi/razvezi
3	Večino informacij v tistem obdobju se je meni skrivalo,	Skrivanje informacij pred otrokom	Nedostopnost informacij	Informacije o ločitvi/razvezi
4	češ, da sem premajhna in ne bom razumela.	Premajhna, da bi razumela	Nedostopnost informacij	Informacije o ločitvi/razvezi
5	Povedala mi je mami skupaj s starejšo sestro po tem, ko je že našla stanovanje in smo se v roku parih dni selile.	Mami skupaj s starejšo sestro	Oseba, ki je povedala za ločitev/razvezo	Informacije o ločitvi/razvezi
6	Res je, da je bilo že prej veliko kreganja	Konflikti že pred razvezo	Konfliktnost staršev	Splošni podatki o ločitvi/razvezi
7	sama niti pomislila nisem na to, da se bosta moja starša ločila.	Ni pomislila na razvezo	Sprejemanje ločitve/razveze	Doživljanje ločitve/razveze
8	Kolikor se spomnim sem prejela samo informacije, da se bomo preselile v drug kraj in odšle živeti stran od očeta.	Samo informacije, da se bodo preselile stran od očeta	Prejete informacije ob novici	Informacije o ločitvi/razvezi
9	Kot se sama spomnim ne.	Ni bilo skupnega pogovora o ločitvi	Brez skupnega pogovora o ločitvi/razvezi	Pogovor o ločitvi/razvezi
10	Vse se je počelo nekako na skrivaj	Skrivanje pred otrokom	Nedostopnost informacij	Informacije o ločitvi/razvezi
11	imam občutek, da je bilo mami tudi strah, da jaz ne bi želela oditi	Mati strah, da bi hčerka želela ostati pri očetu	Strahovi ob ločitvi/razvezi	Doživljanje ločitve/razveze
12	oziroma bi me oče in ostali njegovi sorodniki zadržali,	Mati strah, da bi oče in ostali sorodniki želeli zadržati otroka	Strahovi ob ločitvi/razvezi	Doživljanje ločitve/razveze
13	ker sem bila bolj navezana nanje.	Navezanost na očeta in stare starše	Odnos z očetom, navezanost na stare starše	Odnos s starši, odnos s sorodniki
14	Večinoma je bil pogovor o tem zakaj se ločujeta usmerjen v obtoževanje en drugega	Medsebojno obtoževanje med staršema	Konflikten odnos	Odnos med staršema
15	tehtnega razloga nisem izvedela	Otrok ni izvedel razloga ločitve	Nepoznan razlog ločitve/razveze	Pogovor o ločitvi/razvezi
16	Še sedaj ga ne vem.	Nepoznavanje razloga za ločitev še danes	Nepoznan razlog ločitve/razveze	Pogovor o ločitvi/razvezi

17	Kot družina tako nismo imeli nekega konkretnega pogovora o tem zakaj se ločujeta in kaj se bo s tem spremenilo, kako bomo naprej funkcionirali kot družina.	Brez skupnega pogovora ob ločitvi	Brez skupnega pogovora o ločitvi/razvezi	Pogovor o ločitvi/razvezi
18	Vse te zadeve so se urejale preko sodišča in odvetnikov.	Zadeve urejale preko sodišča in odvetnikov	Ni sodelovalnega odnosa	Odnos med staršema
19	Imela sem nato kmalu po ločitvi, ko sem dobila odobrene stike, z očetom pogovor	Pogovor z očetom po ločitvi	Pogovor z očetom	Pogovor o ločitvi/razvezi
20	vendar je bil bolj pogovor o tem, da mu je hudo, da potrebujem to preživljati in da mu je žal.	Pogovor z očetom o tem, da mu je žal	Pogovor z očetom	Pogovor o ločitvi/razvezi
21	Kasneje je to postala kot nekakšna "prepovedana tema" zato nikoli ni bila nagovorjena.	Ločitev je postala v družini prepovedana tema	Ločitev kot prepovedana tema	Pogovor o ločitvi/razvezi
22	Seveda so bili strahovi	Prisotni strahovi ob ločitvi	Strahovi ob ločitvi/razvezi	Doživljanje ločitve/razveze
23	strah me je bilo kje bom živela	Strah pred tem, kje bo živela	Strahovi ob ločitvi/razvezi	Doživljanje ločitve/razveze
24	ali bom še lahko hodila v isto šolo,	Strah pred menjavo šole	Strahovi ob ločitvi/razvezi	Doživljanje ločitve/razveze
25	še lahko trenirala šport, ki sem ga imela zelo rada.	Strah pred tem, ali bo še lahko trenirala šport, ki ga je imela rada	Strahovi ob ločitvi/razvezi	Doživljanje ločitve/razveze
26	Strah me je bilo tudi ali bom sploh še kdaj videla očeta,	Strah pred tem, ali bo še kdaj videla očeta	Strahovi ob ločitvi/razvezi	Doživljanje ločitve/razveze
27	stare starše	Strah pred tem, ali bo še kdaj videla stare starše	Strahovi ob ločitvi/razvezi	Doživljanje ločitve/razveze
28	Počutila sem se zelo osamljeno	Osamljenost ob ločitvi	Sprejemanje ločitve/razveze	Doživljanje ločitve/razveze
29	Lahko sem se pogovorila s starejšo sestro,	Pogovor o ločitvi s starejšo sestro	Pogovor s sestro	Pogovor o ločitvi/razvezi
30	vendar sva imeli na ločitev zelo različne poglede.	Različni pogledi na ločitev	Pogovor s sestro	Pogovor o ločitvi/razvezi
31	Ona je bila že najstnica in je vedela o ločitvi veliko več kot jaz	Starejša sestra vedela veliko več informacij o ločitvi	Pogovor s sestro	Pogovor o ločitvi/razvezi
32	poleg tega pa tudi na očeta ni bila navezana tako kot jaz.	Manjša navezanost sestre na očeta	Odnos z očetom	Odnos s starši
33	Manjkal pa mi je pogovor	Manjkal pogovor	Ločitev kot prepovedana tema	Pogovor o ločitvi/razvezi
34	V tistem času sem imela tudi občutek, da je razveza sramota,	Občutek, da je razveza sramota v družbi	Negativno doživljanje ločitve/razveze	Doživljanje ločitve/razveze
35	vem, da si nisem upala povedati nobeni prijateljici in da sem to nekaj časa skrivala	Skrivanje ločitve pred prijatelji	Negativno doživljanje ločitve/razveze	Doživljanje ločitve/razveze
36	Sošolke in sošolci so izvedeli preko njihovih staršev, ker jim je povedala moja mami.	Sošolci in sošolke izvedeli od drugih	Pogovor staršev z drugimi	Pogovor o ločitvi/razvezi

37	Spomnim se, da sem takrat povedala samo eni prijateljici, ki je imela že dalj časa ločene starše	Sporočilo o ločitvi le prijateljici, ki je imela že ločene starše	Podporne osebe ob ločitvi/razvezi	Podporne osebe
38	upala, da me bo razumela kaj prestajam in mi povedala kako bo sedaj potekalo moje življenje	Iskanje razumevanja v prijateljici, ki ima ločene starše	Podporne osebe ob ločitvi/razvezi	Podporne osebe
39	saj sem bila čisto izgubljena	Izgubljenost	Sprejemanje ločitve/razveze	Doživljanje ločitve/razveze
40	Takrat sem oporo našla le v njej.	Opora v prijateljici, ki je imela že ločene starše	Podporne osebe ob ločitvi/razvezi	Podporne osebe
41	Prvo kar se spomnim je bil šok in jok	Šok in jok – prvi občutki	Sprejemanje ločitve/razveze	Doživljanje ločitve/razveze
42	Glede na to, da smo se preselile v drug kraj, ki je bil oddaljen vsaj 25 km	Selitev v drug kraj	Spremembe ob ločitvi/razvezi	Prilagoditve po ločitvi/razvezi
43	me je skrbelo za mojo prihodnost	Skrb za prihodnost	Strahovi ob ločitvi/razvezi	Doživljanje ločitve/razveze
44	za šolo	Skrb za šolo	Strahovi ob ločitvi/razvezi	Doživljanje ločitve/razveze
45	za prijatelje.	Skrb za prijatelje	Strahovi ob ločitvi/razvezi	Doživljanje ločitve/razveze
46	Zelo sem bila navezana tudi na očeta	Navezanost na očeta	Odnos z očetom	Odnos s starši
47	in njegove stare starše	Navezanost na stare starše po očetovi strani	Navezanost na stare starše	Odnos s sorodniki
48	zato me je skrbelo še kako bom živela brez njih	Skrb za življenje brez očeta in njegovih staršev	Strahovi ob ločitvi/razvezi	Doživljanje ločitve/razveze
49	Glede na vse to sem ločitev težko sprejela	Težje sprejetje ločitve	Sprejemanje ločitve/razveze	Doživljanje ločitve/razveze
50	in tudi nekaj časa sem potrebovala, da sem razumela vse to.	Potreben čas za sprejetje in razumevanje sprememb	Sprejemanje ločitve/razveze	Doživljanje ločitve/razveze
51	Sama sem ločitev doživljala zelo negativno in krivično do mene.	Doživljanje ločitve kot negativne in krivične	Negativno doživljanje ločitve/razveze	Doživljanje ločitve/razveze
52	preselili smo se v drug kraj	Selitev v drug kraj	Spremembe ob ločitvi/razvezi	Prilagoditve po ločitvi/razvezi
53	kjer nisem poznala nikogar	Nepoznavanje okolice	Spremembe ob ločitvi/razvezi	Prilagoditve po ločitvi/razvezi
54	Vztrajala sem, da ostanem na isti osnovni šoli še naprej	Vztrajanje za ostanek v isti osnovni šoli	Ni sprememb	Prilagoditve po ločitvi/razvezi
55	zato sem se morala tudi veliko prilagoditi glede tega, vstajati sem morala zelo zgodaj, se prilagoditi na javni promet itd.	Prilagajanje na zgodnje vstajanje in javni promet	Spremembe ob ločitvi/razvezi	Prilagoditve po ločitvi/razvezi
56	Ker sem tudi trenirala šport, ki je bil v mojem rodnem kraju sem tudi glede tega morala sprejeti veliko prilagajanja	Prilagajanje zaradi treningov	Spremembe ob ločitvi/razvezi	Prilagoditve po ločitvi/razvezi

57	Nekaj časa sem imela tudi onemogočene stike z očetom,	Onemogočeni stiki z očetom nekaj časa po ločitvi	Onemogočeni stiki	Stiki s staršem, s katerim niso stalno živeli - stiki z očetom
58	veliko priskočili na pomoč prijateljičini starši, trenerka in delavci v osnovni šoli	Pomoč prijateljičinih staršev, trenerke in učiteljev	Pomoč drugih oseb	Pomoč drugih ob ločitvi/razvezi
59	včasih tudi peljala učiteljica, ki je bila iz istega kraja	Pomoč učiteljice s prevozom	Podpora znotraj osnovne šole	Pomoč drugih ob ločitvi/razvezi
60	Velikokrat sem tako tudi ostajala po pouku v šoli in delala domače naloge,	Ostajanje po pouku in delanje domačih nalog v šoli	Podpora znotraj osnovne šole	Podpora CSD in drugih institucij
61	odšla k sošolki domov, kjer sem bila, dokler ni bil čas za trening.	Preživljanje časa po šoli pri sošolki	Pomoč drugih oseb	Pomoč drugih ob ločitvi/razvezi
62	Šele zvečer sem odšla domov, dejansko samo spat	Dom samo za spanje	Spremembe ob ločitvi/razvezi	Prilagoditve po ločitvi/razvezi
63	Potem pa zgodaj zjutraj ponovno na avtobus ali vlak in v šolo, ali zjutraj na trening, če je bil na razporedu	Spremenjen potek dneva	Spremembe ob ločitvi/razvezi	Prilagoditve po ločitvi/razvezi
64	Bilo je res naporno, če pomislim za nazaj.	Naporno obdobje	Naporno obdobje	Doživljanje ločitve/razveze
65	Ja, na začetku oziroma dokler se ni razrešila situacija na sodišču sem imela onemogočene stike z očetom	Onemogočeni stiki z očetom dokler se ni razrešila situacija na sodišču	Onemogočeni stiki	Stiki s staršem, s katerim niso stalno živeli – stiki z očetom
66	Potem pa smo bili dogovorjeni vsak drug vikend in vsake druge počitnice.	Dogovor: vsak drug vikend in vsake druge počitnice	Dogovorjeni stiki	Stiki s staršem, s katerim niso stalno živeli – stiki z očetom
67	Tako smo bolj ali manj funkcionirali kakšno leto in kasneje, ko smo se preselili bližje rodnemu kraju.	Urejeni stiki nekaj let	Urejeni stiki	Stiki s staršem, s katerim niso stalno živeli – stiki z očetom
68	ponovno prilagoditve	Ponovne prilagoditve zaradi selitve	Spremembe ob ločitvi/razvezi	Prilagoditve po ločitvi/razvezi
69	Tam sem hodila tudi v srednjo šolo	Kraj bivanja je enak kraju srednje šole	Ni sprememb	Prilagoditve po ločitvi/razvezi
70	vendar sem zaradi treningov, ki so bili 9x tedensko, tudi zjutraj,	Prilagoditve zaradi treningov	Spremembe ob ločitvi/razvezi	Prilagoditve po ločitvi/razvezi
71	več časa preživela pri očetu	Več preživljanja časa pri očetu	Več stikov	Stiki s staršem, s katerim niso stalno živeli – stiki z očetom
72	Tako sem se v bistvu dnevno selila od mami k očetu, vsak dan bila drugje in nikjer se nisem počutila zares doma.	Dnevne selitve	Spremembe ob ločitvi/razvezi	Prilagoditve po ločitvi/razvezi
73	Tako je potekalo do odhoda na fakulteto, ko sem tudi nehala trenirati šport in se preselila v Ljubljano.	Ponovna selitev	Spremembe ob ločitvi/razvezi	Prilagoditve po ločitvi/razvezi
74	Z očetom sva imela sicer v redu odnos	V redu odnos z očetom	Odnos z očetom	Odnos s starši

75	čeprav sem ugotovila, da sva se vedno bolj oddaljevala	Oddaljitev z leti	Odnos z očetom	Odnos s starši
76	Bolj me je držalo pri njemu to, da so v isti hiši živeli njegovi stari starši, na katere sem bila sama zelo navezana in pa šport	Navezanost na stare starše in šport kot razlog za boljši odnos	Odnos z očetom	Odnos s starši
77	Po smrti starih staršev in prenehanju treniranja športa pa sva se zelo oddaljila	Oddaljitev z očetom po smrti starih staršev in prenehanju športa	Odnos z očetom	Odnos s starši
78	Stike z očetom še vedno imam	Ohranjanje stikov z očetom	Stiki z očetom danes	Stiki s staršem, s katerim niso stalno živeli – stiki z očetom
79	po smrti starih staršev bolj redke	Bolj redki stiki po smrti starih staršev	Stiki z očetom danes	Stiki s staršem, s katerim niso stalno živeli – stiki z očetom
80	pokličeva se ob posebnih priložnostih	Klicanje ob posebnih priložnostih	Stiki z očetom danes	Stiki s staršem, s katerim niso stalno živeli – stiki z očetom
81	z mami pa še vedno živiva skupaj	Skupno bivanje z mami	Odnos z mami	Odnos s starši
82	vendar nisva v najboljših odnosih	Ne najboljši odnosi	Odnos z mami	Odnos s starši
83	Sicer pa odnosa s svojimi starši niti ne potrebujem	Ni potrebe po odnosu s starši	Odnos s starši	Odnos s starši
84	zgodaj sem odrasla,	Zgodnje odraščanje	Zgodnja samostojnost	Vpliv ločitve/razveze na otroka
85	se naučila živeti poskrbeti zase	Skrb sam zase	Zgodnja samostojnost	Vpliv ločitve/razveze na otroka
86	ne čutim potrebe po nekem globljem odnosu z njima	Ne čuti potrebe po globljem odnosu s starši	Odnos s starši	Odnos s starši
87	nikoli nisem počutila zares ljubljeno	Nikoli počutila ljubljeno	Odnos s starši	Odnos s starši
88	V času ločitve so mi bile vsekakor pomembne osebe prijateljice in njihovi starši, saj sem veliko časa po šoli preživela pri njih	Prijateljice in njihovi starši	Podporne osebe ob ločitvi/razvezi	Podporne osebe
89	trenerka in sotekmovke	Trenerka in sotekmovke	Podporne osebe ob ločitvi/razvezi	Podporne osebe
90	določene učiteljice in svetovalna delavka na osnovni šoli	Delavci v osnovni šoli	Podporne osebe ob ločitvi/razvezi	Podporne osebe
91	Po ločitvi oziroma ko se je situacija malo umirila pa sem podporo vedno našla v očetovih starših	Stari starši	Podporne osebe po ločitvi/razvezi	Podporne osebe
92	Ti so me ne glede na konfliktno situacijo med mojima staršema vedno sprejeli, me spodbujali in tolažili, ko mi je bilo hudo	Spodbuda in tolažba starih staršev ob težkih situacijah	Podporne osebe po ločitvi/razvezi	Podporne osebe
93	Sama imam iz tistega obdobja s CSD same slabe spomine	Slabi spomini	(Ne)podpora s strani CSD	Podpora CSD in drugih institucij

94	Spomnim se, kako sem bila pod pritiskom na CSD-ju	Pritiski	(Ne)podpora s strani CSD	Podpora CSD in drugih institucij
95	od mene so zahtevali več kot bi se pričakovalo od otroka, najstnika	Zahtevna pričakovanja	(Ne)podpora s strani CSD	Podpora CSD in drugih institucij
96	vse je bilo usmerjeno v to, da ne bom rekla, da želim živeti pri očetu	Pogovor usmerjen v materino korist	(Ne)podpora s strani CSD	Podpora CSD in drugih institucij
97	Pred nosom sem imela še mikrofona in kamero	Snemanje pogovora	(Ne)podpora s strani CSD	Podpora CSD in drugih institucij
98	bila sem zelo nervozna kaj bom povedala	Nervoznost	Negativno doživljanje ločitve/razveze	Doživljanje ločitve/razveze
99	kako bo to vplivalo na moje nadaljnje življenje	Vpliv besed na prihodnost	Negativno doživljanje ločitve/razveze	Doživljanje ločitve/razveze
100	Spomnim se, da sem se na koncu samo zjokala in nisem bila sposobna več odgovarjati na vprašanja	Jok in nezmožnost odgovarjanj na vprašanja	Negativno doživljanje ločitve/razveze	Doživljanje ločitve/razveze
101	Veliko je bilo tudi pritiska iz mamičine smeri pred razgovorom	Pritisk z materine smeri	Negativno doživljanje ločitve/razveze	Doživljanje ločitve/razveze
102	naj se pazim, kaj bom povedala	Grožnje naj se pazim, kaj bom povedala	Negativno doživljanje ločitve/razveze	Doživljanje ločitve/razveze
103	če izberem očeta, nje ne bom več videla	Če izberem očeta, mami ne bom več videla	Negativno doživljanje ločitve/razveze	Doživljanje ločitve/razveze
104	Ni bilo torej neke lepe priprave, razlage zakaj smo tam in zakaj so moje informacije pomembne,	Slaba priprava s strani strokovne delavke	(Ne)podpora CSD	Podpora CSD in drugih institucij
105	dejansko sem se bala kaj bom povedala	Strah kaj povedati	(Ne)podpora CSD	Podpora CSD in drugih institucij
106	da ne bom s tem koga užalila.	Strah, da bi koga užalila	(Ne)podpora CSD	Podpora CSD in drugih institucij
107	Tudi ni bilo nekega pristnega stika	Ni bilo pristnega stika	(Ne)podpora CSD	Podpora CSD in drugih institucij
108	poleg tega pa sta se socialna delavka in mami še poznali	Poznavanje mami in socialne delavke	(Ne)podpora CSD	Podpora CSD in drugih institucij
109	zato me je bilo še bolj strah	Še večji strah zaradi poznavanja	(Ne)podpora CSD	Podpora CSD in drugih institucij
110	vprašanja so bila že vnaprej usmerjena tako, da povem slabe stvari očeta in dobre matere.	Usmerjenost vprašanj	(Ne)podpora CSD	Podpora CSD in drugih institucij
111	Vsekakor ne okej odnos mami in socialne delavke do mene.	Slab odnos mami in strokovne delavke do otroka	(Ne)podpora CSD	Podpora CSD in drugih institucij
112	V osnovni šoli pa sem prejela kar precej pomoči.	Precej pomoči v osnovni šoli	Podpora znotraj osnovne šole	Podpora CSD in drugih institucij
113	Mami je takoj, ko smo se preselile to sporočila v šolo in tudi povedala razlog	Sporočilo o ločitvi	Podpora znotraj osnovne šole	Podpora CSD in drugih institucij
114	Razredničarka je bila zelo razumljiva, z vprašanji ni silila vame in tudi sošolcem ni razlagala moje situacije.	Razumljivost razredničarke	Podpora znotraj osnovne šole	Podpora CSD in drugih institucij

115	Povabljena sem bila tudi k šolski svetovalni delavki na pogovor, da me je vprašala kako se sama soočam s situacijo in mi povedala tudi, da se lahko kadarkoli obrnem k njej na pomoč.	Pomoč svetovalne službe	Podpora znotraj osnovne šole	Podpora CSD in drugih institucij
116	Sama sem bila zelo pridna učenka in v tistem obdobju so mi malo padle ocene	Padec ocen	Negativne posledice ločitve/razveze staršev	Vpliv ločitve/razveze na otroka
117	zato mi je priskrbela tudi dodatno pomoč	Dodatna učna pomoč	Podpora znotraj osnovne šole	Podpora CSD in drugih institucij
118	S strani osnovne šole torej samo dobra podpora.	Dobra podpora s strani osnovne šole	Podpora znotraj osnovne šole	Podpora CSD in drugih institucij
119	ločitev v tistem času nekaj še ne tako običajnega,	Ločitev ni bila običajna v tistem času	Podpora znotraj osnovne šole	Podpora CSD in drugih institucij
120	drugi sošolci so me čudno gledali, včasih tudi zbadali	Zbadanje sošolcev	Podpora znotraj osnovne šole	Podpora CSD in drugih institucij
121	vendar se je to v naslednjem letu zelo spremenilo, saj so se ločili še trije starši mojih sošolcev in sošolk	Spremenjeno mnenje sošolcev	Podpora znotraj osnovne šole	Podpora CSD in drugih institucij
122	Če pogledam za nazaj bi v tistem času zagotovo potrebovala več podpore CSD, staršev, mogoče tudi drugih terapevtov	Več podpore CSD, staršev, drugih terapevtov	Kakšno vrste bi podpora potrebovali	Podpora CSD in drugih institucij
123	saj sem sama se zelo umaknila vase in zadrževala v sebi vse, kar me je mučilo	Umik vase	Negativne posledice ločitve/razveze staršev	Vpliv ločitve/razveze na otroka
124	S tem sem še dolgo kasneje imela težave	Težave še kasneje	Negativne posledice ločitve/razveze staršev	Vpliv ločitve/razveze na nadaljnje življenje
125	Vsekakor pa mi odnos oziroma prvi stik na CSD ni bil vseh in vsekakor ni bil v podporo	Prvi stik na CSD ni bil v podporo	(Ne)podpora CSD	Podpora CSD in drugih institucij
126	Mislím, da bi mi bil že zelo v pomoč kakšen pogovor ali obisk terapevtskega srečanja	Pogovor ali obisk terapevtskega srečanja	Kakšno vrste bi podpora potrebovali	Podpora CSD in drugih institucij
127	Moje sodelovanje na CSD se je začelo in končalo na enem srečanju	Eno srečanje na CSD	Sodelovanje v postopku	Upoštevanje otrokovega glasu
128	Torej pogovor o tem kje bom živeli in kako je moj oče slab oče	Pogovor o tem, kje bomo živeli in kako je oče slab oče	Sodelovanje v postopku	Upoštevanje otrokovega glasu
129	To je bilo moje edino sodelovanje s CSD	Edino sodelovanje s CSD	Sodelovanje v postopku	Upoštevanje otrokovega glasu
130	in tudi z mojimi starši.	Edino sodelovanje s starši	Sodelovanje v postopku	Upoštevanje otrokovega glasu
131	Drugače je to veljala kot neka prepovedana tema o kateri se ne govori	Prepovedana tema	Ločitev kot prepovedana tema	Pogovor o ločitvi/razvezi
132	ker sem še premajhna in ne bom razumela	Premajhna, da bi razumela	Nedostopnost informacij	Informacije o ločitvi/razvezi
133	ne, sodelovanja ni bilo	Brez sodelovanja	Ni bilo priložnosti sodelovanja	Upoštevanje otrokovega glasu
134	bila pod pritiskom, da izberem mami	Upoštevana volja pod pritiskom	Ni bilo priložnosti sodelovanja	Upoštevanje otrokovega glasu

135	Sem si pa želela več stikov z očetom, ki mi niso bili omogočeni in sem si jih kasneje izborila sama	Želela več stikov z očetom	Ni bilo priložnosti sodelovanja	Upoštevanje otrokovega glasu
136	Lahko bi rekla, da je ločitev mojih staršev name zelo vplivala	Močan vpliv	Prisoten vpliv	Vpliv ločitve/razveze na otroka
137	Z 12. leti sem postala samostojna in navajena skrbi zase, saj sem se dejansko morala znajti sama.	Samostojnost, zgodaj odrasla	Zgodnja samostojnost	Vpliv ločitve/razveze na otroka
138	Kot slabost bi vsekakor rekla to, da nikomur več nisem zaupala	Nezaupanje	Negativne posledice razveze/ločitve staršev	Vpliv ločitve/razveze na nadaljnje življenje
139	strah, da me bodo razočarali	Strah pred razočaranjem	Negativne posledice razveze/ločitve staršev	Vpliv ločitve/razveze na nadaljnje življenje
140	S tem imam težave še danes	Strah pred razočaranjem še danes	Negativne posledice razveze/ločitve staršev	Vpliv ločitve/razveze na nadaljnje življenje
141	Lahko pa rečem, da sem postala veliko bolj samostojna že zelo zgodaj.	Samostojnost, zgodaj odrasla	Zgodnja samostojnost	Vpliv ločitve/razveze na otroka
142	Veliko ljudi mi je v tistem času reklo, da sem zelo zrela za svoja leta in dobro sprejemam situacijo,	Zrelost za svoja leta	Zgodnja samostojnost	Vpliv ločitve/razveze na otroka
143	čeprav sem stisko skrivala v sebi	Skrivanje stisk	Negativne posledice razveze/ločitve staršev	Vpliv ločitve/razveze na otroka
144	To samostojnost in zrelost štejem kot plus in minus.	Samostojnost in zrelost kot prednost in slabost	Zgodnja samostojnost	Vpliv ločitve/razveze na otroka
145	Prednost vidim v tem, da sem hitro postala bolj odrasla in sem že nekaj časa samostojna, torej se financiram sama, skrbim in poskrbim sama zase	Zgodnja samostojnost, skrb zase, neodvisnost	Prednosti ločitve/razveze staršev	Vpliv ločitve/razveze na otroka
146	slabosti pa v tem, da sem bila prikrajšana za brezskrbno otroštvo, skrbi kako bo in postala vmesni člen prepirov med staršema	Prikrajšanost za brezskrbno otroštvo	Negativne posledice razveze/ločitve staršev	Vpliv razveze/ločitve na otroka
147	Velikokrat tudi prenašalec sporočil en drugemu	Otrok kot prenašalec sporočil	Negativne posledice razveze/ločitve staršev	Vpliv razveze/ločitve na otroka
148	Največji vpliv je pustila na zaupanju	Vpliv na zaupanje	Prisoten vpliv	Vpliv razveze/ločitve na nadaljnje življenje
149	težko pustim človeku blizu sebe.	Težko pusti človeku blizu	Negativne posledice razveze/ločitve staršev	Vpliv razveze/ločitve na nadaljnje življenje
150	Velikokrat sem bila razočarana kot otrok	Razočaranost kot otrok	Ne želi razveze zase ali za svoje otroke	Vpliv razveze/ločitve na nadaljnje življenje
151	vsekakor si ne želim nekaj takega za svoje otroke.	Ne želi, da njeni otroci občutijo to	Ne želi razveze zase ali za svoje otroke	Vpliv razveze/ločitve na nadaljnje življenje

152	Zato sem zelo previdna pri izbiri partnerja in drugih pomembnih oseb poleg mene	Previdnost pri izbiri partnerja in drugih pomembnih oseb v življenju	Prisoten vpliv	Vpliv razveze/ločitve na nadaljnje življenje
153	Ne želim imeti nekih nekakovostnih odnosov, ki me ne osrečujejo, zgolj zato, da lahko rečem, da jih imam	Želja po kakovostnih odnosih	Prisoten vpliv	Vpliv razveze/ločitve na nadaljnje življenje
154	veliko stisk v času ločitve prebrodila sama in vem, da sem jih sposobna brez pomoči drugih	Samostojnost ob premagovanju stisk	Prisoten vpliv	Vpliv razveze/ločitve na nadaljnje življenje

INTERVJU B

Spol: ženski

Starost: 21 let

A: Pozdravljena, hvala, ker si se odzvala na povabilo. Opravili bova pogovor o ločitvi tvojih staršev.

B: Velja, z veseljem pomagam, kar se bom spomnila.

A: Torej naprej me zanima koliko si bila stara, ko so se ločili oziroma razvezali tvoji starši?

B: To je bilo leta 2012, /bila sem 7. razred osnovne šole, torej okoli 12 ali 13 let./ (1)

A: Na kakšen način pa so se starši razvezali, sporazumno ali z razvezo na tožbo (preko sodišča)?

B: /Razvezala sta se na tožbo oziroma preko sodišča./ (2) /Bilo je veliko konfliktov./ (3) /med drugim tudi o varstvu in vzgoji in o stikih./ (4)

A: Na kakšen način pa si izvedela, da se starši ločujejo oziroma razhajajo, kdo ti je povedal in nasploh kakšne informacije si prejela?

B: Pravzaprav sem ta dan bila v šoli. Starejša sestra je ostala doma, saj je bila bolna. Jaz sem /prišla iz šole in videla kako sestra sedi na kavču v dnevni sobi in joka./ (5) Vprašala sem jo in se pohecala ali jo je spet kak fant spravil v jok in da ga bom jaz pretepla namesto nje. /Nekaj časa mi ni hotela povedati zakaj joče./ (6) /potem pa povedala, da je prišel dedek, mamin oče, na obisk medtem, ko je bila ona v sobi in se je pogovarjal z mamo v dnevni sobi./ (7) /Dedek je živel v sosednjem bloku in smo bili v bistvu zelo navezani eden na drugega./ (8) /Sestra je slišala, da sta se pregovarjala o ločitvi./ (9) /Mama je vztrajala, da se loči./ (10) /dedek pa je želel, da za dobro mene in sestre ostaneta z očetom še skupaj./ (11) /To mi je povedala nekako na hitro in potem sva sedeli tam v dnevni sobi objeti in v solzah./ (12)

A: Kakšne informacije pa si prejela direktno od svojih staršev?

B: /Mama in oči sta se usedla z mano in s sestro in nama povedala, da se ločujeta./ (13) /Ne spomnim se točno kaj sta govorila./ (14) ampak sta /bila mirna, brez kreganja./ (15) in /sta povedala, da naju imata rada in da bosta še vedno najina starša kljub razvezi./ (16) /Večkrat sta oba povedala, da se ne smeva kriviti in da nikakor ni vzrok za

ločitev povezan z nama./ (17) /Med njima se pač ni izšlo in se ne moreta toliko razumeti, da bi še naprej živela skupaj./ (18) /Povedala sta tudi, da tudi če ne živita skupaj, ne pomeni, da enega ali drugega nikoli ne bi videli./ (19), na primer, /če bi jaz živela pri mami to ne pomeni, da ne bi več videla očija./ (20) in obratno in isto za sestro.

A: Pohvalno. Torej ste se o tem kot družina uspeli pogovoriti. Kaj pa o razvezi na sploh?

B: /O temu se nikoli nismo pogovarjali./ (21) /Tudi sedaj toliko in toliko let po ločitvi ne./ (22) /Morda se kdaj omeni v pogovoru z drugimi ljudmi, a le redko kdaj./ (23) /Jaz, sestra, mami in oči se o tem skupaj nikoli nismo pogovarjali./ (24) /sem pa občasno malo pa malo informacij dobila od mame, ko se je pogovarjala z drugimi./ (25)

A: So bili ob informaciji o ločitvi kakšni strahovi, si se s kom lahko o tem pogovorila, na primer s sorodniki, sestrami/brati?

B: /Seveda sem imela veliko strahov./ (26) a /bolj v smislu pri kom živeti./ (27) in /kako bom videla še drugega starša./ (28) /Bala sem se tudi, da se oči in mami nikoli ne bosta mogla mirno pogovarjati./ (29) /a temu danes ni tako./ (30) Veseli me, da /vsaj v povezavi z nama sodelujeta popolnoma normalno./ (31) in /komunicirata glede raznih težav in dilem./ (32) /Veliko sva se takrat pogovarjali s sestro./ (33) in pa /jaz osebno tudi z mamo./ (34) /Zaupala sem se tudi prijateljicam./ (35)

A: Kako pa si sprejela ločitev oziroma razvezo svojih staršev?

B: /V bistvu je to mene zelo prizadelo./ (36) /Nikoli se starša nista kregala oziroma vsaj pred mano in mojo sestro ne./ (37) /Nikoli tudi nista povedala, da sta se skregala ali kakorkoli drugače nakazala, da nekaj ni v redu med njima./ (38) Ravno zato je to bil /ogromen šok zame in za sestro./ (39) /Tudi nihče v okolici ni nič kaj govoril ali povedal, samo tiho so bili./ (40) Posledica tega je, da /še danes pravzaprav ne vem, zakaj sta se moja starša ločila./ (41) /Med pogovori z mamo in z očetom sem toliko let kasneje dobila nekaj informacij./ (42) /a še vedno nekako premalo, da bi izvedela vzrok za nevzdržnost v zakonski zvezi./ (43) /Tudi močno je vplivalo to, da ločitev ni bila sporazumna ali mirna, hitra oziroma enostavna./ (44) /Bilo je veliko zapletov z drugimi družinskimi člani./ (45) ki so se /vsi dolžni počutili povedati svoje mnenje./ (46) /in ga vsiljevati meni in moji sestri./ (47) /Prvič, ko sem izvedela za ločitev sem razmišljala kaj bo to pomenilo zame in mojo sestro./ (48) /Nekako sva v pogovoru prišli na to temo, da bova morali živeti z mamo ali očetom in pri tem tudi odločati./ (49) /Sestra je že sprva govorila, da ne želi z mamo, saj naj bi bila ona »odgovorna« za ločitev./ (50) /jaz pa sem bila med dvema ognjema./ (51) /Dogovorili sva se./ (52) da bo /ena pri enem staršu in druga pri drugem./ (53) /kar mi je situacijo še toliko otežilo./ (54)

A: Praviš »dogovorili sva se«, sta torej starša odločitev prepustila vama? Zakaj ravno odločitev ena pri enem, druga pri drugem staršu?

B: Nekako je šlo takole, /oba sta se borila pri kom bi midve s sestro živeli./ (55) /Oči je nekako bil v »prednosti«, saj ni on vložil papirjev za ločitev./ (56) oziroma so /vsi krivili mamo, ker si je našla novega partnerja./ (57) /Po tem takem so računali, da bova obe s sestro živeli pri očetu./ (58) ker /naj bi bila mami »kriva« za ločitev./ (58) /Oči je tudi sestri govoril več stvari in se ji bolj zaupal kot meni./ (59) /Še danes ne vem kaj točno je tu vse bilo./ (60) a /nekako je bil bolj naklonjen njej./ (61) saj je /mislil, da bom jaz sestri sledila, ker je starejša./ (62) /Ni vedel in ne

ve pa,/(63) da sem /jaz ostajala po vsakem kregu in konfliktu doma, sama z mamo/(64) /in se z njo tudi pogovarjala./ (65) /Oči je vzel sestro in sta se šla vozit ali nekaj podobnega, da razčistita glavo./ (66) Vsaj tako so meni govorili. /Ker sem jaz ostala doma sem nekako videla še mamino slabo stran in solze,/(67) zato sem tudi /razvila še več sočutja do nje./ (68) /Nekako sem jo nehala kriviti za ločitev/(69) in je /postala tako reči »enakovredna« očiju./ (70) /Morda je tudi to pomagalo, da sem se odločila ostati pri mami./ (71) /Ko sem rekla, da sva se dogovorili sem mislila v smislu, da sva se sami pogovarjali/(72) in /obe sva bili bolj naklonjeni enemu ali drugemu – sestra očetu, meni pa je bilo žal mame./ (73) /Sestra je bila tista, ki je predlagala, da bi živeli posebej./ (74) /Nekaj časa sva se o tem pogovarjali in sprejeli to odločitev./ (75) /Mami in oči pa sta jo pač sprejela,/(76) /ker sva to povedali tudi na sodišču./ (77) /Vmes so naju skušali prepričati, kakor sem povedala očetovi sorodniki,/(78) /a sva se držali dogovora./ (79) Mislim, da je bil /glavni razlog za to odločitev tudi želja, da noben od staršev ne bi bil sam./ (80)

A: Kako pa si sama doživljali razvezo oziroma ločitev svojih staršev? Kaj je to pomenilo zate npr. si se morala preseliti, menjati šolo, kakšne druge spremembe?

B: /Ker sem se odločila živeti z mamo, //sestra pa je z očetom ostala v skupnem stanovanju,/(82) sva se z mamo morali preseliti./ (81) Živelimo v nekem naselju v Kamniku, nato pa se preselili v drugo. /Še vedno je bilo dokaj blizu šole in vseh drugih ustanov npr. zdravstvenega doma, tako da tega nisem spreminjala./ (83) /Po enem letu ločitve pa sva se z mamo in njenim novim partnerjem preselili/(84) v občino Ivančna Gorica, kar je od Kamnika kar daleč. /Morala sem zamenjati šolo,/(85) osebnega zdravnika,/(86) zobozdravnika,/(87) /imela sem popolnoma nove sosede/(88) in /vsi moji prijatelji so ostali »doma«,/(89) v Kamniku. /Prehod so mi olajšali stiki,/(90) zaradi katerih sem /odhajala vsak vikend k očetu/(91) /in s tem tudi obdržala veze s svojimi prijatelji./ (92) /Leto ali dve kasneje se je oči preselil na Dunaj/(93) in je tako /tudi moja sestra prišla živeti k nam./ (94) /S tem je tudi ona spremenila vso svojo okolico kot sem jo jaz prej./ (95)

A: Glede na to, da si živela pri mami, kakšen je bil tvoj odnos z očetom?

B: /Z mojim očijem je bil odnos isti kot pred ločitvijo./ (96) /Pogovarjali smo se enako,/(97) /hodili ven na sladoled/(98) – oboževala sem in še sedaj obožujem sladoled iz slaščičarne Toskana v Kamniku. /Torej veliko se ni spremenilo glede tega./ (99) /Še vedno sem bila bolj navezana na mamo./ (100)

A: Si imela redne stike z njim?

B: Ja, /vsak vikend sem bila pri njemu skupaj s sestro./ (101) /Ona takrat ni želela stikov z mamo/(102) in /ta jo tudi ni silila v to,/(103) ker je /čakala, da se pomiri situacija/(104) /in ji oprosti,/(105) saj so ji /oči in ostali sorodniki ves čas govorili grdo o mami/(106) in jo je /sestra videla kot sovražnico/(107) ali nekaj takega. V glavnem, /z očetom sem bila vsak vikend skupaj/(108), /v petek je prišel iz službe pome in me vsak ponedeljek zjutraj peljal v Ivančno Gorico v šolo./ (109) /Tako je bilo približno dobro leto, skoraj leto in pol./ (110) /V tem času sta se mami in sestra pobotali/(111) in je /tudi ona kdaj prišla k nam./ (112)

A: Torej sta s sestro imeli ves čas dober odnos, ne glede na to, da sta živeli narazen?

B: /Ja, vedno./ (113) /Tudi sedaj je ena od treh oseb, ki jim najbolj zaupam./ (114)

A: Kako pa so potekali stiki z očetom po njegovi selitvi na Dunaj?

B: /Potekali so po dogovoru./ (115) /večinoma med počitnicami ali kadar je on prišel v Slovenijo./ (116) /Imamo točno določen dogovor pod kakšnimi pogoji lahko greva k očetu na obisk./ (117) torej: najprej mora šola "štirati", torej domače naloge, učenje in testi so morali biti zrihtani, drugič, če sva imeli kakšen test ali izpit, sva se morali tudi tam učiti, razen če nama časovno znesse brez učenja, naprej sva morali sporočiti, ko prideva tja in kdaj in kako nazaj, potem da je oči nosil stroške prevoza do tja in nazaj... in še mnogo drugih...

A: So bile pri ohranjanju in vzdrževanju stikov kakšne ovire, težave?

B: Mislim, da /nikoli niso bile./ (118) /Morda je največ težav sedaj v času epidemije./ (119) saj /ne moreva s sestro iti na Dunaj, oče pa zaradi službe težko pride sem./ (120) /Vzdržujemo pa vsaj neosebne stike, na primer telefonski klici, slike, video sporočila in podobno./ (121)

A: Kakšen pa je drugače sedaj vaš odnos s starši?

B: Moj odnos je sedaj tak: /z očetom se slišim vsaj enkrat tedensko./ (122), /med izpitnim obdobjem včasih malo redkeje zaradi mojega urnika./ (123) /Pogovarjamo se o vsem./ (124) in se /znamo tudi po več ur./ (125) /Odvisno od razpoloženja./ (126) /Vse težave smo nekako sproti reševali./ (127) /a jih ni bilo veliko, ki bi bile tako velike, da bi kvarile naš odnos./ (128) /Mogoče me je vedno le malo motilo to, da je bil nekaj časa bolj oddaljen in smo se redkeje slišali./ (129), /a smo to rešili z enim pogovorom./ (130) /Z mami imam dober odnos./ (131) /pogovarjamo se dobesedno o vsem./ (132) /pomaga mi pri načrtih za prihodnost./ (133) in /me drži na pravi poti./ (134) /Vedno je govorila, da je šola oziroma faks najpomembnejši in da tega ne smem nikoli zanemariti./ (135) /Spodbujala me je, da se vpišem na katerokoli smer, samo da jo moram opraviti./ (136) /Seveda smo tudi kdaj konfliktne./ (137), saj kdo pa ni kajne. /Pomembno je to, da se z njo lahko pogovorim./ (138) /in mi nudi oporo./ (139), ostalo pa se da rešiti, karkoli se že zgodi.

A: Katere so bile zate takrat, v času ločitve, podporne osebe, torej osebe, na katere si se lahko zanesla, ki so ti predstavljale varnost?

B: Toliko se niti ne spomnim, /vem pa da sem vse zaupala svoji najboljši prijateljici./ (140) ki /mi je nudila podporo./ (141) /In pa seveda mami./ (142) /Takrat sem res rabila veliko pomoči./ (143) a je /izven družine nisem dobila./ (144) /Na enem kriznem dogodku sem tako iskala pomoč še zunaj, poklicala sem TOM telefon in povedala kaj potrebujem./ (145) /Tam so mi povedali, da jaz nisem kriva za ločitev./ (146) in da /naj ne skrbim, saj se bo vse uredilo./ (147) /Menim, da mi je do neke točke pomagalo, a vseeno premalo./ (148)

A: Kakšno obliko podpore pa si prejela v okviru CSD, osnovne šole?

B: /Se mi zdi, da malo oziroma nič./ (149) Kot sem rekla, /celo iskala sem pomoč./ (150) /a jo nisem dovolj dobila./ (151) /Sedaj ko študiram socialno delo in ko poznam vlogo CSD-ja v razveznih postopkih se sprašujem kje so bili takrat?./ (152) /V šoli je bilo podobno, nič kaj pomoči./ (153)

A: Kaj konkretno pa meniš, da bi takrat potrebovala? Kakšno obliko podpore?

B: /Rabila bi predvsem samo pogovor./(154) /Samo, da mi nekdo tretji pove, da jaz res nisem kriva za razvezo./(155) /saj sem se tako krivo počutila./(156) /Rabila bi tudi nekoga, ki bi me spodbudil, da povem svoje mnenje./(157) /ali pa da to naredi namesto mene./(158) /Včasih se mi je zdelo, da so bili vsi zatopljeni v to kdo je kriv/(159) in /kje bova s sestro živeli./(160) /da me nikoli nihče ni vprašal kako sem/(161) in /mi ponudil malo časa, da bi se zjokala in dala to iz sebe./(162) /Sem namreč zelo čustven človek in vse kar me teži moram dati iz sebe./(163) /To sedaj znam, a takrat še nisem./(164) /Rabila bi tudi morda to, da bi nekdo mami in očija spravil k sebi vsaj toliko, da bi en dan preživeli brez kreganja./(165) /Predvsem pa sem potrebovala mir./(166)

A: Se ti je v času razveze oziroma ločitve zdelo, da je bil dovolj upoštevan tvoj glas? Si imela priložnost sodelovati v postopkih?

B: Mislim, da /na začetku bolj ne./(167) /Ko sem izrazila željo, da bi živela z mamo je bilo to s strani sorodnikov preslišano./(168) /Veliko jih je govorilo, da sem naredila napako tudi po končani razvezi./(169) /Potrebovala sem kar nekaj časa in podpore mame, da sem se jim uprla/(170) in /povedala, da sem se tako odločila/(171) in /da se nehajo vmešavati v mojo odločitev./(172) /sicer bom zavračala kontakt z njimi./(173) /To je delovalo in me niso več spraševali ali karkoli nagovarjali./(174) /Sem bila in ostala še sedaj v dobrem kontaktu z večino sorodnikov./(175) /Sedanji prekinjeni kontakti so povezani z drugimi dogodki in ne razvezo./(176) Še danes se dobro spomnim pogovora s strani uradnih oseb oziroma na sodišču, kjer sem se pogovorila s sodnico ali z nekom iz sodišča. /Sprasovala me je s kom želim živeti, zakaj, ali sem prepričana v svoje mnenje in podobno./(177) /Mislim, da je to tudi presodilo s kom bom živela./(178) /Sicer pa ja, upoštevana je bila želja naju s sestro o tem, kje bova živeli./(179)

A: Torej ti je ta pogovor na sodišču oziroma CSD-ju koristil, da si lažje sprejela svojo odločitev?

B: /Mislim, da sem odločitev že kar veliko prej sprejela kot takrat na sodišču./(180) /Mi je pa pomagalo pri tem, da sem se počutila slišana in kot da je nekdo upošteval moje mnenje, ne pa nasprotoval./(181) /Tudi mi je pomagalo, da mi je povedala, da si še vedno lahko premislim/(182) /in da starša sta še vedno tu zame./(183) /Tak občutek sem dobila, ne le prazne besede staršev, ki sta me hotela na »svojo stran«./(184)

A: Kako pa se ti zdi, da je razveza oziroma ločitev vplivala nate v nadaljnjem življenju? Mogoče v tem vidiš kakšne prednosti, slabosti?

B: /Morda je bil največji vpliv na to, da sem morala hitro odrasti./(185) /Velikokrat sem slišala, da sem prepametna za svojo starost/(186) in da /razumem več kot nekateri drugi otroci mojih let./(187) Prav tako je /menjala šole in okolice vplivala boljše na moje ocene./(188) /Prej se nisem toliko trudila za šolo in nisem vedno naredila vseh nalog./(189) Mami pravi, da sem rahlo sedela v oblakih. /Ločitev in menjava okolice, šole pa so me prisilile, da sem se bolj potrudila./(190) Ne vem ali je še kaj takega.

A: Imaš občutek, da je imela razveza kakšen vpliv nate v kasnejšem obdobju, mogoče kakšni strahovi, prepričanja do drugih ljudi, do partnerstva in podobno?

B: /Rekla bi, da je definitivno spremenila moj odnos do CSD-jev in do socialnega dela./(191) /Po eni strani sem bila jezna in me je vse odvrčalo./(192) /po drugi strani pa me je sedaj motiviralo za študij in nekako me to področje

tudi zanima./ (193) Osredotočila sem se na otroke, mladostnike, rejništvo in posvojitve. /Drugače pa nikoli nisem imela nekih težav v partnerskih odnosih/ (194), imela sem prej 2 partnerja, sedaj pa sem že skoraj 3 leta v zvezi in je čisto v redu.

A: Super, prišli sva do konca. Najlepše se ti zahvaljujem za sodelovanje.

Odprto kodiranje B

ŠT.	BESEDILO	POJMI	KATEGORIJA	TEMA
1	bila sem 7. razred osnovne šole, torej okoli 12 ali 13 let	Osnovna šola, 12 ali 13 let	Starost ob ločitvi	Splošni podatki o ločitvi/razvezi
2	Razvezala sta se na tožbo oziroma preko sodišča	Razveza na tožbo	Način ločitve/razveze	Splošni podatki o ločitvi/razvezi
3	Bilo je veliko konfliktov	Veliko konfliktov – konfliktna razveza	Konfliktnost staršev	Splošni podatki o ločitvi/razvezi
4	med drugim tudi o varstvu in vzgoji in o stikih.	Konflikti o varstvu in vzgoji ter stikih	Konfliktnost staršev	Splošni podatki o ločitvi/razvezi
5	prišla iz šole in videla kako sestra sedi na kavču v dnevni sobi in joka.	Objokana sestra	Oseba, ki je povedala za ločitev/razvezo	Informacije o ločitvi/razvezi
6	Nekaj časa mi ni hotela povedati zakaj joče	Skrivanje informacij	Nedostopnost informacij	Informacije o ločitvi/razvezi
7	potem pa povedala, da je prišel dedek, mamin oče, na obisk medtem, ko je bila ona v sobi in se je pogovarjal z mamo v dnevni sobi	Mami in dedek sta se pogovarjala o ločitvi	Pogovor staršev z drugimi osebami	Pogovor o ločitvi/razvezi
8	Dedek je živel v sosednjem bloku in smo bili v bistvu zelo navezani eden na drugega.	Navezanost na dedka	Navezanost na stare starše	Odnos s sorodniki
9	Sestra je slišala, da sta se pregovarjala o ločitvi.	Sestra je slišala informacije o ločitvi	Pogovor staršev z drugimi osebami	Pogovor o ločitvi/razvezi
10	Mama je vztrajala, da se loči,	Odločenost matere za ločitev	Potek ločitve/razveze	Splošni podatki o ločitvi/razvezi
11	dedek pa je želel, da za dobro mene in sestre ostaneta z očetom še skupaj	Želje dedka, da za dobro otrok starša ostaneta skupaj	Potek ločitve/razveze	Splošni podatki o ločitvi/razvezi
12	To mi je povedala nekako na hitro in potem sva sedeli tam v dnevni sobi objeti in v solzah.	Povedala sestra	Oseba, ki je povedala za ločitev/razvezo	Informacije o ločitvi/razvezi
13	Mama in oči sta se usedla z mano in s sestro in nama povedala, da se ločujeta.	Skupen pogovor o ločitvi/razvezi	Oseba, ki je povedala za ločitev/razvezo Skupen pogovor o ločitvi/razvezi	Informacije o ločitvi/razvezi Pogovor o ločitvi/razvezi
14	Ne spomnim se točno kaj sta govorila	Pozabljene informacije	Prejete informacije ob novici	Informacije o ločitvi/razvezi
15	bila mirna, brez kreganja	Mirnost staršev ob pogovoru	Skupen pogovor o ločitvi/razvezi	Pogovor o ločitvi/razvezi
16	sta povedala, da naju imata rada in da bosta še vedno najina starša kljub razvezi	Starša imata še vedno rada kljub razvezi/ločitvi	Prejete informacije ob novici	Informacije o ločitvi/razvezi

17	Večkrat sta oba povedala, da se ne smeva kriviti in da nikakor ni vzrok za ločitev povezan z nama	Povedala, da krivda ni na strani otrok	Prejete informacije ob novici	Informacije o ločitvi/razvezi
18	Med njima se pač ni izšlo in se ne moreta toliko razumeti, da bi še naprej živila skupaj	Starša se ne razumeta, da bi še naprej skupaj živila	Prejete informacije ob novici	Informacije o ločitvi/razvezi
19	Povedala sta tudi, da tudi če ne živita skupaj, ne pomeni, da enega ali drugega nikoli ne bi videli	Ločitev ne pomeni, da ostaneš brez enega starša	Prejete informacije ob novici	Informacije o ločitvi/razvezi
20	če bi jaz živila pri mami to ne pomeni, da ne bi več videla očija	Starša bosta omogočala stike	Prejete informacije ob novici	Informacije o ločitvi/razvezi
21	O temu se nikoli nismo pogovarjali	Ni bilo pogovora o razvezi	Ločitev kot prepovedana tema	Pogovor o ločitvi/razvezi
22	Tudi sedaj toliko in toliko let po ločitvi ne	Odsotnost pogovora še danes	Ločitev kot prepovedana tema	Pogovor o ločitvi/razvezi
23	Morda se kdaj omeni v pogovoru z drugimi ljudmi, a le redko kdaj	Ločitev kdaj pa kdaj omenjena v pogovoru z drugimi ljudmi	Pogovor staršev z drugimi osebami	Pogovor o ločitvi/razvezi
24	Jaz, sestra, mami in oči se o tem skupaj nikoli nismo pogovarjali	Ni bilo skupnega pogovora o ločitvi	Brez skupnega pogovora o ločitvi/razvezi	Pogovor o ločitvi/razvezi
25	sem pa občasno malo pa malo informacij dobila od mame, ko se je pogovarjala z drugimi	Informacije matere med pogovorom z drugimi ljudmi	Pogovor staršev z drugimi osebami	Pogovor o ločitvi/razvezi
26	Seveda sem imela veliko strahov	Prisotni strahovi ob ločitvi	Strahovi ob ločitvi/razvezi	Doživljanje ločitve/razveze
27	bolj v smislu pri kom živeti	Strah pri kom živeti	Strahovi ob ločitvi/razvezi	Doživljanje ločitve/razveze
28	kako bom videla še drugega starša	Strah pred tem, kako bo še kdaj videla drugega starša	Strahovi ob ločitvi/razvezi	Doživljanje ločitve/razveze
29	Bala sem se tudi, da se oči in mami nikoli ne bosta mogla mirno pogovarjati	Strah pred nesodelovanjem med staršema	Strahovi ob ločitvi/razvezi	Doživljanje ločitve/razveze
30	a temu danes ni tako	Danes je drugače	Sodelovalen odnos	Odnos med staršema
31	vsaj v povezavi z nama sodelujeta popolnoma normalno	Sodelovanje staršev v odnosu do otrok	Sodelovalen odnos	Odnos med staršema
32	komunicirata glede raznih težav in dilem	Komuniciranje glede težav in dilem	Sodelovalen odnos	Odnos med staršema
33	Veliko sva se takrat pogovarjali s sestro	Pogovor o ločitvi s starejšo sestro	Pogovor s sestro	Pogovor o ločitvi/razvezi
34	jaz osebno tudi z mamo	Pogovor o ločitvi z mamo	Pogovor z mamo	Pogovor o ločitvi/razvezi
35	Zaupala sem se tudi prijateljicam	Zaupala prijateljicam	Pogovor s prijateljicami	Pogovor o ločitvi/razvezi
36	V bistvu je to mene zelo prizadelo	Zelo prizadelo	Sprejemanje ločitve/razveze	Doživljanje ločitve/razveze
37	Nikoli se starša nista kregala oziroma vsaj pred mano in mojo sestro ne	Ni bilo kreganja/skrivanje tega	Konfliktnost staršev	Splošne informacije o ločitvi/razvezi

38	Nikoli tudi nista povedala, da sta se skregala ali kakorkoli drugače nakazala, da nekaj ni v redu med njima	Ni bilo kreganja/skrivanje le-teh	Konfliktnost staršev	Splošne informacije o ločitvi/razvezi
39	ogromen šok zame in za sestro	Ogromen šok	Sprejemanje ločitve/razveze	Doživljanje ločitve/razveze
40	Tudi nihče v okolici ni nič kaj govoril ali povedal, samo tiho so bili.	Nihče ni o ločitvi/razvezi govoril	Nedostopnost informacij	Informacije o ločitvi/razvezi
41	še danes pravzaprav ne vem, zakaj sta se moja starša ločila	Nepoznavanje razloga ločitve še danes	Nepoznan razlog ločitve/razveze	Pogovor o ločitvi/razvezi
42	Med pogovori z mamo in z očetom sem toliko let kasneje dobila nekaj informacij	Kasnejše informacije v pogovorih z mamo	Pogovor z mami	Pogovor o ločitvi/razvezi
43	a še vedno nekako premalo, da bi izvedela vzrok za nevzdržnost v zakonski zvezi	Premalo informacij, da bi izvedela razlog	Nepoznan razlog ločitve/razveze	Pogovor o ločitvi/razvezi
44	Tudi močno je vplivalo to, da ločitev ni bila sporazumna ali mirna, hitra oziroma enostavna.	Ločitev ni bila mirna	Potek ločitve/razveze	Splošni podatki o ločitvi/razvezi
45	Bilo je veliko zapletov z drugimi družinskimi člani	Veliko vmešavanja drugih družinskih članov	Vpletanje drugih v ločitev/razvezo	Odnos s sorodniki
46	vsi dolžni počutili povedati svoje mnenje	Sorodniki so se počutili dolžni povedati svoje mnenje	Vpletanje drugih v ločitev/razvezo	Odnos s sorodniki
47	in ga vsiljevati meni in moji sestri	Vsiljevanje mnenja	Vpletanje drugih v ločitev/razvezo	Odnos s sorodniki
48	Prvič, ko sem izvedela za ločitev sem razmišljala kaj bo to pomenilo zame in mojo sestro.	Razmišljanje o spremembah, ki jih prinese ločitev za otroka	Sprejemanje ločitve/razveze	Doživljanje ločitve/razveze
49	Nekako sva v pogovoru prišli na to temo, da bova morali živeti z mamo ali očetom in pri tem tudi odločati	Odločanje o tem, kje bosta s sestro živeli	Odločanje o skrbništvu nad otrokom	Splošni podatki o ločitvi/razvezi
50	Sestra je že sprva govorila, da ne želi z mamo, saj naj bi bila ona »odgovorna« za ločitev,	Sestra krivila mami za ločitev	Sprejemanje ločitve/razveze	Doživljanje ločitve/razveze
51	jaz pa sem bila med dvema ognjema	Otrok med dvema ognjema	Sprejemanje ločitve/razveze	Doživljanje ločitve/razveze
52	Dogovorili sva se	Dogovor med sestrama	Odločanje o skrbništvu nad otroki	Splošni podatki o ločitvi/razvezi
53	ena pri enem staršu in druga pri drugem	Ena pri enem staršu, druga pri drugem	Odločanje o skrbništvu nad otroki	Splošni podatki o ločitvi/razvezi
54	kar mi je situacijo še toliko otežilo	Težka situacija	Naporno obdobje	Doživljanje ločitve/razveze
55	oba sta se borila pri kom bi midve s sestro živeli	Borba staršev za skrbništvo	Odločanje o skrbništvu nad otroki	Splošni podatki o ločitvi/razvezi

56	Oči je nekako bil v »prednosti«, saj ni on vložil papirjev za ločitev	Oče v prednosti, ker naj ne bi bil odgovoren za ločitev	Odločanje o skrbništvu nad otroki	Splošni podatki o ločitvi/razvezi
57	vsi krivili mamo, ker si je našla novega partnerja.	Vsi so krivili mami, ker si je našla novega partnerja	Odločanje o skrbništvu nad otroki	Splošni podatki o ločitvi/razvezi
58	Po tem takem so računali, da bova obe s sestro živeli pri očetu	Drugi računali, da bova živeli pri očetu	Odločanje o skrbništvu nad otroki	Splošni podatki o ločitvi/razvezi
59	Oči je tudi sestri govoril več stvari in se ji bolj zaupal kot meni	Večja naklonjenost očeta sestri	Odnos z očetom	Odnos s starši
60	Še danes ne vem kaj točno je tu vse bilo	Nepoznavanje situacije	Nedostopnost informacij	Informacije o ločitvi/razvezi
61	nekako je bil bolj naklonjen njej.	Oče bolj naklonjen sestri	Odnos z očetom	Odnos s starši
62	mislim, da bom jaz sestri sledila, ker je starejša	Starejša sestra naj bi bila zgled mlajši	Odnos s sestro	Odnos s sorodniki
63	Ni vedel in ne ve pa	Očetovo nepoznavanje otrokove situacije	Odnos z očetom	Odnos s starši
64	jaz ostajala po vsakem kregu in konfliktu doma, sama z mamo	Ostajala doma z mami po konfliktih	Odnos z mami	Odnos s sestro
65	in se z njo tudi pogovarjala	Pogovori z mami po konfliktih	Pogovor z mami	Pogovor o ločitvi/razvezi
66	Oči je vzel sestro in sta se šla voziti ali nekaj podobnega, da razčistita glavo	Vožnja očeta in sestre, da "razčistita glavo"	Odnos z očetom	Odnos s starši
67	Ker sem jaz ostala doma sem nekako videla še mamino slabo stran in solze,	Videla mamino plat zgodbe	Odnos z mami	Odnos s starši
68	razvila še več sočutja do nje.	Sočutje do mami	Odnos z mami	Odnos s starši
69	Nekako sem jo nehala kriviti za ločitev	Prenehala kriviti za ločitev	Odnos z mami	Odnos s starši
70	postala tako reči »enakovredna« očiju	Mami postala z njenega vidika enakovredna očetu	Odnos z mami	Odnos s starši
71	Morda je tudi to pomagalo, da sem se odločila ostati pri mami.	Odločila ostati z mami	Odločanje o skrbništvu nad otroki	Splošni podatki o ločitvi/razvezi
72	Ko sem rekla, da sva se dogovorili sem mislila v smislu, da sva se sami pogovarjali	Dogovori s sestro o tem, kje bosta živeli	Odločanje o skrbništvu nad otroki	Splošni podatki o ločitvi/razvezi
73	obe sva bili bolj naklonjeni enemu ali drugemu – sestra očetu, meni pa je bilo žal mame.	Različna naklonjenost staršema	Odločanje o skrbništvu nad otroki	Splošni podatki o ločitvi/razvezi
74	Sestra je bila tista, ki je predlagala, da bi živeli posebej	Sestrin predlog o ločenem bivanju	Odločanje o skrbništvu nad otroki	Splošni podatki o ločitvi/razvezi
75	Nekaj časa sva se o tem pogovarjali in sprejeli to odločitev.	Pogovor s sestro o bivanju	Odločanje o skrbništvu nad otroki	Splošni podatki o ločitvi/razvezi
76	Mami in oči pa sta jo pač sprejela	Starši so sprejeli otrokove odločitve	Odločanje o skrbništvu nad otroki	Splošni podatki o ločitvi/razvezi

77	ker sva to povedali tudi na sodišču	Odločitev je bila povedana na sodišču	Odločanje o skrbništvu nad otroki	Splošni podatki o ločitvi/razvezi
78	Vmes so naju skušali prepričati, kakor sem povedala očetovi sorodniki,	Prepričevanje in vmešavanje očetovih sorodnikov	Odločanje o skrbništvu nad otroki	Splošni podatki o ločitvi/razvezi
79	a sva se držali dogovora	Držanje dogovora	Odločanje o skrbništvu nad otroki	Splošni podatki o ločitvi/razvezi
80	glavni razlog za to odločitev tudi želja, da noben od staršev ne bi bil sam.	Želja, da noben od staršev ne živi sam	Odločanje o skrbništvu nad otroki	Splošni podatki o ločitvi/razvezi
81	Ker sem se odločila živeti z mamo sva se z mamo morali preseliti	Selitev z mami	Spremembe ob ločitvi/razvezi	Prilagoditve po ločitvi/razvezi
82	sestra pa je z očetom ostala v skupnem stanovanju	Sestra ostala z očetom v skupnem stanovanju	Spremembe ob ločitvi/razvezi	Prilagoditve po ločitvi/razvezi
83	Še vedno je bilo dokaj blizu šole in vseh drugih ustanov npr. zdravstvenega doma, tako da tega nisem spreminjala	Ni sprememb šole ipd. zaradi selitve	Ni sprememb	Prilagoditve po ločitvi/razvezi
84	Po enem letu ločitve pa sva se z mamo in njenim novim partnerjem preselili	Selitev v drug kraj	Spremembe ob ločitvi/razvezi	Prilagoditve po ločitvi/razvezi
85	Morala sem zamenjati šolo	Menjava šole	Spremembe ob ločitvi/razvezi	Prilagoditve po ločitvi/razvezi
86	osebnega zdravnika	Menjava osebnega zdravnika	Spremembe ob ločitvi/razvezi	Prilagoditve po ločitvi/razvezi
87	Zobozdravnika	Menjava zobozdravnika	Spremembe ob ločitvi/razvezi	Prilagoditve po ločitvi/razvezi
88	imela sem popolnoma nove sosed	Drugi, nepoznani sosede	Spremembe ob ločitvi/razvezi	Prilagoditve po ločitvi/razvezi
89	vsi moji prijatelji so ostali »doma«	Ni starih prijateljev	Spremembe ob ločitvi/razvezi	Prilagoditve po ločitvi/razvezi
90	Prehod so mi olajšali stiki	Olajšanje situacije s stiki z očetom	Spremembe ob ločitvi/razvezi	Prilagoditve po ločitvi/razvezi
91	odhajala vsak vikend k očetu	Vsak vikend	Dogovorjeni stiki	Stiki s staršem, s katerim niso stalno živeli – stiki z očetom
92	in s tem tudi obdržala veze s svojimi prijatelji	Ohranjanje vez s prijatelji zaradi stikov	Stiki s prijatelji	Pomoč drugih ob ločitvi/razvezi
93	Leto ali dve kasneje se je oči preselil na Dunaj	Očetova selitev na Dunaj	Spremembe ob ločitvi/razvezi	Prilagoditve po ločitvi/razvezi
94	tudi moja sestra prišla živeti k nam	Sestra pride živeti k mami	Spremembe ob ločitvi/razvezi	Prilagoditve po ločitvi/razvezi
95	S tem je tudi ona spremenila vso svojo okolico kot sem jo jaz prej	Sprememba okolice za sestro	Spremembe ob ločitvi/razvezi	Prilagoditve po ločitvi/razvezi
96	Z mojim očijem je bil odnos isti kot pred ločitvijo	Isti odnos z očetom kot pred ločitvijo	Odnos z očetom	Odnos s starši
97	Pogovarjali smo se enako	Enako pogovarjanje	Odnos z očetom	Odnos s starši
98	hodili ven na sladoled	Enake aktivnosti	Odnos z očetom	Odnos s starši
99	Torej veliko se ni spremenilo glede tega	Odnos po ločitvi se ni spremenil	Odnos z očetom	Odnos s starši

100	Še vedno sem bila bolj navezana na mamo	Večja navezanost na mamo	Odnos z mami	Odnos s starši
101	vsak vikend sem bila pri njemu skupaj s sestro	Stiki vsak vikend	Dogovorjeni stiki	Stiki s staršem, s katerim niso stalno živeli – stiki z očetom
102	Ona takrat ni želela stikov z mamo	Sestra si na začetku ni želela stikov z mamo	Ovire, težave pri ohranjanju stikov	Stiki s staršem, s katerim niso stalno živeli
103	ta jo tudi ni silila v to	Mama ni silila v stike s sestro	Ovire, težave pri ohranjanju stikov	Stiki s staršem, s katerim niso stalno živeli
104	čakala, da se pomiri situacija	Čakanje na pomiritev situacije	Ovire, težave pri ohranjanju stikov	Stiki s staršem, s katerim niso stalno živeli
105	in ji oprosti	Čakanje na oproščanje	Ovire, težave pri ohranjanju stikov	Stiki s staršem, s katerim niso stalno živeli
106	oči in ostali sorodniki ves čas govorili grdo o mami	Grdo govorjenje sestri o mami	Ovire, težave pri ohranjanju stikov	Stiki s staršem, s katerim niso stalno živeli
107	sestra videla kot sovražnico	Sestra mati videla kot sovražnico (zaradi vpliva očetovih sorodnikov)	Ovire, težave pri ohranjanju stikov	Stiki s staršem, s katerim niso stalno živeli
108	z očetom sem bila vsak vikend skupaj	Z očetom skupaj vsak vikend	Urejeni stiki	Stiki s staršem, s katerim niso stalno živeli – stiki z očetom
109	v petek je prišel iz službe pome in me vsak ponedeljek zjutraj peljal v Ivančno Gorico v šolo.	Vikend ritual	Urejeni stiki	Stiki s staršem, s katerim niso stalno živeli – stiki z očetom
110	Tako je bilo približno dobro leto, skoraj leto in pol.	Trajalo nekaj časa	Urejeni stiki	Stiki s staršem, s katerim niso stalno živeli – stiki z očetom
111	V tem času sta se mami in sestra pobotali	Pobotanje sestre in mame	Spreminjanje odnosa	Odnos s starši
112	tudi ona kdaj prišla k nam	Obiski sestre pri mami po pobotanju	Urejeni stiki	Stiki s staršem, s katerim niso stalno živeli
113	Ja, vedno	Dober odnos s sestro	Odnos s sestro	Odnos s sorodniki
114	Tudi sedaj je ena od treh oseb, ki jim najbolj zaupam	Sestra ena od oseb katerim najbolj zaupa	Odnos s sestro	Odnos s sorodniki
115	Potekali so po dogovoru	Dogovor o stikih po selitvi očeta na Dunaj	Dogovorjeni stiki	Stiki s staršem, s katerim niso stalno živeli – stiki z očetom
116	večinoma med počitnicami ali kadar je on prišel v Slovenijo.	Med počitnicami oziroma kadar je bil oče v Sloveniji	Dogovorjeni stiki	Stiki s staršem, s katerim niso stalno živeli – stiki z očetom
117	Imamo točno določen dogovor pod kakšnimi pogoji lahko greva k očetu na obisk	Določeni pogoji za obisk očeta	Dogovorjeni stiki	Stiki s staršem, s katerim niso stalno živeli – stiki z očetom

118	nikoli niso bile	Ni bilo težav, ovir	Ovire, težave pri ohranjanju stikov	Stiki s staršem, s katerim niso stalno živeli – stiki z očetom
119	Morda je največ težav sedaj v času epidemije	Težave v času epidemije	Ovire, težave pri ohranjanju stikov	Stiki s staršem, s katerim niso stalno živeli – stiki z očetom
120	ne moreva s sestro iti na Dunaj, oče pa zaradi službe težko pride sem	Nezmožnost stika zaradi zaprtih mej	Ovire, težave pri ohranjanju stikov	Stiki s staršem, s katerim niso stalno živeli – stiki z očetom
121	Vzdržujemo pa vsaj neosebne stike, na primer telefonski klici, slike, video sporočila in podobno.	Vzdrževanje neosebnih stikov	Stiki z očetom danes	Stiki s staršem, s katerim niso stalno živeli – stiki z očetom
122	z očetom se slišim vsaj enkrat tedensko	Ohranjanje neosebnih stikov vsaj 1x tedensko	Stiki z očetom danes	Stiki s staršem, s katerim niso stalno živeli – stiki z očetom
123	med izpitnim obdobjem včasih malo redkeje zaradi mojega urnika	Manj stikov med izpitnim obdobjem	Ovire, težave pri ohranjanju stikov	Stiki s staršem, s katerim niso stalno živeli – stiki z očetom
124	Pogovarjamo se o vsem	Pogovor o vsem	Odnos z očetom	Odnos s starši
125	znamo tudi po več ur	Večurni pogovori	Odnos z očetom	Odnos s starši
126	Odvisno od razpoloženja	Pogovor odvisen od razpoloženja	Odnos z očetom	Odnos s starši
127	Vse težave smo nekako sproti reševali	Sprotno reševanje težav	Ovire, težave pri ohranjanju stikov	Odnos s starši
128	a jih ni bilo veliko, ki bi bile tako velike, da bi kvarile naš odnos	Ni bilo veliko težav, ki bi kvarile odnos	Ovire, težave pri ohranjanju stikov	Odnos s starši
129	Mogoče me je vedno le malo motilo to, da je bil nekaj časa bolj oddaljen in smo se redkeje slišali	Oddaljenost očeta	Ovire, težave pri ohranjanju stikov	Stiki s staršem, s katerim niso stalno živeli – stiki z očetom
130	a smo to rešili z enim pogovorom	Reševanje težav s pogovorom	Ovire, težave pri ohranjanju stikov	Odnos s starši
131	Z mami imam dober odnos	Dober odnos z mami	Odnos z mamo	Odnos s starši
132	pogovarjamo se dobesedno o vsem	Pogovor o vsem	Odnos z mamo	Odnos s starši
133	pomaga mi pri načrtih za prihodnost	Pomoč pri načrtih za prihodnost	Odnos z mamo	Odnos s starši
134	me drži na pravi poti	Usmerjanje	Odnos z mamo	Odnos s starši
135	Vedno je govorila, da je šola oziroma faks najpomembnejši in da tega ne smem nikoli zanemariti	Spodbujanje za študij	Odnos z mamo	Odnos s starši
136	Spodbujala me je, da se vpišem na katerokoli smer, samo da jo moram opraviti	Podpiranje odločitev o izbiri študija	Odnos z mamo	Odnos s starši
137	Seveda smo tudi kdaj konfliktni	Občasno konflikti	Odnos z mamo	Odnos s starši
138	Pomembno je to, da se z njo lahko pogovorim	Možen pogovor z mami	Odnos z mamo	Odnos s starši
139	in mi nudi oporo	Nudenje opore	Odnos z mamo	Odnos s starši

140	vem pa da sem vse zaupala svoji najboljši prijateljici	Najboljša prijateljica	Podporne osebe ob ločitvi/razvezi	Podporne osebe
141	mi je nudila podporo	Nudenje podpore	Podporne osebe ob ločitvi/razvezi	Podporne osebe
142	In pa seveda mami	Mami	Podporne osebe ob ločitvi/razvezi	Podporne osebe
143	Takrat sem res rabila veliko pomoči	Potrebovala veliko pomoči	Kakšno vrsto podpore bi potrebovali	Podpora CSD in drugih institucij
144	izven družine nisem dobila	Ni bilo pomoči izven družine	Ni pomoči izven družine	Podpora CSD in drugih institucij
145	Na enem kriznem dogodku sem tako iskala pomoč še zunaj, poklicala sem TOM telefon in povedala kaj potrebujem	Iskanje pomoči pri TOM telefonu	Pomoč drugih institucij	Podpora CSD in drugih institucij
146	Tam so mi povedali, da jaz nisem kriva za ločitev	Povedali, da otrok ni kriv za ločitev staršev	Pomoč drugih institucij	Podpora CSD in drugih institucij
147	naj ne skrbim, saj se bo vse uredilo	Povedali, naj ne skrbi, saj se bo stvar uredila	Pomoč drugih institucij	Podpora CSD in drugih institucij
148	Menim, da mi je do neke točke pomagalo, a vseeno premalo.	Premajhna pomoč	Pomoč drugih institucij	Podpora CSD in drugih institucij
149	Se mi zdi, da malo oziroma nič	Malo ali nič pomoči	(Ne)podpora CSD	Podpora CSD in drugih institucij
150	celo iskala sem pomoč	Iskanje pomoči	(Ne)podpora CSD	Podpora CSD in drugih institucij
151	a jo nisem dovolj dobila	Ni prejela pomoči	(Ne)podpora CSD	Podpora CSD in drugih institucij
152	Sedaj ko študiram socialno delo in ko poznam vlogo CSD-ja v razveznih postopkih se sprašujem kje so bili takrat?	Spraševanje kje so bili takrat	(Ne)podpora CSD	Podpora CSD in drugih institucij
153	V šoli je bilo podobno, nič kaj pomoči	Nič pomoči šole	Podpora znotraj osnovne šole	Podpora CSD in drugih institucij
154	Rabila bi predvsem samo pogovor	Potrebovala bi pogovor	Kakšno vrsto podpore bi potrebovali	Podpora CSD in drugih institucij
155	Samo, da mi nekdo tretji pove, da jaz res nisem kriva za razvezo	Da nekdo tretji pove, da razveza ni krivda otroka	Kakšno vrsto podpore bi potrebovali	Podpora CSD in drugih institucij
156	saj sem se tako krivo počutila	Občutek krivde	Kakšno vrsto podpore bi potrebovali	Podpora CSD in drugih institucij
157	Rabila bi tudi nekoga, ki bi me spodbudil, da povem svoje mnenje	Nekoga, ki bi spodbudil, da pove svoje mnenje	Kakšno vrsto podpore bi potrebovali	Podpora CSD in drugih institucij
158	ali pa da to naredi namesto mene	Zagovornika	Kakšno vrsto podpore bi potrebovali	Podpora CSD in drugih institucij
159	Včasih se mi je zdelo, da so bili vsi zatopljeni v to kdo je kriv	Vsi zatopljeni v iskanje krivca	Vpletanje drugih v ločitev/razvezo	Odnos s sorodniki
160	kje bova s sestro živeli	Zatopljenost drugih v to kje bodo otroci živeli	Vpletanje drugih v ločitev/razvezo	Odnos s sorodniki

161	da me nikoli nihče ni vprašal kako sem	Nihče ni vprašal po njenem počutju	Vpletanje drugih v ločitev/razvezo	Odnos s sorodniki
162	mi ponudil malo časa, da bi se zjokala in dala to iz sebe	Ni bilo priložnosti, da bi dala ven svoja čustva	Negativno doživljanje ločitve/razveze	Doživljanje ločitve/razveze
163	Sem namreč zelo čustven človek in vse kar me teži moram dati iz sebe.	Čustven človek	Negativno doživljanje ločitve/razveze	Doživljanje ločitve/razveze
164	To sedaj znam, a takrat še nisem.	Takrat še ni znala dati tega iz sebe	Negativno doživljanje ločitve/razveze	Doživljanje ločitve/razveze
165	Rabila bi tudi morda to, da bi nekdo mami in očija spravil k sebi vsaj toliko, da bi en dan preživeli brez kreganja.	Nekoga, ki bi pomiril starša	Kakšno vrsto podpore bi potrebovali	Podpora CSD in drugih institucij
166	Predvsem pa sem potrebovala mir	Potrebovala mir	Kakšno vrsto podpore bi potrebovali	Podpora CSD in drugih institucij
167	na začetku bolj ne	Na začetku ne	Ni bilo priložnosti sodelovanja	Upoštevanje otrokovega glasu
168	Ko sem izrazila željo, da bi živela z mamo je bilo to s strani sorodnikov preslišano.	Želja o življenju z mamo preslišana s strani sorodnikov	Vpletanje drugih v ločitev/razvezo	Odnos s sorodniki
169	Veliko jih je govorilo, da sem naredila napako tudi po končani razvezi	Govorjenje, da je naredila napako, ker je šla živeti k mami	Vpletanje drugih v ločitev/razvezo	Odnos s sorodniki
170	Potrebovala sem kar nekaj časa in podpore mame, da sem se jim uprla	Upor sorodnikom od podpori matere	Vpletanje drugih v ločitev/razvezo	Odnos s sorodniki
171	povedala, da sem se tako odločila	Otrokova odločitev za življenje pri mami	Sodelovanje v postopku	Upoštevanje otrokovega glasu
172	da se ne hajo vmešavati v mojo odločitev	Rekla, naj se ne hajo vmešavati	Vpletanje drugih v ločitev/razvezo	Odnos s sorodniki
173	sicer bom zavračala kontakt z njimi	Ne bo več kontakta, če se bodo še vnaprej vmešavali	Vpletanje drugih v ločitev/razvezo	Odnos s sorodniki
174	To je delovalo in me niso več spraševali ali karkoli nagovarjali.	Upoštevanje "groženj"	Vpletanje drugih v ločitev/razvezo	Odnos s sorodniki
175	Sem bila in ostala še sedaj v dobrem kontaktu z večino sorodnikov	Sedaj dober kontakt z večino sorodnikov	Dober odnos	Odnos s sorodniki
176	SedANJI prekinjeni kontakti so povezani z drugimi dogodki in ne razvezo	Prekinjeni kontakti danes, ki niso posledica ločitve	Odsotnost kontakta	Odnos s sorodniki
177	Spraševala me je s kom želim živeti, zakaj, ali sem prepričana v svoje mnenje in podobno.	Vprašanja o tem kje želi bivati, zakaj ipd.	(Ne)podpora CSD	Podpora CSD in drugih institucij
178	Mislím, da je to tudi presodilo s kom bom živela	Razmislek o vprašanjih potrdil otrokovo mnenje	(Ne)podpora CSD	Podpora CSD in drugih institucij
179	Sicer pa ja, upoštevana je bila želja naju s sestro o tem, kje bova živeli.	Upoštevana želja otrok	Sodelovanje v postopku	Upoštevanje otrokovega glasu

180	Mislim, da sem odločitev že kar veliko prej sprejela kot takrat na sodišču	Odločitev bila sprejeta že prej	Sodelovanje v postopku	Upoštevanje otrokovega glasu
181	Mi je pa pomagalo pri tem, da sem se počutila slišana in kot da je nekdo upošteval moje mnenje, ne pa nasprotoval.	Počutila slišana v pogovoru	(Ne)podpora CSD	Podpora CSD in drugih institucij
182	Tudi mi je pomagalo, da mi je povedala, da si še vedno lahko premislim	Povedali, da si lahko vedno premislim	(Ne)podpora CSD	Podpora CSD in drugih institucij
183	in da starša sta še vedno tu zame	Starša vedno tu za otroka	(Ne)podpora CSD	Podpora CSD in drugih institucij
184	Tak občutek sem dobila, ne le prazne besede staršev, ki sta me hotela na »svojo stran«.	Pogovor z nevtralno osebo dal dober občutek uslišanosti	(Ne)podpora CSD	Podpora CSD in drugih institucij
185	Morda je bil največji vpliv na to, da sem morala hitro odrasti	Zgodaj odrasla	Zgodnja samostojnost	Vpliv ločitve/razveze na otroka
186	Velikokrat sem slišala, da sem prepametna za svojo starost	Prepametna za svojo starost	Zgodnja samostojnost	Vpliv ločitve/razveze na otroka
187	razumem več kot nekateri drugi otroci mojih let.	Več razumela kot drugi vrstniki	Zgodnja samostojnost	Vpliv ločitve/razveze na otroka
188	menjala šole in okolice vplivala boljše na moje ocene	Menjava okolice imela dober vpliv	Prednosti ločitve/razveze staršev	Vpliv ločitve/razveze na otroka
189	Prej se nisem toliko trudila za šolo in nisem vedno naredila vseh nalog.	Večja motivacija za šolo	Prednosti ločitve/razveze staršev	Vpliv ločitve/razveze na otroka
190	Ločitev in menjava okolice, šole pa so me prisilile, da sem se bolj potrudila	Bolj sem se potrudila za šolo	Prednosti ločitve/razveze staršev	Vpliv ločitve/razveze na otroka
191	Rekla bi, da je definitivno spremenila moj odnos do CSD-jev in do socialnega dela.	Spremenjen odnos in pogled na socialno delo	Prednosti ločitve/razveze staršev	Vpliv ločitve/razveze na nadaljnje življenje
192	Po eni strani sem bila jezna in me je vse odvrčalo	Odvračanje od socialnega dela	Negativne posledice ločitve/razveze staršev	Vpliv ločitve/razveze na nadaljnje življenje
193	po drugi strani pa me je sedaj motiviralo za študij in nekako me to področje tudi zanima	Motivacija za študij socialnega dela	Prednosti ločitve/razveze	Vpliv ločitve/razveze na nadaljnje življenje
194	Drugače pa nikoli nisem imela nekih težav v partnerskih odnosih	Ni bilo težav v partnerskih zvezah	Ni vpliva	Vpliv ločitve/razveze na nadaljnje življenje

INTERVJU C

Spol: ženski

Starost: 23 let

A: Živjo! Hvala, ker si si vzela čas za ta intervju in da si pripravljena sodelovati. Kot veš je moj namen raziskati doživljanje ločitve ali razveze staršev s strani mladoletnih otrok, zato ti bom postavljala vprašanja v tej smeri. Lahko začneva?

B: Zdravo. Ja, seveda.

A: Najprej me zanima koliko si bila stara, ko so se ločili oziroma razvezali tvoji starši?

B: /Stara sem bila približno 4 leta/(1), ne spomnim se točne starosti, saj /o tem doma nismo pogosto govorili/(2), a definitivno je bilo nekje med 3 in 4 letom.

A: Mogoče veš na kakšen način so se ločili tvoji starši? Sporazumno ali preko sodišča, z razvezo na tožbo?

B: /Če se prav spomnim je bilo v ločitev vpleteno sodišče,/(3) /preko sodišča sta urejala višino preživnine, termine stikov in tako dalje./(4) /Za druge podrobnosti žal ne vem, saj se z menoj o tem ni nihče pogovarjal. /(5)

A: Se mogoče spomniš na kakšen način si izvedela, da se tvoji starši ločujejo, mogoče tudi kasneje, kdo ti je povedal, kakšne informacije si izvedela?

B: /Prejela sem zgolj posredne informacije/(6) oziroma se ne spomnim, da bi se kdorkoli o tem kadarkoli pogovarjal z mano. Zdi se mi, da so me /vsi videli kot »premajhno ali premlado, da bi razumela«,/(7) /ali pa so me pred tem želeli obvarovati./(8) /Da je šlo za ločitev sem si tako bolj kot ne razlagala sama,/(9) /pri tem se spomnim, da očeta daljše časovno obdobje nisem videla,/(10) /da sva z mami živeli pri starih starših,/(11) in sicer v prizidku hiše, kjer smo prej živeli kot družina in /da mi je bilo čudno zakaj očeta lahko slišim na drugi strani stene, videti pa ga ne morem./(12) /Na začetku si teh stvari nisem znala razložiti,/(13) /vsekakor pa sem ločitev razumela bolje, ko sem pri šestih letih vstopila v osnovno šolo, kjer smo se pogovarjali o družini, domu in različnih družinskih situacijah./(14) /Od domačih pa se še dolgo po tem z mano o ločitvi ni pogovarjal nihče,/(15) /še danes, skoraj 20 let po ločitvi, je to tema, ki se je ne dotikamo./(16)

A: Upam, da nisem preveč vsiljiva, vendar me zanima, zakaj očeta nekaj časa nisi videla? Mogoče veš razlog?

B: Razloga za to ne poznam, predvidevam pa, da je bilo to /zato, ker sta bila takrat v sodnem postopku oziroma takrat še ni bila zaključena ločitev/(17) in s tem tudi /niso bili določeni stiki./(18) Morda je bil tudi to /način »obvarovanja« mene kot otroka,/(19) vseeno pa je bilo /izvedeno na način, ki ga takrat nisem razumela oziroma ga zaradi pomanjkanja informacij težko razumem še sedaj./(20)

A: Kako pa si ti osebno sprejela ločitev svojih staršev?

B: /Sprva se je niti nisem zavedala./ (21) /Bilo mi je sicer »čudno«, nekoliko nenavadno, a tega nisem povezala z ločitvijo./ (22) Zdi se mi, da /o sprejemanju ločitve govorim šele kasneje, ko sem bila stara nekje med 8 in 12 let./ (23) /Takrat sem občutila večje razlike med mano in prijateljicami, sošolkami./ (24) ki /so pogosto odhajale na družinske izlete, so imele pogosto družinska kosila in so si bile na splošno bližje s svojo družino kot sem si bila jaz./ (25) Pogosto sem se /počutila prikrajšano./ (26) /kot da mi nekaj manjka oziroma kot da je z mano nekaj narobe./ (27) /ne toliko v smislu, da sem sama kriva za ločitev./ (28) /temveč da je ločitev staršev breme, ki ga sedaj nosim jaz./ (29) /Z ločitvijo sta se namreč odrekla drug drugemu, meni pa se nista mogla./ (30) /čeprav je šlo vsakemu staršu posebej na živce to, da sem podobna drugemu/ (31) /oziroma imata prek mene še vedno dolžnost sodelovanja./ (32) Tako sem imela torej /pogosto občutek, kot da sem edina, ki ju na nek način združuje, čeprav sta želela biti čim dlje narazen./ (33) Prav tako sem se /pogosto čutila, kot da ne spadam, ne k enemu, ne k drugemu staršu./ (34) /Njuna vzgoja je bila precej konfuzna./ (35) saj je /oče zelo avtoritaren, mama pa permissivna/ (36). /Kot otrok sem bila tako pogosto zmedena, saj sem pri očetu vedla drugače kot pri mami/ (37), /vsak pa me je na svoj način posredno spodbujal h gojenju zamere do drugega starša./ (38) /Ločitev je bila burna/ (39) in /po ločitvi je med njima ostalo veliko nerazrešenih težav/ (40), ki sta jih /vsak na svoj način prenesla name oziroma želela reševati z mano ali preko mene./ (41) kar je pogosto potekalo na način, da sta drug drugemu želela /namerno prekrižati načrte z izgovorom, da se gre zame./ (42) /Občutek ni bil prijeten. / (43)

A: Iz povedanega izhajam, da med tvojima staršema ni bilo nekega sodelovalnega odnosa? Imam prav?

B: Tako je ja, /starša se po ločitvi nista nikoli pogovarjala/ (44), če pa že, na primer, če sem bila bolna, pa sta /komunicirala minimalno, hladno in zelo formalno./ (45) /Med njima skratka ni bilo nikakršne bližine/ (46), /pogosto sta se drug drugemu celo izogibala/ (47), na primer na mojih predstavah in nastopih sta sedela celo na nasprotnih straneh tribune. /Nasvetov in pristopov k vzgoji nikoli nista usklajevala./ (48) posledično pa sem imela tako /občutek dvojnosti, saj je bilo pri očetu precej drugače kot pri mami./ (49) /V zadnjih letih se je nekajkrat zgodilo, da sta celo imela krajši pogovor, spet, v kolikor se je šlo zame in sta bila »prisiljena« biti v istem prostoru./ (50) vseeno pa je bil /občutek distance in razkoraka med njima/ (51) več kot zelo očiten.

A: Kako pa si sama glede na vse to doživljala njuno razvezo? Kaj je to pomenilo zate, si se na primer morala preseliti, menjati šolo ...?

B: Po ločitvi in /krajšemu bivanju pri starih starših po mamini strani/ (52) sva se /z mami preselili v bližnji blok/ (53) tako, da /sva ostali bolj ali manj na isti lokaciji./ (54) /Takrat se je tudi oče preselil/ (55), skupna hiša pa je do nadaljnjega ostala prazna. /Sodniško so bili določeni obiski/ (56), ki so bili /z mojega vidika zelo nefleksibilni./ (57) V vseh letih svojega osnovnošolskega in srednješolskega šolanja sem očeta tako obiskovala ob /torkih in četrtekih od 15:00 do 19:00 in vsak drugi vikend./ (58) /Obisk očeta je moral biti prioriteta, čeprav sem si pogosto želela namesto njega obiskati prijateljico ali fanta./ (59) /Občutek sem imela kot, da nimam nadzora nad svojim življenjem/ (60), saj sem /svoje »normalno« življenje dejansko lahko živela le ob ponedeljkih in sredah, ter vsak drug vikend, ko sem bila pri mami./ (61)

A: Torej večinsko si bila dodeljena materi, če prav razumem?

B: Tako ja, /mami je bila moja zakonita zastopnica/(62), skrbništvo je bilo večinoma na njeni strani, so pa bili /stiki z očetom sodniško določeni./(63)

A: Kakšni pa so bili potem odnosi z očetom? So imeli ti točno določeni termini obiskov tudi vpliv na vajin odnos – domnevam, da nisi bila srečna, ker si morala biti pri očetu, ti pa si na primer želela prespati pri prijateljici?

B: /Odnosi z očetom in tudi z mami so se z leti spreminjali./(64) /Kot otrok sem se počutila nekoliko bližje očetu./(65) /spoštovala sem ga nekoliko bolj kot mami/(66), a /po drugi strani sem bila pri mami lahko bolj sproščena/(67) in /kot najstnica dosegla več/(68), saj /pravila pri njej niso bila tako stroga kot pri očetu./(69) /Starejša kot sem bila pa sem se pri očetu čedalje večkrat počutila omejeno/(70), nekako ujeto, saj /v okolici nisem imela veliko prijateljev in prijateljic/(71) in kot omenjeno sem /morala pogosto k očetu na obisk, čeprav sem si bolj želela iti k prijateljici na kakšno zabavo ali početi karkoli drugega./(72) /Zdi se mi, da je to v kombinaciji z drugimi strogimi pravili, načini vzgoje in karakternimi značilnostmi, ki so se kazale v odnosu počasi, a vztrajno slabšalo odnos z očetom./(73) /Z njim se enostavno nisem počutila kot neodvisna oseba./(74) /nisem imela občutka, da sem lahko jaz in da so moje želje, mnenja in potrebe pomembne./(75) /Vedla sem se po njegovih pravilih./(76) /svoje mnenje pa me je bilo pogosto strah izraziti ali pa v tem nisem videla smisla./(77) /saj je bilo le redko upoštevano, če se ni skladalo z njegovim./(78) /Po drugi strani pa se je sočasno odnos z mamo izboljševal./(79) /ko sem prerasla obdobje najstniškega upornišтва, se je tudi odnos z mami nekoliko umiril in stabiliziral./(80) /Pogosto ne vidiva stvari na isti način/(81) in /še vedno so prisotni številni prepiri/(82), a /svoja nesoglasja vsaj jasno izražava in na koncu prideva do nekega skupnega zaključka./(83) /Nobenemu od staršev ne zaupam svojih osebnih skrbi in misli./(84) /vseeno pa se o več stvareh pogovarjam z mamo, kot z očetom./(85) /s katerim trenutno niti nisva v stikih./(86)

A: Kako bi torej opisala trenutni odnos s tvojimi starši?

B: /Odnos z mamo je bolj kot ne stabiliziran./(87) /še vedno živiva skupaj/(88), /občasno se prepirava in pričkava./(89) /a nič resnejšega/(90), saj /nesoglasja relativno hitro razrešiva/(91) in /najdeva kompromis./(92) /Če bi morala najin odnos opisati z eno besedo, bi ga bolj kot odnos med mamo in hčerko opisala kot odnos med cimrama./(93) /Čas si v veliki meri organizirava po svoje/(94), /o pomembnih stvareh pa se obveščava le toliko, kot je nujno potrebno./(95) /Občasno greva na skupni izlet ali sprehod./(96) /kjer se pogovarjava/(97), /globlje od tega pa se po navadi ne spuščava/(98), / globlje od tega pa se po navadi ne spuščava./(99) /Odnos z očetom pa je že nekaj časa zelo nestabilen./(100) /Nikoli si nisva bila blizu/(101), kar pomeni, da sem ga /informirala zgolj o res nujno potrebnih stvareh/(102), /nikoli pa ni bil del mojega zasebnega življenja/(103), na primer bil v stiku z mojimi prijateljicami ali spoznal katerega od mojih fantov. /Podobno je bilo tudi z njegove strani./(104) saj sva se /večinoma pogovarjala le o njegovi službi, starih starših ali moji šoli./(105) /Nikoli skratka ni bilo veliko govora o osebnih, globljih temah./(106) /Zadnje čase pa je bilo v odnosu prisotnih veliko nesoglasij, obtoževanj in zbujanj krivde z njegove strani, ki je sama nisem želela sprejeti oziroma se mi ni zdelo upravičeno./(107) /Preden je izbruhnil zadnji prepir sva bila v relativno rednih stikih preko smsov ali klica vsaj enkrat na teden/(108), pri čemer sva se /videla vsaj enkrat na dva tedna ali en mesec/(109), /v času korone zaradi ukrepov nekoliko manj/(110), a sem še vedno /čutila pritisk/(111), saj je /sam želel, da se javljam pogosteje/(112) in /vedem bolj v skladu z

njegovimi pričakovanji/(113), /sama pa potrebe po tem nisem čutila./(114) /Ker nesoglasja zaradi tega in drugih stvari, ki so se nabirale v zadnjem času nisva uspela razrešiti se trenutno že kakšen mesec, morda dva, ne pogovarjava./(115) /Trenutno mi je tak odnos oziroma bolj odsotnost odnosa v redu./(116) /Občasno pogrešam očeta in očetovsko vlogo/(117), /a ne na tak način, kot mi jo je v odnosu nudil on./(118) /Zaradi odnosa z očetom sem se v svojem življenju pogosto počutila slabo/(119) in /manj vredno/(120), /omejeno/(121), nespoštovano in podobno, zato mi, lahko bi temu rekla /mir, ki ga prinese odsotnost takega odnosa/(122) trenutno /zelo ustreza./(123)

A: Aha zanimivo. Katere pa so bile zate takrat podporne osebe, torej osebe, ki si jim lahko zaupala?

B: Hm, /podpornih oseb pravzaprav nisem imela./(124) Nekoliko bolj bi lahko rekla, da sem bila /navezana na babico po mamini strani/(125), ki je tudi sicer bila /zelo prisotna v mojem življenju./(126) saj je živela v prizidku zraven našega stanovanja. Glede tega se spomnim enega momenta, ko me je ob obisku praznovanja enega izmed njenih sorodnikov eden izmed njih vprašal »Čigava sem?«. Kot otrok tega nisem razumela, ni mi bilo jasno, da sprašujejo po mojem priimku, kot otrok sem razumela, kot da moram odgovoriti od mame ali od očeta. /Nobenemu nisem želela narediti krivice/(127), /saj sem imela rada oba./(128) vedela pa sem, da nista skupaj in da moram izbrati enega. Odgovor, ki sem ga podala je tako bil nekaj nevtralnega, /rekla sem »od babi«/(129), čemur je sledil nasmeh in muzanje sprašujočega. Čeprav je morda nepomemben podatek, je to nekakšna /metafora za odnos, ki sem ga kot otrok čutila do svojih staršev in babice/(130). /Če sem si bila bližje z mamo, sem imela občutek kot da odzivam očeta in obratno./(131) /Babica je bila nekakšna "varna" izbira./(132) /Ko sem bila starejša sem oporo pogosto iskala pri prijateljih/(133), /sedaj pa jo neuspešno iščem pri parterjih/(134) /saj bi na nek način rada nadomestila slab odnos z očetom./(135)

A: Imaš mogoče kakšnega brata, sestro?

B: Nimam, /sem edinka./(136) Prav tako /nimam nobenih polsester in polbratov/(137), saj se /nihče od staršev ni ponovno poročil ali ustvaril nove družine./(138)

A: Okej, še nekaj me zanima. Si mogoče v okviru CSD-ja ali vrtca, osnovne šole prejela kakršno koli pomoč, svetovanje, podporo?

B: /Ne spomnim se, da bi prejela kakršnokoli podporo./(139) Morda so bile /vzgojiteljice in učiteljice v prvih razredih osnovne šole nekoliko bolj previdne ob omenjanju tem družine in doma/(140), a /nisem imela občutka, da bi bila zaradi tega obravnavana drugače/(141) ali /bila deležna posebne in dodatne obravnave./(142)

A: Pa meniš, da bi potrebovala več podpore v tistem času?

B: /Vsekakor bi potrebovala več podpore/(143), a menim, da bi /morala ta v prvi vrsti priti od staršev/(144), /ali vsaj starih staršev/(145). Razumem, da so me pred tem /želeli zaščititi/(146) in na nek način /ne vpletati/(147), a sem se /sama počutila še kako vpleteno./(148) /Pomagalo bi mi zgolj to, da bi razumela razlog/(149), /da bi se z mano pogovorili o tem kaj sploh ločitev je/(150), /kaj ločitev predstavlja/(151) in mi morda /dali več svobode pri izbiri terminov obiskov očeta/(152) /V kolikor bi bile stvari v družini razrešene, druge podpore ne bi

potrebovala./ (153) /Ker pa stvari v družini niso bile ustrezno razrešene, pa dvomim, da bi to lahko nadomestila zunanja ustanova ali služba./ (154)

A: Se ti je v času razveze in po njej, torej, ko si bila že dovolj velika, da si lahko odločala o sebi, zdelo, da je bil dovolj upoštevan tvoj glas? Si imela priložnost sodelovati, povedati svoje mnenje?

B: /Nikakor ne./ (155) Razumem, da sem bila /v času ločitve še zelo majhna, praktično otrok./ (156) /Takrat je bilo neupoštevanje mojega mnenja smiselno./ (157) /saj sama mnenja niti nisem imela./ (158) Vsekakor pa mislim, da bi /morala imeti več svobode oziroma možnosti podajanja svojega mnenja in glasu, ko sem bila starejša./ (159) Sama bi /morala imeti svobodo glede izbire terminov obiskov/ (160), /glede izbire preživljanja počitnic in praznikov/ (161) in /glede razporejanja lastnega prostega časa, ne glede na to pri katerem od staršev sem bila./ (162) /Nefleksibilna struktura me je pogosto prikrajšala za marsikatero socialno izkušnjo z vrstniki/ (163), prav tako pa me je na nek način ohromila, saj sem /izgubila pogum, da bi se sploh postavila zase, ker sem vedela, da s tem ne bom nič dosegla./ (164)

A: Torej meniš, da je imela razveza nate vpliv?

B: /Ja, vsekakor./ (165)

A: Kako pa se ti zdi, da je vplivala nate v nadaljnjem življenju in kako te je oblikovala kot osebo? Mogoče vidiš v tem kakšne prednosti, slabosti?

B: Z vidika osebe kakršna sem danes lahko rečem, da bi kot prednost ločitve izpostavila predvsem /zavedanje, da so stvari v življenju minljive/ (166) in da se /na nikogar v življenju ne moremo zares zanesti./ (167) da /varen prostor predstavljamo le sami sebi./ (168) To znanje me je na nek način prisililo v to, da sem /odrasla prej kot nekateri moji vrstniki/ (169) in da sem bila /v primerjavi z drugimi samostojnejša./ (170) Prav tako mi je /pomagalo prepoznati določene socialne signale, čustva in misli pri drugih ljudeh/ (171) in se /znati vesti ustrezno v skladu s tem./ (172) Čeprav morda ni eksplicitna prednost, se mi zdi, da smo otroci ločenih staršev, morda ravno zaradi prej naštetega prepoznavanja /boljši v laganju, skrivanju in manipulaciji staršev./ (173) saj na nek način /živimo dvojno življenje./ (174) To je lahko prednost, saj smo /bolj prilagojeni različnim bivanjskim situacijam in premikom/ (175) ter /različnim ljudem, ki vstopajo v naše življenje./ (176) /Hkrati pa je to velika slabost, saj ob slabi samokontroli meji na psihološko patologijo./ (177) V splošnem bi kljub nekaterim prednostim rekla, da je bilo /v mojem primeru neprimerljivo več slabosti./ (178) Zaradi staršev in odnosa med njima oziroma tudi njunega odnosa do mene /nisem bila dvojno ljubljena/ (179) kot opevajo nekateri ameriški filmi, temveč sem se /vedno počutila ljubljeno le na pol/ (180). Zdi se mi, da je /ločitev v moje življenje prinesla ogromno nestabilnosti./ (181) /pomanjkanja strukture./ (182) /pomanjkanja varnosti/ (183) in predvsem /veliko stresa/ (184), poleg tega pa tudi /nerazrešene težave in zamere do staršev in njunega postopanja ob ločitvi./ (185) /V mladostništvu sem imela veliko težav/ (186), /govoriva o depresivnosti, o krajih oblačil, o motnjah hranjenja, izostajanju od pouka in podobno/ (187), ki jih sicer /neposredno ne pripisujem ločitvi/ (188), a /menim, da bi do njih prišlo v precej manjšem obsegu ali pa sploh ne, če bi bila družinska situacija drugačna./ (189)

A: Je mogoče razveza vplivala tudi na kakšna druga prepričanja, na primer do prijateljstva, do partnerstva, mogoče prinesla kakšne druge strahove?

B: Težko komentiram, saj /ne vem točno kaj lahko pripišem ločitvi staršev in kaj drugim dejavnikom, ki so vplivali name oziroma katerim sem bila izpostavljena./(190) Vsekakor bi rekla, da je imela ločitev /vpliv na moje odnose/(191). Ker /doma nisem imela trdne opore/(192) sem to /oporo iskala pri prijateljih/(193) in tako /oblikovala res trdna in dolgotrajna prijateljstva./(194) /S prijateljskimi odnosi nikoli nisem imela težav/(195), /nekoliko težje pa mi je bilo navezati kvaliteten stik v partnerskih odnosih/(196), saj /nikoli nisem imela zgleda, kako zdravo partnerstvo sploh izgleda./(197) V življenju še /nisem imela resne zveze/(198), ki bi trajala več kot leto in pol, imela pa sem tudi /več krajših »casual« zvez/(199). S prvimi partnerji sem čutila /velik strah pred povezanostjo/(200), na nek način sem si /želela biti blizu, a nisem znala vzpostaviti zdrave intime/(201). /Odnose sem tako zaključila sama, čeprav zato nisem imela utemeljenega razloga./(202) zgolj z vidika miselnosti /»sama bom odšla, preden me zapusti partner«/(203). /Danes na to gledam drugače/(204), mislim, da sem /v svojem življenju dobila dovolj izkušenj in znanj, ter naredila dovolj osebne rasti da vem, kakšni odnosi so zdravi in kakšnega partnerstva si želim/(205), kljub temu pa se vedno znajdem v odnosih, ki ne vodijo v nič resnega oziroma me /privlačijo osebe, ki so mi na nek način nedosegljive/(206), na primer čustveno nedostopne, fokusirane na kariero ali kaj takega. Načeloma /menim, da sem si po napornem otroštvu in mladostništvu kar dobro opomogla/(207), /ne bi rekla, da je ločitev v meni pustila trajne sledi/(208), saj /močno dvomim, da bi imela več sreče v ljubezni, če se moja starša ne bi ločila/(209). /Drugih strahov do ljudi nikoli nisem imela/(210), prav tako /nimam nekih trdno ustaljenih prepričanj, ki bi izhajala iz ločitve./(211) Morda /ne verjamem v neko romantično ljubezen/(212) in v /rek »skupaj do konca najinih dni«/(213), a se mi vseeno zdi, da se /partnerstva lahko obnesejo/(214) in da /moja prihodnost ne bo enaka kot preteklost mojih staršev./(215) /Vseeno pa se raje sploh ne poročim, kot pa da bi se ločila./(216)

A: Super, prišli sva do konca. Bila si zelo izčrpna in hvala ti, da si podelila z mano svojo zgodbo, ki verjamem, da ni bila lahka. Še enkrat se ti zahvaljujem za vse.

B: Malenkost, vso srečo pri pisanju!

A: Hvala.

Odprto kodiranje C

ŠT.	BESEDILO	POJMI	KATEGORIJA	TEMA
1	Stara sem bila približno 4 leta	Približno 4 leta	Starost ob ločitvi	Splošni podatki o ločitvi/razvezi
2	o tem doma nismo pogosto govorili	O ločitvi ni bilo govora	Ločitev kot prepovedana tema	Pogovor o ločitvi/razvezi
3	Če se prav spomnim je bilo v ločitev vpleteno sodišče	Vpleteno sodišče	Način ločitve/razveze	Splošni podatki o ločitvi/razvezi
4	preko sodišča sta urejala višino preživnine, termine stikov in tako dalje.	Urejanje stikov in preživnine preko sodišča	Način ločitve/razveze	Splošni podatki o ločitvi/razvezi
5	Za druge podrobnosti žal ne vem, saj se z menoj o tem ni nihče pogovarjal.	O ločitvi ni bilo pogovora z otrokom	Ločitev kot prepovedana tema	Pogovor o ločitvi/razvezi
6	Prejela sem zgolj posredne informacije	Zgolj posredne informacije	Nedostopnost informacij	Informacije o ločitvi/razvezi
7	vsi videli kot »premajhno ali premlado, da bi razumela«	Premajhna, da bi razumela	Nedostopnost informacij	Informacije o ločitvi/razvezi

8	ali pa so me pred tem želeli obvarovati.	Obvarovanje otroka pred informacijami	Nedostopnost informacij	Informacije o ločitvi/razvezi
9	Da je šlo za ločitev sem si tako bolj kot ne razlagala sama,	Sama razlagala situacijo	Nedostopnost informacij	Informacije o ločitvi/razvezi
10	pri tem se spomnim, da očeta daljše časovno obdobje nisem videla	Dalj časa po ločitvi ni videla očeta	Onemogočeni stiki	Stiki s staršem, s katerim niso stalno živeli – stiki z očetom
11	da sva z mami živele pri starih starših	Življenje pri starih starših	Spremembe ob ločitvi/razvezi	Prilagoditve po ločitvi/razvezi
12	da mi je bilo čudno zakaj očeta lahko slišim na drugi strani stene, videti pa ga ne morem	Očeta lahko sliši preko stene, ne more pa ga videti	(Ne)razumevanje situacije	Doživljanje ločitve/razveze
13	Na začetku si teh stvari nisem znala razložiti,	Nerazumevanje situacije	(Ne)razumevanje situacije	Doživljanje ločitve/razveze
14	vsekakor pa sem ločitev razumela bolje, ko sem pri šestih letih vstopila v osnovno šolo, kjer smo se pogovarjali o družini, domu in različnih družinskih situacijah.	Razumevanje ločitve skozi pogovore o družini in domu v osnovni šoli	(Ne)razumevanje situacije	Doživljanje ločitve/razveze
15	Od domačih pa se še dolgo po tem z mano o ločitvi ni pogovarjal nihče,	O ločitvi se doma niso pogovarjali	Ločitev kot prepovedana tema	Pogovor o ločitvi/razvezi
16	še danes, skoraj 20 let po ločitvi, je to tema, ki se je ne dotikamo	Še danes velja kot prepovedana tema	Ločitev kot prepovedana tema	Pogovor o ločitvi/razvezi
17	zato, ker sta bila takrat v sodnem postopku oziroma takrat še ni bila zaključena ločitev	Brez stikov z očetom, dokler se ni zaključil proces na sodišču	Onemogočeni stiki	Stiki s staršem, s katerim niso stalno živeli – stiki z očetom
18	niso bili določeni stiki	Stiki niso bili določeni	Onemogočeni stiki	Stiki s staršem, s katerim niso stalno živeli – stiki z očetom
19	način »obvarovanja« mene kot otroka	Onemogočanje stikov kot način obvarovanja otroka	Onemogočeni stiki	Stiki s staršem, s katerim niso stalno živeli – stiki z očetom
20	izvedeno na način, ki ga takrat nisem razumela oziroma ga zaradi pomanjkanja informacij težko razumem še sedaj.	Nerazumevanje situacije zaradi pomanjkanja informacij	(Ne)razumevanje situacije	Doživljanje ločitve/razveze
21	Sprva se je niti nisem zavedala	Nezavedanje situacije	(Ne)razumevanje situacije	Doživljanje ločitve/razveze
22	Bilo mi je sicer »čudno«, nekoliko nenavadno, a tega nisem povezala z ločitvijo	Nenavadna situacija	(Ne)razumevanje situacije	Doživljanje ločitve/razveze
23	o sprejemanju ločitve govorim šele kasneje, ko sem bila stara nekje med 8 in 12 let.	Sprejemanje in dojemanje ločitve šele kasneje	Sprejemanje ločitve/razveze	Doživljanje ločitve/razveze

24	Takrat sem občutila večje razlike med mano in prijateljicami, sošolkami	Občutenje razlik med sošolkami, prijateljicami	Negativno doživljanje ločitve/razveze	Doživljanje ločitve/razveze
25	so pogosto odhajale na družinske izlete, so imele pogosto družinska kosila in so si bile na splošno bližje s svojo družino kot sem si bila jaz	Drugačno življenje drugih z družino	Negativno doživljanje ločitve/razveze	Doživljanje ločitve/razveze
26	počutila prikrajšano	Čutila prikrajšano za lepe družinske stvari	Negativno doživljanje ločitve/razveze	Doživljanje ločitve/razveze
27	kot da mi nekaj manjka oziroma kot da je z mano nekaj narobe	Nekaj je manjkalo	Negativno doživljanje ločitve/razveze	Doživljanje ločitve/razveze
28	ne toliko v smislu, da sem sama kriva za ločitev	Ni se krivila za ločitev	Sprejemanje ločitve/razveze	Doživljanje ločitve/razveze
29	temveč da je ločitev staršev breme, ki ga sedaj nosim jaz	Občutila breme staršev	Negativno doživljanje ločitve/razveze	Doživljanje ločitve/razveze
30	Z ločitvijo sta se namreč odrekla drug drugemu, meni pa se nista mogla	Otrok med dvema ognjema	Sprejemanje ločitve/razveze	Doživljanje ločitve/razveze
31	čeprav je šlo vsakemu staršu posebej na živce to, da sem podobna drugemu	Podobnost drugemu staršu je starša živciralo	Sprejemanje ločitve/razveze	Doživljanje ločitve/razveze
32	oziroma imata prek mene še vedno dolžnost sodelovanja	Dolžnost sodelovanja preko otroka	Dolžnost sodelovanja	Odnos med starši
33	pogosto občutek, kot da sem edina, ki ju na nek način združuje, čeprav sta želela biti čim dlje narazen	Otrok edino kar starša združuje, čeprav si želita biti narazen	Dolžnost sodelovanja	Odnos med starši
34	pogosto čutila, kot da ne spadam, ne k enemu, ne k drugemu staršu	Ni čutila pripadnosti nobenemu od staršev	Odnos s starši	Odnos s starši
35	Njuna vzgoja je bila precej konfuzna	Konfuzna vzgoja	Ni sodelovalnega odnosa	Odnos med staršema
36	oče zelo avtoritaren, mama pa permissivna	Drugačen način vzgoje staršev	Ni sodelovalnega odnosa	Odnos med staršema
37	Kot otrok sem bila tako pogosto zmedena, saj sem pri očetu vedla drugače kot pri mami	Zmedenost in drugačno vedenje zaradi drugačnega načina vzgoje	Odnos s starši	Odnos s starši
38	vsak pa me je na svoj način posredno spodbujal h gojenju zamere do drugega starša.	Spodbujanje k gojenju zamere do drugega starša	Konfliktnost staršev	Splošni podatki o ločitvi/razvezi
39	Ločitev je bila burna	Burna ločitev	Potek ločitve/razveze	Splošni podatki o ločitvi/razvezi
40	po ločitvi je med njima ostalo veliko nerazrešenih težav	Veliko nerazrešenih težav po ločitvi	Potek ločitve/razveze	Splošni podatki o ločitvi/razvezi
41	vsak na svoj način prenesla name oziroma želela reševati z mano ali preko mene	Reševanje stvari preko otroka	Potek ločitve/razveze	Splošni podatki o ločitvi/razvezi
42	namerno prekrizati načrte z izgovorom, da se gre zame	Nagajanje drugemu staršu, češ, da gre za otroka	Konfliktnost staršev	Splošni podatki o ločitvi/razvezi

43	Občutek ni bil prijeten.	Neprijeten občutek	Potek ločitve/razveze	Splošni podatki o ločitvi/razvezi
44	starša se po ločitvi nista nikoli pogovarjala	Nista se pogovarjala	Ni sodelovalnega odnosa	Odnos med staršema
45	komunicirala minimalno, hladno in zelo formalno	Minimalna, hladna komunikacija	Ni sodelovalnega odnosa	Odnos med staršema
46	Med njima skratka ni bilo nikakršne bližine	Ni bližine med staršema	Ni sodelovalnega odnosa	Odnos med staršema
47	pogosto sta se drug drugemu celo izogibala	Izogibanje staršev po ločitvi	Ni sodelovalnega odnosa	Odnos med staršema
48	Nasvetov in pristopov k vzgoji nikoli nista usklajevala	Neusklajevanje vzgoje	Ni sodelovalnega odnosa	Odnos med staršema
49	občutek dvojnosti, saj je bilo pri očetu precej drugače kot pri mami.	Občutek dvojnosti	Ni sodelovalnega odnosa	Odnos med staršema
50	V zadnjih letih se je nekajkrat zgodilo, da sta celo imela krajši pogovor, spet, v kolikor se je šlo zame in sta bila »prisiljena« biti v istem prostoru	Krajši pogovor v kolikor se je šlo za otroka	Ni sodelovalnega odnosa	Odnos med staršema
51	občutek distance in razkoraka med njima	Občutek distance med staršema	Ni sodelovalnega odnosa	Odnos med staršema
52	krajšemu bivanju pri starih starših po mamini strani	Bivanje pri starih starših	Spremembe ob ločitvi/razvezi	Prilagoditve po ločitvi/razvezi
53	z mami preselili v bližnji blok	Selitev v bližnji blok	Spremembe ob ločitvi/razvezi	Prilagoditve po ločitvi/razvezi
54	sva ostali bolj ali manj na isti lokaciji	Obstanek v istem kraju	Ni sprememb	Prilagoditve po ločitvi/razvezi
55	Takrat se je tudi oče preselil	Selitev očeta	Spremembe ob ločitvi/razvezi	Prilagoditve po ločitvi/razvezi
56	Sodniško so bili določeni obiski	Sodniško določeni stiki	Sodniško določeni stiki	Stiki s staršem, s katerim niso stalno živeli – stiki z očetom
57	z mojega vidika zelo nefleksibilni	Nefleksibilnost stikov	Ovire, težave pri ohranjanju stikov	Stiki s staršem, s katerim niso stalno živeli – stiki z očetom
58	torkih in četrtek od 15:00 do 19:00 in vsak drugi vikend.	Torek in četrtek popoldan in vsak drug vikend	Sodniško določeni stiki	Stiki s staršem, s katerim niso stalno živeli – stiki z očetom
59	Obisk očeta je moral biti prioriteta, čeprav sem si pogosto želela namesto njega obiskati prijateljico ali fanta	Obisk očeta je moral biti prioriteta	Ovire, težave pri ohranjanju stikov	Stiki s staršem, s katerim niso stalno živeli – stiki z očetom
60	Občutek sem imela kot, da nimam nadzora nad svojim življenjem	Brez nadzora nad svojim življenjem	Negativno doživljanje ločitve/razveze	Doživljanje ločitve/razveze
61	svoje »normalno« življenje dejansko lahko živel le ob ponedeljkih in sredah, ter vsak drug vikend, ko sem bila pri mami	»Normalno« življenje le pri mami	Negativno doživljanje ločitve/razveze	Doživljanje ločitve/razveze

62	mami je bila moja zakonita zastopnica	Mati kot zakonita zastopnica	Odločanje o skrbništvu nad otrokom	Splošni podatki o ločitvi/razvezi
63	stiki z očetom sodniško določeni	Sodniško določeni stiki z očetom	Sodniško določeni stiki	Stiki s staršem, s katerim niso stalno živeli – stiki z očetom
64	Odnosi z očetom in tudi z mami so se z leti spreminjali	Odnos s starši se je z leti spreminjal	Spreminjanje odnosa	Odnos s starši
65	Kot otrok sem se počutila nekoliko bližje očetu,	Boljši odnos z očetom kot otrok	Odnos z očetom	Odnos s starši
66	spoštovala sem ga nekoliko bolj kot mami	Večje spoštovanje do očeta kot otrok	Odnos z očetom	Odnos s starši
67	po drugi strani sem bila pri mami lahko bolj sproščena	Večja sproščenost ob materi	Odnos z mami	Odnos s starši
68	kot najstnica dosegla več	Večja učinkovitost pri materi	Odnos z mami	Odnos s starši
69	pravila pri njej niso bila tako stroga kot pri očetu	Bolj stroga pravila pri očetu	Odnos z očetom	Odnos s starši
70	Starejša kot sem bila pa sem se pri očetu čedalje večkrat počutila omejeno	Počutila omejeno	Odnos z očetom	Odnos s starši
71	v okolici nisem imela veliko prijateljev in prijateljic	V očetovi okolici ni bilo prijateljev	Ovire, težave pri ohranjanju stikov	Stiki s staršem, s katerim niso stalno živeli – stiki z očetom
72	morala pogosto k očetu na obisk, čeprav sem si bolj želela iti k prijateljici na kakšno zabavo ali početi karkoli drugega	Obisk pri očetu je moral biti prioriteta	Ovire, težave pri ohranjanju stikov	Stiki s staršem, s katerim niso stalno živeli - stiki z očetom
73	Zdi se mi, da je to v kombinaciji z drugimi strogimi pravili, načini vzgoje in karakternimi značilnostmi, ki so se kazale v odnosu počasi, a vztrajno slabšalo odnos z očetom	Slabšanje odnosa z očetom z leti	Odnos z očetom	Odnos s starši
74	Z njim se enostavno nisem počutila kot neodvisna oseba	Z njim se ni počutila kot neodvisna oseba	Odnos z očetom	Odnos s starši
75	nisem imela občutka, da sem lahko jaz in da so moje želje, mnenja in potrebe pomembne	Ni bilo občutka pomembnosti	Odnos z očetom	Odnos s starši
76	Vedla sem se po njegovih pravilih	Vedenje po očetovih pravilih	Odnos z očetom	Odnos s starši
77	svoje mnenje pa me je bilo pogosto strah izraziti ali pa v tem nisem videla smisla,	Strah pred izražanjem mnenja pred očetom	Ni bilo priložnosti sodelovanja	Upoštevanje otrokovega glasu
78	saj je bilo le redko upoštevano, če se ni skladalo z njegovim	Redko upoštevano mnenje otroka s strani očeta	Ni bilo priložnosti sodelovanja	Upoštevanje otrokovega glasu
79	Po drugi strani pa se je sočasno odnos z mamo izboljševal	Izboljševanje odnosa z mami z leti	Odnos z mami	Odnos s starši

80	ko sem prerasla obdobje najstniškega upornišva, se je tudi odnos z mami nekoliko umiril in stabiliziral	Boljši odnos po končanem obdobju najstniškega upornišva	Odnos z mami	Odnos s starši
81	Pogosto ne vidiva stvari na isti način	Različen pogled na stvari	Odnos z mami	Odnos s starši
82	še vedno so prisotni številni prepiri	Številni prepiri	Odnos z mami	Odnos s starši
83	svoja nesoglasja vsaj jasno izraziva in na koncu prideva do nekega skupnega zaključka	Skupni zaključki	Odnos z mami	Odnos s starši
84	Nobenemu od staršev ne zaupam svojih osebnih skrbi in misli,	Ni zaupanja staršem o osebnih stvareh	Odnos s starši	Odnos s starši
85	vseeno pa se o več stvareh pogovarjam z mamo, kot z očetom,	Več pogovora z mamo kot z očetom	Odnos s starši	Odnos s starši
86	s katerim trenutno niti nisva v stikih	Trenutno ni stikov	Stiki z očetom danes	Stiki s staršem, s katerim niso stalno živeli - stiki z očetom
87	Odnos z mamo je bolj kot ne stabiliziran	Stabiliziran odnos	Odnos z mami	Odnos s starši
88	še vedno živiva skupaj	Skupno življenje	Odnos z mami	Odnos s starši
89	občasno se prepirava in pričaka	Občasni prepiri	Odnos z mami	Odnos s starši
90	a nič resnejšega	Prepiri niso resni	Odnos z mami	Odnos s starši
91	nesoglasja relativno hitro razrešiva	Hitro razreševanje nesoglasij	Odnos z mami	Odnos s starši
92	najdeva kompromis	Sklepanje kompromisov	Odnos z mami	Odnos s starši
93	Če bi morala najin odnos opisati z eno besedo, bi ga bolj kot odnos med mamo in hčerko opisala kot odnos med cimrama	Odnos kot med cimramam	Odnos z mami	Odnos s starši
94	Čas si v veliki meri organizirava po svoje	Organizacija časa po svoje	Odnos z mami	Odnos s starši
95	o pomembnih stvareh pa se obveščava le toliko, kot je nujno potrebno	Obveščanje samo o pomembnih stvareh	Odnos z mami	Odnos s starši
96	Občasno greva na skupni izlet ali sprehod	Občasni skupni izleti	Odnos z mami	Odnos s starši
97	kjer se pogovarjava	Pogovor na skupnih izletih	Odnos z mami	Odnos s starši
98	globlje od tega pa se po navadi ne spuščava	Ni globljih pogovorov	Odnos z mami	Odnos s starši
99	globlje od tega pa se po navadi ne spuščava	Ne čutiva potrebe po globljem odnosu	Odnos z mami	Odnos s starši
100	Odnos z očetom pa je že nekaj časa zelo nestabilen.	Nestabilen odnos z očetom	Odnos z očetom	Odnos s starši
101	Nikoli si nisva bila blizu	Ni bilo bližine od nekdaj	Odnos z očetom	Odnos s starši
102	informirala zgolj o res nujno potrebnih stvareh	Pogovor samo o nujnih stvareh	Odnos z očetom	Odnos s starši

103	nikoli pa ni bil del mojega zasebnega življenja	Nikoli ni bil del otrokovega zasebnega življenja	Odnos z očetom	Odnos s starši
104	Podobno je bilo tudi z njegove strani	Podoben odnos z njegove strani	Odnos z očetom	Odnos s starši
105	večinoma pogovarjala le o njegovi službi, starih starših ali moji šoli.	Pogovori usmerjeni v šolo, službo ali stare starše	Odnos z očetom	Odnos s starši
106	Nikoli skratka ni bilo veliko govora o osebnih, globljih temah.	Ni bilo govora o globljih, osebnih temah	Odnos z očetom	Odnos s starši
107	Zadnje čase pa je bilo v odnosu prisotnih veliko nesoglasij, obtoževanj in zbujanj krivde z njegove strani, ki je sama nisem želela sprejeti oziroma se mi ni zdelo upravičeno.	Slabšanje odnosa v zadnjem času	Odnos z očetom	Odnos s starši
108	Preden je izbruhnil zadnji prepir sva bila v relativno rednih stikih preko smsov ali klica vsaj enkrat na teden	Neosebni stiki vsaj enkrat tedensko (pred zadnjim prepirom)	Stiki z očetom danes	Stiki s staršem, s katerim niso stalno živeli -stiki z očetom
109	videla vsaj enkrat na dva tedna ali en mesec	Oseben stik na dva tedna ali en mesec (pred zadnjim prepirom)	Stiki z očetom danes	Stiki s staršem, s katerim niso stalno živeli - stiki z očetom
110	v času korone zaradi ukrepov nekoliko manj	Manj stikov v času korone	Ovire, težave pri ohranjanju stikov	Stiki s staršem, s katerim niso stalno živeli – stiki z očetom
111	čutila pritisk	Pritisk z očetove strani	Ovire, težave pri ohranjanju stikov	Stiki s staršem, s katerim niso stalno živeli – stiki z očetom
112	sam želel, da se javljam pogosteje	Želja očeta po pogostejših neosebnih stikih	Ovire, težave pri ohranjanju stikov	Stiki s staršem, s katerim niso stalno živeli – stiki z očetom
113	vedem bolj v skladu z njegovimi pričakovanji	Želja očeta po vedenju kot ga želi on	Ovire, težave pri ohranjanju stikov	Stiki s staršem, s katerim niso stalno živeli – stiki z očetom
114	sama pa potrebe po tem nisem čutila	Otrok ne čuti potrebe po uresničevanju očetovih želja/potreb	Ovire, težave pri ohranjanju stikov	Stiki s staršem, s katerim niso stalno živeli – stiki z očetom
115	Ker nesoglasja zaradi tega in drugih stvari, ki so se nabirale v zadnjem času nisva uspela razrešiti se trenutno že kakšen mesec, morda dva, ne pogovarjava	Nesoglasja pripeljala do nekomuniciranja	Odnos z očetom	Odnos s starši
116	Trenutno mi je tak odnos oziroma bolj odsotnost odnosa v redu	Ustrezanje odsotnosti odnosa	Odnos z očetom	Odnos s starši

117	Občasno pogrešam očeta in očetovsko vlogo	Občasno pogrešanje odnosa	Odnos z očetom	Odnos s starši
118	a ne na tak način, kot mi jo je v odnosu nudil on	Ne ustreza način odnosa, ki ga je želel oče	Odnos z očetom	Odnos s starši
119	Zaradi odnosa z očetom sem se v svojem življenju pogosto počutila slabo	Slabo počutje zaradi odnosa z očetom celo življenje	Odnos z očetom	Odnos s starši
120	manj vredno	Manj vredno počutje zaradi odnosa z očetom	Odnos z očetom	Odnos s starši
121	omejeno	Omejenost zaradi odnosa z očetom	Odnos z očetom	Odnos s starši
122	mir, ki ga prinese odsotnost takega odnosa	Mir ob odsotnosti odnosa	Odnos z očetom	Odnos s starši
123	zelo ustreza	Ustrezanje odsotnosti odnosa	Odnos z očetom	Odnos s starši
124	podpornih oseb pravzaprav nisem imela	Ni bilo podpornih oseb	Podporne osebe ob ločitvi/razvezi	Podporne osebe
125	navezana na babico po mamini strani	Navezanost na babico po mamini strani	Navezanost na stare starše	Odnos s sorodniki
126	zelo prisotna v mojem življenju	Zelo prisotna v življenju	Odnos z babico	Odnos s sorodniki
127	Nobenemu nisem želela narediti krivice	Otrok ne želi nobenemu od staršev povzročati krivice	Odnos s starši	Odnos s starši
128	saj sem imela rada oba	Ljubezen do obeh staršev	Odnos s starši	Odnos s starši
129	rekla sem »od babi«	Čutila pripadnost babici	Navezanost na stare starše	Odnos s sorodniki
130	metafora za odnos, ki sem ga kot otrok čutila do svojih staršev in babice	Bolj počutila od babice kot od staršev	Odnos z babico	Odnos s sorodniki
131	Če sem si bila bližje z mamo, sem imela občutek kot da odzivam očeta in obratno.	Občutek odrivanja drugega starša	Odnos s starši	Odnos s starši
132	Babica je bila nekakšna "varna" izbira.	Babica je varna izbira	Odnos z babico	Odnos s sorodniki
133	Ko sem bila starejša sem oporo pogosto iskala pri prijateljih	Iskanje opore pri prijateljih	Podporne osebe po ločitvi/razvezi	Podporne osebe
134	sedaj pa jo neuspešno iščem pri parterjih	Neuspešno iskanje opore v partnerstvu	Negativna posledica ločitve/razveze	Vpliv ločitve/razveze na nadaljnje življenje
135	saj bi na nek način rada nadomestila slab odnos z očetom.	Želela nadomestiti slab odnos z očetom	Negativna posledica ločitve/razveze	Vpliv ločitve/razveze na nadaljnje življenje
136	Sem edinka	Edinka	Sorojenci	Splošni podatki o ločitvi/razvezi
137	nimam nobenih polsester in polbratov	Ni niti polsester/polbratov	Sorojenci	Splošni podatki o ločitvi/razvezi
138	nihče od staršev ni ponovno poročil ali ustvaril nove družine	Nihče si ni ustvaril nove družine po ločitvi	Nova reorganizirana družina po razvezi	Splošni podatki o ločitvi/razvezi

139	Ne spomnim se, da bi prejela kakršnokoli podporo	Ni bilo podpore	Ni pomoči izven družine	Podpora CSD in drugih institucij
140	vzgojiteljice in učiteljice v prvih razredih osnovne šole nekoliko bolj previdne ob omenjanju tem družine in doma	Previdnost pri omenjanju pojmov družina in dom	Podpora znotraj osnovne šole	Podpora CSD in drugih institucij
141	nisem imela občutka, da bi bila zaradi tega obravnavana drugače	Ni bilo drugačne obravnave zaradi ločitve	Podpora znotraj osnovne šole	Podpora CSD in drugih institucij
142	bila deležna posebne in dodatne obravnave	Ni bilo posebne ali dodatne obravnave	Podpora znotraj osnovne šole	Podpora CSD in drugih institucij
143	Vsekakor bi potrebovala več podpore	Potrebovala bi več podpore	Kakšno vrsto bi potrebovali	Podpora CSD in drugih institucij
144	morala ta v prvi vrsti priti od staršev	Podpora bi morala priti od staršev	Kakšno vrsto bi potrebovali	Podpora CSD in drugih institucij
145	ali vsaj starih staršev	Podpora bi morala priti od starih staršev	Kakšno vrsto bi potrebovali	Podpora CSD in drugih institucij
146	želeli zaščititi	Drugi želeli zaščititi otroka	Nedostopnost informacij	Informacije o ločitvi/razvezi
147	ne vpletati	Niso želeli vpletati otroka v situacijo	Nedostopnost informacij	Informacije o ločitvi/razvezi
148	sama počutila še kako vpleteno	Otrok čutil vpletenost v situacijo	Nedostopnost informacij	Informacije o ločitvi/razvezi
149	Pomagalo bi mi zgolj to, da bi razumela razlog	Razumevanje razloga	Kakšno vrsto bi potrebovali	Podpora CSD in drugih institucij
150	da bi se z mano pogovorili o tem kaj sploh ločitev je	Pogovor o tem, kaj ločitev je	Kakšno vrsto bi potrebovali	Podpora CSD in drugih institucij
151	kaj ločitev predstavlja	Pogovor o tem, kaj ločitev predstavlja	Kakšno vrsto bi potrebovali	Podpora CSD in drugih institucij
152	dali več svobode pri izbiri terminov obiskov očeta.	Svobodna izbira terminov stikov z očetom	Kakšno vrsto bi potrebovali	Podpora CSD in drugih institucij
153	V kolikor bi bile stvari v družini razrešene, druge podpore ne bi potrebovala	Če bi podpora izhajala iz družine, preostale podpore ne bi potrebovala	Kakšno vrsto bi potrebovali	Podpora CSD in drugih institucij
154	Ker pa stvari v družini niso bile ustrezno razrešene, pa dvomim, da bi to lahko nadomestila zunanja ustanova ali služba	Dvom v zunanjo pomoč, ker prvotna pomoč ni prihajala iz družine	Kakšno vrsto bi potrebovali	Podpora CSD in drugih institucij
155	Nikakor ne	Ni bilo priložnosti sodelovanja v procesu	Ni bilo priložnosti sodelovanja	Upoštevanje otrokovega glasu
156	v času ločitve še zelo majhna, praktično otrok	Majhen otrok v času ločitve	Ni bilo priložnosti sodelovanja	Upoštevanje otrokovega glasu
157	Takrat je bilo neupoštevanje mojega mnenja smiselno	Smiselno neupoštevanje mnenja zaradi starosti	Ni bilo priložnosti sodelovanja	Upoštevanje otrokovega glasu

158	saj sama mnenja niti nisem imela	Premajhna, da bi imela mnenje	Ni bilo priložnosti sodelovanja	Upoštevanje otrokovega glasu
159	morala imeti več svobode oziroma možnosti podajanja svojega mnenja in glasu, ko sem bila starejša	Želela več svobode pri izražanju mnenja kasneje (tekem odraščanja)	Ni bilo priložnosti sodelovanja	Upoštevanje otrokovega glasu
160	morala imeti svobodo glede izbire terminov obiskov	Želela več svobode pri izbiri terminov obiskov očeta	Ni bilo priložnosti sodelovanja	Upoštevanje otrokovega glasu
161	glede izbire preživljanja počitnic in praznikov	Želela več svobode o izbiri preživljanja počitnic in praznikov	Ni bilo priložnosti sodelovanja	Upoštevanje otrokovega glasu
162	glede razporejanja lastnega prostega časa, ne glede na to pri katerem od staršev sem bila	Želela več svobode pri razporejanju prostega časa pri kateremkoli staršu	Ni bilo priložnosti sodelovanja	Upoštevanje otrokovega glasu
163	Nefleksibilna struktura me je pogosto prikrajšala za marsikatero socialno izkušnjo z vrstniki	Prikrajšanje za izkušnje z vrstniki zaradi nefleksibilne strukture stikov	Negativna posledica ločitve/razveze staršev	Vpliv ločitve/razveze na otroka
164	izgubila pogum, da bi se sploh postavila zase, ker sem vedela, da s tem ne bom nič dosegla	Izgubila pogum pred podajanjem lastnega mnenja, ker ni bilo upoštevano kot otroku	Negativna posledica ločitve/razveze staršev	Vpliv ločitve/razveze na otroka
165	Ja, vsekakor	Razveza je imela vpliv	Prisoten vpliv	Vpliv ločitve/razveze na otroka
166	zavedanje, da so stvari v življenju minljive	Zavedanje, da so stvari v življenju minljive	Prisoten vpliv	Vpliv ločitve/razveze na otroka
167	na nikogar v življenju ne moremo zares zanesti	Miselnost, da se na nikogar ne moraš zanesti	Prisoten vpliv	Vpliv ločitve/razveze na otroka
168	varen prostor predstavljamo le sami sebi	Le sami sebi predstavljamo varen prostor	Prisoten vpliv	Vpliv ločitve/razveze na otroka
169	odrasla prej kot nekateri moji vrstniki	Hitreje odrasla	Zgodnja samostojnost	Vpliv ločitve/razveze na otroka
170	v primerjavi z drugimi samostojnejša	Samostojnejša v primerjavi z vrstniki	Zgodnja samostojnost	Vpliv ločitve/razveze na otroka
171	pomagalo prepoznati določene socialne signale, čustva in misli pri drugih ljudeh	Prepoznavanje čustev drugih oseb	Prednosti ločitve/razveze staršev	Vpliv ločitve/razveze na otroka
172	znati vesti ustrezno v skladu s tem	Vedenje v skladu z znaki	Prednosti ločitve/razveze staršev	Vpliv ločitve/razveze na otroka
173	boljši v laganju, skrivanju in manipulaciji staršev	Otroci ločenih staršev boljši v laganju, skrivanju, manipulaciji	Negativne posledice ločitve/razveze staršev	Vpliv ločitve/razveze na otroka
174	živimo dvojno življenje	Otroci ločenih staršev živimo dvojno življenje	Negativne posledice ločitve/razveze staršev	Vpliv ločitve/razveze na otroka

175	bolj prilagojeni različnim bivanjskim situacijam in premikom	Večja prilagojenost bivanjskim situacijam in selitvam	Prednosti ločitve/razveze staršev	Vpliv ločitve/razveze na otroka
176	različnim ljudem, ki vstopajo v naše življenje	Večja prilagojenost ljudem	Prednosti ločitve/razveze staršev	Vpliv ločitve/razveze na otroka
177	Hkrati pa je to velika slabost, saj ob slabi samokontroli meji na psihološko patologijo	Meji na psihološko patologijo	Negativne posledice ločitve/razveze staršev	Vpliv ločitve/razveze na otroka
178	v mojem primeru neprimerljivo več slabosti	Ločitev prinesla več slabosti	Negativne posledice ločitve/razveze staršev	Vpliv ločitve/razveze na otroka
179	nisem bila dvojno ljubljena	Ni bilo dvojne ljubljenosti	Negativne posledice ločitve/razveze staršev	Vpliv ločitve/razveze na otroka
180	vedno počutila ljubljeno le na pol	Počutila ljubljeno le na pol	Negativne posledice ločitve/razveze staršev	Vpliv ločitve/razveze na otroka
181	ločitev v moje življenje prinesla ogromno nestabilnosti,	Več nestabilnosti	Negativne posledice ločitve/razveze staršev	Vpliv ločitve/razveze na otroka
182	pomanjkanja strukture	Pomanjkanje strukture	Negativne posledice ločitve/razveze staršev	Vpliv ločitve/razveze na otroka
183	pomanjkanja varnosti	Pomanjkanje varnosti	Negativne posledice ločitve/razveze staršev	Vpliv ločitve/razveze na otroka
184	veliko stresa	Veliko stresa	Negativne posledice ločitve/razveze staršev	Vpliv ločitve/razveze na otroka
185	nerazrešene težave in zamere do staršev in njunega postopanja ob ločitvi	Nerazrešene težave, zamere do staršev	Negativne posledice ločitve/razveze staršev	Vpliv ločitve/razveze na otroka
186	V mladostništvu sem imela veliko težav	Veliko težav v mladostništvu	Negativne posledice ločitve/razveze staršev	Vpliv ločitve/razveze na nadaljnje življenje
187	govoriva o depresivnosti, o kraji oblačil, o motnjah hranjenja, izostajanju od pouka in podobno	Depresivnost, kraja, motnje hranjenja, ...	Negativne posledice ločitve/razveze staršev	Vpliv ločitve/razveze na nadaljnje življenje
188	neposredno ne pripisujem ločitvi	Težav ne pripisuje direktno ločitvi	Težave niso nujno posledica ločitve/razveze	Vpliv ločitve/razveze na nadaljnje življenje
189	menim, da bi do njih prišlo v precej manjšem obsegu ali pa sploh ne, če bi bila družinska situacija drugačna	Če bi bila boljša situacija doma, bi bilo manj težav	Težave niso nujno posledica ločitve/razveze	Vpliv ločitve/razveze na nadaljnje življenje
190	ne vem točno kaj lahko pripišem ločitvi staršev in kaj drugim dejavnikom, ki so vplivali name oziroma katerim sem bila izpostavljena	Ne ve točno, kaj lahko pripiše ločitvi	Težave niso nujno posledica ločitve/razveze	Vpliv ločitve/razveze na nadaljnje življenje
191	vpliv na moje odnose	Ločitev vplivala na odnose	Prisoten vpliv	Vpliv razveze/ločitve na nadaljnje življenje

192	doma nisem imela trdne opore	Pomanjkanje opore doma	Prisoten vpliv	Vpliv razveze/ločitve na nadaljnje življenje
193	oporo iskala pri prijateljih	Iskanje opore v prijateljih	Prisoten vpliv	Vpliv razveze/ločitve na nadaljnje življenje
194	oblikovala res trdna in dolgotrajna prijateljstva	Trdna prijateljstva	Pozitiven vpliv ločitve/razveze staršev	Vpliv razveze/ločitve na nadaljnje življenje
195	S prijateljskimi odnosi nikoli nisem imela težav	Ni bilo težav v prijateljskih odnosih	Ni vpliva	Vpliv razveze/ločitve na nadaljnje življenje
196	nekoliko težje pa mi je bilo navezati kvaliteten stik v partnerskih odnosih	Težava navezati kvaliteten partnerske odnose	Negativne posledice ločitve/razveze staršev	Vpliv razveze/ločitve na nadaljnje življenje
197	nikoli nisem imela zgleda, kako zdravo partnerstvo sploh izgleda	Ni bilo zgleda o zdravem partnerskem odnosu	Negativne posledice ločitve/razveze staršev	Vpliv razveze/ločitve na nadaljnje življenje
198	nisem imela resne zveze	Ni imela resne zveze	Negativne posledice ločitve/razveze staršev	Vpliv razveze/ločitve na nadaljnje življenje
199	več krajših »casual« zvez	Več kratkih vez	Negativne posledice ločitve/razveze staršev	Vpliv razveze/ločitve na nadaljnje življenje
200	velik strah pred povezanostjo	Strah pred povezanostjo	Negativne posledice ločitve/razveze staršev	Vpliv razveze/ločitve na nadaljnje življenje
201	želela biti blizu, a nisem znala vzpostaviti zdrave intime	Ni znala vzpostaviti zdrave intime	Negativne posledice ločitve/razveze staršev	Vpliv razveze/ločitve na nadaljnje življenje
202	Odnose sem tako zaključila sama, čeprav zato nisem imela utemeljenega razloga,	Zaključevanje odnosov brez utemeljenega razloga	Negativne posledice ločitve/razveze staršev	Vpliv razveze/ločitve na nadaljnje življenje
203	»sama bom odšla, preden me zapusti partner«	Sama zaključila odnose preden bi jih partner	Negativne posledice ločitve/razveze staršev	Vpliv razveze/ločitve na nadaljnje življenje
204	Danes na to gledam drugače	Drugačen pogled danes	Drugačen pogled	Vpliv razveze/ločitve na nadaljnje življenje
205	v svojem življenju dobila dovolj izkušenj in znanj, ter naredila dovolj osebne rasti da vem, kakšni odnosi so zdravi in kakšnega partnerstva si želim	Dovolj izkušenj, da sedaj ve, kaj so zdravi odnosi	Drugačen pogled	Vpliv razveze/ločitve na nadaljnje življenje
206	privlačijo osebe, ki so mi na nek način nedosegljive	Privlači jo nedosegljivost	Prisoten vpliv	Vpliv razveze/ločitve na nadaljnje življenje
207	menim, da sem si po napornem otroštvu in mladostništvu kar dobro opomogla	Opomogla po napornem otroštvu	Drugačen pogled	Vpliv razveze/ločitve na nadaljnje življenje

208	ne bi rekla, da je ločitev v meni pustila trajne sledi	Ločitev ni pustila trajnih sledi	Drugačen pogled	Vpliv razveze/ločitve na nadaljnje življenje
209	močno dvomim, da bi imela več sreče v ljubezni, če se moja starša ne bi ločila	Dvom v to, da bi imela več sreče v ljubezni, če se starša ne bi ločila	Drugačen pogled	Vpliv razveze/ločitve na nadaljnje življenje
210	Drugih strahov do ljudi nikoli nisem imela	Drugih strahov do ljudi ni bilo	Ni vpliva	Vpliv razveze/ločitve na nadaljnje življenje
211	nimam nekih trdno ustaljenih prepričanj, ki bi izhajala iz ločitve	Ni ustaljenih prepričanj, ki bi izhajala iz ločitve	Ni vpliva	Vpliv razveze/ločitve na nadaljnje življenje
212	ne verjamem v neko romantično ljubezen	Ne verjame v romantično ljubezen	Negativne posledice ločitve/razveze staršev	Vpliv razveze/ločitve na nadaljnje življenje
213	rek »skupaj do konca najinih dni«	Ne verjame v rek »skupaj do konca najinih dni«	Negativne posledice ločitve/razveze staršev	Vpliv razveze/ločitve na nadaljnje življenje
214	partnerstva lahko obnesejo	Verjame, da se partnerstva lahko obnesejo	Drugačen pogled	Vpliv razveze/ločitve na nadaljnje življenje
215	moja prihodnost ne bo enaka kot preteklost mojih staršev	Njena prihodnost ne bo enaka staršem	Ne želi razveze zase ali za svoje otroke	Vpliv razveze/ločitve na nadaljnje življenje
216	Vseeno pa se raje sploh ne poročim, kot pa da bi se ločila	Raje se ne poroči, kot da se loči	Ne želi razveze zase ali za svoje otroke	Vpliv razveze/ločitve na nadaljnje življenje

INTERVJU D

Spol: ženski

Starost: 24 let

A: Živjo! Najprej bi se ti rada zahvalila za sodelovanje. Moj namen raziskovanja je, da raziščem, kako so mladoletni otroci doživljali razvezo ali ločitev svojih staršev in s tem omogočim izboljšave ali podpremo dobre modele praks na tem področju.

B: Super, se veselim tvoje diplomske naloge in upam, da ti bodo moji odgovori koristili.

A: Lahko torej kar začneva z vprašanji?

B: Lahko.

A: Torej najprej me zanima, koliko si bila stara, ko so se tvoji starši ločili?

B: Moja starša sta se ločila, ko sem bila stara /pet let, torej bila sem na prehodu iz vrtca v osnovno šolo./(1)

A: Na kakšen način pa sta se razvezala, sporazumno ali z razvezo na tožbo?

B: /Z mami nikoli nisem govorila o tem/(2), ampak /kolikor vem, sta bila na sodišču, tako, da na tožbo./(3)

/Sporazumno je bilo nemogoče s takšnim odnosom, kot sta ga imela./(4)

A: Okej, na kakšen način pa si ti izvedela, da se tvoji starši ločujejo, se mogoče spomniš kdo ti je o tem povedal, mogoče kakšne informacije si prejela glede na starost?

B: V bistvu se /takrat še nisem niti zavedala kaj to pomeni./ (5) /Nihče mi ni niti razložil, kaj točno se dogaja/ (6), mislim, da sem /nekako čutila, da je to najboljše/ (7). /Mami in ati sta se veliko kregala/ (8), /ati je bil tudi nasilen do mami/ (9) na primer jo vrgel na deske, vrgel čevelj v njo, in podobno. /In jaz sem, kot pet letna deklica, moji mami tudi sama rekla, ko je enkrat šel, če oblubi, da ga ne bo več nazaj./ (10) Tako, da sem /bila za svoja leta precej dojemljiva kaj se dogaja./ (11) Nisem pa mogoče dojela, da se je /ločil le od moje mami, ne pa tudi od mene./ (12) /Ne spomnim se pa konkretnega dogodka, kjer bi mi kdo razložil, kaj se v resnici sploh dogaja./ (13) Tisti dan, ko se je /mami po mojih besedah dokončno odločila, da bo naredila konec/ (14), vem, da je /postavila atijeve kovčke pred vrata/ (15) mu napisala sms naj pride po stvari, midve pa sva šle v trgovski center v Ljubljano.

A: So bili ob tej informaciji ali bolj dogodku pri tebi prisotni kakšni strahovi? Si se imela mogoče priložnost o tem s kom pogovarjati, na primer z brati, sestrami, če jih imaš, drugimi sorodniki? Razumem, da si bila še majhna, pa vendar ... verjetno je bilo vseeno veliko strahov že zaradi nasilja...

B: /Ne, o tem se resnično nisem z nikomer pogovarjala./ (16) to je bila /tabu tema/ (17) pri nas. Tudi /mami je skrivala nasilje dolgo časa/ (18)... Pred sorodniki sploh. /Bratov in sester nimam./ (19) Razen /polbrata in polsestro, ki ju ima ati z novo ženo/ (20), oba sta mlajša od mene, takrat ju seveda še ni bilo. /Kot otrok nisem prepoznala strahu/ (21), ni me bilo strah, enostavno sem pa /vedela, da to ni bilo prav./ (22) /strah me je bilo mogoče za mojo mami/ (23), /za sebe nikoli./ (24) /Oče tudi ni bil nikoli nasilen do mene./ (25) /le do mami/ (26), verjetno tudi zato. Mislim, da sem /precej stvari in čustev potlačila/ (27) in jih /predelovala tekom življenja./ (28)

A: Se mogoče spomniš kako si sprejela razvezo svojih staršev?

B: /Ne spomnim se točno./ (29) Vem pa, da mi je bilo /zelo hudo za mami./ (30) /prevzela sem njena čustva./ (31) torej /sovrastvo do očeta in jezo/ (32), po drugi strani pa /hrepenela po očetu/ (33). /Mešana čustva, mešani občutki./ (34) Jaz, kot /otrok na eni strani, ki nujno potrebuje očeta in en zaščitniški del mene, ki bi lahko rekla odrasel del, ki poskuša zaščiti čustva mami./ (35) Konec koncev /sprejela sem to odločitev/ (36), ker sem /vedela, da je to najboljše za njiju./ (37)

A: Kako pa si sama doživljala vso to dogajanje? Je razveza s seboj prinesla tudi kakšne spremembe, na primer si se morala preseliti, zamenjati šolo?

B: /Zame je ostalo večina stvari istih./ (38) /Z mami sva še naprej živeli v isti hiši/ (39), kjer sta /bila tudi babica in dedek./ (40) /Ati se je odselil nazaj domov./ (41) v kraj, ki je bil pol ure oddaljen. /V šolo sem potem hodila nekje vmes med mojim domom in atijem./ (42) Ampak ne z razlogom, da se bova pogostejše videla, ampak ker je bila tam najbližja šola. /Drugih sprememb se konkretno ne spomnim/ (43), vem pa, da mi /ni bilo lahko./ (44) /Večino spominov, ki sem jih imela v tem obdobju, sem potlačila./ (45) /Sprijaznila sem se, da bo na prvi šolski dan z mano samo mami, da me bo nastope pevskega zbora prišla gledat samo mami,.../ (46)

A: Torej nisi imela stikov z očetom?

B: /Imela sem stike, kot so jih določili na sodišču,/(47) ne vem točno, kako so jih določili – /enkrat na mesec/(48) mislim da. Ampak jaz vem, da /sem videla očeta vsake 2 meseca/(49) in /potem vedno redkeje./(50) /Imela sem torej stike, ampak zelo okrnjene./(51)

A: Kakšen pa je odnos med vama sedaj? Ga imaš?

B: /Sedaj imam odnos z njim./(52) /Vidim ga večkrat/(53) in /sem vzpostavila z njim kontakt in mu dovolila v moje življenje, ko sem se opogumila in nehala gledati na mamina čustva./(54) /Na glas sem ji povedala, da on meni nič naredil in jaz bom imela odnos z njim,/(55) /to kar sta imela pa onadva, pa se mene tiče./(56) /Je sprejela, zdaj sprejme./(57) /Najin odnos z očetom je definitivno boljši kot kadarkoli prej,/(58) /a med nama je veliko neizrečenih stvari./(59) /On nikoli ni govoril o odnosu z mojo mami, nikoli ni povedal svoje zgodbe,/(60) niti ne vem če si ga jaz upam vprašat. /Z njegovo novo družino, torej ženo, polbratom in polsestro se tudi super razumem./(61)

A: Super, da vsaj sedaj imata dober odnos. Katere pa so bile zate v času razveze podporne osebe, torej osebe, ki so ti predstavljale varnost?

B: /Konkretno nisem imela podpornih oseb, ki bi mi dale vedeti, da je ati še vedno moj ati, da sta se ločila samo kot partnerja, ne pa tudi kot starša.../(62) /Najbolj podporna sta bila dedek in babi,/(63) ampak sta bila tudi /močno na strani moje mami,/(64) tako da /ati dejansko ni imel moči, da bi vstopil v moje življenje./(65) /Je prišel kakšen vikend po mene, pa še to sem /skrivala otroško veselje, ker me je mami vedno kregala, če sem se veselila, da grem k atiju./(66) /Ko sem prišla domov, pa sva se vedno skregali, ker sem prišla dobre volje./(67) /Ni ji bilo všeč, a sem prišla dobre volje/(68) in je rekla da samo en dan sem dol, pa se /isto obnašam kot on./(69) /Kot otrok mi ni bilo jasno, zakaj me je kregala./(70) /Večkrat mi je tudi grozila, da naj se kar k njem preselim./(71) /Stara sem bila 7 let, nisem vedla zakaj se tako obnaša./(72)

A: So bile torej pri ohranjanju in vzdrževanju stikov ovire, težave? Na primer sama kot oviro vidim to, da te je bilo mogoče strah priti dobre volje od očeta, ker boš kregana? Se motim?

B: /Seveda so bile./(73) /Bile so težave, ker je mami o mojem očetu vpricho mene grdo govorila/(74) in /želela, da sem tudi jaz ne nek način jezna nanj./(75) /Ni marala, da bi imel sploh kako vlogo mojo življenju,/(76) /bila je mnenja, da si je ne zasluži./(77) /Jaz pa kot otrok, nisem želela, da je mami slabe volje in da joče./(78) Zato sem /pogosto odklanjala stike z očetom, da sem zaščitila čustva mami./(79) /Kot odrasla si ta moja dejanja, da sem zaščitila mami in se nisem postavila zase, interpretiram kot strah, da me ne bi še ona zapustila, da ne bi bila jezna name, ker potem bi ostala sama./(80)

A: Razumem ... Kaj pa kakšna podpora v okviru CSD, osnovne šole ali vrtca? Se mogoče spomniš, da bi v teh institucijah prejela kakšno vrsto pomoči?

B: /Nič nisem prejela od nikogar./(81) /Ne spomnim se, da bi mami pomislila, da bi jaz ali ona potrebovali kakšno pomoč./(82) /Če bi lahko prevrnela čas nazaj, bi si želela imeti eno osebo, ki bi me podpirala./(83) Torej /nekoga, ki ni na nobeni strani, ne na strani mami, ne očeta, ampak na moji strani in mi pomaga razumeti kaj se sploh dogaja v mojem življenju./(84)

A: Kakšno obliko podpore pa bi si želela? Mogoče samo pogovor?

B: /Ja, kot otrok samo pogovor./ (85) En stavek se me dotaknil, ki mi ga je rekel en terapevt, pa bi bilo mogoče dobro, da bi ga slišala kot otrok, ga bom kar dobesedno povedala: »A ti veš, da sta bila mami in ati zaljubljena, ko sta se spoznala in da sta se za tebe odločila, zato, ker sta bila zelo zaljubljena in sta si želela otroka«. Nekako sem /skozi življenje živela zgodbo, ki je bila polna prepirov, konfliktov./ (86) da /me je to, da sta se imela ati in mami nekoč rada, popolnoma šokiralo in prevzelo./ (87) /Bila sem ganjena in besede so spremenile pogled na celotno zgodbo, ki jo imata ati in mami./ (88) /Sama sem namreč doživela samo konflikte in prepire, ne spomnim se ljubezni./ (89)

A: Kaj pa tvoje sodelovanje v procesu? Verjetno v času ločitve ni bilo mogoče, ker si bila še majhna, kaj pa kasneje? Imaš občutek, da je bil dovolj upoštevan tvoj glas, da si imela priložnost sodelovati?

B: /Ker sem bila stara 5 let, mislim, da nisem imela besede pri odločanju/ (90), ampak itak bi se /odločila za mami v vsakem primeru/ (91). /Vzela bi jo na svojo stran/ (92) in vem, da je /na sodišču samo mene želela, tudi če nič drugega ne dobi./ (93) /Ni hotela, da imam kakršnekoli stike z očetom./ (94) /tudi preživnine ne/ (95), ampak /v bistvu je to moja pravica in mi je bila seveda dodeljena preživnina in stiki z očetom./ (96) /Kasneje sem nekako prišla do tega, da sem uveljavila svojo voljo/ (97) in /imela stike z očetom./ (98)

A: Kako pa je razveza vplivala nate v nadaljnjem življenju? Zaznaš mogoče kakšne prednosti ločitve svojih staršev, morda težave?

B: /Name je vplival že celoten potek družinskega življenja/ (99) do 5 let. Po tem pa seveda tudi. /Mami je cele dneve delala, da naju je lahko preživela./ (100) /Zelo malo sem jo videla./ (101) Še sreča za stara starša, sicer sta imela tudi gostilno v spodnjih nadstropjih, tako da nista imela veliko časa zame, ampak /sta bila vsaj doma, ko sem prišla iz šole./ (102) /Ločitev bi rekla, da je vplivala na moje življenje./ (103) Zagotovo je. /Na mojo samozavest/ (104), /na doživljanje sebe/ (105), /na pogled na svet/ (106) in /partnersko življenje./ (107) /Me je pa okrepila in sem postala bolj odporna v življenju./ (108) Kar mi je prinesla pozitivnega je tudi to, da se /zaradi nje odločila za študij socialnega dela./ (109) /Čutim ogromno strast do študija/ (110) in /želim postati zaveznica otrok, ki gredo skozi podobno izkušnjo./ (111) Imam občutek, da /s tem, ko pomagam otrokom in mladostnikom, pomagam sebi in zdravim svoje otroške rane/ (112) nemočne 5-letne deklice. /Čutim, da je to moje poslanstvo./ (113)

A: Zelo lepo. Torej je imela nate ločitev vpliv. Je mogoče vplivala tudi na kakšne strahove, prepričanja do drugih ljudi, mogoče na tvoje odnose z nasprotnim spolom?

B: Ja, je imela. /Vpliv na odnose in izbire partnerja./ (114) In na /odnose z drugimi ljudmi./ (115) /Prepričana sem bila, da me bodo vsi ljudje v življenju zagotovo zapustili./ (116) /nikoli se nisem čisto prepustila razmerju, niti prijateljstvu./ (117) /Vedno sem imela back-up plan./ (118) /Nikoli nisem jokala po razhodu s partnerjem/ (119) in /vedno sem jaz zaključila zvezo./ (120) /Odkar pa obiskujem psihoterapevtska srečanja se je moj odnos do sebe in ljudi okoli mene, tudi do partnerja, ki sva še vedno v zvezi, zelo spremenil./ (121) /Prvič v življenju se cenim, spoštujem in se imam rada/ (122), ko sem prišla do tega osebnega uspeha, /sem se lahko povezala tudi s partnerjem,

katerega za nič na svetu ne bi zapustila./(123) Popolnoma sem se predala najinem razmerju, /prvič v življenju nimam back-up plana./(124)

A: Zelo sem vesela, da se je zate dobro izteklo in se ti zahvaljujem, da si z mano podelila te izkušnje. Hvala ti res!

B: Ni za kaj, se zelo veselim tvoje diplomske.

Odprto kodiranje D

ŠT.	BESEDILO	POJMI	KATEGORIJA	TEMA
1	pet let, torej bila sem na prehodu iz vrtca v osnovno šolo.	Prehod iz vrtca v osnovno šolo, 5 let	Starost ob ločitve	Splošni podatki o ločitvi/razvezi
2	Z mami nikoli nisem govorila o tem	Ni bilo govora o tem	Način ločitve/razveze	Splošni podatki o ločitvi/razvezi
3	kolikor vem, sta bila na sodišču, tako, da na tožbo	Razveza na tožbo	Način ločitve/razveze	Splošni podatki o ločitvi/razvezi
4	Sporazumno je bilo nemogoče s takšnim odnosom, kot sta ga imela.	Sporazumno ni bilo možno glede na odnos	Način ločitve/razveze	Splošni podatki o ločitvi/razvezi
5	takrat še nisem niti zavedala kaj to pomeni	Ni vedela, kaj ločitev pomeni	(Ne)razumevanje situacije	Doživljanje ločitve/razveze
6	Nihče mi ni niti razložil, kaj točno se dogaja	Ni bilo obrazložitev kaj se dogaja	(Ne)razumevanje situacije	Doživljanje ločitve/razveze
7	nekako čutila, da je to najboljše	Čutila, da je bolje, da ne ve vsega	(Ne)razumevanje situacije	Doživljanje ločitve/razveze
8	Mami in ati sta se veliko kregala	Kreganje	Konfliktnost staršev	Splošni podatki o ločitvi/razvezi
9	ati je bil tudi nasilen do mami	Oče nasilen do mami	Konfliktnost staršev	Splošni podatki o ločitvi/razvezi
10	In jaz sem, kot pet letna deklica, moji mami tudi sama rekla, ko je enkrat šel, če obljubi, da ga ne bo več nazaj	Želje otroka, da se oče več ne vrne	(Ne)razumevanje situacije	Doživljanje ločitve/razveze
11	bila za svoja leta precej dojemljiva kaj se dogaja	Čeprav je bila otrok je razumela dogajanje	(Ne)razumevanje situacije	Doživljanje ločitve/razveze
12	ločil le od moje mami, ne pa tudi od mene	Ločitev od partnerja, ne pa tudi od otroka	(Ne)razumevanje situacije	Doživljanje ločitve/razveze
13	Ne spomnim se pa konkretnega dogodka, kjer bi mi kdo razložil, kaj se v resnici sploh dogaja.	Ni bilo posebnega dogodka, da bi kdo obrazložil kaj se dogaja	Nedostopnost informacij	Informacije o ločitvi/razvezi
14	mami po mojih besedah dokončno odločila, da bo naredila konec	Odločitev matere, da bo vložila papirje	Potek ločitve/razveze Oseba, ki je povedala za ločitev/razvezo	Splošni podatki o ločitvi/razvezi Informacije o ločitvi/razvezi
15	postavila atijeve kovčke pred vrata	Izselitev očeta	Potek ločitve/razveze	Splošni podatki o ločitvi/razvezi
16	Ne, o tem se resnično nisem z nikomer pogovarjala	Ni z nikomur pogovarjala	Ločitev kot prepovedana tema	Pogovor o ločitvi/razvezi
17	tabu tema	Ločitev je tabu tema	Ločitev kot prepovedana tema	Pogovor o ločitvi/razvezi

18	mami je skrivala nasilje dolgo časa	Skrivanje nasilja pred drugimi	Ločitev kot prepovedana tema	Pogovor o ločitvi/razvezi
19	Bratov in sester nimam	Edinka	Sorojenci	Splošni podatki o ločitvi/razvezi
20	polbrata in polsestro, ki ju ima ati z novo ženo	Oče ustvaril novo družino po razvezi	Nova reorganizirana družina po razvezi	Splošni podatki o ločitvi/razvezi
21	Kot otrok nisem prepoznala strahu	Kot otrok ni prepoznala strahu	Strahovi ob ločitvi/razvezi	Doživljanje ločitve/razveze
22	vedela, da to ni bilo prav	Vedela, da to ni prav kar se dogaja	Strahovi ob ločitvi/razvezi	Doživljanje ločitve/razveze
23	strah me je bilo mogoče za mojo mami	Strah za mami	Strahovi ob ločitvi/razvezi	Doživljanje ločitve/razveze
24	za sebe nikoli	Nikoli strah zase	Strahovi ob ločitvi/razvezi	Doživljanje ločitve/razveze
25	Oče tudi ni bil nikoli nasilen do mene	Oče nikoli nasilen do otroka	Konfliktnost staršev	Splošni podatki o ločitvi/razvezi
26	le do mami	Nasilje do mami	Konfliktnost staršev	Splošni podatki o ločitvi/razvezi
27	precej stvari in čustev potlačila	Potlačanje čustev in dogodkov	Negativno doživljanje ločitve/razveze	Doživljanje ločitve/razveze
28	predelovala tekom življenja	Predelovanje stvari tekom življenja	Negativno doživljanje ločitve/razveze	Doživljanje ločitve/razveze
29	Ne spomnim se točno	Ne spominja se kako je sprejela ločitev	Sprejemanje ločitve/razveze	Doživljanje ločitve/razveze
30	zelo hudo za mami	Bilo zelo hudo za mami	Sprejemanje ločitve/razveze	Doživljanje ločitve/razveze
31	prevzela sem njena čustva	Prevzemanje materinih čustev	Sprejemanje ločitve/razveze	Doživljanje ločitve/razveze
32	sovraštvo do očeta in jezo	Sovraštvo do očeta	Sprejemanje ločitve/razveze	Doživljanje ločitve/razveze
33	hrepenela po očetu	Hrepenenje po očetu	Sprejemanje ločitve/razveze	Doživljanje ločitve/razveze
34	Mešana čustva, mešani občutki	Mešani občutki	Sprejemanje ločitve/razveze	Doživljanje ločitve/razveze
35	otrok na eni strani, ki nujno potrebuje očeta in en zaščitniški del mene, ki bi lahko rekla odrasel del, ki poskuša zaščititi čustva mami	Razcepljenost otroka	Sprejemanje ločitve/razveze	Doživljanje ločitve/razveze
36	sprejela sem to odločitev	Sprejetje odločitve	Sprejemanje ločitve/razveze	Doživljanje ločitve/razveze
37	vedela, da je to najboljše za njiju	Občutek, da je to najboljše za starša	Sprejemanje ločitve/razveze	Doživljanje ločitve/razveze
38	Zame je ostalo večina stvari istih	Večina stvari ostane istih	Ni sprememb	Prilagoditve po ločitvi/razvezi
39	Z mami sva še naprej živeli v isti hiši	Življenje še naprej v isti hiši	Ni sprememb	Prilagoditve po ločitvi/razvezi
40	bila tudi babica in dedek	V isti hiši živela tudi babica in dedek	Ni sprememb	Prilagoditve po ločitvi/razvezi
41	Ati se je odselil nazaj domov	Oče se je odselil	Potek ločitve/razveze	Splošni podatki o ločitvi/razvezi
42	V šolo sem potem hodila nekje vmes med mojim domom in atijem	Najbližja šola med domom in očetom	Ni sprememb	Prilagoditve po ločitvi/razvezi

43	Drugih sprememb se konkretno ne spomnim	Ne spominja se drugih sprememb	Ni sprememb	Prilagoditve po ločitvi/razvezi
44	ni bilo lahko	Ni bilo lahko	Naporno obdobje	Doživljanje ločitve/razveze
45	Večino spominov, ki sem jih imela v tem obdobju, sem potlačila.	Potlačenje spominov	Negativno doživljanje ločitve/razveze	Doživljanje ločitve/razveze
46	Sprijaznila sem se, da bo na prvi šolski dan z mano samo mami, da me bo nastope pevskega zbora prišla gledat samo mami,...	Sprijaznjenje s tem, da bo na vseh dogodkih prisotna samo mami	Negativno doživljanje ločitve/razveze	Doživljanje ločitve/razveze
47	Imela sem stike, kot so jih določili na sodišču	Stiki določeni na sodišču	Sodniško določeni stiki	Stiki s staršem, s katerim niso stalno živeli – stiki z očetom
48	enkrat na mesec	Določeni stiki: enkrat mesečno	Sodniško določeni stiki	Stiki s staršem, s katerim niso stalno živeli – stiki z očetom
49	sem videla očeta vsake 2 meseca	Dejansko videla očeta na vsake dva meseca	Manj stikov	Stiki s staršem, s katerim niso stalno živeli – stiki z očetom
50	potem vedno redkeje	Vedno redkeje	Manj stikov	Stiki s staršem, s katerim niso stalno živeli – stiki z očetom
51	Imela sem torej stike, ampak zelo okrnjene	Okrnjeni stiki	Manj stikov	Stiki s staršem, s katerim niso stalno živeli – stiki z očetom
52	Sedaj imam odnos z njim	Vzpostavljen odnos danes	Odnos z očetom	Odnos s starši
53	Vidim ga večkrat	Pogostejši stiki	Stiki z očetom danes	Stiki s staršem, s katerim niso stalno živeli – stiki z očetom
54	sem vzpostavila z njim kontakt in mu dovolila v moje življenje, ko sem se opogumila in nehala gledati na mamina čustva	Vzpostavila odnos z njim po prenehanju gledanja na mamina čustva	Odnos z očetom	Odnos s starši
55	Na glas sem ji povedala, da on men ni nič naredil in jaz bom imela odnos z njim	Uveljavljanje svojega mnenja glede stikov z očetom	Sodelovanje v postopku	Upoštevanje otrokovega glasu
56	to kar sta imela pa onadva, pa se mene tiče.	Ločitev je stvar staršev	Sodelovanje v postopku	Upoštevanje otrokovega glasu
57	Je sprejela, zdaj sprejme	Sprejetje matere za otrokovo odločitev	Sodelovanje v postopku	Upoštevanje otrokovega glasu
58	Najin odnos z očetom je definitivno boljši kot kadarkoli prej	Boljši odnos kot prej	Odnos z očetom	Odnos s starši
59	a med nama je veliko neizrečenih stvari	Ostajajo neizrečene stvari	Odnos z očetom	Odnos s starši

60	On nikoli ni govoril o odnosu z mojo mami, nikoli ni povedal svoje zgodbe	Oče ni povedal svoje plati zgodbe o ločitvi	Odnos z očetom	Odnos s starši
61	Z njegovo novo družino, torej ženo, polbratom in polsestro se tudi super razumem.	Super razumevanje z očetovo novo družino	Odnos z očetovo novo družino	Odnos s člani reorganizirane družine
62	Konkretno nisem imela podpornih oseb, ki bi mi dale vedet, da je ati še vedno moj ati, da sta se ločila samo kot partnerja, ne pa tudi kot starša...	Ni bilo podpornih oseb, ki bi povedale, da se starša ne ločujeta od otroka	Podporne osebe ob ločitvi/razvezi	Podporne osebe
63	Najbolj podporna sta bila dedek in babi,	Dedek in babica	Podporne osebe ob ločitvi/razvezi	Podporne osebe
64	močno na strani moje mami	Naklonjenost starih staršev materi	Vpletanje drugih v ločitev/razvezo	Odnos s sorodniki
65	ati dejansko ni imel moči, da bi vstopil v moje življenje.	Oče ni imel moči, da bi vstopil v otrokovo življenje	Ovire, težave pri ohranjanju stikov	Stiki s staršem, s katerim niso stalno živeli – stiki z očetom
66	skrivala otroško veselje, ker me je mami vedno kregala, če sem se veselila, da grem k atiju	Skrivala veselje pred odhodom k očetu zaradi neodobravanja matere	Ovire, težave pri ohranjanju stikov	Stiki s staršem, s katerim niso stalno živeli – stiki z očetom
67	Ko sem prišla domov, pa sva se vedno skregali, ker sem prišla dobre volje.	Če je prišla iz obiska pri očetu dobre volje sta se z mami skregali	Ovire, težave pri ohranjanju stikov	Stiki s staršem, s katerim niso stalno živeli – stiki z očetom
68	Ni ji bilo všeč, a sem prišla dobre volje	Materi ni bilo všeč, da je prišla z obiska dobre volje	Ovire, težave pri ohranjanju stikov	Stiki s staršem, s katerim niso stalno živeli – stiki z očetom
69	isto obnašam kot on	Otrokovo obnašanje primerjala z očetovim	Ovire, težave pri ohranjanju stikov	Stiki s staršem, s katerim niso stalno živeli – stiki z očetom
70	Kot otrok mi ni bilo jasno, zakaj me je kregala.	Nerazumevanje situacije kot otrok	(Ne)razumevanje situacije	Doživljanje ločitve/razveze
71	Večkrat mi je tudi grozila, da naj se kar k njem preselim	Grožnje matere, naj se preseli k očetu	(Ne)razumevanje situacije	Doživljanje ločitve/razveze
72	Stara sem bila 7 let, nisem vedla zakaj se tako obnaša	Nerazumevanje situacije zaradi starosti	(Ne)razumevanje situacije	Doživljanje ločitve/razveze
73	Seveda so bile.	Bile težave pri ohranjanju in vzdrževanju stikov	Ovire, težave pri ohranjanju stikov	Stiki s staršem, s katerim niso stalno živeli – stiki z očetom
74	Bile so težave, ker je mami o mojem očetu vpričo mene grdo govorila	Grdo govorjenje otroku o drugem staršu	Ovire, težave pri ohranjanju stikov	Stiki s staršem, s katerim niso stalno živeli – stiki z očetom
75	želela, da sem tudi jaz ne nek način jezna nanj	Mami želela, da je tudi otrok jezen na očeta	Ovire, težave pri ohranjanju stikov	Stiki s staršem, s katerim niso stalno živeli – stiki z očetom

76	Ni marala, da bi imel sploh kako vlogo mojo življenju	Mami ni želela, da bi oče imel vlogo v otrokovem življenju	Ovire, težave pri ohranjanju stikov	Stiki s staršem, s katerim niso stalno živeli – stiki z očetom
77	bila je mnenja, da si je ne zasluži	Mnenje matere, da si oče ne zasluži vloge v otrokovem življenju	Ovire, težave pri ohranjanju stikov	Stiki s staršem, s katerim niso stalno živeli – stiki z očetom
78	Jaz pa kot otrok, nisem želela, da je mami slabe volje in da joče.	Otrok ni želel, da je mami slabe volje	Ovire, težave pri ohranjanju stikov	Stiki s staršem, s katerim niso stalno živeli – stiki z očetom
79	pogosto odklanjala stike z očetom, da sem zaščitila čustva mami.	Odklanjanje stikov z očetom za zadovoljstvo matere	Ovire, težave pri ohranjanju stikov	Stiki s staršem, s katerim niso stalno živeli – stiki z očetom
80	Kot odrasla si ta moja dejanja, da sem zaščitila mami in se nisem postavila zase, interpretiram kot strah, da me ne bi še ona zapustila, da ne bi bila jezna name, ker potem bi ostala sama.	Strah, da bi jo zapustila še mama	Strahovi ob ločitvi/razvezi	Doživljanje ločitve/razveze
81	Nič nisem prejela od nikogar	Ni bilo podpore	Ni pomoči izven družine	Podpora CSD in drugih institucij
82	Ne spomnim se, da bi mami pomislila, da bi jaz ali ona potrebovali kakšno pomoč.	Mami ni pomislila, da bi potrebovali pomoč	Ni pomoči izven družine	Podpora CSD in drugih institucij
83	Če bi lahko prevrtila čas nazaj, bi si želela imeti eno osebo, ki bi me podpirala.	Eno osebo, ki bi jo podpirala	Kakšno vrsto podpore bi potrebovali	Podpora CSD in drugih institucij
84	nekoga, ki ni na nobeni strani, ne na strani mami, ne očeta, ampak na moji strani in mi pomaga razumeti kaj se sploh dogaja v mojem življenju	Nekoga, ki je na otrokovi strani in pomaga pri razumevanju situacije	Kakšno vrsto podpore bi potrebovali	Podpora CSD in drugih institucij
85	Ja, kot otrok samo pogovor	Kot otrok samo pogovor	Kakšno vrsto podpore bi potrebovali	Podpora CSD in drugih institucij
86	skozi življenje živela zgodbo, ki je bila polna prepirov, konfliktov,	Doživela samo konfliktnost staršev	Konfliktnost staršev	Splošni podatki o ločitvi/razvezi
87	me je to, da sta se imela ati in mami nekoč rada, popolnoma šokiralo in prevzelo	Šok ob spoznanju, da sta se nekoč starša imela rada	Konfliktnost staršev	Splošni podatki o ločitvi/razvezi
88	Bila sem ganjena in besede so spremenile pogled na celotno zgodbo, ki jo imata ati in mami	Spremenilo pogled na situacijo	Konfliktnost staršev	Splošni podatki o ločitvi/razvezi
89	Sama sem namreč doživela samo konflikte in prepire, ne spomnim se ljubezni.	Doživela samo konflikte, ne spomni se ljubezni staršev	Konfliktnost staršev	Splošni podatki o ločitvi/razvezi
90	Ker sem bila stara 5 let, mislim, da nisem imela besede pri odločanju	Ni bilo možnosti sodelovanja zaradi starosti otroka	Ni bilo priložnosti sodelovanja	Upoštevanje otrokovega glasu
91	odločila za mami v vsakem primeru	Odločitev bi ostala enaka	Ni bilo priložnosti sodelovanja	Upoštevanje otrokovega glasu

92	Vzela bi jo na svojo stran	Vzela mami na svojo stran	Odločanje o skrbništvu otrokom nad	Splošni podatki o ločitvi/razvezi
93	na sodišču samo mene želela, tudi če nič drugega ne dobi	Mami na sodišču želela samo hčerko	Odločanje o skrbništvu otrokom nad	Splošni podatki o ločitvi/razvezi
94	Ni hotela, da imam kakršnekoli stike z očetom	Ni želela, da ima hči stike z očetom	Odločanje o skrbništvu otrokom nad	Splošni podatki o ločitvi/razvezi
95	tudi preživnine ne	Mami ni želela preživnine	Odločanje o skrbništvu otrokom nad	Splošni podatki o ločitvi/razvezi
96	v bistvu je to moja pravica in mi je bila seveda dodeljena preživnina in stiki z očetom.	Stiki in preživnina sta pravici otroka ob ločitvi	Odločanje o skrbništvu otrokom nad	Splošni podatki o ločitvi/razvezi
97	Kasneje sem nekako prišla do tega, da sem uveljavila svojo voljo	Uveljavljanje svojega mnenja kasneje	Sodelovanje v postopku	Upoštevanje otrokovega glasu
98	imela stike z očetom	Stiki na podlagi želje otroka	Sodelovanje v postopku	Upoštevanje otrokovega glasu
99	Name je vplival že celoten potek družinskega življenja	Vplival že celoten potek življenja	Prisoten vpliv	Vpliv ločitve/razveze na otroka
100	Mami je cele dneve delala, da naju je lahko preživela	Mami delala po cele dneve, da ju je lahko preživela	Negativne posledice ločitve/razveze staršev	Vpliv ločitve/razveze na otroka
101	Zelo malo sem jo videla	Malo videla mamo	Negativne posledice ločitve/razveze staršev	Vpliv ločitve/razveze na otroka
102	sta bila vsaj doma, ko sem prišla iz šole	Stara starša doma ob prihodu iz šole	Pomoč drugih oseb	Pomoč drugih ob ločitvi/razvezi
103	Ločitev bi rekla, da je vplivala na moje življenje	Je vplivala na življenje	Prisoten vpliv	Vpliv ločitve/razveze na nadaljnje življenje
104	Na mojo samozavest	Vpliv na samozavest	Prisoten vpliv	Vpliv ločitve/razveze na nadaljnje življenje
105	na doživljanje sebe	Vpliv na doživljanje sebe	Prisoten vpliv	Vpliv ločitve/razveze na nadaljnje življenje
106	na pogled na svet	Vpliv na pogled na svet	Prisoten vpliv	Vpliv ločitve/razveze na nadaljnje življenje
107	partnersko življenje	Vpliv na partnersko življenje	Prisoten vpliv	Vpliv ločitve/razveze na nadaljnje življenje
108	Me je pa okrepila in sem postala bolj odporna v življenju.	Postala bolj odporna	Prednosti ločitve/razveze staršev	Vpliv ločitve/razveze na nadaljnje življenje
109	zaradi nje odločila za študij socialnega dela.	Odločitev za študij socialnega dela zaradi ločitve	Prednosti ločitve/razveze staršev	Vpliv ločitve/razveze na nadaljnje življenje
110	Čutim ogromno strast do študija	Strast do študija	Prednosti ločitve/razveze staršev	Vpliv ločitve/razveze na nadaljnje življenje

111	želim postati zaveznica otrok, ki gredo skozi podobno izkušnjo	Želi postati zaveznica otrok s podobno izkušnjo	Prednosti ločitve/razveze staršev	Vpliv ločitve/razveze na nadaljnje življenje
112	s tem, ko pomagam otrokom in mladostnikom, pomagam sebi in zdravim svoje otroške rane	Zdravljenje svojih ran preko pomoči drugim otrokom	Prednosti ločitve/razveze staršev	Vpliv ločitve/razveze na nadaljnje življenje
113	Čutim, da je to moje poslanstvo	Njeno poslanstvo	Prednosti ločitve/razveze staršev	Vpliv ločitve/razveze na nadaljnje življenje
114	Vpliv na odnose in izbire partnerja	Vpliv na odnose in izbire partnerja	Prisoten vpliv	Vpliv ločitve/razveze na nadaljnje življenje
115	odnose z drugimi ljudmi	Vpliv na odnose z drugimi ljudmi	Prisoten vpliv	Vpliv ločitve/razveze na nadaljnje življenje
116	Prepričana sem bila, da me bodo vsi ljudje v življenju zagotovo zapustili	Prepričana, da jo bodo vsi zapustili	Negativne posledice ločitve/razveze staršev	Vpliv ločitve/razveze na nadaljnje življenje
117	nikoli se nisem čisto prepustila razmerju, niti prijateljstvu.	Težko prepustila partnerstvu, prijateljstvu	Negativne posledice ločitve/razveze staršev	Vpliv ločitve/razveze na nadaljnje življenje
118	Vedno sem imela back-up plan	Vedno rezervni načrt	Negativne posledice ločitve/razveze staršev	Vpliv ločitve/razveze na nadaljnje življenje
119	Nikoli nisem jokala po razhodu s partnerjem	Ni bilo žalovanja po razhodu s partnerjem	Negativne posledice ločitve/razveze staršev	Vpliv ločitve/razveze na nadaljnje življenje
120	vedno sem jaz zaključila zvezo	Vedno ona zaključila zvezo	Negativne posledice ločitve/razveze staršev	Vpliv ločitve/razveze na nadaljnje življenje
121	Odkar pa obiskujem psihoterapevtska srečanja se je moj odnos do sebe in ljudi okoli mene, tudi do partnerja, ki sva še vedno v zvezi, zelo spremenil.	Sprememba odnosa do sebe in drugih po obiskovanju psihoterapevtskih srečanj	Drugačen pogled	Vpliv ločitve/razveze na nadaljnje življenje
122	Prvič v življenju se cenim, spoštujem in se imam rada	Prvič v življenju se ceni, spoštuje, ima rada	Drugačen pogled	Vpliv ločitve/razveze na nadaljnje življenje
123	sem se lahko povezala tudi s partnerjem, katerega za nič na svetu ne bi zapustila	Prvič povezala s partnerjem, ki ga ne misli zapustiti	Drugačen pogled	Vpliv ločitve/razveze na nadaljnje življenje
124	prvič v življenju nimam back-up plana	Prvič ni rezervnega načrta	Drugačen pogled	Vpliv ločitve/razveze na nadaljnje življenje

INTERVJU E

Spol: Ženski

Starost: 25 let

A: Pozdravljena. Najprej se ti zahvaljujem, ker si pripravljena sodelovati v mojem intervjuju in mi s tem omogočaš raziskovanje. Namen tega intervjuja poznaš, rada bi te še vprašala, če se strinjaš s snemanjem pogovora za lažji transkript kasneje?

B: Živjo! Ja, seveda.

A: Super, potem lahko kar začneva. Najprej me zanima koliko si bila stara, ko so se ločili tvoji starši?

B: /Stara sem bila 9 let/(1), oziroma je /ločitev potem trajala še približno dve leti,/(2) vendar jaz /štejem od takrat, ko nas je oče zapustil./(3)

A: Mogoče veš, ali je bila ločitev sporazumna ali razveza na tožbo?

B: /Ločitev je bila razveza na tožbo,/(4) in sicer je /mami tožila očeta./(5)

A: Okej, na kakšen način pa si izvedela, da se tvoji starši ločujejo, se mogoče spomniš kdo ti je povedal, kakšne informacije si ob tem prejela?

B: Hmm, v bistvu sem /izvedela na zelo neprimeren način./(6) /Oče je prišel skozi vrata, začel pakirati kovčke in rekel, da se z mami ločujeta./(7) To je /izvedel brez vnaprejšnjega dogovora z mami/(8) oziroma sva z bratom kasneje izvedela, da je /dogovor bil drugačen/(9), da sta se /dogovorila, da se bomo vsi skupaj usedli za mizo in da nama bosta to sporočila ob pogovoru./(10) Tistem /klasičnem »vidva nista nič kriva«, »oba vaju imava še vedno rada«/(11) in tako dalje. Menim, da bi to bila /veliko boljša opcija, kot pa se jo je na koncu samovoljno odločil izpeljati moj oče./(12)

A: Kako pa si ti to sprejela?

B: /Precej težko, takrat mi je bilo hudo/(13) in sem še /dolgo časa upala, da bosta starša uspela rešiti probleme in da bomo spet živeli skupaj./(14) /Velikokrat sem jokala in celo molila Boga za pomoč./(15) /Danes vem, da je bila to pravilna in dobra odločitev mojih staršev./(16) Je bilo pa precej časa težko, ker je /oče zavračal stike z mami/(17) in je /veliko komunikacije potekalo preko naju z bratom./(18) /Bilo je precej težko./(19)

A: Kakšen odnos pa si potem imela z očetom po ločitvi? Si imela redne stike?

B: /Po ločitvi moj odnos z očetom ni bil preveč dober./(20) Kljub /dogovorjenim stikom/(21) se jim je /izogibal,/(22) saj je /menil, da s tem nagaja mami./(23) Se mi zdi, da /še do danes pravzaprav ni dejansko dojel, da je največjo škodo povzročal nama, svojima otrokoma./(24) Spomnim se, da je /mami stike spodbujala,/(25) /parkrat smo se celo dogovorili,/(26) vendar se spomnim, da /nekajkrat ni prišel,/(27) /kar me je razžalostilo./(28) /Mami se je trudila in ga opominjala na stike,/(29) vendar je /sčasoma ugotovila, da nama z bratom povzroča nepotreben stres in da sva vedno znova razočarana/(30), zato je potem /nehala siliti v očeta./(31) /Če se je spomnil

na naju pa je stik dovolila./(32) Razen enkrat, ko naju je hotel peljati na morje ravno v času, ko je mami za nas že rezervirala in plačala dopust, takrat ga je zavrnila in občasno imam občutek, da ji tega še do danes ni oprostil, nikakor ne zmore dojeti, da je krivda pravzaprav njegova. Po tem naju /nikoli več ni povabil oziroma vzel s seboj na dopust./(33) Pred nekaj meseci sva se pogovarjala ravno o tem in iz pogovora sem uspela razbrati, da naju ni več vzel na dopust, ker se mu je takrat zdelo "zamalo", da naju mami ni dala, on je pa vse plačal. Kljub mojemu dopovedovanju /ni uspel dojeti, da je to bilo ponovno v najino škodo/(34). Če pa sem iskrena, danes ne vem kako bi ti dopusti sploh izgledali, saj /sem bila z očetom precej odtujena/(35), vendar po njegovi lastni krivdi. /Mami je poskrbela, da nisem čutila pomanjkanja/(36), menim, da ga tudi brat ni. /Verjetno sva na začetku očeta res pogrešala/(37), vendar je /sčasoma to izzvenelo./(38)

A: Kakšen je sedaj tvoj odnos s starši?

B: S starši? /Z mami imam super odnos/(39), predvidevam pa, da te bolj zanima kakšen odnos imam z očetom?

A: Pravzaprav me zanima odnos z obema staršema.

B: Aha, torej z mami nimam veliko za povedati, /super se razumeva/(40), /živimo skupaj/(41), /pomaga in spodbuja me pri različnih stvareh./(42) Z očetom pa je tako ... Dejansko se je šele /v zadnjih dveh letih začel truditi za urejene odnose/(43) tako, da se /v povprečju vidimo enkrat mesečno/(44), kar je /glede na pretekla leta precej/(45). Vendar /še vedno včasih pozabi na dogovor, kar me seveda razočara/(46), vendar /sem v vsem tem času uspela razviti zdravorazumski odnos do njegovega obnašanja in vem, da za to nisem kriva jaz./(47) /Vem, da si zaslužim in da sem vredna pozornosti in da njegovo obnašanje ni vezano na mene./(48) Prav tako sem se /v življenju naučila, da vedenja drugih oseb ne moremo spremeniti, spremenimo lahko zgolj svoj odnos do njihovega vedenja./(49) Seveda me /njegova razočaranja prizadenejo,/(50) vendar /sedaj že uspem sprocesirati, da za to nisem kriva jaz in da sem jaz tista, ki ima vpliv na to koliko bom dovolila, da me njegovo vedenje prizadene in kako bom reagirala./(51) Bi pa tukaj povedala še nekaj... /Mami je nekaj let po ločitvi spoznala partnerja, ki ima tudi sam dva otroke iz prejšnjega zakona./(52) Čeprav /zadeve niso bile vedno idealne/(53), pa mi je /mamin novi partner velikokrat stal ob strani/(54) in /mi pokazal, kako bi očetovski lik moral izgledati./(55)

A: Kako pa si sama doživljala razvezo oziroma ločitev svojih staršev? Kaj je to pomenilo zate?

B: Delno sem ti o tem že odgovorila, smo se pa približno 3 ali 4 leta po ločitvi /preselili/(56) in sva z bratom /morala zamenjati šolo/(57) in /življenjsko okolje./(58) Nismo se odselili zelo daleč, približno v 20 km oddaljen kraj, vendar je bilo dodatno težko, ker sva /mestno okolje zamenjala za vaško/(59). Prav tako je /sprememba okolja pomenila tudi spremembo določenih interesnih dejavnosti/(60) in /manj stikov z babico in dedkom./(61)

A: Katere pa so bile takrat tvoje podporne osebe?

B: Predvsem /mami/(62), /očetovi starši/(63) ter /stric in teta po očetovi strani./(64) /Včasih tudi brat./(65)

A: Kakšno podporo pa so ti predstavljali?

B: /Veliko sem se o ločitvi pogovarjala s stricem in teto po očetovi strani/(66), se pravi z njegovim bratom in sestro. Spomnim se, da so mi /vsi zagotavljali, da za ločitev nisva kriva midva z bratom/(67), kar sem tudi /sprejela

kot dejstvo/(68) in se /s tem nisem preveč obremenjevala./(69) /Morda mi je podporo nudil še kdo, vendar se na žalost tega danes ne spomnim več dobro./(70)

A: Kakšno obliko podpore pa si prejela v obdobju ločitve oziroma razveze v okviru CSD, osnovne šole?

B: Če se prav spomnim /omenjenih podpor takrat nisem prejela/(71). Osebnostno menim, da sem /bila v tako ranljivem stanju, da si ne bi želela podpore ali pomoči s strani šole ali CSD-ja./(72) Prav tako sem /bila še precej mlada/(73), še mlajši pa je bil moj brat, takrat je bil star 7 let. Menim, da bi /sodelovanje z institucijami takrat moje razpoloženje še poslabšalo./(74) saj so /bili ti ljudje za mene tujci/(75) in /ne verjamem, da bi njihovo sodelovanje sprejela kot dobrohotno/(76), /bolj menim, da bi ga vzela kot neko nepotrebno vmešavanje v mojo družino/(77) in bi /bila do njih odklonilna/(78). Res pa je, da /ne morem zagotovo vedeti./(79)

A: Pa se ti je zdelo, da si imela priložnost sodelovati v ločitvi, torej, je bil upoštevan tvoj glas?

B: /Ne, moj glas ni bil upoštevan/(80), /če bi bil, bi verjetno želela živeti z očetom/(81), vendar se /danes zavedam, da bi bilo to povsem neprimerno življenjsko okolje zame./(82) Prav tako /ne verjamem, da bi bil oče zame pripravljen spremeniti svoj življenjski stil ali službo./(83) Kasneje v življenju je /brat poskusil živeti pri očetu/(84) vendar se je /poskus zelo izjalovil/(85). Hvala bogu ni bilo prepozno, da težav ne bi rešili. /V času ločitve nisem imela priložnosti sodelovati/(86) in /morda je tako celo bolje, saj mi je bilo na ta način verjetno prihranjenih kar precej bridkih izkušenj./(87)

A: Kako pa je razveza oziroma ločitev vplivala nate v nadaljnjem življenju? Zaznaš mogoče kakšne prednosti ali slabosti ločitve svojih staršev?

B: Iskreno menim, da je bila /ločitev mojih staršev pravilna odločitev/(88), saj je bilo /proti koncu zakona ogromno glasnega krega/(89), /ob zadnjem očetovem izpadu pa je mejilo že na fizično nasilje./(90) /Svojim staršem sem hvaležna, da so uspeli prepoznati, da imata ena na drugega očitno slab vpliv in da nista za skupaj, da bi bilo bolje, da se razideta./(91) Ob tem sem se tudi naučila za življenje nekaj pomembnega. Včasih moto »Never give up« ni ravno pravilen, menim, da /moramo znati prepoznati, kdaj je bilo dovolj in kdaj bo za nas bolje, če odnehamo./(92) /Ne smemo vztrajati za vsako ceno./(93) Prav tako me je /ločitev naučila, da nima smisla vztrajati v odnosih, ki te onesrečujejo/(94) in da je /vedno opcija, da gremo lahko narazen, če vidimo, da zadeve ne funkcionirajo./(95) To seveda /ne pomeni, da menim, da se je pametno raziti ob vsaki težavi./(96) /veliko težav in preprek se da rešiti s pogovorom, s prilagajanjem oziroma sklepanjem kompromisov./(97) /Ko pa vidimo, da to ne gre več, da smo pristali na neki mrtvi točki in da zgolj še životarimo in smo nesrečni, takrat je čas da obupamo oziroma odidemo in poskrbimo za boljše stanje./(98)

A: Zaznaš mogoče še kakšne druge vplive nate v kasnejšem obdobju, mogoče kakšni strahovi, prepričanja do drugih ljudi, do partnerstva, ki bi bili mogoče posledica ločitve?

B: /Nekaj časa sem se zelo težko navezala na ljudi oziroma so bile moje navezave na ljudi površinske in plehke./(99) /veliko bolj sem se čustveno navezala na predmete/(100), kar mi je prineslo kar precej težav. Če recimo izpostavim primer: spomnim se, da so mi z glave padla sončna očala in ob padcu na tla so se popraskala, niti ne polomila. Ob tem sem skoraj doživela živčni zlom, /še danes se spomnim stiske, ki sem jo ob tem

občutila/(101), čeprav je od tega minilo že sigurno celotno desetletje. /Tokrat sem tudi spoznala, da nekaj ni v redu in sem poskušala delati na tem./ (102) Se pa to /še vedno odraža v tem, da se zelo težko znebim stvari, ki jih ne potrebujem več/(103) ali pa v primeru oblek, ki so mi premajhne. Mami pravi, da »hrčkarim«. /Vendar delam tudi na tem in prepričana sem, da mi bo enkrat uspelo to odpraviti./ (104) Naslednja stvar se je /odražala v partnerstvih./ (105) /Velikokrat sem fanta pustila brez razloga/(106) ali sem /zvezo nenadoma želela prekiniti/(107), včasih sem za to našla precej banalen razlog, vendar to je bil /moj poskus bega pred tem, da bi fant zapustil mene./ (108) /Bala sem se občutka zapustitve in zavrnitve./ (109) /Čeprav ni bilo razloga za prekinitev zveze sem poskušala zbežati preden bi se za to odločil fant./ (110) Tudi /ko je prišlo do prepira sem skušala zbežati/(111), na primer nagel odmik iz situacije, izklop telefona, in podobno. Danes predvidevam, da je to /izhajalo iz nenadnega in nenavadnega očetovega odhoda oziroma načina, kako nama je z bratom to sporočil./ (112) Za razrešitev tega sem /potrebovala ogromno časa in dela na sebi./ (113) /Danes imam zdravo zvezo iz katere ne bežim/(114), /ob morebitnih konfliktih pa težave rešujem s pogovorom/(115) in kar se mi zdi najpomembnejše, z zavedanjem, da /en konflikt še ne pomeni konca razmerja in da se je potrebno najprej pogovoriti./ (116) To mi /omogoča občutek varnosti v razmerju in stabilnost./ (117) Čeprav /odnos in ločitev moje mami in očija ni bil dober zgled/(118) pa menim, da mi je /partnerstvo mami in očima dalo podlago za moja partnerstva/(119), na primer za /medsebojno spoštovanje, reševanje problemov s pogovorom, prilagajanje, sklepanje kompromisov in tako dalje./ (120) /Včasih se sprašujem kje bi bila sedaj, če se mami in ati ne bi ločila/(121) in vedno me ob tem /spremlja neprijeten občutek, tako da menim, da ne na preveč dobrem mestu./ (122)

A: Tako, prišli sva do konca. Najlepša ti hvala, da si podelila svojo izkušnjo z mano.

B: Ni za kaj.

Odprto kodiranje E

ŠT.	BESEDILO	POJMI	KATEGORIJA	TEMA
1	Stara sem bila 9 let	9 let	Starost ob ločitvi	Splošni podatki o ločitvi/razvezi
2	ločitev potem trajala še približno dve leti	Ločitev trajala še 2 leti	Potek ločitve/razveze	Splošni podatki o ločitvi/razvezi
3	štejem od takrat, ko nas je oče zapustil	Oče zapustil	Potek ločitve/razveze	Splošni podatki o ločitvi/razvezi
4	Ločitev je bila razveza na tožbo	Razveza na tožbo	Način ločitve/razveze	Splošni podatki o ločitvi/razvezi
5	mami tožila očeta	Pobuda matere za ločitev	Potek ločitve/razveze	Splošni podatki o ločitvi/razvezi
6	izvedela na zelo neprimeren način	Izvedela na neprimeren način	Prejete informacije ob novici	Informacije o ločitvi/razvezi
7	Oče je prišel skozi vrata, začel pakirati kovčke in rekel, da se z mami ločujeta	Oče ob pakiranju stvari povedal, da se z mami ločujeta	Oseba, ki je povedala za ločitev/razvezo	Informacije o ločitvi/razvezi
8	izvedel brez vnaprejšnjega dogovora z mami	Brez vnaprejšnjega dogovora z mami	Oseba, ki je povedala za ločitev/razvezo	Informacije o ločitvi/razvezi

9	dogovor bil drugačen	Dogovor med staršema bil drugačen	Brez skupnega pogovora o ločitvi/razvezi	Pogovor o ločitvi/razvezi
10	dogovorila, da se bomo vsi skupaj usedli za mizo in da nama bosta to sporočila ob pogovoru	Dogovor, da se bodo skupaj pogovorili	Brez skupnega pogovora o ločitvi/razvezi	Pogovor o ločitvi/razvezi
11	klasičnem »vidva nista nič kriva«, »oba vaju imava še vedno rada«,	Klasične besede, ki bi morale biti prisotne	Brez skupnega pogovora o ločitvi/razvezi	Pogovor o ločitvi/razvezi
12	veliko boljša opcija, kot pa se jo je na koncu samovoljno odločil izpeljati moj oče.	Skupen pogovor bi bil veliko boljše opcija kot nepričakovan odhod očeta	Brez skupnega pogovora o ločitvi/razvezi	Pogovor o ločitvi/razvezi
13	Precej težko, takrat mi je bilo hudo	Težek sprejem ločitve	Sprejemanje ločitve/razveze	Doživljanje ločitve/razveze
14	dolgo časa upala, da bosta starša uspela rešiti probleme in da bomo spet živeli skupaj	Upanje, da bosta starša uspela rešiti težave	Sprejemanje ločitve/razveze	Doživljanje ločitve/razveze
15	Velikokrat sem jokala in celo molila Boga za pomoč.	Velikokrat jokala, prosila Boga za pomoč	Sprejemanje ločitve/razveze	Doživljanje ločitve/razveze
16	Danes vem, da je bila to pravilna in dobra odločitev mojih staršev	Danes se ji zdi to prava odločitev staršev	Sprejemanje ločitve/razveze	Doživljanje ločitve/razveze
17	oče zavračal stike z mami	Zavračanje stikov s strani očeta	Ni sodelovalnega odnosa	Odnos med staršema
18	veliko komunikacije potekalo preko naju z bratom.	Komuniciranje staršev preko otrok	Ni sodelovalnega odnosa	Odnos med staršema
19	Bilo je precej težko.	Precej težko	Naporno obdobje	Doživljanje ločitve/razveze
20	Po ločitvi moj odnos z očetom ni bil preveč dober	Po ločitvi ni bil preveč dober	Odnos z očetom	Odnos s starši
21	dogovorjenim stikom	Dogovorjeni stiki	Dogovorjeni stiki	Stiki s staršem, s katerim niso stalno živeli – stiki z očetom
22	izogibal,	Oče se je izogibal dogovorjenim stikom	Ovire, težave pri ohranjanju stikov	Stiki s staršem, s katerim niso stalno živeli – stiki z očetom
23	menil, da s tem nagaja mami	Oče menil, da z izogibanjem stikov nagaja mami	Ovire, težave pri ohranjanju stikov	Stiki s staršem, s katerim niso stalno živeli – stiki z očetom
24	še do danes pravzaprav ni dejansko dojel, da je največjo škodo povzročal nama, svojima otrokoma	Še danes ne razume, da je povzročal škodo svojim otrokom	Ovire, težave pri ohranjanju stikov	Stiki s staršem, s katerim niso stalno živeli – stiki z očetom
25	mami stike spodbujala	Spodbujanje stikov z materine strani	Spodbujanje stikov	Stiki s staršem, s katerim niso stalno živeli – stiki z očetom
26	parkrat smo se celo dogovorili	Večkrat dogovorili za stike	Dogovorjeni stiki	Stiki s staršem, s katerim niso stalno

				živeli – stiki z očetom
27	nekajkrat ni prišel	Večkrat oče ni prišel na dogovorjene stike	Ovire, težave pri ohranjanju stikov	Stiki s staršem, s katerim niso stalno živeli – stiki z očetom
28	kar me je razžalostilo	Žalost otroka ob očetovem izogibanju stikom	Ovire, težave pri ohranjanju stikov	Stiki s staršem, s katerim niso stalno živeli – stiki z očetom
29	Mami se je trudila in ga opominjala na stike	Trud matere za stike z očetom	Spodbujanje stikov	Stiki s staršem, s katerim niso stalno živeli – stiki z očetom
30	sčasoma ugotovila, da nama z bratom povzroča nepotreben stres in da sva vedno znova razočarana	Ugotovitev matere, da otrokom škodi s tem, da daje lažno upanje za stike z očetom	Spodbujanje stikov	Stiki s staršem, s katerim niso stalno živeli – stiki z očetom
31	nehala siliti v očeta	Prenehanje matere v siljenje očeta za stike z otrokoma	Spodbujanje stikov	Stiki s staršem, s katerim niso stalno živeli – stiki z očetom
32	Če se je spomnil na naju pa je stik dovolila	Če je oče želel je stike omogočila	Spodbujanje stikov	Stiki s staršem, s katerim niso stalno živeli – stiki z očetom
33	nikoli več ni povabil oziroma vzel s seboj na dopust	Ni povabil otrok na dopust	Odnos z očetom	Odnos s starši
34	ni uspel dojeti, da je to bilo ponovno v najino škodo	Ne razume, da je bilo to v otrokovo škodo	Odnos z očetom	Odnos s starši
35	sem bila z očetom precej odtujena	Odtujitev z očetom	Odnos z očetom	Odnos s starši
36	Mami je poskrbela, da nisem čutila pomanjkanja	Ni čutila pomanjkanja vloge očeta zaradi mami	Odnos s starši	Odnos s starši
37	Verjetno sva na začetku očeta res pogrešala	Pogrešanje očetovske vloge takoj po ločitvi	Odnos z očetom	Odnos s starši
38	sčasoma to izzvenelo	Pogrešanje očeta sčasoma izzvenelo	Odnos z očetom	Odnos s starši
39	Z mami imam super odnos	Super odnos	Odnos z mami	Odnos s starši
40	super se razumeva	Super razumevanje	Odnos z mami	Odnos s starši
41	živimo skupaj	Skupno življenje	Odnos z mami	Odnos s starši
42	pomaga in spodbuja me pri različnih stvareh	Pomoč, spodbujanje	Odnos z mami	Odnos s starši
43	v zadnjih dveh letih začel truditi za urejene odnose	Trud za urejene odnose v zadnjem času	Odnos z očetom	Odnos s starši
44	v povprečju vidimo enkrat mesečno	Enkrat mesečno (sedaj)	Stiki z očetom danes	Stiki s staršem, s katerim niso stalno živeli – stiki z očetom
45	glede na pretekla leta precej	Pogosti stiki glede na pretekla leta	Stiki z očetom danes	Stiki s staršem, s katerim niso stalno

				živeli – stiki z očetom
46	še vedno včasih pozabi na dogovor, kar me seveda razočara	Še vedno pozablja na dogovor	Stiki z očetom danes	Stiki s staršem, s katerim niso stalno živeli – stiki z očetom
47	sem v vsem tem času uspela razviti zdravorazumski odnos do njegovega obnašanja in vem, da za to nisem kriva jaz	Uspela razviti zdrav odnos do njegovega obnašanja	Odnos z očetom	Odnos s starši
48	Vem, da si zaslužim in da sem vredna pozornosti in da njegovo obnašanje ni vezano na mene	Zavedanje, da očetovo obnašanje ni otrokova krivda	Odnos z očetom	Odnos s starši
49	v življenju naučila, da vedenja drugih oseb ne moremo spremeniti, spremenimo lahko zgolj svoj odnos do njihovega vedenja.	Zavedanje, da drugih oseb ne moremo spremeniti, spremenimo lahko le sebe	Drugačen pogled	Vpliv ločitve/razveze na nadaljnje življenje
50	njegova razočaranja prizadenejo	Še vedno prizadetost ob njegovih dejanjih	Odnos z očetom	Odnos s starši
51	sedaj že uspem sprocesirati, da za to nisem kriva jaz in da sem jaz tista, ki ima vpliv na to koliko bom dovolila, da me njegovo vedenje prizadene in kako bom reagirala	Uspela dojeti, da za očetova dejanja ni kriva ona ter da je od nje odvisno koliko jo bo to prizadelo	Drugačen pogled	Vpliv ločitve/razveze na nadaljnje življenje
52	Mami je nekaj let po ločitvi spoznala partnerja, ki ima tudi sam dva otroke iz prejšnjega zakona	Mati spoznala partnerja, ki ima družino že od prej	Nova reorganizirana družina po razvezi	Splošni podatki o ločitvi/razvezi
53	zadeve niso bile vedno idealne	Ni vedno idealno	Nova reorganizirana družina po razvezi	Splošni podatki o ločitvi/razvezi
54	mamin novi partner velikokrat stal ob strani	Velikokrat stal ob strani	Odnos z očimom	Odnos s člani reorganizirane družine
55	mi pokazal, kako bi očetovski lik moral izgledati	Pokazal, kako bi moral očetovski lik izgledati	Odnos z očimom	Odnos s člani reorganizirane družine
56	preselili	Selitev	Spremembe ob ločitvi/razvezi	Prilagoditve po ločitvi/razvezi
57	morala zamenjati šolo	Menjava šole	Spremembe ob ločitvi/razvezi	Prilagoditve po ločitvi/razvezi
58	življenjsko okolje	Menjava življenjskega okolja	Spremembe ob ločitvi/razvezi	Prilagoditve po ločitvi/razvezi
59	mestno okolje zamenjala za vaško	Sprememba okolja (mestno za vaško)	Spremembe ob ločitvi/razvezi	Prilagoditve po ločitvi/razvezi
60	sprememba okolja pomenila tudi spremembo določenih interesnih dejavnosti	Sprememba interesnih dejavnosti	Spremembe ob ločitvi/razvezi	Prilagoditve po ločitvi/razvezi
61	manj stikov z babico in dedkom	Manj stikov s starimi starši	Spremembe ob ločitvi/razvezi Stiki s starimi starši	Prilagoditve po ločitvi/razvezi Odnos s sorodniki
62	mami	Mami	Podporne osebe ob ločitvi/razvezi	Podporne osebe

63	očetovi starši	Očetovi starši/stari starši	Podporne osebe ob ločitvi/razvezi	Podporne osebe
64	stric in teta po očetovi strani	Stric in teta po očetovi strani	Podporne osebe ob ločitvi/razvezi	Podporne osebe
65	Včasih tudi brat	Brat	Podporne osebe ob ločitvi/razvezi	Podporne osebe
66	Veliko sem se o ločitvi pogovarjala s stricem in teto po očetovi strani	Pogovor o ločitvi s stricem in teto	Pogovor s sorodniki	Pogovor o ločitvi/razvezi
67	vsi zagotavljali, da za ločitev nisva kriva midva z bratom	Zagotavljanje, da za ločitev nista kriva otroka	Sprejemanje ločitve/razveze	Doživljanje ločitve/razveze
68	sprejela kot dejstvo	Sprejetje dejstva	Sprejemanje ločitve/razveze	Doživljanje ločitve/razveze
69	s tem nisem preveč obremenjevala	Ni preveč obremenjevala	Sprejemanje ločitve/razveze	Doživljanje ločitve/razveze
70	Morda mi je podporo nudil še kdo, vendar se na žalost tega danes ne spomnim več dobro	Ne spomni se ali je še kdo nudil podporo	Podporne osebe ob ločitvi/razvezi	Podporne osebe
71	omenjenih podpor takrat nisem prejela	Ni bilo podpore	Ni pomoči izven družine	Podpora CSD in drugih institucij
72	bila v tako ranljivem stanju, da si ne bi želela podpore ali pomoči s strani šole ali CSD-ja.	Ne bi želela podpore šole ali CSD-ja v tistem času	Ni pomoči izven družine	Podpora CSD in drugih institucij
73	bila še precej mlada	Mladost ob ločitvi	Starost ob ločitvi	Splošni podatki o ločitvi/razvezi
74	sodelovanje z institucijami takrat moje razpoloženje še poslabšalo	Sodelovanje bi njeno razpoloženje še poslabšalo	Ni pomoči izven družine	Podpora CSD in drugih institucij
75	bili ti ljudje za mene tujci	Ti ljudje zanjo tujci	Ni pomoči izven družine	Podpora CSD in drugih institucij
76	ne verjamem, da bi njihovo sodelovanje sprejela kot dobrohotno	Pomoč ne bi sprejela kot nekaj dobrega	Ni pomoči izven družine	Podpora CSD in drugih institucij
77	bolj menim, da bi ga vzela kot neko nepotrebno vmešavanje v mojo družino	Pomoč kot nepotrebno vmešavanje	Ni pomoči izven družine	Podpora CSD in drugih institucij
78	bila do njih odklonilna	Odklonilen odnos do institucij	Ni pomoči izven družine	Podpora CSD in drugih institucij
79	ne morem zagotovo vedeti	Ne more vedeti kako bi bilo, če bi imela podporo	Ni pomoči izven družine	Podpora CSD in drugih institucij
80	Ne, moj glas ni bil upoštevan	Otrokov glas ni bil upoštevan	Ni bilo priložnosti sodelovanja	Upoštevanje otrokovega glasu
81	če bi bil, bi verjetno želela živeti z očetom	Če bi bil upoštevan glas, bi živela z očetom	Ni bilo priložnosti sodelovanja	Upoštevanje otrokovega glasu
82	danes zavedam, da bi bilo to povsem neprimerno življenjsko okolje zame	Neprimerno življenjsko okolje za otroka	Odnos z očetom	Odnos s starši
83	ne verjamem, da bi bil oče zame pripravljen spremeniti svoj življenjski stil ali službo	Oče ne bi spremenil svojega življenjskega stila	Odnos z očetom	Odnos s starši
84	brat poskusil živeti pri očetu	Poskus življenja pri očetu (brat)	Odnos z očetom	Odnos s starši
85	poskus zelo izjalovil	Slab poskus	Odnos z očetom	Odnos s starši

86	V času ločitve nisem imela priložnosti sodelovati	Ni bilo priložnosti sodelovanja	Ni bilo priložnosti sodelovanja	Upoštevanje otrokovega glasu
87	morda je tako celo bolje, saj mi je bilo na ta način verjetno prihranjenih kar precej bridkih izkušenj	Prihranjene slabe izkušnje	Ni bilo priložnosti sodelovanja	Upoštevanje otrokovega glasu
88	ločitev mojih staršev pravilna odločitev	Ločitev kot pravilna odločitev staršev	Sprejemanje ločitve/razveze sedaj	Doživljanje ločitve/razveze
89	proti koncu zakona ogromno glasnega krega	Veliko glasnega kreganja proti koncu zakona	Konfliktnost staršev	Splošni podatki o ločitvi/razvezi
90	ob zadnjem očetovem izpadu pa je mejilo že na fizično nasilje.	Mejilo na fizično nasilje	Konfliktnost staršev	Splošni podatki o ločitvi/razvezi
91	Svojim staršem sem hvaležna, da so uspeli prepoznati, da imata en na drugega očitno slab vpliv in da nista za skupaj, da bi bilo bolje, da se razideta.	Hvaležnost staršem, da sta ugotovila, da nista za skupaj in sta se raje razšla	Sprejemanje ločitve/razveze sedaj	Doživljanje ločitve/razveze
92	moramo znati prepoznati, kdaj je bilo dovolj in kdaj bo za nas bolje, če odnehamo.	Moramo znati prepoznati kdaj je dovolj	Kaj je razveza naučila	Vpliv ločitve/razveze na nadaljnje življenje
93	Ne smemo vztrajati za vsako ceno.	Ne smemo vztrajati za vsako ceno	Kaj je razveza naučila	Vpliv ločitve/razveze na nadaljnje življenje
94	ločitev naučila, da nima smisla vztrajati v odnosih, ki te onesrečujejo	Nauk ločitve, da ni vredni vztrajati v odnosih, ki te ne osrečujejo	Kaj je razveza naučila	Vpliv ločitve/razveze na nadaljnje življenje
95	vedno opcija, da gremo lahko narazen, če vidimo, da zadeve ne funkcionirajo	Vedno obstaja možnost, da razmerje prenehamo	Kaj je razveza naučila	Vpliv ločitve/razveze na nadaljnje življenje
96	ne pomeni, da menim, da se je pametno raziti ob vsaki težavi	Ne meni, da se je potrebno raziti ob vsaki težavi	Kaj je razveza naučila	Vpliv ločitve/razveze na nadaljnje življenje
97	veliko težav in preprek se da rešiti s pogovorom, s prilagajanjem oziroma sklepanjem kompromisov	Težave se da rešiti s pogovori, kompromisi, prilagajanjem	Kaj je razveza naučila	Vpliv ločitve/razveze na nadaljnje življenje
98	Ko pa vidimo, da to ne gre več, da smo pristali na neki mrtvi točki in da zgolj še životarimo in smo nesrečni, takrat je čas da obupamo oziroma odidemo in poskrbimo za boljše stanje.	Ko vidimo, da ne gre več, je bolje, da odidemo	Kaj je razveza naučila	Vpliv ločitve/razveze na nadaljnje življenje
99	Nekaj časa sem se zelo težko navezala na ljudi oziroma so bile moje navezave na ljudi površinske in plehke	Težko navezala globlje odnose	Negativne posledice ločitve/razveze staršev	Vpliv ločitve/razveze na nadaljnje življenje
100	veliko bolj sem se čustveno navezala na predmete	Čustvena navezanost na predmete	Negativne posledice ločitve/razveze staršev	Vpliv ločitve/razveze na nadaljnje življenje
101	še danes se spomnim stiske, ki sem jo ob tem občutila	Stiska ob opraskanih očalih	Negativne posledice ločitve/razveze staršev	Vpliv ločitve/razveze na nadaljnje življenje

102	Takrat sem tudi spoznala, da nekaj ni v redu in sem poskušala delati na tem.	Spoznanje, da nekaj ni ok	Drugačen pogled	Vpliv ločitve/razveze na nadaljnje življenje
103	še vedno odraža v tem, da se zelo težko znebim stvari, ki jih ne potrebujem več	Težko znebi stvari, ki jih ne potrebuje več	Negativne posledice ločitve/razveze staršev	Vpliv ločitve/razveze na nadaljnje življenje
104	Vendar delam tudi na tem in prepričana sem, da mi bo enkrat uspelo to odpraviti.	Delo na problematiki, katero ve, da ji bo nekoč uspelo odpraviti	Drugačen pogled	Vpliv ločitve/razveze na nadaljnje življenje
105	odražala v partnerstvih	Ločitev se je odražala v partnerskih odnosih	Prisoten vpliv	Vpliv ločitve/razveze na nadaljnje življenje
106	Velikokrat sem fanta pustila brez razloga	Ona pustila fanta brez razloga	Negativne posledice ločitve/razveze staršev	Vpliv ločitve/razveze na nadaljnje življenje
107	zvezo nenadoma želela prekiniti	Nenadoma želela prekiniti zvezo	Negativne posledice ločitve/razveze staršev	Vpliv ločitve/razveze na nadaljnje življenje
108	moj poskus bega pred tem, da bi fant zapustil mene.	Beg pred tem, da bi fant pustil njo	Negativne posledice ločitve/razveze staršev	Vpliv ločitve/razveze na nadaljnje življenje
109	Bala sem se občutka zapustitve in zavrnitve	Strah pred zapustitvijo in zavrnitvijo	Negativne posledice ločitve/razveze staršev	Vpliv ločitve/razveze na nadaljnje življenje
110	Čeprav ni bilo razloga za prekinitev zveze sem poskušala zbežati preden bi se za to odločil fant.	Prekinitev zveze preden se za to odloči fant	Negativne posledice ločitve/razveze staršev	Vpliv ločitve/razveze na nadaljnje življenje
111	ko je prišlo do prepira sem skušala zbežati	Ob prepiru poskušala zbežati	Negativne posledice ločitve/razveze staršev	Vpliv ločitve/razveze na nadaljnje življenje
112	izhajalo iz nenadnega in nenavadnega očetovega odhoda oziroma načina, kako nama je z bratom to sporočil	Izhajalo iz nenavadnega odhoda očeta	Negativne posledice ločitve/razveze staršev	Vpliv ločitve/razveze na nadaljnje življenje
113	potrebovala ogromno časa in dela na sebi	Potrebovala čas in delo na sebi	Drugačen pogled	Vpliv ločitve/razveze na nadaljnje življenje
114	Danes imam zdravo zvezo iz katere ne bežim	Danes ima zdrav odnos v partnerstvu	Drugačen pogled	Vpliv ločitve/razveze na nadaljnje življenje
115	ob morebitnih konfliktih pa težave rešujem s pogovorom	Reševanje konfliktov s pogovorom	Drugačen pogled	Vpliv ločitve/razveze na nadaljnje življenje
116	en konflikt še ne pomeni konca razmerja in da se je potrebno najprej pogovoriti	Nauk, da en konflikt še ne pomeni konec razmerja	Drugačen pogled	Vpliv ločitve/razveze na nadaljnje življenje
117	omogoča občutek varnosti v razmerju in stabilnost.	Občutek varnosti v razmerju	Drugačen pogled	Vpliv ločitve/razveze na nadaljnje življenje
118	odnos in ločitev moje mami in očija ni bil dober zgled	Odnos staršev ni bil dober zgled	Ni dober zgled	Odnos med staršema
119	partnerstvo mami in očima dalo podlago za moja partnerstva	Mami in očim dala podlago za partnerstvo	Dober zgled (mami + očim)	Odnos s člani reorganizirane družine

120	medsebojno spoštovanje, reševanje problemov s pogovorom, prilagajanje, sklepanje kompromisov in tako dalje	Medsebojno spoštovanje, pogovor, prilagajanje, sklepanje kompromisov ...	Dober zgled (mami + očim)	Odnos s člani reorganizirane družine
121	Včasih se sprašujem kje bi bila sedaj, če se mami in ati ne bi ločila	Spraševanje, kje bi bila, če se starša ne bi ločila	Drugačen pogled	Vpliv ločitve/razveze na nadaljnje življenje
122	spremlja neprijeten občutek, tako da menim, da ne na preveč dobrem mestu.	Meni, da ne na dobrem mestu	Drugačen pogled	Vpliv ločitve/razveze na nadaljnje življenje

INTERVJU F

Spol: moški

Starost: 24 let

A: Pozdravljen. Hvala, ker si si vzel čas zame, da opraviva ta intervju. Najprej bi ti rada predstavila namen moje raziskave in s tem tudi posledično namen tega intervjuja. Za svojo diplomsko nalogo namreč raziskujem doživljanje ločitve ali razveze staršev s strani mladoletnih otrok. Rada bi ugotovila, kako si ti to doživljal in kakšno vrste podpore si prejel, če si sploh jo in podobno. Vse bo potekalo anonimno in seveda ostane med nama. So ti te stvari okej?

B: Ja seveda.

A: Jaz bi kar začela potem z vprašanji, če se strinjaš? Še nekaj, se strinjaš s tem, da pogovor snemam, samo zaradi lažjih zapisov intervjujev kasneje?

B: Ja ni panike.

A: Seveda bom potem to zbrisala tako, da brez skrbi. Torej najprej me zanima koliko si bil star, ko so se tvoji starši ločili oziroma razvezali?

B: To je bilo približno 6 let nazaj, /malo pred 18. rojstnim dnem./ (1) /V bistvu takrat sta šla narazen živeti, prav razvezala pa sta se potem septembra istega leta./ (2) Torej od takrat, ko sem izvedel je 6 let.

A: Pa je bila ločitev sporazumna ali razveza na tožbo, torej sta šla na sodišče?

B: Ja, /razveza je bila sporazumna. Nista se nič tožarila, samo papir podpisala in to je bilo to./ (3)

A: Na kakšen način pa si izvedel, da se tvoji starši ločujejo, kdo ti je povedal o tem, kakšne informacije si prejel?

B: /Nekaj časa sem že po tihem vedel.../ (4) Bilo je /dosti kreganja/ (5) in /seveda sem to sam tudi opazil/ (6), zato sem /sam pri sebi to že potihoma pričakoval/ (7), da se zna to zgoditi. /Povedala mi je mami,/ (8) bila sva v kuhinji sredi kuhanja in je samo /dejala, da mi ne želi več skrivati/ (9) in je pač /povedala, da gresta narazen./ (10) V bistvu je pa /povedala, da je bil /ati tisti, ki je dal pobudo/ (11) za to, da se želi ločiti in odseliti./ (12)

A: Kako pa si ti osebno to sprejel?

B: Hm, ne vem, kako bi to rekel. Bil je to /ene vrste šok/(13), /nekaj, kar sem moral "dol pogoltniti"/.(14) Valda /ni bilo fajn./.(15) /Po eni strani sem vedel, da se bo to zgodilo./.(16) /po drugi strani pa ti vseeno ni prijetno./.(17) /Edino kar sem potreboval je bil čas, da sem se navadil na to spremembo, jo dojel in jo tudi sprejel./.(18) /Počasi sem se nato navadil na to spremembo./.(19)

A: Kako pa si doživljal potem razvezo oziroma ločitev svojih staršev? Kaj je to pomenilo zate, na primer ali ste se morali preseliti, na šolo verjetno takrat ni vplivalo, ker si bil že dosti star ... Mogoče kakšne druge spremembe, strahovi?

B: /Preseliti se nismo potrebovali/(20), saj se je /ati odločil, da se bo odselil./.(21) /Rekel je tudi še meni/(22), ampak /jaz sem ostal z mami./.(23) Tako da kar se tega tiče ni bilo sprememb. /Ni bilo zame torej bistvenih sprememb/(24), /razen tega, da atija ni bilo več doma./.(25) drugače pa /nič strašnega./.(26)

A: Okej, super. Kakšen pa je bil odnos z atijem po ločitvi in pa kakšen je tvoj odnos s starši sedaj?

B: Takrat, ko se je ati odselil sem imel težavo, nekako sem /atija videl kot tistega "ta grdega", odgovornega za ločitev./.(27) /Potem z njim nisem imel kontakta oziroma sem imel res minimalnega skoraj tri četrt leta./.(28) Nisem ga videl "ta grdega", ker je on predlagal razvezo, ampak /nisem čutil potrebe, da bi z njim govoril, komuniciral ali karkoli podobnega./.(29) Seveda /sva si pisala SMS-e, predvsem on, o tem, da me pogreša pa da me ima rad pa da si želi kontakt./.(30) samo /jaz pa takrat nisem čutil tako./.(31) Pač /nisem mogel stopiti z njim v kontakt./.(32) Potem je pa takrat januarja, ne vem kako bi rekel, kot, da je nekaj kliknilo v meni, da imam dve možnosti, ali da /"kuham" to zamero v sebi./.(33) ali pa /da se sprijaznim s situacijo tako kot je, da nazaj ne bo šlo in zaživim z njo./.(34) Takrat sem se potem /odločil, da se dobiva na kavi./.(35) /Bil sem zelo živčen, kot, da bi imel razgovor za službo, ne pa da se dobim s svojim atijem./.(36) Po tem, ko sva se dobila sem videl, da je bilo pri atiju isto, /nekako naju je bilo obeh strah tega srečanja./.(37) Ampak /potem je steklo/(38), /ne vem, zakaj naju je bilo oba tako strah in sva bila nervozna./.(39) /Od takrat naprej pa imava normalne kontakte/(40), /se večkrat dobiva in slišiva./.(41) /Z mami pa tudi normalno vse./.(42) /Z njo tako ali tako nisem imel nobenih težav kar se tega tiče/(43), /takrat sem tudi živel z njo./.(44) Sedaj živim na svojem in /imam kontakte z obema./.(45)

A: Se ti je v času razveze oziroma ločitve zdelo, da je bil dovolj upoštevan tvoj glas? Da si imel možnost povedati npr. ostal bom z mami?

B: Nekako je /bilo logično, da bom ostal z mami./.(46) ker /z atijem sem komaj govoril, kako bi potem šele živel z njemu./.(47) Tako da ja, /rekel sem, da jaz bom ostal z mami/(48), vedel sem, da to tudi ne bo težava pri mami. /Oče se je v bistvu takoj odselil k drugi ženski/(49) in /jaz sam se tudi nisem čutil zaželenega tam/(50) in tudi /zame ne bi bilo prostora./.(51) /Pa tudi če bi bil prostor zame, si jaz v nobenem primeru ne bi želel takrat it živeti tja./.(52)

A: Okej, razumem ja. Ali imaš občutek, da je imela nate razveza vpliv v kakršnem koli smislu?

B: V bistvu je /vplivala na moje prepričanje o tem, da je nekaj minljivo/(53), ali kako bi temu rekel. /Kot otrok si vedno misliš, da bosta starša v tvojem življenju skupaj/(54), /tako si vzgojen, naučen, potem pa to mine./.(55)

/Začel sem se zavedati, da nič ne traja večno in da se zveze tudi končajo./ (56) Da torej /vedno v življenju lahko pridejo take okoliščine, da se zadeve spremenijo./ (57) Nekako se mi je /spremenil ta pogled na svet bi rekel./ (58) /Na druge stvari pa ne vem, če je imelo kaj vpliva, ne spomnim se./ (59)

A: Si imel mogoče takrat kakšne osebe, ki so ti predstavljale varnost, katerim si takrat lahko najbolj zaupal?

B: Ja, bili so to /nekateri prijatelji/ (60), od sorodnikov pa najbolj /teta po atijevi strani./ (61) Pri njih dveh sem se še najbolj počutil udobno oziroma sem /čutil, da je bil nek "support" v ozadju./ (62) In pa seveda /brat/ (63). Brat je pa še štiri leta starejši od mene.

A: Aha imaš še starejšega brata. Je bil brat takrat že na svojem, kje je on živel?

B: Ja, ... je bil takrat že na svojem. Oziroma ne, ravno selil se je na svoje, drugače pa je živel še pri nama z mami.

A: Kakšne pa je on imel stike z očetom?

B: /Na njega je to še bolj vplivalo kot name imam občutek./ (64) Imel je sicer /podobne občutke kot jaz/ (65), samo /dalj časa sta bila brez kontakta/ (66) pa tut /zdaj se manj slišita kot midva./ (67) Zanimivo dejstvo pri bratu je tudi, da vedno sva atija klicala ati, no /od takrat ga brat kliče »fotr«/ (68). Recimo zame je tut to nek podatek kako ga dojema. /Imata sicer normalen odnos in kontakt/ (69) ampak pač sedaj je »fotr«. Je pa razlika tudi v tem, da /jaz s to novo atijevo partnerko sem se že velikokrat videl in slišal in sem jo tudi že sprejel/ (70), medtem ko /brat je ne more niti videt niti slišat zanjo./ (71) Tako, da /brat ima glede tega veliko hujšo zamero oziroma bolj dolgotrajna čustva kot jaz./ (72)

A: Zanimivo ja. Ali mogoče vidiš kakšne prednosti ali slabosti te ločitve?

B: Jah, /nekako so se nehali prepiri./ (73) Res pa je, da je bil tudi /en človek manj doma, kar je naredilo razliko./ (74) /Niso se pa kregi na splošno nehali./ (75) /še vedno sva se kdaj sprla z mami/ (76) in podobno. Ko sva z mami ostala sama je bil /veliko bolj prazno stanovanje./ (77) ampak /po drugi strani pa je bilo tudi več prostora./ (78) Nisem se potreboval več boriti za svoje kotičke, ampak sem imel na primer celo sobo samo zase. Glede drugih zadev pa se trenutno ne spomnim.

A: Okej, to naj bi bilo kar nekako to. Kakšne podpore CSD in podobnega verjetno glede na starost in sporazumnost razveze nisi prejel?

B: /Ne, nisem nič./ (79)

A: Aha, samo še eno vprašanje. Kako pa ste se o ločitvi kot družina pogovarjali pred in po vaši ločitvi, če ste se sploh kaj?

B: /Malo sem o tem govoril z mami/ (80), /malo pa z atijem./ (81) /Nikoli skupaj kot družina/ (82) in /nikoli nisem izvedel razloga./ (83) /V bistvu ga še danes ne vem./ (84) /Ati je samo rekel, da gre, ne pa tudi zakaj gre./ (85) Vem samo, da si je /kasneje hitro dobil novo partnerko./ (86) tako da ne vem, /mogoče je bila ona razlog./ (87) /Nihče mi tega ni povedal, da bi vedel ali je to res ali ne./ (88) /Z atijem sva nato, ko sva stopila v kontakt bolj govorila glede tega, da naj sedaj jaz stojim mami ob strani, ker je to tudi njo zelo prizadelo in naj ji pomagam./ (89) /Na drugi

strani pa mami ni želela po ločitvi od mene nič slišati glede atija in njegove nove družine, da ji karkoli razlagam. / (90) Niti kar se zdravja tiče, niti kako je, pač ne želi več slišati glede tega. / Verjetno je bilo njej še najbolj hudo in je potrebovala čas, da je to predelala. / (91) / Da bi se pa vsi štirje skupaj »dol usedli« se pa nismo, ne pred ločitvijo, / (92) / ne po njej. / (93)

A: Ne velja torej to pri vas kot neka prepovedana tema, ampak se da o njej pogovarjati, samo pač se niste nikoli skupaj?

B: Ja, /lahko bi se z obema o tem pogovarjal, če bi se hotel. / (94) / Nočem pa se z mami preveč o tem pogovarjati, ker privrejo na plano stara čustva in vem, da bi bila zaradi tega pod stresom, kar jaz nočem. / (95) Drugače pa /ja, z atijem se da, edina stvar, ki pa mislim, da mi jo ne bi povedal pa je razlog. / (96) / Ostale stvari pa mislih, da če bi vprašal, bi dobil odgovor. / (97)

A: Ja super, potem bi se ti pa najlepše zahvalila za sodelovanje in da si si vzel čas ter bil pripravljen o tem govoriti. Tako, da hvala ti še enkrat.

B: Malenkost, me veseli, da sem lahko pomagal.

Odprto kodiranje F

ŠT.	BESEDILO	POJMI	KATEGORIJA	TEMA
1	malo pred 18. rojstnim dnom	Pred 18. rojstnim dnom, 17 let	Starost ob ločitvi	Splošni podatki o ločitvi/razvezi
2	V bistvu takrat sta šla narazen živeti, prav razvezala pa sta se potem septembra istega leta	Takrat šla živeti narazen, razvezala kasneje	Potek ločitve/razveze	Splošni podatki o ločitvi/razvezi
3	Razveza je bila sporazumna. Nista se nič tožarila, samo papir podpisala in to je bilo to.	Sporazumna razveza	Način ločitve/razveze	Splošni podatki o ločitvi/razvezi
4	Nekaj časa sem že po tihem vedel...	Po tihem pričakoval ločitev staršev	Potek ločitve/razveze	Splošni podatki o ločitvi/razvezi
5	dosti kreganja	Precej kreganja	Konfliktnost staršev	Splošni podatki o ločitvi/razvezi
6	seveda sem to sam tudi opazil	Kreganje opazil tudi sam	Konfliktnost staršev	Splošni podatki o ločitvi/razvezi
7	sam pri sebi to že potihoma pričakoval	Pričakoval ločitev zaradi kreganja	Konfliktnost staršev	Splošni podatki o ločitvi/razvezi
8	Povedala mi je mami	Mami	Oseba, ki je povedala za ločitev/razvezo	Informacije o ločitvi/razvezi
9	dejala, da mi ne želi več skrivati	Dejala, da ne želi več skrivati pred otrokom	Prejete informacije ob novici	Informacije o ločitvi/razvezi
10	povedala, da gresta narazen	Povedala, da gresta narazen	Prejete informacije ob novici	Informacije o ločitvi/razvezi
11	ati tisti, ki je dal pobudo	Oče dal pobudo za ločitev	Potek ločitve/razveze	Splošni podatki o ločitvi/razvezi
12	povedala, da je bil ati tisti, ki je dal pobudo za to, da se želi ločiti in odseliti.	Povedala, da je oče dal pobudo za ločitev	Prejete informacije ob novici	Informacije o ločitvi/razvezi
13	ene vrste šok	Šok	Sprejemanje ločitve/razveze	Doživljanje ločitve/razveze

14	nekaj, kar sem moral "dol pogoltnit".	Nekaj s čimer bo moral živeti	Sprejemanje ločitve/razveze	Doživljanje ločitve/razveze
15	ni bilo fajn	Ni bilo prijetno	Sprejemanje ločitve/razveze	Doživljanje ločitve/razveze
16	Po eni strani sem vedel, da se bo to zgodilo	Po eni strani vedel, da se bo to zgodilo	Sprejemanje ločitve/razveze	Doživljanje ločitve/razveze
17	po drugi strani pa ti vseeno ni prijetno	Po drugi strani mu vseeno ni bilo prijetno	Sprejemanje ločitve/razveze	Doživljanje ločitve/razveze
18	Edino kar sem potreboval je bil čas, da sem se navadil na to spremembo, jo dojel in jo tudi sprejel.	Potreboval čas, da se je navadil na spremembo, jo dojel in sprejel	Sprejemanje ločitve/razveze	Doživljanje ločitve/razveze
19	Počasi sem se nato navadil na to spremembo	Počasi se je navadil na spremembo	Sprejemanje ločitve/razveze	Doživljanje ločitve/razveze
20	Preseliti se nismo potrebovali	Ni bila potrebna selitev	Ni sprememb	Prilagoditve po ločitvi/razvezi
21	ati odločil, da se bo odselil	Ati se je preselil	Potek ločitve/razveze	Splošni podatki o ločitvi/razvezi
22	Rekel je tudi še meni	Vprašal otroka, če se želi preseliti z njim	Odločanje o skrbništvu nad otrokom	Splošni podatki o ločitvi/razvezi
23	jaz sem ostal z mami	Ostal pri mami	Odločanje o skrbništvu nad otrokom	Splošni podatki o ločitvi/razvezi
24	Ni bilo zame torej bistvenih sprememb	Za otroka ni bilo bistvenih sprememb	Ni sprememb	Prilagoditve po ločitvi/razvezi
25	razen tega, da atija ni bilo več doma	Sprememba, da očeta ni doma	Spremembe ob ločitvi/razvezi	Prilagoditve po ločitvi/razvezi
26	nič strašnega.	Ni bilo strahov	Strahovi ob ločitvi/razvezi	Doživljanje ločitve/razveze
27	atija videl kot tistega "ta grdega", odgovornega za ločitev.	Očeta videl kot odgovornega za ločitev, "ta grdega"	Odnos z očetom	Odnos s starši
28	Potem z njim nisem imel kontakta oziroma sem imel res minimalnega skoraj tri četrt leta.	Ni bilo kontakta nekaj časa	Ni stikov	Stiki s staršem, s katerim niso stalno živeli – stiki z očetom
29	nisem čutil potrebe, da bi z njim govoril, komuniciral ali karkoli podobnega	Ni čutil potrebe po stikih	Ni stikov	Stiki s staršem, s katerim niso stalno živeli – stiki z očetom
30	sva si pisala SMS-e, predvsem on, o tem, da me pogreša pa da me ima rad pa da si želi kontakt	Pisanje sporočil z očetove strani	Ni stikov	Stiki s staršem, s katerim niso stalno živeli – stiki z očetom
31	jaz pa takrat nisem čutil tako	Ni se počutil isto kot oče	Ni stikov	Stiki s staršem, s katerim niso stalno živeli – stiki z očetom

32	nisem mogel stopiti z njim v kontakt	Ni mogel stopiti v kontakt z očetom	Ni stikov	Stiki s staršem, s katerim niso stalno živeli – stiki z očetom
33	"kuham" to zamero v sebi	1. izbira: gojenje zamere do očeta	Sprejemanje ločitve/razveze	Doživljanje ločitve/razveze
34	da se sprijaznim s situacijo tako kot je, da nazaj ne bo šlo in zaživim z njo.	2. izbira: sprijaznjenje s situacijo	Sprejemanje ločitve/razveze	Doživljanje ločitve/razveze
35	odločil, da se dobiva na kavi	Odločil, da se bosta dobila	Odnos z očetom	Odnos s starši
36	Bil sem zelo živčen, kot, da bi imel razgovor za službo, ne pa da se dobim s svojim atijem.	Nervoza pred stikom z očetom	Odnos z očetom	Odnos s starši
37	nekako naju je bilo obeh strah tega srečanja.	Strah srečanja	Odnos z očetom	Odnos s starši
38	potem je steklo	Srečanje se je dobro izšlo	Odnos z očetom	Odnos s starši
39	ne vem, zakaj naju je bilo oba tako strah in sva bila nervozna.	Ne ve zakaj je bilo obeh strah srečanja	Odnos z očetom	Odnos s starši
40	Od takrat naprej pa imava normalne kontakte	Več stikov od takrat	Več stikov	Stiki s staršem, s katerim niso stalno živeli – stiki z očetom
41	se večkrat dobiva in slišiva.	Osebn in neosebni kontakti danes	Stiki z očetom danes	Stiki s staršem, s katerim niso stalno živeli – stiki z očetom
42	Z mami pa tudi normalno vse	Normalni odnos	Odnos z mami	Odnos s starši
43	Z njo tako ali tako nisem imel nobenih težav kar se tega tiče	Ni bilo težav ob ločitvi	Odnos z mami	Odnos s starši
44	takrat sem tudi živel z njo	Življenje pri mami ob razvezi	Odnos z mami	Odnos s starši
45	imam kontakte z obema	Kontakti z obema	Odnos s starši	Odnos s starši
46	bilo logično, da bom ostal z mami	Smiselna odločitev življenja pri mami	Odnos z mami	Odnos s starši
47	z atijem sem komaj govoril, kako bi potem šele živel z njemu.	Z očetom odklanjal stike, ne ve kako bi lahko z njim živel	Odnos z očetom	Odnos s starši
48	rekel sem, da jaz bom ostal z mami	Odločil se je, da bo ostal pri mami	Sodelovanje v postopku	Upoštevanje otrokovega glasu
49	Oče se je v bistvu takoj odselil k drugi ženski	Selitev očeta k novi partnerki	Nova reorganizirana družina po razvezi	Splošni podatki o ločitvi/razvezi
50	jaz sam se tudi nisem čutil zaželjenega tam	Ni počutil zaželjenega v novi družini	Nova reorganizirana družina po razvezi	Splošni podatki o ločitvi/razvezi
51	zame ne bi bilo prostora	Ni bilo prostora zanj	Nova reorganizirana družina po razvezi	Splošni podatki o ločitvi/razvezi
52	Pa tudi če bi bil prostor zame, si jaz v nobenem primeru ne bi želel takrat it živeti tja	Tudi če bi bil prostor si ne bi želel živeti tam	Nova reorganizirana družina po razvezi	Splošni podatki o ločitvi/razvezi

53	vplivala na moje prepričanje o tem, da je nekaj minljivo	Vpliv na to, da je nekaj minljivo	Prisoten vpliv	Vpliv ločitve/razveze na otroka
54	Kot otrok si vedno misliš, da bosta starša v tvojem življenju skupaj	Mišljenje, da bosta starša vedno skupaj	Prisoten vpliv	Vpliv ločitve/razveze na otroka
55	tako si vzgojen, naučen, potem pa to mine	Minljivost stvari	Prisoten vpliv	Vpliv ločitve/razveze na otroka
56	Začel sem se zavedati, da nič ne traja večno in da se zveze tudi končajo	Zavedanje, da nič ne traja večno	Drugačen pogled	Vpliv ločitve/razveze na nadaljnje življenje
57	vedno v življenju lahko pridejo take okoliščine, da se zadeve spremenijo	Pridejo okoliščine, ki lahko zadeve spremenijo	Drugačen pogled	Vpliv ločitve/razveze na nadaljnje življenje
58	spremenil ta pogled na svet bi rekel	Spremenjen pogled na svet	Drugačen pogled	Vpliv ločitve/razveze na nadaljnje življenje
59	Na druge stvari pa ne vem, če je imelo kaj vpliva, ne spomnim se	Ni vpliva na druge stvari	Ni vpliva	Vpliv ločitve/razveze na nadaljnje življenje
60	nekateri prijatelji	Nekateri prijatelji	Podporne osebe ob ločitvi/razvezi	Podporne osebe
61	teta po atijevi strani	Teta po atijevi strani	Podporne osebe ob ločitvi/razvezi	Podporne osebe
62	čutil, da je bil nek "support" v ozadju.	Čutil podporo	Podporne osebe ob ločitvi/razvezi	Podporne osebe
63	brat	Brat	Podporne osebe ob ločitvi/razvezi	Podporne osebe
64	Na njega je to še bolj vplivalo kot name imam občutek	Ločitev bolj vplivala na brata	Prisoten vpliv	Vpliv ločitve/razveze na otroka
65	podobne občutke kot jaz	Podobni občutki ob ločitvi (brat)	Sprejemanje ločitve/razveze	Doživljanje ločitve/razveze
66	dalj časa sta bila brez kontakta	Dalj časa brez kontakta z očetom (brat)	Ni stikov	Stiki s staršem, s katerim niso stalno živeli – stiki z očetom
67	zdaj se manj slišita kot midva	Tudi sedaj manj kontakta (brat in oče)	Stiki z očetom danes	Stiki s staršem, s katerim niso stalno živeli – stiki z očetom
68	od takrat ga brat kliče »fotr«	Ati → "fotr"	Odnos z očetom	Odnos s starši
69	Imata sicer normalen odnos in kontakt	Normalen odnos brata z očetom	Odnos z očetom	Odnos s starši
70	jaz s to novo atijevo partnerko sem se že velikokrat videl in slišal in sem jo tudi že sprejel	Sprejetje očetove nove partnerke, kontakt z njo	Nova partnerka	Odnos s člani reorganizirane družine
71	brat je ne more niti videt niti slišat zanj	Ni sprejetja nove partnerke z bratove strani	Nova partnerka	Odnos s člani reorganizirane družine

72	brat ima glede tega veliko hujšo zamero oziroma bolj dolgotrajna čustva kot jaz	Veliko hujša zamera brata	Sprejemanje ločitve/razveze	Doživljanje ločitve/razveze
73	nekako so se nehali prepiri	Prenehanje prepirov	Prednosti ločitve/razveze staršev	Vpliv ločitve/razveze na nadaljnje življenje
74	en človek manj doma, kar je naredilo razliko	En človek manj doma je naredilo razliko	Spremembe ob ločitvi/razvezi	Prilagoditve po ločitvi/razvezi
75	Niso se pa kregi na splošno nehali	Kregi na splošno se niso nehali	Konfliktnost staršev	Splošni podatki o ločitvi/razvezi
76	še vedno sva se kdaj sprla z mami	Še vedno kdaj spori otroka in matere	Odnos z mami	Odnos s starši
77	veliko bolj prazno stanovanje	Bolj prazno stanovanje	Spremembe ob ločitvi/razvezi	Prilagoditve po ločitvi/razvezi
78	po drugi strani pa je bilo tudi več prostora	Več prostora	Spremembe ob ločitvi/razvezi	Prilagoditve po ločitvi/razvezi
79	Ne, nisem nič	Ni bilo podpore – sporazumna ločitev	Ni pomoči izven družine	Podpora CSD in drugih institucij
80	Malo sem o tem govoril z mami	Pogovor z mami	Pogovor z mamo	Pogovor o ločitvi/razvezi
81	malo pa z atijem	Pogovor z očetom	Pogovor z očetom	Pogovor o ločitvi/razvezi
82	Nikoli skupaj kot družina	Ni skupnega pogovora	Brez skupnega pogovora o ločitvi/razvezi	Pogovor o ločitvi/razvezi
83	nikoli nisem izvedel razloga	Nepoznavanje razloga za ločitev	Nepoznan razlog ločitve/razveze	Pogovor o ločitvi/razvezi
84	V bistvu ga še danes ne vem	Nepoznavanje razloga za ločitev še danes	Nedostopnost informacij še danes	Pogovor o ločitvi/razvezi
85	Ati je samo rekel, da gre, ne pa tudi zakaj gre	Ni bil podan razlog ob odhodu očeta	Nepoznan razlog ločitve/razveze	Pogovor o ločitvi/razvezi
86	kasneje hitro dobil novo partnerko	Oče hitro dobil novo partnerko	Nova reorganizirana družina po razvezi	Splošne informacije o ločitvi/razvezi
87	mogoče je bila ona razlog	Mogoče je bila nova partnerka razlog	Nepoznan razlog ločitve/razveze	Pogovor o ločitvi/razvezi
88	Nihče mi tega ni povedal, da bi vedel ali je to res ali ne	Ni nihče povedal	Nepoznan razlog ločitve/razveze	Pogovor o ločitvi/razvezi
89	Z atijem sva nato, ko sva stopila v kontakt bolj govorila glede tega, da naj sedaj jaz stojim mami ob strani, ker je to tudi njo zelo prizadelo in naj ji pomagam	Pogovor z očetom o tem, da naj stoji ob strani materi	Pogovor z očetom	Pogovor o ločitvi/razvezi
90	Na drugi strani pa mami ni želela po ločitvi od mene nič slišati glede atija in njegove nove družine, da ji karkoli razlagam	Mami ni želela o očetu slišati nič	Pogovor z mami	Pogovor o ločitvi/razvezi
91	Verjetno je bilo njej še najbolj hudo in je potrebovala čas, da je to predelala.	Potreben čas matere, da je sprejela razvezo	Sprejemanje ločitve/razveze	Doživljanje ločitve/razveze
92	Da bi se pa vsi štirje skupaj »dol usedli« se pa nismo, ne pred ločitvijo	Ni bilo skupnega pogovora pred ločitvijo	Brez skupnega pogovora o ločitvi/razvezi	Pogovor o ločitvi/razvezi

93	ne po njej.	Ni bilo skupnega pogovora po ločitvi	Brez skupnega pogovora o ločitvi/razvezi	Pogovor o ločitvi/razvezi
94	lahko bi se z obema o tem pogovarjal, če bi se hotel	Možen pogovor z obema staršema, če bi želel	Skupen pogovor o ločitvi/razvezi	Pogovor o ločitvi/razvezi
95	Nočem pa se z mami preveč o tem pogovarjati, ker privrejo na plano stara čustva in vem, da bi bila zaradi tega pod stresom, kar jaz nočem	Ne želi o tem govoriti z mami, ker bi na plano privrela stara čustva	Pogovor z mami	Pogovor o ločitvi/razvezi
96	ja, z atijem se da, edina stvar, ki pa mislim, da mi jo ne bi povedal pa je razlog	Z očetom možen pogovor, le razloga ne ve, če bi izvedel	Pogovor z očetom	Pogovor o ločitvi/razvezi
97	Ostale stvari pa mislih, da če bi vprašal, bi dobil odgovor	Ostale stvari, če bi vprašal, bi dobil odgovor	Pogovor z očetom	Pogovor o ločitvi/razvezi

INTERVJU G

Spol: ženski

Starost: 25 let

A: Pozdravljena, hvala, ker si si vzela čas. Lahko kar začneva z vprašanji?

B: Živjo, seveda.

A: Najprej me zanima koliko si bila stara, ko so se ločili oziroma razvezali tvoji starši?

B: Bila sem /na zaključku osnovne šole, stara nekje 15 let./ (1)

A: Na kakšen način pa sta se ločila tvoja starša?

B: /Ločila sta se na pobudo mami/ (2) /na sodišču./ (3)

A: Na kakšen način pa si izvedela, da se tvoji starši razhajajo, se spomniš kdo ti je povedal, kakšne informacije si dobila?

B: V naši družini je bilo /že pred tem veliko prepirov/ (4), katerim /priča sva bili tudi midve s sestro./ (5) /Stvari so postajale vedno hujše/ (6) in /mami se je odločila, da se bomo odselile in ločile od atija./ (7) /To so bile vse informacije, ki sem jih prejela/ (8), nato pa je bilo samo še /veliko obtoževanj očeta za najrazličnejše stvari./ (9)

A: Mogoče veš razlog za nevzdržnost razveze?

B: /Še danes točnega razloga ne vem/ (10), /tudi, če bi vprašala kateregakoli od staršev ne bi dobila konkretnega razloga/ (11), temveč /bi obtoževala drug drugega./ (12)

A: Kako pa si sprejela ločitev svojih staršev?

B: Lahko bi rekla, da /brez večjih težav/(13), vendar so se /težave začele kazati kasneje./(14) /Menjava okolja/(15) in /prijateljev/(16) me je pripeljala tudi na /uporniško vedenje./(17) /nisem imela ravno najboljše družbe/(18) in /tudi v šoli sem začela popuščati./(19) /Mogoče ni bila krivda ravno ločitev, ampak vse kar je s tem sledilo./(20) /Mami ni bilo veliko doma./(21) /prepuščena sem bila sama sebi./(22) /morala sem poskrbeti zase in za mlajšo sestro/(23) in /nekako sem potrebovala pozornost, ki je nisem dobila./(24)

A: Torej kakšne vse spremembe je ločitev zahtevala od tebe?

B: V bistvu smo se /trikrat selili/(25) in /vmes sem tudi zamenjala srednjo šolo./(26)

A: Kako pa je to vplivalo nate?

B: /Potrebno je bilo veliko prilagajanja./(27) /selitve so bile kar stresne/(28) in /potrebno se je bilo navaditi na novo okolje./(29) /Menjava srednje šole pa je imela nekako tudi dober vpliv name/(30) in /na moje ocene./(31) saj sem se tudi /odmaknila od bivše družbe./(32)

A: Katere pa so bile zate takrat osebe, ki si jim lahko zaupala?

B: Najbolj bi rekla da /prijatelji/(33), /sošolci/(34), /bivši fant/(35) in /stari starši./(36)

A: Se spomniš mogoče, da si prejela kakšno obliko podpore v okviru CSD ali osnovne, srednje šole?

B: /Ne, nobene./(37)

A: Kakšno obliko podpore pa misliš, da bi takrat potrebovala?

B: /Mogoče kakšen dodaten pogovor z nevtralno osebo./(38)

A: Se ti je v času razveze oziroma ločitve zdelo, da je bil dovolj upoštevan vaš glas? Si imela priložnost sodelovati?

B: /Ne/(39), /vse je bilo na mami./(40)

A: Pa bi si želela sodelovati?

B: /Ja, včasih bi si želela več priložnosti sodelovanja/(41) in /da bi kdo tudi meni in mojim željam prisluhnil./(42)

A: Kakšno razmerje, odnos pa si imela po ločitvi s staršem, s katerim nisi stalno živela, v tvojem primeru z očetom?

B: /Z očetom sem se normalno razumela/(43), več pa ne. /Ni bilo nobene iskrice kot je bilo, ko sem bila še mlajša oziroma pred ločitvijo./(44)

A: Si imela redne stike?

B: /Z očetom sem imela redne stike./(45) ampak /ne od začetka/(46), saj /mami ni dovolila stikov./(47) /Uredilo se je šele po obisku na centru za socialno delo./(48) S sestro sva k njemu /prihajale vsak drugi vikend in skoraj

vsake počitnice./ (49) /Včasih tudi kakšen dan med tednom, odvisno od dogovora/(50) ampak /več sestra kot jaz./ (51)

A: So bile pri ohranjanju in vzdrževanju stikov kakšne ovire, težave?

B: /Večjih ovir oziroma težav ni bilo./ (52) Je pa bil /večkrat problem to, da se mami z očetom ni znala dogovoriti za stike, sploh za počitnice in praznike./ (53)

A: Kakšen pa je sedaj tvoj odnos s starši?

B: /Tudi sedaj nimam dobrih odnosov z obema staršema./ (54) /Z očetom nimam težav/(55), /a ga ne vidim pogosto./ (56) /z mami pa se načeloma dobro razumem/(57), a je /prisotnih veliko preprirov, kljub temu da živim pri partnerju./ (58)

A: Kako pa je razveza vplivala nate v nadaljnjem življenju oziroma kako te je oblikovala kot osebo? Vidiš mogoče kakšne prednosti, slabosti ločitve?

B: /Razveza je vplivala predvsem na moja čustva./ (59) /Sem zelo čustvena oseba in mislim, da je bil ravno to vpliv./ (60) Mogoče me /hitreje kaj prizadene/(61) ali se /zjočem ob vsaki malenkosti./ (62) /Prednost vidim v tem, da se lažje prilagodim težkim situacijam./ (63) /težave pa so še vedno v komunikaciji med/(64) in /s staršema./ (65)

A: Je mogoče prednost tudi to, da so se z ločitvijo nehali prepri, morebitno nasilje?

B: /Prepri so bili še vedno prisotni, mogoče še hujši/(66) oziroma sva jih /s sestro bolj občutili, saj je bilo veliko kreganja preko naju in zaradi naju./ (67) Tako da to se ni nehalo in /še vedno se starša med sabo ne zmoreta normalno pogovarjati./ (68)

A: Kakšen vpliv pa je imela razveza nate v kasnejšem obdobju? Imaš mogoče kakšne strahove, prepričanja do drugih ljudi, težave v zaupanju?

B: /Ja/(69), /predvsem me je strah, da bi se to zgodilo tudi meni in da bi moji otroci morali to doživljati./ (70)

A: Super, prišli sva do konca. Hvala ti za sodelovanje.

Odprto kodiranje G

ŠT.	BESEDILO	POJMI	KATEGORIJA	TEMA
1	na zaključku osnovne šole, stara nekje 15 let	Zaključek osnovne šole, približno 15 let	Starost ob ločitvi	Splošni podatki o ločitvi/razvezi
2	Ločila sta se na pobudo mami	Pobuda matere za ločitev	Potek ločitve/razveze	Splošni podatki o ločitvi/razvezi
3	na sodišču	Razveza na tožbo	Način ločitve/razveze	Splošni podatki o ločitvi/razvezi
4	že pred tem veliko preprirov	Veliko preprirov pred ločitvijo	Konfliktnost staršev	Splošni podatki o ločitvi/razvezi
5	priča sva bili tudi midve s sestro	Prisotnost otrok ob preprih	Konfliktnost staršev	Splošni podatki o ločitvi/razvezi
6	Stvari so postajale vedno hujše	Vse več preprirov	Konfliktnost staršev	Splošni podatki o ločitvi/razvezi

7	mami se je odločila, da se bomo odselile in ločile od atija.	Odločitev matere, da se bo odselila skupaj z otroki in ločila	Oseba, ki je povedala za ločitev/razvezo Prejete informacije ob novici	Informacije ob ločitvi/razvezi
8	To so bile vse informacije, ki sem jih prejela	To so bile edine informacije, ki jih je prejela	Nedostopnost informacij	Pogovor o ločitvi/razvezi
9	veliko obtoževanj očeta za najrazličnejše stvari.	Obtoževanja očeta za različne stvari	Konflikten odnos	Odnos med staršema
10	Še danes točnega razloga ne vem	Nepoznavanje razloga	Nepoznan razlog ločitve/razveze	Pogovor o ločitvi/razvezi
11	tudi, če bi vprašala kateregakoli od staršev ne bi dobila konkretnega razloga	Ne bi dobila odgovora tudi, če bi vprašala	Nepoznan razlog ločitve/razveze	Pogovor o ločitvi/razvezi
12	bi obtoževala drug drugega	Obtoževanje drug drugega	Konflikten odnos	Odnos med staršema
13	brez večjih težav	Brez večjih težav	Sprejemanje ločitve/razveze	Doživljanje ločitve/razveze
14	težave začele kazati kasneje	Težave so se kazale kasneje	Sprejemanje ločitve/razveze	Doživljanje ločitve/razveze
15	Menjava okolja	Menjava okolja	Spremembe ob ločitvi/razvezi	Prilagoditve po ločitvi/razvezi
16	prijatelj	Menjava prijatelj	Spremembe ob ločitvi/razvezi	Prilagoditve po ločitvi/razvezi
17	uporniško vedenje	Uporniško vedenje	Negativne posledice ločitve/razveze staršev	Vpliv ločitve/razveze na otroka
18	nisem imela ravno najboljše družbe	Ni bilo najboljše družbe	Negativno doživljanje ločitve/razveze	Doživljanje ločitve/razveze
19	tudi v šoli sem začela popuščati	Popuščanje v šoli	Negativne posledice ločitve/razveze staršev	Vpliv ločitve/razveze na otroka
20	Mogoče ni bila krivda ravno ločitev, ampak vse kar je s tem sledilo	Ni krivda ločitev, ampak vse, kar je temu sledilo	Težave niso nujno posledica ločitve/razveze	Vpliv ločitve/razveze na nadaljnje življenje
21	Mami ni bilo veliko doma,	Mami ni bilo veliko doma	Negativne posledice ločitve/razveze staršev	Vpliv ločitve/razveze na otroka
22	prepuščena sem bila sama sebi,	Prepuščenost samemu sebi	Negativne posledice ločitve/razveze staršev	Vpliv ločitve/razveze na otroka
23	morala sem poskrbeti zase in za mlajšo sestro	Skrb zase in za mlajšo sestro	Negativne posledice ločitve/razveze staršev	Vpliv ločitve/razveze na otroka
24	nekako sem potrebovala pozornost, ki je nisem dobila.	Potrebovala pozornost, ki je ni dobila	Sprejemanje ločitve/razveze	Doživljanje ločitve/razveze
25	trikrat selili	Trikratna selitev	Spremembe ob ločitvi/razvezi	Prilagoditve po ločitvi/razvezi
26	vmes sem tudi zamenjala srednjo šolo	Menjava srednje šole	Spremembe ob ločitvi/razvezi	Prilagoditve po ločitvi/razvezi
27	Potrebno je bilo veliko prilagajanja	Veliko prilagajanja	Spremembe ob ločitvi/razvezi	Prilagoditve po ločitvi/razvezi

28	selitve so bile kar stresne	Stresne selitve	Spremembe ob ločitvi/razvezi	Prilagoditve po ločitvi/razvezi
29	potrebno se je bilo navaditi na novo okolje.	Prilagajanje na novo okolje	Spremembe ob ločitvi/razvezi	Prilagoditve po ločitvi/razvezi
30	Menjava srednje šole pa je imela nekako tudi dober vpliv name	Menjava srednje šole je imela dober vpliv	Prednosti ločitve/razveze staršev	Vpliv ločitve/razveze na otroka
31	na moje ocene	Menjava srednje šole je imela vpliv na ocene	Prednosti ločitve/razveze staršev	Vpliv ločitve/razveze na otroka
32	odmaknila od bivše družbe	Odmik od slabe družbe	Prednosti ločitve/razveze staršev	Vpliv ločitve/razveze na otroka
33	prijatelji	Prijatelji	Podporne osebe ob ločitvi/razvezi	Podporne osebe
34	sošolci	Sošolci	Podporne osebe ob ločitvi/razvezi	Podporne osebe
35	bivši fant	Bivši fant	Podporne osebe ob ločitvi/razvezi	Podporne osebe
36	stari starši	Stari starši	Podporne osebe ob ločitvi/razvezi	Podporne osebe
37	Ne, nobene	Ni bilo podpore	Ni pomoči izven družine	Podpora CSD in drugih institucij
38	Mogoče kakšen dodaten pogovor z nevtralnno osebo	Pogovor z nevtralnno osebo	Kakšno vrsto podpore bi potrebovali	Podpora CSD in drugih institucij
39	Ne	Ni bilo možnosti sodelovanja	Ni bilo priložnosti sodelovanja	Upoštevanje otrokovega glasu
40	vse je bilo na mami	Vse odločanje je imela mami	Ni bilo priložnosti sodelovanja	Upoštevanje otrokovega glasu
41	Ja, včasih bi si želela več priložnosti sodelovanja	Želela več priložnosti sodelovanja	Ni bilo priložnosti sodelovanja	Upoštevanje otrokovega glasu
42	da bi kdo tudi meni in mojim željam prisluhnil.	Da bi kdo prisluhnil njenim željam	Ni bilo priložnosti sodelovanja	Upoštevanje otrokovega glasu
43	Z očetom sem se normalno razumela	Normalno razumela	Odnos z očetom	Odnos s starši
44	Ni bilo nobene iskrice kot je bilo, ko sem bila še mlajša oziroma pred ločitvijo	Kasneje ni bilo več iskrice, kot je bila pred ločitvijo	Odnos z očetom	Odnos s starši
45	Z očetom sem imela redne stike	Redni stiki	Urejeni stiki	Stiki s staršem, s katerim niso stalno živeli – stiki z očetom
46	ne od začetka	Niso bili redni stiki od začetka	Onemogočeni stiki	Stiki s staršem, s katerim niso stalno živeli – stiki z očetom
47	mami ni dovolila stikov.	Mami ni dovolila stikov	Ovire, težave pri ohranjanju stikov	Stiki s staršem, s katerim niso stalno živeli – stiki z očetom
48	Uredilo se je šele po obisku na centru za socialno delo	Uredilo po obisku CSD	Urejeni stiki	Stiki s staršem, s katerim niso stalno živeli – stiki z očetom

49	prihajale vsak drugi vikend in skoraj vsake počitnice	Vsak drug vikend in počitnice	Dogovorjeni stiki	Stiki s staršem, s katerim niso stalno živeli – stiki z očetom
50	Včasih tudi kakšen dan med tednom, odvisno od dogovora	Včasih tudi med tednom	Dogovorjeni stiki	Stiki s staršem, s katerim niso stalno živeli – stiki z očetom
51	več sestra kot jaz	Sestra več stikov kot ona	Manj stikov	Stiki s staršem, s katerim niso stalno živeli – stiki z očetom
52	Večjih ovir oziroma težav ni bilo	Ni bilo večjih težav	Ovire, težave pri ohranjanju stikov	Stiki s staršem, s katerim niso stalno živeli – stiki z očetom
53	večkrat problem to, da se mami z očetom ni znala dogovoriti za stike, sploh za počitnice in praznike	Mami ni znala dogovoriti z očetom za preživljanje počitnic in praznikov	Ovire, težave pri ohranjanju stikov	Stiki s staršem, s katerim niso stalno živeli – stiki z očetom
54	Tudi sedaj nimam dobrih odnosov z obema staršema	Ni dobrih odnosov s starši	Odnos s starši	Odnos s starši
55	Z očetom nimam težav	Ni težav z očetom	Odnos z očetom	Odnos s starši
56	a ga ne vidim pogosto	Očeta ne vidi pogosto	Stiki z očetom danes	Stiki s staršem, s katerim niso stalno živeli – stiki z očetom
57	z mami pa se načeloma dobro razumem	Dobro razume z mami	Odnos z mami	Odnos s starši
58	prisotnih veliko prepirov, kljub temu da živim pri partnerju	Veliko prepirov, kljub temu, da živi drugje	Odnos z mami	Odnos s starši
59	Razveza je vplivala predvsem na moja čustva	Vpliv na čustva	Prisoten vpliv	Vpliv ločitve/razveze na nadaljnje življenje
60	Sem zelo čustvena oseba in mislim, da je bil ravno to vpliv.	Zelo čustvena oseba	Negativne posledice ločitve/razveze staršev	Vpliv ločitve/razveze na nadaljnje življenje
61	hitreje kaj prizadene	Stvari jo hitreje prizadenejo	Negativne posledice ločitve/razveze staršev	Vpliv ločitve/razveze na nadaljnje življenje
62	zjočem ob vsaki malenkosti.	Jok ob malenkostih	Negativne posledice ločitve/razveze staršev	Vpliv ločitve/razveze na nadaljnje življenje
63	Prednost vidim v tem, da se lažje prilagodim težkim situacijam	Lažja prilagoditev težjim situacijam	Prednosti ločitve/razveze staršev	Vpliv ločitve/razveze na nadaljnje življenje
64	težave pa so še vedno v komunikaciji med	Težave v komunikaciji med staršema	Ni sodelovalnega odnosa	Odnos med staršema
65	s staršema	Težave v komunikaciji s staršema	Odnos s starši	Odnos s starši
66	Prepiri so bili še vedno prisotni, mogoče še hujši	Še vedno prisotni prepiri med staršema	Konflikten odnos	Odnos med staršema

67	s sestro bolj občutili, saj je bilo veliko kreganja preko naju in zaradi naju	Kreganje preko otrok po razvezi	Konflikten odnos	Odnos med staršema
68	še vedno se starša med sabo ne zmoreta normalno pogovarjati	Starša se še vedno ne zmoreta normalno pogovarjati	Konflikten odnos	Odnos med staršema
69	Ja	Ima vpliv	Prisoten vpliv	Vpliv ločitve/razveze na nadaljnje življenje
70	predvsem me je strah, da bi se to zgodilo tudi meni in da bi moji otroci morali to doživljati	Strah, da se bo to zgodilo njej in bodo morali to doživljati njeni otroci	Ne želi razveze zase ali za svoje otroke	Vpliv ločitve/razveze na nadaljnje življenje

TEME IN KATEGORIJE

SPLOŠNI PODATKI O LOČITVI/RAZVEZI Starost ob ločitvi Način ločitve/razveze Konfliktnost staršev Potek ločitve/razveze Odločanje o skrbništvu nad otrokom Sorojenci Nova reorganizirana družina po razvezi	INFORMACIJE O LOČITVI/RAZVEZI Oseba, ki je povedala za ločitev/razvezo Nedostopnost informacij Prejete informacije ob novici
POGOVOR O LOČITVI/RAZVEZI Ločitev kot prepovedana tema Skupen pogovor o ločitvi/razvezi Brez skupnega pogovora o ločitvi/razvezi Pogovor z mami Pogovor z očetom Pogovor s sestro Pogovor s sorodniki Pogovor staršev z drugimi osebami Nepoznan razlog ločitve/razveze	DOŽIVLJANJE LOČITVE/RAZVEZE Strahovi ob ločitvi/razvezi Naporno obdobje Sprejemanje ločitve/razveze Negativno doživljanje ločitve/razveze (Ne)razumevanje situacije Drugačen način vzgoje staršev Sprejemanje ločitve/razveze sedaj
PRILAGODITVE PO LOČITVI/RAZVEZI Spremembe ob ločitvi/razvezi Ni sprememb	STIKI S STARŠEM, S KATERIM NISO STALNO ŽIVELI – STIKI Z OČETOM Onemogočeni stiki Dogovorjeni stiki Urejeni stiki Sodniško določeni stiki Več stikov Manj stikov Stiki z očetom danes Spodbujanje stikov Ovire, težave pri ohranjanju stikov Ni stikov
ODNOS S STARŠI Odnos s starši Odnos z mami Odnos z očetom Spreminjanje odnosa	ODNOS MED STARŠEMA (po ločitvi/razvezi) Sodelovalen odnos Ni sodelovalnega odnosa Konflikten odnos Dolžnost sodelovanja Ni dober zgled

ODNOS S SORODNIKI Navezanost na stare starše Odnos s sestro Dober odnos Odsotnost kontakta Odnos z babico Vpletanje drugih v ločitev/razvezo Stiki s starimi starši	ODNOS S ČLANI REORGANIZIRANE DRUŽINE Odnos z očimom Dober zgled (mami + očim) Nova partnerka
PODPORNE OSEBE Podporne osebe ob ločitvi/razvezi Podporne osebe po ločitvi/razvezi	PODPORA CSD IN DRUGIH INSTITUCIJ Podpora znotraj osnovne šole (Ne)podpora CSD Ni pomoči izven družine Pomoč drugih institucij Kakšno vrsto podpore bi potrebovali
VPLIV LOČITVE/RAZVEZE NA OTROKA Negativne posledice ločitve/razveze staršev Prednosti ločitve/razveze staršev Zgodnja samostojnost Prisoten vpliv	VPLIV LOČITVE/RAZVEZE NA NADALJNJE ŽIVLJENJE Negativne posledice ločitve/razveze staršev Prednosti ločitve/razveze staršev Ni vpliva Prisoten vpliv Drugačen pogled Ne želi razveze zase ali za svoje otroke Kaj je razveza naučila
UPOŠTEVANJE OTROKOVEGA GLASU Sodelovanje v postopku Ni bilo priložnosti sodelovanja	POMOČ DRUGIH OB LOČITVI/RAZVEZI Pomoč drugih oseb Pomoč učiteljice Stiki s prijatelji

OSNO KODIRANJE

STAROST INTERVJUANCEV: 23 let (A), 21 let (B), 23 let (C), 24 let (D), 25 let (E), 24 let (F), 25 let (G)

SPOL: ženski (A), ženski (B), ženski (C), ženski (D), ženski (E), moški (F), ženski (G)

SPLOŠNI PODATKI O LOČITVI/RAZVEZI

Starost ob ločitvi

- *Osnovna šola, 12 let (A1)*
- *Osnovna šola, 12 ali 13 let (B1)*
- *Približno 4 leta (C1)*
- *Prehod iz vrtca v osnovno šolo, 5 let (D1)*
- *9 let (E1)*
- *Mladost ob ločitvi (E73)*
- *Pred 18. rojstnim dnem, 17 let (F1)*

- *Zaključek osnovne šole, približno 15 let (G1)*

Način ločitve/razveze

- *Razveza na tožbo (A2, B2, D3, E4, G3)*
- *Vpleteno sodišče (C3)*
- *Urejanje stikov in preživnine preko sodišča (C4)*
- *Ni bilo govora o tem (D2)*
- *Sporazumno ni bilo možno glede na odnos (D4)*
- *Sporazumna razveza (F3)*

Konfliktnost staršev

- *Konflikti že pred razvezo (A6)*
- *Veliko konfliktov – konfliktna razveza (B3)*
- *Konflikti o varstvu in vzgoji ter stikih (B4)*
- *Ni bilo kreganja/skrivanje le-tega (B37, B38)*
- *Spodbujanje k gojenju zamere do drugega starša (C38)*
- *Nagajanje drugemu staršu, češ, da gre za otroka (C42)*
- *Kreganje (D8)*
- *Oče nasilen do mami (D9)*
- *Oče nikoli nasilen do otroka (D25)*
- *Nasilje do mami (D26)*
- *Doživela samo konfliktnost staršev (D86)*
- *Šok ob spoznanju, da sta se nekoč starša imela rada (D87)*
- *Spremenilo pogled na situacijo (D88)*
- *Doživela samo konflikte, ne spomni se ljubezni staršev (D89)*
- *Veliko glasnega kreganja proti koncu zakona (E89)*
- *Mejilo na fizično nasilje (E90)*
- *Precej kreganja (F5)*
- *Kreganje opazil tudi sam (F6)*
- *Pričakoval ločitev zaradi kreganja (F7)*
- *Kregi na splošno se niso nehali (F75)*
- *Veliko preprirov pred ločitvijo (G4)*
- *Prisotnost otrok ob prepirih (G5)*
- *Vse več preprirov (G6)*

Potek ločitve/razveze

- *Odločenost matere za ločitev (B10)*
- *Želje dedka, da za dobro otrok starša ostaneta skupaj (B11)*
- *Ločitev ni bila mirna (B44)*

- *Burna ločitev (C39)*
- *Veliko nerazrešenih težav po ločitvi (C40)*
- *Reševanje stvari preko otroka (C41)*
- *Neprijeten občutek (C43)*
- *Odločitev matere, da bo vložila papirje (D14)*
- *Izselitev očeta (D15)*
- *Oče se je odselil (D41)*
- *Ločitev trajala še 2 leti (E2)*
- *Oče zapustil (E3)*
- *Pobuda matere za ločitev (E5, G2)*
- *Takrat šla živeti narazen, razvezala kasneje (F2)*
- *Po tihem pričakoval ločitev staršev (F4)*
- *Oče dal pobudo za ločitev (F11)*
- *Ati se je preselil (F21)*

Odločanje o skrbništvu nad otrokom

- *Odločanje o tem, kje bosta s sestro živeli (B49)*
- *Dogovor med sestrama (B52)*
- *Ena pri enem staršu, druga pri drugem (B53)*
- *Borba staršev za skrbništvo (B55)*
- *Oče v prednosti, ker naj ne bi bil odgovoren za ločitev (B56)*
- *Vsi so krivili mami, ker si je našla novega partnerja (B57)*
- *Drugi računali, da bova živeli pri očetu (B58)*
- *Odločila ostati pri mami (B71)*
- *Dogovori s sestro o tem, kje bosta živeli (B72)*
- *Različna naklonjenost staršema (B73)*
- *Sestrin predlog o ločenem bivanju (B74)*
- *Pogovor s sestro o bivanju (B75)*
- *Starši so sprejeli otrokove odločitve (B76)*
- *Odločitev je bila povedana na sodišču (B77)*
- *Prepričevanje in vmešavanje očetovih sorodnikov (B78)*
- *Držanje dogovora (B79)*
- *Želja, da noben od staršev ne živi sam (B80)*
- *Mami kot zakonita zastopnica (C62)*
- *Vzela mami na svojo stran (D92)*
- *Mami na sodišču želela samo hčerko (D93)*
- *Ni želela, da ima hči stike z očetom (D94)*
- *Mami ni želela preživnine (D95)*

- *Stiki in preživnina sta pravici otroka ob ločitvi (D96)*
- *Vprašal otroka, če se želi preseliti z njim (F22)*
- *Ostal pri mami (F23)*

Sorojenci

- *Edinka (C136, D19)*
- *Ni niti polsester/polbratov (C137)*
- *A, B: starejša sestra*
- *E: mlajši brat*
- *F: starejši brat*
- *G: mlajša sestra*

Nova reorganizirana družina po razvezi

- *Nihče si ni ustvaril nove družine po ločitvi (C138)*
- *Oče ustvaril novo družino po razvezi (D20)*
- *Mati spoznala partnerja, ki ima družino že od prej (E52)*
- *Ni vedno idealno (E53)*
- *Selitev očeta k novi partnerki (F49)*
- *Ni počutil zaželenega v novi družini (F50)*
- *Ni bilo prostora zanj (F51)*
- *Tudi če bi bil prostor si ne bi želel živeti tam (F52)*
- *Oče hitro dobil novo partnerko (F86)*

INFORMACIJE O LOČITVI/RAZVEZI

Oseba, ki je povedala za ločitev/razvezo

- *Mami skupaj s starejšo sestro (A5)*
- *Objokana sestra (B5)*
- *Povedala sestra (B12)*
- *Skupen pogovor o ločitvi/razvezi (B13)*
- *Odločitev matere, da bo vložila papirje (D14)*
- *Oče ob pakiranju stvari povedal, da se z mami ločujeta (E7)*
- *Brez vnaprejšnjega dogovora z mami (E8)*
- *Mami (F8)*
- *Odločitev matere, da se bo odselila skupaj z otroki in ločila (G7)*

Nedostopnost informacij

- *Skrivanje informacij pred otrokom (A3)*
- *Premajhna, da bi razumela (A4, A132)*

- *Skrivanje pred otrokom (A10)*
- *Skrivanje informacij (B6)*
- *Nihče ni o ločitvi/razvezi govoril (B40)*
- *Nepoznavanje situacije (B60)*
- *Zgolj posredne informacije (C6)*
- *Premajhna, da bi razumela (C7)*
- *Obvarovanje otroka pred informacijami (C8)*
- *Sama razlagala situacijo (C9)*
- *Drugi želeli zaščititi otroka (C146)*
- *Niso želeli vpletati otroka v situacijo (C147)*
- *Otrok čutil vpletenost v situacijo (C148)*
- *Ni bilo posebnega dogodka, da bi kdo obrazložil kaj se dogaja (D13)*
- *To so bile edine informacije, ki jih je prejela (G8)*

Prejete informacije ob novici

- *Samo informacije, da se bodo preselile stran od očeta (A8)*
- *Pozabljene informacije (B14)*
- *Starša imata še vedno rada kljub razvezi/ločitvi (B16)*
- *Povedala, da krivda ni na strani otrok (B17)*
- *Starša se ne razumeta, da bi še naprej skupaj živela (B18)*
- *Ločitev ne pomeni, da ostaneš brez enega starša (B19)*
- *Starša bosta omogočala stike (B20)*
- *Izvedela na neprimeren način (E6)*
- *Dejala, da ne želi več skrivati pred otrokom (F9)*
- *Povedala, da gresta narazen (F10)*
- *Povedala, da je oče dal pobudo za ločitev (F12)*
- *Odločitev matere, da se bo odselila skupaj z otroki in ločila (G7)*

POGOVOR O LOČITVI/RAZVEZI

Ločitev kot prepovedana tema

- *Ločitev je postala v družini prepovedana tema (A21)*
- *Manjkal pogovor (A33)*
- *Prepovedana tema (A131)*
- *Ni bilo pogovora o razvezi (B21)*
- *Odsotnost pogovora še danes (B22)*
- *O ločitvi ni bilo govora (C2)*
- *O ločitvi ni bilo pogovora z otrokom (C5)*

- *O ločitvi se doma niso pogovarjali (C15)*
- *Še danes velja kot prepovedana tema (C16)*
- *Ni z nikomur pogovarjala (D16)*
- *Tabu tema (D17)*
- *Skrivanje nasilja pred drugimi (D18)*

Skupen pogovor o ločitvi/razvezi

- *Skupen pogovor o ločitvi/razvezi (B13)*
- *Mirnost staršev ob pogovoru (B15)*
- *Možen pogovor z obema staršema, če bi želel (F94)*

Brez skupnega pogovora o ločitvi/razvezi

- *Ni bilo skupnega pogovora o ločitvi (A9, B24)*
- *Brez skupnega pogovora ob ločitvi (A17)*
- *Dogovor med staršema bil drugačen (E9)*
- *Dogovor, da se bodo skupaj pogovorili (E10)*
- *Klasične besede, ki bi morale biti prisotne (E11)*
- *Skupen pogovor bi bil veliko boljša opcija kot nepričakovan odhod očeta (E12)*
- *Ni skupnega pogovora (F82)*
- *Ni bilo skupnega pogovora pred ločitvijo (F92)*
- *Ni bilo skupnega pogovora po ločitvi (F93)*

Pogovor z mami

- *Pogovor o ločitvi z mamo (B34)*
- *Kasnejše informacije v pogovorih z mamo (B42)*
- *Pogovori z mami po konfliktih (B65)*
- *Pogovor z mami (F80)*
- *Mami ni želela o očetu slišati nič (F90)*
- *Ne želi o tem govoriti z mami, ker bi na plano privrela stara čustva (F95)*

Pogovor z očetom

- *Pogovor z očetom po ločitvi (A19)*
- *Pogovor z očetom o tem, da mu je žal (A20)*
- *Pogovor z očetom (F81)*
- *Pogovor z očetom o tem, da naj stoji ob strani materi (F89)*
- *Z očetom možen pogovor, le razloga ne ve, če bi izvedel (F96)*
- *Ostale stvari, če bi vprašal, bi dobil odgovor (F97)*

Pogovor s sestro

- *Pogovor o ločitvi s starejšo sestro (A29, B33)*

- *Različni pogledi na ločitev (A30)*
- *Starejša sestra vedela veliko več informacij o ločitvi (A31)*

Pogovor s prijateljicami

- *Zaupala prijateljicam (B35)*

Pogovor s sorodniki

- *Pogovor o ločitvi s stricem in teto (E66)*

Pogovor staršev z drugimi osebami

- *Sošolci in sošolke izvedeli od drugih (A36)*
- *Mami in dedek sta se pogovarjala o ločitvi (B7)*
- *Sestra je slišala informacije o ločitvi (B9)*
- *Ločitev kdaj pa kdaj omenjena v pogovoru z drugimi ljudmi (B23)*
- *Informacije matere med pogovorom z drugimi ljudmi (B25)*

Nepoznan razlog ločitve/razveze

- *Otrok ni izvedel razloga ločitve (A15)*
- *Nepoznavanje razloga za ločitev še danes (A16, B41)*
- *Premalo informacij, da bi izvedela razlog (B43)*
- *Nepoznavanje razloga za ločitev (F83)*
- *Nepoznavanje razloga za ločitev še danes (F84)*
- *Ni bil podan razlog ob odhodu očeta (F85)*
- *Mogoče je bila nova partnerka razlog (F87)*
- *Ni nihče povedal (F88)*
- *Nepoznavanje razloga (G10)*
- *Ne bi dobila odgovora tudi, če bi vprašala (G11)*

DOŽIVLJANJE LOČITVE/RAZVEZE

Strahovi ob ločitvi/razvezi

- *Mati strah, da bi hčerka želela ostati pri očetu (A11)*
- *Mati strah, da bi oče in ostali sorodniki želeli zadržati otroka (A12)*
- *Prisotni strahovi ob ločitvi (A22)*
- *Strah pred tem, kje bo živela (A23)*
- *Strah pred menjavo šole (A24)*
- *Strah pred tem, ali bo še lahko trenirala šport, ki ga je imela rada (A25)*
- *Strah pred tem, ali bo še kdaj videla očeta (A26)*
- *Strah pred tem, ali bo še kdaj videla stare starše (A27)*

- *Skrb za prihodnost (A43)*
- *Skrb za šolo (A44)*
- *Skrb za prijatelje (A45)*
- *Skrb za življenje brez očeta in njegovih staršev (A48)*
- *Prisotni strahovi ob ločitvi (B26)*
- *Strah pri kom živeti (B27)*
- *Strah pred tem, kako bo še kdaj videla drugega starša (B28)*
- *Strah pred nesodelovanjem med staršema (B29)*
- *Kot otrok ni prepoznala strahu (D21)*
- *Vedela, da to ni prav kar se dogaja (D22)*
- *Strah za mami (D23)*
- *Nikoli strah zase (D24)*
- *Strah, da bi jo zapustila še mama (D80)*
- *Ni bilo strahov (F26)*

Naporno obdobje

- *Naporno obdobje (A64)*
- *Težka situacija (B54)*
- *Ni bilo lahko (D44)*
- *Precej težko (E19)*

Sprejemanje ločitve/razveze

- *Ni pomislila na razvezo (A7)*
- *Osamljenost ob ločitvi (A28)*
- *Izgubljenost (A39)*
- *Šok in jok – prvi občutki (A41)*
- *Težje sprejetje ločitve (A49)*
- *Potreben čas za sprejetje in razumevanje sprememb (A50)*
- *Zelo prizadelo (B36)*
- *Ogromen šok (B39)*
- *Razmišljanje o spremembah, ki jih prinese ločitev za otroka (B48)*
- *Sestra krivila mami za ločitev (B50)*
- *Otrok med dvema ognjema (B51, C30)*
- *Sprejemanje in dojetje ločitve šele kasneje (C23)*
- *Ni se krivila za ločitev (C28)*
- *Podobnost drugemu staršu je starša živcirala (C31)*
- *Ne spominja se kako je sprejela ločitev (D29)*
- *Bilo zelo hudo za mami (D30)*

- *Prevzemanje maminih čustev (D31)*
- *Sovraštvo do očeta (D32)*
- *Hrepenenje po očetu (D33)*
- *Mešani občutki (D34)*
- *Razcepljenost otroka (D35)*
- *Sprejetje odločitve (D36)*
- *Občutek, da je to najboljše za starša (D37)*
- *Težek sprejem ločitve (E13)*
- *Upanje, da bosta starša uspela rešiti težave (E14)*
- *Velikokrat jokala, prosila Boga za pomoč (E15)*
- *Danes se ji zdi to prava odločitev staršev (E16)*
- *Zagotavljanje, da za ločitev nista kriva otroka (E67)*
- *Sprejetje dejstva (E68)*
- *Ni preveč obremenjevala (E69)*
- *Ločitev kot pravilna odločitev staršev (E88)*
- *Šok (F13)*
- *Nekaj s čimer bo moral živeti (F14)*
- *Ni bilo prijetno (F15)*
- *Po eni strani vedel, da se bo to zgodilo (F16)*
- *Po drugi strani mu vseeno ni bilo prijetno (F17)*
- *Potreboval čas, da se je navadil na spremembo, jo dojel in sprejel (F18)*
- *Počasi se je navadil na spremembo (F19)*
- *1. izbira: gojenje zamere do očeta (F33)*
- *2. izbira: sprijaznjenje s situacijo (F34)*
- *Podobni občutki ob ločitvi (brat) (F65)*
- *Potreben čas matere, da je sprejela razvezo (F91)*
- *Brez večjih težav (G13)*
- *Težave so se kazale kasneje (G14)*
- *Potrebovala pozornost, ki je ni dobila (G24)*

Negativno doživljanje ločitve/razveze

- *Občutek, da je razveza sramota v družbi (A34)*
- *Skrivanje ločitve pred prijatelji (A35)*
- *Doživljanje ločitve kot negativne in krivične (A51)*
- *Nervoznost (A98)*
- *Vpliv besed na prihodnost (A99)*
- *Jok in nezmožnost odgovarjanj na vprašanja (A100)*
- *Pritisk z materine smeri (A101)*

- *Grožnje naj se pazim, kaj bom povedala (A102)*
- *Če izberem očeta, mami ne bom več videla (A103)*
- *Nihče ni vprašal po njenem počutju (B161)*
- *Ni bilo priložnosti, da bi dala ven svoja čustva (B162)*
- *Čustven človek (B163)*
- *Takrat še ni znala dati tega iz sebe (B164)*
- *Občutenje razlik med sošolkami, prijateljicami (C24)*
- *Drugačno življenje drugih z družino (C25)*
- *Čutila prikrajšano za lepe družinske stvari (C26)*
- *Nekaj je manjkalo (C27)*
- *Občutila breme staršev (C29)*
- *Brez nadzora nad svojim življenjem (C60)*
- *»Normalno« življenje le pri mami (C61)*
- *Potlačenje čustev in dogodkov (D27)*
- *Predelovanje stvari tekom življenja (D28)*
- *Potlačenje spominov (D45)*
- *Sprijaznjenje s tem, da bo na vseh dogodkih prisotna samo mami (D46)*
- *Ni bilo najboljše družbe (G18)*

(Ne)razumevanje situacije

- *Očeta lahko sliši preko stene, ne more pa ga videti (C12)*
- *Nerazumevanje situacije (C13)*
- *Razumevanje ločitve skozi pogovore o družini in domu v osnovni šoli (C14)*
- *Nerazumevanje situacije zaradi pomanjkanja informacij (C20)*
- *Nazavedanje situacije (C21)*
- *Nenavadna situacija (C22)*
- *Ni vedela, kaj ločitev pomeni (D5)*
- *Ni bilo obrazložitve kaj se dogaja (D6)*
- *Čutila, da je bolje, da ne ve vsega (D7)*
- *Želje otroka, da se oče več ne vrne (D10)*
- *Čeprav je bila otrok je razumela dogajanje (D11)*
- *Ločitev od partnerja, ne pa tudi od otroka (D12)*
- *Nerazumevanje situacije kot otrok (D70)*
- *Grožnje matere, naj se preseli k očetu (D71)*

Sprejemanje ločitve/razveze sedaj

- *Ločitev kot pravilna odločitev staršev (E88)*
- *Hvaležnost staršem, da sta ugotovila, da nista za skupaj in sta se raje razšla (E91)*

PRILAGODITVE PO LOČITVI/RAZVEZI

Spremembe ob ločitve/razvezi

- *Selitev v drug kraj (A42, A52, B84)*
- *Nepoznavanje okolice (A53)*
- *Prilagajanje na zgodnje vstajanje in javni promet (A55)*
- *Prilagajanje zaradi treningov (A56)*
- *Dom samo za spanje (A62)*
- *Spremenjen potek dneva (A63)*
- *Ponovne prilagoditve zaradi selitve (A68)*
- *Prilagoditve zaradi treningov (A70)*
- *Dnevne selitve (A72)*
- *Ponovna selitev (A73)*
- *Selitev z mami (B81)*
- *Sestra ostala z očetom v skupnem stanovanju (B82)*
- *Menjava šole (B85, E57)*
- *Menjava osebnega zdravnika (B86)*
- *Menjava zobozdravnika (B87)*
- *Drugi, nepoznani sosede (B88)*
- *Ni starih prijateljev (B89)*
- *Olajšanje situacije s stiki z očetom (B90)*
- *Očetova selitev na Dunaj (B93)*
- *Sestra pride živeti k mami (B94)*
- *Sprememba okolice za sestro (B95)*
- *Življenje pri starih starših (C11)*
- *Bivanje pri starih starših (C52)*
- *Selitev v bližnji blok (C53)*
- *Selitev očeta (C55)*
- *Selitev (E56)*
- *Menjava življenjskega okolja (E58)*
- *Sprememba okolja (mestno za vaško) (E59)*
- *Sprememba interesnih dejavnosti (E60)*
- *Manj stikov s starimi starši (E61)*
- *Sprememba, da oče ni doma (F25)*
- *En človek manj doma je naredilo razliko (F74)*
- *Bolj prazno stanovanje (F77)*
- *Več prostora (F78)*

- *Menjava okolja (G15)*
- *Menjava prijateljev (G16)*
- *Trikratna selitev (G25)*
- *Menjava srednje šole (G26)*
- *Veliko prilagajanja (G27)*
- *Stresne selitve (G28)*
- *Prilagajanje na novo okolje (G29)*

Ni sprememb

- *Vztrajanje za ostanek v isti osnovni šoli (A54)*
- *Kraj bivanja je enak kraju srednje šole (A69)*
- *Ni sprememb šole ipd. zaradi selitve (B83)*
- *Obstanek v istem kraju (C54)*
- *Večina stvari ostane istih (D38)*
- *Življenje še naprej v isti hiši (D39)*
- *V isti hiši živela tudi babica in dedek (D40)*
- *Najbližja šola med domom in očetom (D42)*
- *Ne spominja se drugih sprememb (D43)*
- *Ni bila potrebna selitev (F20)*
- *Za otroka ni bilo bistvenih sprememb (F24)*

STIKI S STARŠEM, S KATERIM NISO STALNO ŽIVELI – STIKI Z OČETOM

Onemogočeni stiki

- *Onemogočeni stiki z očetom nekaj časa po ločitvi (A57)*
- *Onemogočeni stiki z očetom dokler se ni razrešila situacija na sodišču (A65)*
- *Dalj časa po ločitvi ni videla očeta (C10)*
- *Brez stikov z očetom, dokler se ni zaključil proces na sodišču (C17)*
- *Stiki niso bili določeni (C18)*
- *Onemogočanje stikov kot način obvarovanja otroka (C19)*
- *Niso bili redni stiki od začetka (G46)*

Dogovorjeni stiki

- *Dogovor: vsak drug vikend in vsake druge počitnice (A66)*
- *Vsak vikend (B91)*
- *Stiki vsak vikend (B101)*
- *Dogovor o stikih po selitvi očeta na Dunaj (B115)*
- *Med počitnicami oziroma kadar je bil oče v Sloveniji (B116)*

- *Določeni pogoji za obisk očeta (B117)*
- *Dogovorjeni stiki (E21)*
- *Večkrat dogovorili za stike (E26)*
- *Vsak drug vikend in počitnice (G49)*
- *Včasih tudi med tednom (G50)*

Urejeni stiki

- *Urejeni stiki nekaj let (A67)*
- *Z očetom skupaj vsak vikend (B108)*
- *Vikend ritual (B109)*
- *Trajalo nekaj časa (B110)*
- *Obiski sestre pri mami po pobotanju (B112)*
- *Redni stiki (G45)*
- *Uredilo po obisku CSD (G48)*

Sodniško določeni stiki

- *Sodniško določeni stiki (C56)*
- *Torek in četrtek popoldan in vsak drug vikend (C58)*
- *Sodniško določeni stiki z očetom (C63)*
- *Stiki določeni na sodišču (D47)*
- *Določeni stiki: enkrat mesečno (D48)*

Več stikov

- *Več preživljanja časa pri očetu (A71)*
- *Več stikov od takrat (F40)*

Manj stikov

- *Dejansko videla očeta na vsake dva meseca (D49)*
- *Vedno redkeje (D50)*
- *Okrnjeni stiki (D51)*
- *Sestra več stikov kot ona (G51)*

Stiki z očetom danes

- *Ohranjanje stikov z očetom (A78)*
- *Bolj redki stiki po smrti starih staršev (A79)*
- *Klicanje ob posebnih priložnostih (A80)*
- *Vzdrževanje neosebni stikov (B121)*
- *Ohranjanje neosebni stikov vsaj 1x tedensko (B122)*
- *Trenutno ni stikov (C86)*
- *Neosebni stiki vsaj enkrat tedensko (pred zadnjim prepirom) (C108)*

- *Oseben stik na dva tedna ali en mesec (pred zadnjim prepirom) (C109)*
- *Pogostejši stiki (D53)*
- *Enkrat mesečno (sedaj) (E44)*
- *Pogosti stiki glede na pretekla leta (E45)*
- *Še vedno pozablja na dogovor (E46)*
- *Osebni in neosebni kontakti danes (F41)*
- *Očeta ne vidi pogosto (G56)*
- *Tudi sedaj manj kontakta (brat in oče) (F67)*

Spodbujanje stikov

- *Spodbujanje stikov z materine strani (E25)*
- *Trud matere za stike z očetom (E29)*
- *Ugotovitev matere, da otrokom škodi s tem, da daje lažno upanje za stike z očetom (E30)*
- *Prenehanje matere v siljenje očeta za stike z otrokoma (E31)*
- *Če je oče želel je stike omogočila (E32)*

Ovire, težave pri ohranjanju stikov

- *Sestra si na začetku ni želela stikov z mamo (B102)*
- *Mama ni silila v stike s sestro (B103)*
- *Čakanje na pomiritev situacije (B104)*
- *Čakanje na oproščanje (B105)*
- *Grdo govorjenje sestri o mami (B106)*
- *Sestra mati videla kot sovražnico (zaradi vpliva očetovih sorodnikov) (B107)*
- *Ni bilo težav, ovir (B118)*
- *Težave v času epidemije (B119)*
- *Nezmožnost stika zaradi zaprtih mej (B120)*
- *Manj stikov med izpitnim obdobjem (B123)*
- *Sprotno reševanje težav (B127)*
- *Ni bilo veliko težav, ki bi kvarile odnos (B128)*
- *Oddaljenost očeta (B129)*
- *Nefleksibilnost stikov (C57)*
- *Obisk očeta je moral biti prioriteta (C59, C72)*
- *V očetovi okolici ni bilo prijateljev (C71)*
- *Manj stikov v času korone (C110)*
- *Pritisk z očetove strani (C111)*
- *Želja očeta po pogostejših neosebnih stikih (C112)*
- *Želja očeta po vedenju kot ga želi on (C113)*
- *Otrok ne čuti potrebe po uresničevanju očetovih želja/potreb (C114)*

- *Oče ni imel moči, da bi vstopil v otrokovo življenje (D65)*
- *Skrivala veselje pred odhodom k očetu zaradi neodobravanja matere (D66)*
- *Če je prišla iz obiska pri očetu dobre volje sta se z mami skregali (D67)*
- *Materi ni bilo všeč, da je prišla z obiska dobre volje (D68)*
- *Otrokovo obnašanje primerjala z očetovim (D69)*
- *Bile težave pri ohranjanju in vzdrževanju stikov (D73)*
- *Grdo govorjenje otroku o drugem staršu (D74)*
- *Mami želela, da je tudi otrok jezen na očeta (D75)*
- *Mnenje matere, da si oče ne zasluži vloge v otrokovem življenju (D77)*
- *Otrok ni želel, da je mami slabe volje (D78)*
- *Odklanjanje stikov z očetom za zadovoljstvo matere (D79)*
- *Oče se je izogibal dogovorjenim stikom (E22)*
- *Oče menil, da z izogibanjem stikov nagaja mami (E23)*
- *Še danes ne razume, da je povzročal škodo svojim otrokom (E24)*
- *Večkrat oče ni prišel na dogovorjene stike (E27)*
- *Žalost otroka ob očetovem izogibanju stikom (E28)*
- *Mami ni dovolila stikov (G47)*
- *Ni bilo večjih težav (G52)*
- *Mami ni znala dogovoriti z očetom za preživljanje počitnic in praznikov (G53)*

Ni stikov

- *Ni bilo kontakta nekaj časa (F28)*
- *Ni čutil potrebe po stikih (F29)*
- *Pisanje sporočil z očetove strani (F30)*
- *Ni se počutil isto kot oče (F31)*
- *Ni mogel stopiti v kontakt z očetom (F32)*
- *Dalj časa brez kontakta z očetom (brat) (F65)*

ODNOS S STARŠI

Odnos s starši

- *Ni potrebe po odnosu s starši (A83)*
- *Ne čuti potrebe po globljem odnosu s starši (A86)*
- *Nikoli počutila ljubljeno (A87)*
- *Ni čutila pripadnosti nobenemu od staršev (C34)*
- *Zmedenost in drugačno vedenje zaradi drugačnega načina vzgoje staršev (C37)*
- *Ni zaupanja staršem o osebnih stvareh (C84)*
- *Več pogovora z mamo kot z očetom (C85)*

- *Otrok ne želi nobenemu od staršev povzročati krivice (C127)*
- *Ljubezen do obeh staršev (C128)*
- *Občutek odrivanja drugega starša (C131)*
- *Ni čutila pomanjkanja vloge očeta zaradi mami (E36)*
- *Kontakti z obema (F45)*
- *Ni dobrih odnosov s starši (G54)*
- *Težave v komunikaciji s staršema (G65)*

Odnos z mami

- *Skupno bivanje z mami (A81)*
- *Ne najboljše odnosi (A82)*
- *Ostajala doma z mami po konfliktih (B65)*
- *Videla mamino plat zgodbe (B67)*
- *Sočutje do mami (B68)*
- *Prenehala kriviti mami za ločitev (B69)*
- *Mami postala z njenega vidika enakovredna očetu (B70)*
- *Večja navezanost na mamo (B100)*
- *Dober odnos z mami (B131)*
- *Pogovor o vsem (B132)*
- *Pomoč pri načrtovanju prihodnosti (B133)*
- *Usmerjanje (B134)*
- *Spodbujanje za študij (B135)*
- *Podpiranje odločitev o izbiri študija (B136)*
- *Občasno konflikti (B137)*
- *Možen pogovor z mami (B138)*
- *Nudenje opore (B139)*
- *Večja sproščenost ob materi (C67)*
- *Večja učinkovitost pri materi (C68)*
- *Izboljševanje odnosa z mami z leti (C79)*
- *Boljši odnos po končanem obdobju najstniškega upornišva (C80)*
- *Različen pogled na stvari (C81)*
- *Številni prepiri (C82)*
- *Skupni zaključki (C83)*
- *Stabiliziran odnos (C87)*
- *Skupno življenje (C88, E41)*
- *Občasni prepiri (C89)*
- *Prepiri niso resni (C90)*
- *Hitro razreševanje nesoglasij (C91)*

- *Sklepanje kompromisov (C92)*
- *Odnos kot med cimrama (C93)*
- *Organizacija časa po svoje (C94)*
- *Obveščanje samo o pomembnih stvareh (C95)*
- *Občasni skupni izleti (C96)*
- *Pogovor na skupnih izletih (C97)*
- *Ni globljih pogovorov (C98)*
- *Ne čutiva potrebe po globljem odnosu (C99)*
- *Super odnos (E39)*
- *Super razumevanje (E40)*
- *Pomoč, spodbujanje (E42)*
- *Normalen odnos (F42)*
- *Ni bilo težav ob ločitvi (F43)*
- *Življenje pri mami ob razvezi (F44)*
- *Smiselna odločitev življenja pri mami (F46)*
- *Še vedno kdaj spori otroka in matere (F76)*
- *Dobro razume z mami (G57)*
- *Veliko preprirov, kljub temu, da živi drugje (G58)*

Odnos z očetom

- *Navezanost na očeta in stare starše (A13)*
- *Manjša navezanost sestre na očeta (A32)*
- *Navezanost na očeta (A46)*
- *V redu odnos (A74)*
- *Oddaljitev z leti (A75)*
- *Navezanost na stare starše in šport kot razlog za boljši odnos (A76)*
- *Oddaljitev z očetom po smrti starih staršev in prenehanju športa (A77)*
- *Večja naklonjenost očeta sestri (B59)*
- *Oče bolj naklonjen sestri (B61)*
- *Očetovo nepoznavanje otrokove situacije (B63)*
- *Vožnja očeta in sestre, da "razčistita glavo" (B66)*
- *Isti odnos kot pred ločitvijo (B96)*
- *Enako pogovarjanje (B97)*
- *Enake aktivnosti (B98)*
- *Odnos po ločitvi se ni spremenil (B99)*
- *Pogovor o vsem (B126)*
- *Večurni pogovori (B125)*
- *Pogovor odvisen od razpoloženja (B126)*

- *Boljši odnos z očetom kot otrok (C65)*
- *Večje spoštovanje do očeta kot otrok (C66)*
- *Bolj stroga pravila pri očetu (C69)*
- *Počutila omejeno (C70)*
- *Z njim se ni počutila kot neodvisna oseba (C74)*
- *Ni bilo občutka pomembnosti (C75)*
- *Vedenje po očetovih pravilih (C76)*
- *Nestabilen odnos z očetom (C100)*
- *Ni bilo bližine od nekdaj (C101)*
- *Pogovor samo o nujnih zadevah (C102)*
- *Nikoli ni bil del otrokovega zasebnega življenja (C103)*
- *Podoben odnos z njegove strani (C104)*
- *Pogovori usmerjeni v šolo, službo ali stare starše (C105)*
- *Ni bilo govora o globljih, osebnih temah (C106)*
- *Slabšanje odnosa v zadnjem času (C107)*
- *Nesoglasja pripeljala do nekomuniciranja (C115)*
- *Ustrezanje odsotnosti odnosa (C116)*
- *Občasno pogrešanje odnosa (C117)*
- *Ne ustreza način odnosa, ki ga je želel oče (C118)*
- *Slabo počutje zaradi odnosa z očetom celo življenje (C119)*
- *Manj vredno počutje zaradi odnosa z očetom (C120)*
- *Omejenost zaradi odnosa z očetom (C121)*
- *Mir ob odsotnosti odnosa (C122)*
- *Vzpostavljen odnos danes (D52)*
- *Vzpostavila odnos z njim po prenehanju gledanja na mamina čustva (D54)*
- *Boljši odnos kot prej (D58)*
- *Ostajajo neizrečene stvari (D59)*
- *Oče ni povedal svoje plati zgodbe o ločitvi (D60)*
- *Po ločitvi ni bil preveč dober (E20)*
- *Ni povabil otrok na dopust (E33)*
- *Ne razume, da je bilo to v otrokovo škodo (E34)*
- *Odtujitev z očetom (E35)*
- *Pogrešanje očetovske vloge takoj po ločitvi (E37)*
- *Pogrešanje očeta sčasoma izzvenelo (E38)*
- *Trud za urejene odnose v zadnjem času (E43)*
- *Uspela razviti zdrav odnos do njegovega obnašanja (E47)*
- *Zavedanje, da očetovo obnašanje ni otrokova krivda (E48)*

- *Še vedno prizadetost ob njegovih dejanjih (E50)*
- *Nepriumno življenjsko okolje za otroka (E82)*
- *Oče ne bi spremenil svojega življenjskega stila (E83)*
- *Poskus življenja pri očetu (brat) (E84)*
- *Slab poskus (E85)*
- *Očeta videl kot odgovornega za ločitev, "ta grdega" (F27)*
- *Odločil, da se bosta dobila (F35)*
- *Nervoza pred stikom z očetom (F36)*
- *Strah srečanja (F37)*
- *Srečanje se je dobro izšlo (F38)*
- *Ne ve zakaj je bilo obeh strah srečanja (F39)*
- *Z očetom odklanjal stike, ne ve kako bi lahko z njim živel (F47)*
- *Ati → "fotr" (F68)*
- *Normalen odnos brata z očetom (F69)*
- *Normalno razumela (G43)*
- *Kasneje ni bilo več iskrice, kot je bila pred ločitvijo (G44)*
- *Ni težav z očetom (G55)*

Spreminjanje odnosa

- *Pobotanje sestre in mame (B111)*
- *Odnos s starši se je z leti spreminjal (C64)*

ODNOS MED STARŠEMA

Sodelovalen odnos

- *Danes je drugače (B30)*
- *Sodelovanje staršev v odnosu do otrok (B31)*
- *Komuniciranje glede težav in dilem (B32)*

Ni sodelovalnega odnosa

- *Zadeve urejale preko sodišča in odvetnikov (A18)*
- *Konfuzna vzgoja (C35)*
- *Drugačen način vzgoje staršev (C36)*
- *Nista se pogovarjala (C44)*
- *Minimalna, hladna komunikacija (C45)*
- *Ni bližine med staršema (C46)*
- *Izogibanje staršev po ločitvi (C47)*
- *Neusklajevanje vzgoje (C48)*

- *Občutek dvojnosti (C49)*
- *Krajši pogovor v kolikor je šlo za otroka (C50)*
- *Občutek distance med staršema (C51)*
- *Zavračanje stikov s strani očeta (E17)*
- *Komuniciranje staršev preko otrok (E18)*
- *Težave v komunikaciji med staršema (G64)*

Konflikten odnos

- *Medsebojno obtoževanje med staršema (A14)*
- *Obtoževanja očeta za različne stvari (G9)*
- *Obtoževanje drug drugega (G12)*
- *Še vedno prisotni prepiri med staršema (G66)*
- *Kreganje preko otrok po razvezi (G67)*
- *Starša se še vedno ne zmoreta normalno pogovarjati (G68)*

Dolžnost sodelovanja

- *Dolžnost sodelovanja preko otroka (C33)*
- *Otrok edino kar starša združuje, čeprav si želita biti narazen (C34)*

Ni dober zgled

- *Odnos staršev ni bil dober zgled (E118)*

ODNOS S SORODNIKI

Navezanost na stare starše

- *Navezanost na očeta in stare starše (A13)*
- *Navezanost na stare starše po očetovi strani (A47)*
- *Navezanost na dedka (B8)*
- *Navezanost na babico po mamini strani (C125)*
- *Čutila pripadnost babici (C129)*

Odnos s sestro

- *Starejša sestra naj bi bila zgled mlajši (B62)*

Dober odnos

- *Sedaj dober kontakt z večino sorodnikov (B175)*

Odsotnost kontakta

- *Prekinjeni kontakti danes, ki niso posledica ločitve (B176)*

Odnos z babico

- *Zelo prisotna v življenju (C126)*
- *Bolj počutila od babice kot od staršev (C130)*
- *Babica je varna izbira (C132)*

Vpletanje drugih v ločitev/razvezo

- *Veliko vmešavanja drugih družinskih članov (B45)*
- *Sorodniki so se počutili dolžni povedati svoje mnenje (B46)*
- *Vsiljevanje mnenja (B47)*
- *Vsi zatopljeni v iskanje krivca (B159)*
- *Zatoplenost drugih v to kje bodo otroci živeli (B160)*
- *Želja o življenju z mamo preslišana s strani sorodnikov (B168)*
- *Govorjenje, da je naredila napako, ker je šla živeti k mami (B169)*
- *Upor sorodnikom od podpori matere (B170)*
- *Rekla, naj se nehajo vmešavati (B172)*
- *Ne bo več kontakta, če se bodo še vnaprej vmešavali (B173)*
- *Upoštevanje "groženj" (B174)*
- *Naklonjenost starih staršev materi (D64)*

Stiki s starimi starši

- *Manj stikov s starimi starši (E61)*

ODNOS S ČLANI REORGANIZIRANE DRUŽINE

Odnos z očimom

- *Velikokrat stal ob strani (E54)*
- *Pokazal, kako bi moral očetovski lik izgledati (E55)*

Dober zgled (mami + očim)

- *Mami in očim dala podlago za partnerstvo (E119)*
- *Medsebojno spoštovanje, pogovor, prilagajanje, sklepanje kompromisov ... (E120)*

Nova partnerka

- *Sprejetje očetove nove partnerke, kontakt z njo (F70)*
- *Ni sprejetja nove partnerke z bratove strani (F71)*

Odnos z očetovo novo družino

- *Super razumevanje z očetovo novo družino (D61)*

PODPORNE OSEBE

Podporne osebe ob ločitvi/razvezi

- *Sporočilo o ločitvi le prijateljici, ki je imela že ločene starše (A37)*
- *Iskanje razumevanja v prijateljici, ki ima ločene starše (A38)*
- *Opora v prijateljici, ki je imela že ločene starše (A40)*
- *Prijateljice in njihovi starši (A88)*
- *Trenerka in sotekmovalke (A89)*
- *Delavci v osnovni šoli (A90)*
- *Stari starši (A91)*
- *Spodbuda in tolažba starih staršev ob težkih situacijah (A92)*
- *Najboljša prijateljica (B140)*
- *Nudenje podpore (B141)*
- *Mami (B142, E62)*
- *Ni bilo podpornih oseb (C124)*
- *Ni bilo podpornih oseb, ki bi povedale, da se starša ne ločujeta od otroka (D62)*
- *Dedek in babica (D63)*
- *Očetovi starši/stari starši (E63)*
- *Stric in teta po očetovi strani (E64)*
- *Brat (E65, F63)*
- *Ne spomni se ali je še kdo nudil podporo (E70)*
- *Nekateri prijatelji (F60)*
- *Teta po atijevi strani (F61)*
- *Čutil podporo (F62)*
- *Prijatelji (G33)*
- *Sošolci (G34)*
- *Bivši fant (G35)*
- *Stari starši (G36)*

Podporne osebe po ločitvi/razvezi

- *Iskanje opore pri prijateljih (C133)*

PODPORA CSD IN DRUGIH INSTITUCIJ

Podpora znotraj osnovne šole

- *Pomoč učiteljice s prevozom (A59)*
- *Ostajanje po pouku in delanje domačih nalog v šoli (A60)*
- *Precej pomoči v osnovni šoli (A112)*

- *Sporočilo o ločitvi (A113)*
- *Razumljivost razredničarke (A114)*
- *Pomoč svetovalne službe (A115)*
- *Dodatna učna pomoč (A117)*
- *Dobra podpora s strani osnovne šole (A118)*
- *Ločitev ni bila običajna v tistem času (A119)*
- *Zbadanje sošolcev (A120)*
- *Spremenjeno mnenje sošolcev (A121)*
- *Nič pomoči šole (B153)*
- *Previdnost pri omenjanju pojmov družina in dom (C140)*
- *Ni bilo drugačne obravnave zaradi ločitve (C141)*
- *Ni bilo posebne ali dodatne obravnave (C142)*

(Ne)podpora CSD

- *Slabi spomini (A93)*
- *Pritiski (A94)*
- *Zahtevna pričakovanja (A95)*
- *Pogovor usmerjen v materino korist (A96)*
- *Snemanje pogovora (A97)*
- *Slaba priprava s strani strokovne delavke (A104)*
- *Strah kaj povedati (A105)*
- *Strah, da bi koga užalila (A106)*
- *Ni bilo pristnega stika (A107)*
- *Poznavanje mami in socialne delavke (A108)*
- *Še večji strah zaradi poznavanja (A109)*
- *Usmerjenost vprašanj (A110)*
- *Slab odnos mami in strokovne delavke do otroka (A111)*
- *Prvi stik na CSD ni bil v podporo (A125)*
- *Malo ali nič pomoči (B149)*
- *Iskanje pomoči (B150)*
- *Ni prejela pomoči (B151)*
- *Spraševanje kje so bili takrat (B152)*
- *Vprašanja o tem kje želi bivati, zakaj ipd. (B177)*
- *Razmislek o vprašanjih potrdil otrokovo mnenje (B178)*
- *Počutila slišana v pogovoru (B181)*
- *Povedali, da si lahko vedno premislim (B182)*
- *Starša vedno tu za otroka (B183)*
- *Pogovor z nevtralno osebo dal dober občutek uslišanosti (B184)*

Ni pomoči izven družine

- *Ni bilo pomoči izven družine (B144)*
- *Ni bilo podpore (C139, D81, E71)*
- *Mami ni pomislila, da bi potrebovali pomoč (D82)*
- *Ne bi želela podpore šole ali CSD-ja v tistem času (E72)*
- *Sodelovanje bi njeno razpoloženje še poslabšalo (E74)*
- *Ti ljudje zanjo tujci (E75)*
- *Pomoč ne bi sprejela kot nekaj dobrega (E76)*
- *Pomoč kot nepotrebno vmešavanje (E77)*
- *Odklonilen odnos do institucij (E78)*
- *Ne more vedeti kako bi bilo, če bi imela podporo (E79)*
- *Ni bilo podpore – sporazumna ločitev (F79)*
- *Ni bilo podpore (G37)*

Pomoč drugih institucij

- *Iskanje pomoči pri TOM telefonu (B145)*
- *Povedali, da otrok ni kriv za ločitev staršev (B146)*
- *Povedali, naj ne skrbi, saj se bo stvar uredila (B147)*
- *Premajhna pomoč (B148)*

Kakšno vrsto podpore bi potrebovali

- *Več podpore CSD, staršev, drugih terapevtov (A122)*
- *Pogovor ali obisk terapevtskega srečanja (A126)*
- *Potrebovala veliko pomoči (B143)*
- *Potrebovala bi pogovor (B154)*
- *Da nekdo tretji pove, da razveza ni krivda otroka (B155)*
- *Občutek krivde (B156)*
- *Nekoga, ki bi spodbudil, da pove svoje mnenje (B157)*
- *Zagovornika (B158)*
- *Nekoga, ki bi pomiril starša (B165)*
- *Potrebovala mir (B166)*
- *Potrebovala bi več podpore (C143)*
- *Podpora bi morala priti od staršev (C144)*
- *Podpora bi morala priti od starih staršev (C145)*
- *Razumevanje razloga (C149)*
- *Pogovor o tem, kaj ločitev je (C150)*
- *Pogovor o tem, kaj ločitev predstavlja (C151)*
- *Svobodna izbira terminov stikov z očetom (C152)*

- Če bi podpora izhajala iz družine, preostale podpore ne bi potrebovala (C153)
- Eno osebo, ki bi jo podpirala (D83)
- Nekoga, ki je na otrokovi strani in pomaga pri razumevanju situacije (D84)
- Kot otrok samo pogovor (D85)
- Pogovor z nevtralno osebo (G38)

VPLIV LOČITVE/RAZVEZE NA OTROKA

Negativne posledice ločitve/razveze staršev

- Padec ocen (A116)
- Umik vase (A123)
- Skrivanje stisk (A143)
- Prikrajšanost za brezskrbno otroštvo (A146)
- Otroci kot prenašalec sporočil (A147)
- Prikrajšanje za izkušnje z vrstniki zaradi nefleksibilne strukture stikov (C163)
- Izgubila pogum pred podajanjem lastnega mnenja, ker ni bilo upoštevano kot otroku (C164)
- Otroci ločenih staršev boljši v laganju, skrivanju, manipulaciji (C173)
- Otroci ločenih staršev živimo dvojno življenje (C174)
- Meji na psihološko patologijo (C177)
- Ločitev prinesla več slabosti (C178)
- Ni bilo dvojne ljubljenosti (C179)
- Počutila ljubljeno le na pol (C180)
- Več nestabilnosti (C181)
- Pomanjkanje strukture (C182)
- Pomanjkanje varnosti (C183)
- Veliko stresa (C184)
- Nerazrešene težave, zamere do staršev (C185)
- Mami delala po cele dneve, da ju je lahko preživela (D100)
- Malo videla mamo (D101)
- Uporniško vedenje (G17)
- Popuščanje v šoli (G19)
- Mami ni bilo veliko doma (G21)
- Prepuščenost samemu sebi (G22)
- Skrb zase in za mlajšo sestro (G23)

Prednosti ločitve/razveze staršev

- Zgodnja samostojnost, skrb zase, neodvisnost (A145)
- Menjava okolice imela dober vpliv (B188)

- *Večja motivacija za šolo (B189)*
- *Bolj sem se potrudila za šolo (B190)*
- *Prepoznavanje čustev drugih ljudi (C171)*
- *Vedenje v skladu z znaki (C172)*
- *Večja prilagojenost bivanjskih situacijam in selitvam (C175)*
- *Večja prilagojenost ljudem (C176)*
- *Menjava srednje šole je imela dober vpliv (G30)*
- *Odmik od stare družbe (G32)*

Zgodnja samostojnost

- *Zgodnje odraščanje (A84)*
- *Skrb sam zase (A85)*
- *Samostojnost, zgodaj odrasla (A137, A141)*
- *Zrelost za svoja leta (A142)*
- *Samostojnost in zrelost kot prednost in slabost (A144)*
- *Zgodaj odrasla (B185)*
- *Prepametna za svojo starost (B186)*
- *Več razumela kot drugi vrstniki (B187)*
- *Hitreje odrasla (C169)*
- *Samostojnejša v primerjavi z vrstniki (C170)*

Prisoten vpliv

- *Močan vpliv (A136)*
- *Razveza je imela vpliv (C165)*
- *Zavedanje, da so stvari v življenju minljive (C166)*
- *Miselnost, da se na nikogar ne moraš zanesti (C167)*
- *Le sami sebi predstavljamo varen prostor (C168)*
- *Vplival že celoten potek življenja (D99)*
- *Vpliv na to, da je nekaj minljivo (F53)*
- *Mišljenje, da bosta starša vedno skupaj (F54)*
- *Minljivost stvari (F55)*
- *Ločitev bolj vplivala na brata (F64)*

VPLIV LOČITVE/RAZVEZE NA NADALJNJE ŽIVLJENJE

Negativne posledice ločitve/razveze staršev

- *Težave še kasneje (A124)*
- *Nezaupanje (A138)*

- *Strah pred razočaranjem (A139)*
- *Strah pred razočaranjem še danes (A140)*
- *Težko pusti človeku blizu (A149)*
- *Odvračanje od socialnega dela (B192)*
- *Neuspešno iskanje opore v partnerstvu (C134)*
- *Želela nadomestiti slab odnos z očetom (C135)*
- *Težava navezati kvalitetne partnerske odnose (C196)*
- *Ni bilo zgleda o zdravem partnerskem odnosu (C197)*
- *Ni imela resne zveze (C198)*
- *Več kratkih zvez (C199)*
- *Strah pred povezanostjo (C200)*
- *Ni znala vzpostaviti zdrave intime (C201)*
- *Zaključevanje odnosov brez utemeljenega razloga (C202)*
- *Sama zaključila odnose preden bi jih partner (C203)*
- *Ne verjame v romantično ljubezen (C212)*
- *Ne verjame v rek »skupaj do konca najinih dni« (C213)*
- *Prepričana, da jo bodo vsi zapustili (D116)*
- *Težko prepustila partnerstvu, prijateljstvu (D117)*
- *Vedno rezervni načrt (D118)*
- *Ni bilo žalovanja po razhodu s partnerjem (D119)*
- *Vedno ona zaključila zvezo (D120)*
- *Težko navezala globlje odnose (E99)*
- *Čustvena navezanost na predmete (E100)*
- *Stiska ob opraskanih očalih (E101)*
- *Težko znebi stvari, ki jih ne potrebuje več (E103)*
- *Ona pustila fanta brez razloga (E106)*
- *Nenadoma želela prekiniti zvezo (E107)*
- *Beg pred tem, da bi fant zapustil njo (E108)*
- *Strah pred zapustitvijo in zavrnitvijo (E109)*
- *Prekinitve zveze preden se za to odloči fant (E110)*
- *Ob prepiru poskušala zbežati (E111)*
- *Izhajalo iz nenavadnega odhoda očeta (E112)*
- *Zelo čustvena oseba (G60)*
- *Stvari jo hitreje prizadenejo (G61)*
- *Jok ob malenkostih (G62)*

Prednosti ločitve/razveze staršev

- *Spremenjen odnos in pogled na socialno delo (B191)*

- *Motivacija za študij socialnega dela (B193)*
- *Trdna prijateljstva (C194)*
- *Postala bolj odporna (D108)*
- *Odločitev za študij socialnega dela (D109)*
- *Strast do študija (D110)*
- *Želi postati zaveznica otrok s podobno izkušnjo (D111)*
- *Zdravljenje svojih ran preko pomoči drugim otrokom (D112)*
- *Njeno poslanstvo (D113)*
- *Lažja prilagoditev težjim situacijam (G63)*

Ni vpliva

- *Ni bilo težav v partnerskih zvezah (B194)*
- *Ni bilo težav v prijateljskih odnosih (C195)*
- *Drugih strahov do ljudi ni bilo (C210)*
- *Ni ustaljenih prepričanj, ki bi izhajala iz ločitve (C211)*
- *Ni vpliva na druge stvari (F59)*

Prisoten vpliv

- *Vpliv na zaupanje (A148)*
- *Previdnost pri izbiri partnerja in drugih pomembnih oseb v življenju (A152)*
- *Želja po kakovostnih odnosih (A153)*
- *Samostojnost ob premagovanju stisk (A154)*
- *Ločitev vplivala na odnose (C191)*
- *Pomanjkanje opore doma (C192)*
- *Iskanje opore v prijateljih (C193)*
- *Privlači jo nedosegljivost (C206)*
- *Je vplivala na življenje (D103)*
- *Vpliv na samozavest (D104)*
- *Vpliv na doživljanje sebe (D105)*
- *Vpliv na pogled na svet (D106)*
- *Vpliv na partnersko življenje (D107)*
- *Vpliv na odnose in izbire partnerja (D114)*
- *Vpliv na odnose z drugimi ljudmi (D115)*
- *Ločitev se je odražala v partnerskih odnosih (E105)*
- *Vpliv na čustva (G59)*
- *Ima vpliv (G69)*

Drugačen pogled

- *Drugačen pogled danes (C204)*

- *Dovolj izkušenj, da sedaj ve, kaj so zdravi odnosi (C205)*
- *Opomogla po napornem otroštvu (C207)*
- *Ločitev ni pustila trajnih sledi (C208)*
- *Dvom v to, da bi imela več sreče v ljubezni, če se starša ne bi ločila (C209)*
- *Verjame, da se partnerstva lahko obnesejo (C214)*
- *Sprememba odnosa do sebe in drugih po obiskovanju psihoterapevtskih srečanj (D121)*
- *Prvič v življenju se ceni, spoštuje, ima rada (D122)*
- *Prvič povezala s partnerjem, ki ga ne misli zapustiti (D123)*
- *Prvič ni rezervnega načrta (D124)*
- *Zavedanje, da drugih oseb ne moremo spremeniti, spremenimo lahko le sebe (E49)*
- *Uspela dojeti, da za očetova dejanja ni kriva ona ter da je od nje odvisno koliko jo bo to prizadelo (E51)*
- *Spoznanje, da nekaj ni ok (E102)*
- *Delo na problematiki, katero ve, da ji bo nekoč uspelo odpraviti (E104)*
- *Potrebovala čas in delo na sebi (E113)*
- *Danes ima zdrav odnos v partnerstvu (E114)*
- *Reševanje konfliktov s pogovorom (E115)*
- *Nauk, da en konflikt še ne pomeni konec razmerja (E116)*
- *Občutek varnosti v razmerju (E117)*
- *Spraševanje, kje bi bila, če se starša ne bi ločila (E121)*
- *Meni, da ne na dobrem mestu (E122)*
- *Zavedanje, da nič ne traja večno (F56)*
- *Pridejo okoliščine, ki lahko zadeve spremenijo (F57)*
- *Spremenjen pogled na svet (F58)*

Ne želi razveze zase ali za svoje otroke

- *Razočaranost kot otrok (A150)*
- *Ne želi, da njeni otroci občutijo to (A151)*
- *Njena prihodnost ne bo enaka staršem (C215)*
- *Raje se ne poroči, kot da se loči (C216)*
- *Strah, da se bo to zgodilo njej in bodo morali to doživljati njeni otroci (G70)*

Kaj je razveza naučila

- *Moramo znati prepoznati kdaj je dovolj (E92)*
- *Ne smemo vztrajati za vsako ceno (E93)*
- *Nauk ločitve, da ni vredni vztrajati v odnosih, ki te ne osrečujejo (E94)*
- *Vedno obstaja možnost, da razmerje prenehamo (E95)*
- *Ne meni, da se je potrebno raziti ob vsaki težavi (E96)*
- *Težave se da rešiti s pogovori, kompromisi, prilagajanjem (E97)*

- *Ko vidimo, da ne gre več, je bolje, da odidemo (E98)*

Težave niso nujno posledica ločitve/razveze

- *Težav ne pripisuje direktno ločitvi (C188)*
- *Če bi bila boljša situacija doma, bi bilo manj težav (C189)*
- *Ne ve točno, kaj lahko pripiše ločitvi (C190)*
- *Ni krivda ločitev, ampak vse, kar je temu sledilo (G20)*

UPOŠTEVANJE OTROKOVEGA GLASU

Sodelovanje v postopku

- *Edino srečanje na CSD (A127)*
- *Pogovor o tem, kje bomo živeli in kako je oče slab oče (A128)*
- *Edino sodelovanje s CSD (A129)*
- *Edino sodelovanje s starši (A130)*
- *Otrokova odločitev za življenje pri mami (B171)*
- *Upoštevana želja otrok (B179)*
- *Odločitev bila sprejeta že prej (B180)*
- *Uveljavljanje svojega mnenja glede stikov z očetom (D55)*
- *Ločitev je stvar staršev (D56)*
- *Sprejetje matere za otrokovo odločitev (D57)*
- *Uveljavljanje svojega mnenja kasneje (D97)*
- *Stiki na podlagi želje otroka (D98)*
- *Odločil se je, da bo ostal pri mami (F48)*

Ni bilo priložnosti sodelovanja

- *Brez sodelovanja (A133)*
- *Upoštevana volja pod pritiskom (A134)*
- *Želela več stikov z očetom (A135)*
- *Na začetku ne (B167)*
- *Strah pred izražanjem mnenja pred očetom (C77)*
- *Redko upoštevano mnenje otroka s strani očeta (C78)*
- *Ni bilo priložnosti sodelovanja v procesu (C155)*
- *Majhen otrok v času ločitve (C156)*
- *Smiselno neupoštevanja mnenja zaradi starosti (C157)*
- *Premajhna, da bi imela mnenje (C158)*
- *Želela več svobode pri izražanju mnenja kasneje (tekom odrasčanja) (C159)*
- *Želela več svobode pri izbiri terminov obiskov očeta (C160)*

- *Želela več svobode o izbiri preživljanja počitnic in praznikov (C161)*
- *Želela več svobode pri razporejanju prostega časa pri kateremkoli staršu (C162)*
- *Ni bilo možnosti sodelovanja zaradi starosti otroka (D90)*
- *Odločitev bi ostala enaka (D91)*
- *Otrokov glas ni bil upoštevan (E80)*
- *Če bi bil upoštevan glas, bi živela z očetom (E81)*
- *Ni bilo priložnosti sodelovanja (E86)*
- *Prihranjene slabe izkušnje (E87)*
- *Ni bilo možnosti sodelovanja (G39)*
- *Vse odločanje je imela mami (G40)*
- *Želela več priložnosti sodelovanja (G41)*
- *Da bi kdo prisluhnil njenim željam (G42)*

POMOČ DRUGIH OB LOČITVI/RAZVEZI

Pomoč drugih oseb

- *Pomoč prijateljičininih staršev, trenerke in učiteljev (A58)*
- *Preživljanje časa po šoli pri sošolki (A61)*
- *Stara starša doma ob prihodu iz šole (D102)*

Stiki s prijatelji

- *Ohranjanje vez s prijatelji zaradi stikov (B92)*

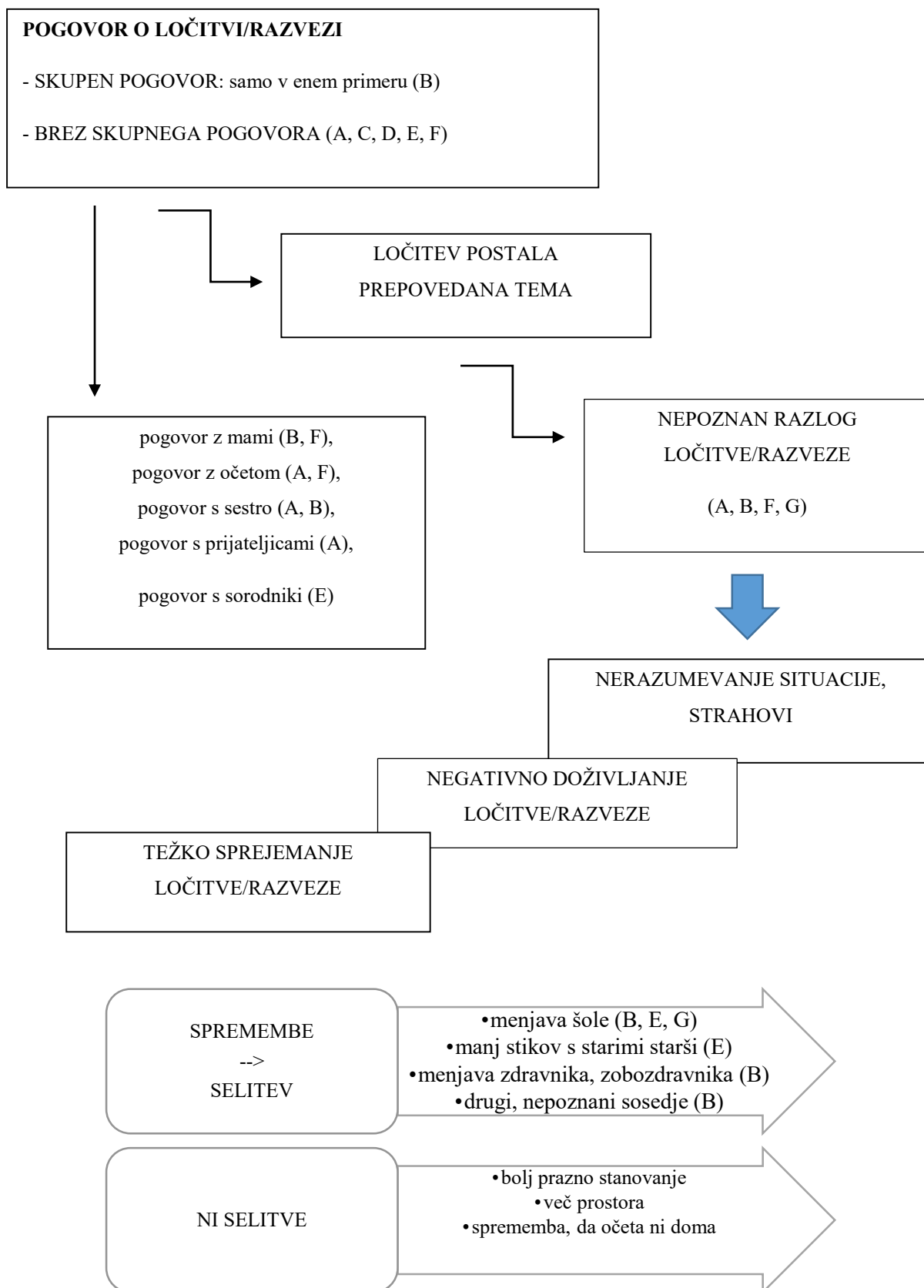
DOŽIVLJANJE LOČITVE ALI RAZVEZE S STRANI MLADOLETNIH OTROK

SPLOŠNI PODATKI O LOČITVI/RAZVEZI

- STAROST OB LOČITVI/RAZVEZI: 4 – 17 let
- NAČIN LOČITVE/RAZVEZE:
 - razveza na tožbo (A, B, C, D, E, G)
 - sporazumna razveza (F)
- KONFLIKTNOST STARŠEV:
 - konflikti (A), kreganje (D, E, F), nasilje (D), prepiri (G)
 - skrivanje konfliktov pred otrokom → konfliktna razveza (B)
 - prisotnost otrok ob prepirih (G)
- SOROJENCI:
 - A, B: starejša sestra
 - C, D: edinki
 - E: mlajši brat
 - F: starejši brat
 - G: mlajša sestra
- ODLOČANJE O SKRBNišTVU NAD OTROKOM:
 - dogovor med sestrama → različna naklonjenost staršema (B)
 - mati kot zakonita zastopnica (C)
 - mati ni želela ničesar drugega razen otroka (D)
 - ostal pri mami – lastna želja (F)
- NOVA REORGANIZIRANA DRUŽINA PO RAZVEZI:
 - A in G o tem ne govorita
 - C – nihče si ni ustvaril nove družine
 - B, ~~E~~ – mati + partner
 - D, F – oče ustvaril novo družino

**INFORMACIJE O
LOČITVI/RAZVEZI**

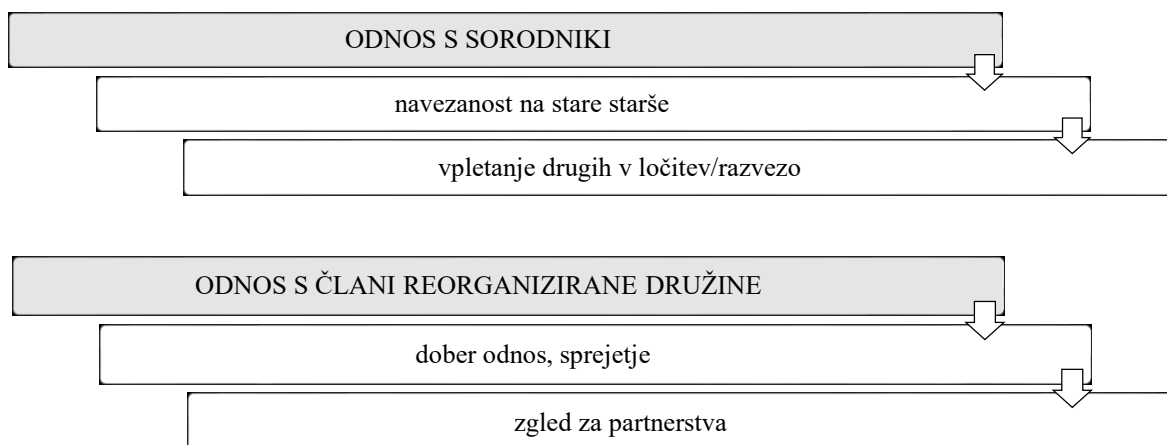
- OSEBA, KI JE Povedala ZA
LOČITEV/RAZVEZO:
 - A: mami skupaj s starejšo sestro
 - B: sestra → skupen pogovor
 - C: se ne spomni, ni bilo povedano, zgolj nakazano
 - D: nihče ni povedal, mati se je odločila za ločitev po njeni prošnji
 - E: oče na neprimeren način
 - F, G: mami
- NEDOSTOPNOST INFORMACIJ:
 - skrivanje informacij
 - »premajhna, da bi razumela«
 - otrok čutil vpletenost v situacijo
 - skope oziroma pomanjkljive informacije
- PREJETE INFORMACIJE OB
NOVICI:
 - samo informacije, da se bosta starša ločila in bodo odšle živeti drugam
 - skupen pogovor – OK način
 - neprimeren način

STIKI Z OČETOM	ONEMOGOČENI STIKI	➔	OVIRE, TEŽAVE PRI OHRANJANJU STIKOV
	DOGOVORJENI STIKI	➔	- težave v času epidemije
	UREJENI STIKI		- manj stikov v času izpitnih obdobj
	SODNIŠKO DOLOČENI STIKI	➔	- ne fleksibilnost stikov - nezmožnost vstopa očeta v otrokovo življenje - izogibanje dogovorjenim stikom
STIKI Z OČETOM DANES	- ohranjanje stikov - redkejši stiki - pogostejši stiki - oddaljitev z očetom		

ODNOS S STARŠI	
ODNOS Z MAMI - ni večjih težav pri tistih, ki na splošno nimajo težav s starši - boljši odnos (C) - normalen (F) ali super odnos (E) - skupno bivanje	ODNOS Z OČETOM - različen ➔ spreminjanje z leti, razen 1 - oddaljitev po ločitvi/razvezi (A, G) - ni bližine od nekdanj (C) - slabši odnos (C) - boljši odnos (D, E, F)

ODNOS MED STARŠEMA: sodelovalen (B), ni sodelovalnega odnosa (A, C, E, G), konflikten (A, G)

PODPORNE OSEBE	•mami (B, E) •brat (E, F) •stari starši (A, D, E, G) •ostali sorodniki (E, F) •prijatelji (A, B, F, G)
NI PODPORNIH OSEB	•C, D

PODPORA CSD IN DRUGIH INSTITUCIJ			
Podpora znotraj osnovne šole	(Ne)podpora CSD	Ni pomoči izven družine	Kakšno vrsto podpre bi potrebovali
- precej pomoči (A) - ni pomoči (B, C, D, E) - previdnost pri omenjanju pojma družina ©	- slabi spomini (A) - malo ali nič pomoči (B) - ni bilo podpore (C, D, E) - ni bilo podpore . sporazumna razveza (F)	B, C, D, E, F, G	- pogovor - obisk terapevtskega srečanja - zagovornika - pogovor o tem, kaj ločitev je, kaj predstavlja - svobodno odločitev terminov stikov z očetom

VPLIV LOČITVE/RAZVEZE NA OTROKA	VPLIV LOČITVE/RAZVEZE NA NADALJNJE ŽIVLJENJE
- SLABOSTI / NEGATIVNE POSLEDICE: • padec ocen, popuščanje v šoli • prikrajšanost za brezskrbno otroštvo • prikrajšanje za izkušnje z vrstniki zaradi nefleksibilne strukture stikov z očetom • otroci ločenih staršev so boljši v laganju, skrivanju, manipulaciji – živijo dvojno življenje • nestabilnost • stres • mami delala po cele dneve, da ju je lahko preživela • prepuščenost samemu sebi - PREDNOSTI: • zgodnja samostojnost, skrb zase, neodvisnost • večja motivacija za (novo) šolo • prepoznavanje čustev pri drugih • večja prilagodljivost ljudem in selitvam/bivanjskim razmeram - ZGODNJA SAMOSTOJNOST: • A, B, C - NA VSE SOGOVORNIKE JE IMELA VPLIV	- SLABOSTI / NEGATIVNE POSLEDICE: • nezaupanje • strah pred razočaranjem • odvrčanje od socialnega dela • težava navezati kvalitetne partnerske odnose • zaključevanje odnosov brez razloga preden bi to naredil partner • ne verjame v rek »skupaj do konca dni« • stvari jo hitreje prizadenejo - PREDNOSTI: • spremenjen odnos in pogled na socialno delo • motivacija za študij SD • trdna prijateljstva • večja odpornost • lažja prilagoditev težjim situacijam - NI VPLIVA: • ni težav v partnerskih zvezah (B) • ni težav v prijateljskih odnosih (C) • ni vpliva na druge stvari (F) - DRUGAČEN POGLED - NE ŽELIJO RAZVEZE ZASE (A, C, G) - PRISOTEN VPLIV: • na zaupanje • na (partnerske) odnose • previdnost pri izbiri partnerja in drugih pomembnih oseb • vpliv na doživljanje sebe • vpliv na samozavest • vpliv na čustva

SODELOVANJE V POSTOPKU	NI PRILOŽNOSTI SODELOVANJA
Sodelovanje s CSD (A) Otrokova odločitev za življenje pri mami → upoštevana želja otrok (B) Uveljavljanje svojega mnenja glede stikov z očetom kasneje (D) Odločitev za življenje pri mami (F)	Brez sodelovanja s starši (A) Ni bilo priložnosti sodelovanja v procesu zaradi starosti (C, D) Otrokov glas ni bil upoštevan (E) Ni bilo priložnosti sodelovanja, vse odločanje je imela mami (F)